
STANFORD UNIVERSITY
LIBRARY

SAMLADE SKRIFTER

AF

ZACHARIAS TOPELIUS

TJUGUSJÄTTE DELEN

LÄSNING FÖR BARN

I

G. W. EDLUNDS
FÖRLAGSAKTIEBOLAG
HELSINGFORS.

LÄSNING FÖR BARN

AF

ZACHARIAS TOPELIUS

FÖRSTA BOKEN

G. W. EDLUNDS
FÖRLAGSAKTIEBOLAG
HELSINGFORS.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1906

Företal.

till alla dem som hålla af vackra sagor.

Det var en gång en gammal, gammal gumma,
som bodde i en liten, liten stuga,
och ständigt hördes hennes spinnrock brumma,
och frusen var hon som en vinterfluga.

Och ständigt såg man hennes brasa brinna —
hur skulle annars hon sitt kaffe laga? —
hon kunde ytterst fina trådar spinna,
men spann ock hop rätt mången vacker saga.

Ty ingen kunde så som hon berätta
om bergens troll, som uti klyftan skratta,
om älfvor ljufva, älskliga och lätta,
som dansa uppå ängens blomstermatta;

om skogens rån, som uppå grenen gunga,
om vilda jägarns jakt i höstenatten;
om dalens nymfer, som i källan sjunga,
och draken, som beständigt glor på skatten;

om Neckens vackra sång i sommarkvällen;
om tappre riddare och sköna tärnor;
om grymme jättars röfvarslott i fjällen;
om sjöns koraller och om himlens stjärnor.

Men helst ändå hon brukade förtälja
om ljusa änglar, som sig uppenbarat,
om goda barn, som dygdens vägar välja,
hur Herren Gud dem underligt bevarat.

Nu är hon död, den gamla, gamla gumman.
Af sagorna jag säkert mången glömde;
men några minns jag än; och liksom blomman
ur fröet växer, som i jord man gömde.

Så ur den halft förgätna sagoringen
en värld af under växte i mitt sinne.
Jag målar den så godt jag kan, och ingen
skall skratta åt den gamla gummans minne.

1847.

Kyrktuppen.

(För små barn.)

Nu börja vi med en märkvärdig saga, som kunde heta: *Högmod går för fall;* men hvar och en får tänka hvad han behagar. Högfärdig kan man vara om man aldrig är mer än en hallonmask; hvad sedan, när man har den äran att vara en kyrktupp!

Det var en gång en kyrktupp, som satt på ett mycket högt torn. Hvarifrån han var hemma och huru han kommit så högt upp i världen, det är icke lätt att säga. Man tror, att hans pappa var ingen vanlig tupp, utan en timmerman, som kunde skära ut örnar och drakar af trä, och då tror man, att timmermannen skurit tuppen af en stock och hissat honom med tåg upp på tornet, efter tuppen var så stocklat och ej kunde lära sig flyga.

Kanske var det ej så; kanske var tuppen fordom premiertupp i den mäktiga fédrottningen Gilimiliadolgas hönshus och gjorde i sitt högmod uppror emot sin härskarinna och blef till straff förvandlad till en trätupp och fastnaglad på tornet. Detta kan ingen så noga veta. Alltnog, där satt han på tornet allra högst upp, ja högre än det högsta tak och det högsta träd på sju mil om

kring. Och så högt satt han, att hela jorden omkring honom syntes ej mycket större än en pannkaka, och människorna sågo där ut som flugor på pannkakan. En liten tid såg tuppen dem surra, och så såg han dem åter jagas bort med den stora flugsmällan.

Kyrktuppen var hiskeligt stor. Han hade en hög, rödmålad tuppkam ofvanför näbben, gröna ögon, stora som tallrikar, och en mycket yfvig stjärt. I hans mage rymdes väl tre tunnor råg, så glupsk var han. Också kan man tro att han var något stormodig. För att han var så stor och satt så högt upp, tyckte han, att ingen i hela världen var en så hög herre, som han. Alla tuppar äro högfärdiga; det kan man se på deras fasoner, när de brösta sig i sophögen och sträcka näbben i vädret, liksom ville de ropa till hvar och en: hvad är du för en fnaskenfelt? Men kyrktuppen var en af de värsta. Man skall få se, att sådant aldrig slutas väl. Mången stormodig tupp har mist nacken, när hans herrskap ställt till kalas, och sedan har han utan krus blifvit plockad och lagd i stekgrytan och uppäten som annat fjäderfä, med sås, gurkor och lingonsylt.

Kanske visste kyrktuppen, att han ej dugde halshuggas och ätas, och detta gjorde honom högfärdigare än andra tuppar. Han hade en egenskap, som är rätt brukbar här i världen, och det var att beständigt vända stjärten efter vädret. Han kunde därför se sig omkring åt alla väderstreck. Men hvart han än koxade med sina stora gröna ögon, såg han ingenstädes på jorden sin like. Han började därför tro, att han var betydligt bättre än alla andra, och att hela världen borde vara honom underdånig. Därvid tänkte han så vid sig själf:

— Jag är en stor tupp, en mycket förnäm och ståtlig tupp är jag. Min like bland tuppar finns icke.

Jag är ett verkligt tuppmajestät. Det syns skenbarligen att kyrkan är byggd enkom för min skull och för att skaffa mig en plats, som är värdig min höga rang. Hvarför skulle människorna hvar söndag samlas här omkring kyrkan, om ej för att riktigt beundra och tillbedja mig? Ja, det är visst, att jag är en stor tupp; en högst förnäm och märkvärdig tupp är jag.

Men förnämt folk har stundom rätt ledsamt, och det hade äfven kyrktuppen. Flyga kunde han icke, arbeta ville han icke, och äta behöfde han icke. Hvad skulle han göra? Det var ej utan, att han icke ibland med en viss afund betraktade prostens höns, som någon gång trippade fram ända till tornfoten och krafsade så behändigt upp sanden, för att plocka sig ett och annat korn.

En dag hände sig, att en kråka råkade flyga öfver kyrkan och helt nära förbi kyrktuppen, som satt där fnurrig och tvär och förargade sig öfver att någon understod sig flyga nästan likaså högt, som han behagade sitta. — Kva! Kva! — skrek kråkan. — Hur står det till, kära tupp?

— Brrr! — sade tuppen, snurrade kring efter vinden och vände stjärten åt kråkan. — Jag tycker du kunde åtminstone kalla mig excellens.

— Ser man på! — sade kråkan. — Nå, har icke ers excellens något tråkigt i längden, att sitta så där ensam och göra ingenting? Jag tycker ers excellens kunde gifta sig.

— Jag gifta mig! — sade kyrktuppen. — Hvar skulle jag finna en höna, nog hög och förnäm, att jag utan skada för min rang kunde fria?

— Ers excellens har rätt — svarade kråkan; — en sådan höna är icke lätt att finna, ty jag minns ej, att

jag någonsin hört talas om kyrkhönor. Men ers excellens kunde åtminstone företaga sig något arbete. Så gör jag, det förkortar tiden, och däraf blir man glad och munter till sinnes.

— Arbete! — fnurrade tuppen åter och såg på kråkan med djupt förakt. — Stort och förnämt folk brukar aldrig arbeta, det passar sig icke.

— Håhå — tänkte kråkan vid sig själf, när hon flög bort; — du koxar och koxar omkring dig, herr tupp, och vet ändå så föga hur det går till i världen. Jag har ofta sett de höga och förnäma ha mera arbete och mera bekymmer, än de ringa på jorden. Men sådana dumdryga kaxar, som du, tro förnämheten bestå däri, att man ej gör Guds skapande grand, utan sitter stocklat, låter andra passa upp sig och har hjärtans ledsamt. Det syns också, att kyrktuppen är flera hundrade år gammal och tänker så, som mången tänkte förr i hans ungdomstid. Men nu begriper man bättre än förr, att alla måste arbeta och vara flitiga, om de vilja vara lyckliga och nöjda. Det förstår icke tuppen. För att han är så genomlat, säger han: det passar icke.

Och så var det verkligen. Tuppen var lat och högfärdig, det var hela saken. I flera hundra år hade han suttit där uppe på tornspetsen och ej gjort strå i kors; han hade ej galat en gång. Ja, han var så lat, att han ej rört sig ur fläcken på alla de hundra åren; då kan man tänka huru lat han var. En lagom risbastu skulle kanske ha muntrat honom till flit och arbetsamhet. Men hvem skulle understått sig ett sådant försök? Dessutom var han skapad af trä, och på honom bet intet ris. Vi få väl höra hur det gick med honom.

En vacker dag, när kyrktuppen som vanligt satt och stirrade ut i himmelens blå och såg menande ut, fastän

han tänkte just ingenting, såg han med förundran en stor hop folk nedanför kyrkan. — Hvad kan det vara? tänkte han — i dag är ingen söndag. — Snart nog fick han likväl se hvad det var.

Det var den store lindansaren Karamatti, som hade spänt upp ett tåg mellan kyrktornet och klockstapeln. På tåget hoppade en liten gosse och en liten flicka och dansade mot hvarandra och gjorde förunderliga svängningar. — Jaså — tänkte tuppen; — var det ej annat? Jag trodde, att det var någon ny högtidlighet, som de dumma människorna skulle fira här till min ära.

Rätt som det var kastade den lille Karamatti en slängkyss åt folket, och så klättrade han som en katt uppför kyrktornet, ty där voro af gammalt järnpinnar inslagna i tornspiran, den ena ofvanför den andra. Uppefter järnpinnarna klef nu den lille Karamatti allt högre och högre; till slut var han nära tuppen. — Åhå! — tänkte tuppen och såg rosenrasande ut.

Men Karamatti lät sig icke förskräcka, utan, mir nix, dir nix, med ett språng var han uppe på tuppens rygg, satte sig där att rida och skrek af alla krafter: — Hoppsan, min häst! Hej, hoppsan, min häst!

Då skall man tro, att tuppen fick stora ögon och fann sig grufligen förnärmad, där han satt i sin högfärd och trodde ingen i hela världen var hans like. Och nu satt där en liten knyffel och toppred honom och ropade: — Hoppsan, min häst! Hej, hoppsan, min häst!

Först väntade tuppen, att hela kyrkan skulle ramla af förundran öfver en sådan näsvishet. Men kyrkan stod lugnt stilla, där hon stod, och nu började tuppen i sin stora förödmjukelse vrida sig och svänga åt alla håll. Hvad skulle han göra? Han hade varit så lat, att han hvarken lärt sig flyga eller gala; därför fick han nu hålla

till godo den knäcken, som hans högmod led, när allt folket nedanför ropade: bravo! bravissimo! och tyckte det vara mycket behändigt af lille Karamatti att topprida kyrktuppen. Ja, så går det här i världen: när någon är lat och högfärdig, kommer lille Karamatti och topprider honom, liksom han red på kyrktuppen. Var säker på det.

Men däraf blef kyrktuppen just icke mycket visare. Där satt han kvar på sin tornspets år efter år; det ena släktet efter det andra sjöng sina psalmer till Guds ära i kyrkan därunder och lefde sin tid och gick sedan i grafven; och nya människor kommo i stället och sjöngo desamma gamla psalmerna i densamma gamla kyrkan. Men tuppen satt allt lika lat och lika förnäm på sitt torn och väntade allt, att ändå till slut någon underbar lycka skulle vederfaras honom för hans stora förnämhets skull. Kanske väntade han, där han satt, bli förgylld med klaraste guld och skina som solen, eller väntade han att en dag blifva utropad till hela världens stortuppsultan. Ja, hvem kan så noga veta? Han väntade och väntade och aldrig ville den stora lyckan komma.

Huru länge han nu väntade, blef han på sistone mycket gammal och murken, så att den ena träbiten efter den andra föll af honom, när det blåste. En dag var det en stark storm. En väderil kom hvinande öfver kyrkan, blåste bort hela tuppen från tornspiran och förde honom genom luften med sig till sjön. Där fick nu tuppen, vimmelkantig som han var af den ovanliga resan, för allra sista gången ångra, att han ej lärt sig flyga och gala. Ty hade han kunnat det, så hade han ej blåst i sjön, utan i stället flugit till rådstugutaket och satt sig att gala där, så att magistraten och hela staden

hört det. Men nu blåste han i sjön och kastades af vågorna af och an, så att gäddor och abborrar gapade på honom och undrade hvad han var för ett sjöspöke. Till slut blef han kastad upp på en strand, och där blef han liggande.

Vid stranden stod en liten stuga, och där bodde en gammal gumma, som hade två barn, en gosse och en flicka. Gossen och flickan byggde en gång små dammar vid stranden, likasom kamrar för de små fiskarna, som där simmade ut och in. Vid det att de nu gingo litet längre bort för att samla passande stenar, hände sig, att de där hittade den stackars gamla kyrktuppen, och då för tiden var han rätt bedröflig att se på. Vågorna hade alldeles bortsköljt målningen af honom, och han hade skafvats mot stenarna, så att han mist både näbb och stjärt.

Då sade barnen: — Nu är ingen nöd; mor klagar alltid, att kråkor och sparfvar göra skada på ärtsängarna. Men se här få vi en präktig kråkskrämma. Kom, låt oss taga ett tåg och hala den stora besten upp till ärtlandet.

Och så blef kyrktuppen på gamla dagar uppspetad på en gärdsgårdsstör till kråkskrämma vid ett ärtland, i stället att blifva förgylld och utropad till hela världens stortuppsultan. Då hände sig att kråkan, som i hans välmaktsdagar kallat honom ers excellens, kom en dag flygande, för att göra kalas i ärtlandet. Huj — då såg hon kråkskrämman och flög för alla de sju. Men under flykten råkade hon se sig om och kände igen sin gamle bekante. — Kva! Kva! — skrek kråkan; — mjukaste tjänarinna! Se på hans excellens, som har blifvit kråkskrämma! Jo, jo, högmodet, högmodet; så går det här i världen.

— Håll din näbb! — kraxade en förståndig korp,

som satt på en tallstubbe nära intill. — Tuppen fattig har varit högfärdig och lat, och därför har det gått honom illa. Men nu är han gammal och olycklig, och de gamla och olyckliga får man icke försmäda. Ingen kan veta hur det går med en själf på gamla dagar.

Detta allt hörde kyrktuppen. Men han kunde ej svara ett ord, ty han var utan näbb och satt uppträdd på en gärdsgårdsstör. Där sitter han troligen än i dag.

Refanut.

Skeppet Hoppet låg förtöjdt vid hamnbryggan; en svärm af gossar hade fått lof att gå ombord och klättra i vanterna. Några vågade sig upp till stormärskorgen, två hunno ända till lillmärsen, och en hade god lust att en gång i sitt lif försöka huru det kändes att rida på bovenbramrån. Det var söndagsafton, Brass-Matte satt på ankarkettingen, fördäck, och hade läst psalmboken, men lade den nu ifrån sig för att betrakta gossarna. Brass-Matte var en gammal becktröja, en väderbiten matros af den äkta sorten, som pröfvat alla vindar och seglat på alla haf, allt från den tid han kunde lyfta en åra. En gladlynt och skämtsam man var han, den gamle Brass-Matte; kunde berätta många roliga äfventyr och skarfvade till i växten, så att det förslog, men det tyckte många just vara det allra bästa. Gossarna höllo af Brass-Matte, de tyckte att han var en karlakarl och kunde berätta historier som ingen annan, om det också ibland var nästan på drift.

Brass-Matte lade bort psalmboken, koxade uppåt märsen och ropade: hoj där i tacklingen!

— Hoj! — svarade gossarna, som hade vågat sig högst.

— Lita på händerna och inte på fötterna du där i toppen, annars dimper du ned som en kråkunge! — ropade Brass-Matte.

— Rätt så! — skrek den högsta våghalsen på vägen till bovenbramrån.

Brass-Matte mumlade något om valpar, som ville vara kattungar, och låtsade icke vidare bry sig om hela svärmen, men följde dem med vaksamma blickar, efter han ju hade vakten på däck. Om en stund hade gossarna tröttnat att klättra. En af märsgastarna torkade svetten från pannan och menade, att Hoppet var ett stort skepp; det var ingen lätt sak, att här klättra ända till rånocken.

— Åja — sade Brass-Matte lugnt — visst är det ju ett stycke framåt på vägen till månen. Nog är Hoppet stort, men ni skulle ha sett Refanut!

— Hvad är det för slag, Refanut? — frågade gossarna. — Berätta oss det, Brass-Matte!

— Nå, det vet ju hvar kockspojke, som seglat med träkärl till Köpenhamn. Aldrig kan någon af er vara så okunnig!

Nej, gossarna hade aldrig hört talas om någonting sådant i alla naturens tre riken; Matte skulle nödvändigt berätta om det.

Brass-Matte tillredde en spritterny tuggbuss, strök sig om skägget, plirade med ögonen och tog sig för att berätta.

— Har någon af er varit i Torneå?

— Nej — sade gossarna.

— Nå, det är detsamma. Torneå är en stad, som ligger så högt i norr, att när man där lägger ut ryssjor, kan man fånga solen i ryssjan vid midsommartiden. Där fiskas så stora laxar, att de ha ögon som fullmånen.

Ännu längre i norr är ett högt berg vid namn Aavasaksa, dit folk reser hundra mil för att ställa sina ur efter solen precis klockan tolf om natten och skrifva kråkfötter i berget.

— Jaså — sade gossarna.

— I Torneå bodde för många år sedan en rik köpman, som hette herr Pehr. Han var så rik, så rik, att han skickade tjugu skepp till sjöss, och när kungen kom till Torneå för att se midnattssolen, gjorde herr Pehr en kammare med glasväggar i strömmen, för att kungen skulle få se laxarna simma.

Men då nu människan aldrig får nog, tyckte herr Pehr, att han, som var så rik, borde bli ännu dubbelt rikare. Han hade satt sig i sinnet, att han ville bekläda hela berget Aavasaksa med guld, efter det var ett så märkvärdigt berg, och så skulle det bli ryktbart i hela världen, att detta hade herr Pehr gjort. Alltså lät han efterskicka en berömd trollkarl från Lappland och frågade honom huru han inom kort tid skulle vinna så mycket guld han behöfde. Trollkarlen begrundade saken i sju år; alla troll i Lappland togos till råds, och så sade trollkarlen:

— Bygg Refanut!

— Hvad är det för slag? — frågade herr Pehr, ty han var inte klokare än ni, syltmånsar, fastän han var så rik.

— Jo — sade trollkarlen — Refanut är ett trollskepp, hvars make ej finns i vida världen. Det skall lasta in mera gods än hundra andra skepp, och det skall inom mindre än tre år föra hem så mycket guld, som det nu finns gråsten i Lappland.

— Åhå! — sade gossarna.

— Ja, så sade herr Pehr med. Åhå! sade han.

Hvar i alla dagar skall jag taga virke och byggmästare till ett sådant skepp?

— Låt det bli min sak — menade trollkarlen. — Jag bygger allt färdigt, och du behöfver endast gifva mig din dotter, jungfru Solsken, till hustru.

Herr Pehr besinnade sig något, ty trollkarlen var hundra år gammal, och jungfru Solsken var inte tjugu ännu. Men när han tänkte på berget Aavasaksa klädt uti guld, så gaf han sitt ja och samtycke, med villkor att bröllopet skulle hållas när Refanut kom hem från sin första resa.

Nu begynte trollkarlen bygga. På Kuusamo fjäll i höga norden stå furor, som inte äro mycket yngre än syndafloden. Dit skickades alla Lapplands troll att hugga och släpa; björnar spändes för slädar och drogo virket till hafskusten. Där byggdes ett skeppsvarf så stort och högt som en fjällrygg, och där timrades Refanut. När det lopp ned af stapeln, svallade hafvet öfver sina bräddar, hafsbottnen sprack, svallvågen rusade upp ända till Uleå sjö och stenlade alla forsar i Kemi älf.

När Refanut stod på vattnet, befann sig dess akter i Torneå medan förstäfven flaggade utanför Wasa och bogsprötet vid en vändning sopade bort skogarna i Tavastland. Det hade tre master; mellan hvar mast var så långt, att kråkan behöfde flyga en hel dag från den ena masttoppen till den andra. Och så höga voro masterna, att när en liten skeppspojke skickades upp till väders för att göra fast märsseglet, var han en gammal gråhårsman, när han kom ned igen. Till besättning på fartyget utvaldes tio tusen raska matroser, och när hvar man åt en half kappe ärter och ett fat gröt om dagen, kan man räkna på fingrarna huru mycket ärter och gröt där behöfdes till ett års proviant.

Gossarna skrattade och började räkna på fingrarna.

— I hvarje block fanns ett spiskvarter och i hvarje märs ett societetshus. Jag vill icke tala om ankarkättingen, där behöfdes tolf man att lyfta en järnlänk, men vanterna voro tjockare än jag...

— Det var inte litet, det! — menade gossarna.

— Och bardunerna... nå ja, det värsta var, att när skeppet skulle vända och seglen brassas för vinden, måste en kurir rida tre veckor i sporrsträck, först långskepps och sedan från babord till styrbord och från styrbord till babord, skrikande med full hals, så att han kunde mista andan: klart att vända! ror i lä!

— Då måste där ha funnits gästgifvargårdar på vägen! — inföll en af gossarna.

— Säg det! Skulle där inte finnas gästgifvargårdar! Men nu var det inte lätt att finna en skicklig kapten för ett så stort fartyg; där blef kungjordt i alla kyrkor, att den, som ej kunde se på aderton mils afstånd hvad rådstuguklockan var i Torneå, och den, som ej kunde med sin ropare öfverrösta tio forsars dån, han skulle ej göra sig besvär att söka kaptenstjänsten. Där kommo från öster och väster många sökande, jättar med ögon som noshörningar och mästerklockare som kunde öfverrösta allt sitt kyrkfolk, men ingen af dem kunde fullgöra profvet. Ändtligen kom där en liten karl från Nådendal, sex kvarter lång var han, — ja, jag skall inte säga så noga, om han var sex kvarter och två tum...

— Tre tum! — rättade gossarna.

— Får gå, sex kvarter och tre tum lång, flintskallig, hjulbent och så vidare. Den mannen ställde sig på kyrktrappan i Limingo, som ligger aderton mil söder om Torneå, och tittade norrut. — Vänta litet — sade karlen — jag kan ej se rätt bra, ty tolf mil härifrån flyger

en flock af 68 gäss, 31 hvita och 37 grå, mellan mig och tornuret. Nu äro de borta; klockan felas 21 minuter, 14 sekunder i 10, men det är oförsvarligt af magistraten, att ej låta sopa bort spindelväfven från urtaflan. Där surra 2 getingar, 11 flugor och 39 krankar, af hvilka 14 med långa ben och 25 med korta. — Strax skickades en kurir till Torneå att höra åt hur det var, och det befanns, att allt öfrigt var rätt, utom att där funnits 15 harkrankar med långa ben på urtaflan, men den 15:des ben hade bortskymts af timvisaren. Den lille karlen fördes då till Ämmä vattenfall nära Kajaneborg och ropade därifrån till Uleåborg, att man skulle skicka honom den största lax, som fångats i Turka pata. När han ropade, skalf det i stränderna; allt folket i 120 forsbåtar, som styrde ned utför älfven, vände sig om i båtarna och frågade hvarandra: månne åskan går i Lappland?

Så blef då den lille karlen från Nådendal antagen till skeppare på Refanut med en så silfverpenningar i månadshyra, hvilket var en småsak, när han lofvade hämta tillbaka såar med guld. Och så beslöts att skeppet skulle segla till Polynesien med en last af tjära, lax och åkerbärssylt samt hemföra därifrån, utom många rara kryddor, äfven en last af guldsand.

Refanut hissade segel. Det blef ett gnisslande, ett brakande, ett fladdrande öfver all måtta. Vinden hejdades i sitt lopp, flaggorna piskade molnen, hafvets invånare, från delfinen och laxen ända till girsen och spiggen, trodde att ett berg fallit i vattnet och flydde förfärade i sina skogar af sjögräs. Herr Pehr och trollkarlen stodo på stranden och gnuggade händerna af förnöjelse: den ena tänkte på Aavasaksa, den andra tänkte på jungfru Solsken. Men jungfru Solsken grät sina

blåbärsögon röda som hallon, ty hon tänkte på trollkarlen. Hon visste, att han förtrollat skeppet, så att luft, eld och vatten ej kunde göra det någon skada. Det skulle helt visst komma tillbaka, och då skulle hon, stackare, bli trollkarlens fru.

Ja, trollkarlen var mycket slug och kunnig i alla konster; han trodde sig vara alldeles säker, när luft, eld och vatten ej förmådde något mot Refanut. Men han hade glömt det fjärde elementet, nämligen jorden. Så slug trollkarlen var, hade han aldrig seglat till sjöss och hvad hjälper det att vara klok på landbacken, om man aldrig i sin dag har smakat på salt sjö? Är det inte sant, gossar, hvad? Det är dumt att vara en sådan landkrabba.

— Mycket dumt — menade gossarna.

— Nå, se, nu tänkte trollkarlen: det där skeppet seglar i vatten, det kan råka i fara för storm, i fara för eld, i fara för vågor, men aldrig kan det ju komma på torra landet. Så där enfaldigt tänker man här på landbacken. Om nu trollkarlen frågat mig, skulle jag ha svarat honom: — Käre trollkarl — ty man måste vara mycket höflig mot trollkarlar — käre häxmästare, eller hvad du är för en, skulle jag ha sagt till honom, det där är bara dumt prat. Trolla hellre skeppet säkert mot grund, klippor och sandreflar, ty alltid reder sig en bra sjöman utan trolldom mot luft, eld och vatten. Men då han nu icke frågade mig eller någon annan förståndig karl, så gick det som det gick.

— Nå, hur gick det? — frågade gossarna, medan Brass-Matte tillredde en ny buss.

— Det gick krångligt från början. Vinden var god nordan, folket på akterdäck sågo fruarna vifta med sina näsdukar på Torneå brygga, medan förstäfven redan be-

fann sig i Kvarken. Men där var grundt vatten, Refanuts köl skrapade bottnen. Strax befallde kaptenen att utkasta en del af skeppets barlast; kuriren red i sporrstreck kring däcket, och så mycken jord, så många stenar kastades ut, att däraf uppstod en stor, vacker skärgård, som än i dag kallas Mickelsöarna. Ha ni varit där?

— Aldrig i tiden, Brass-Matte!

— Gör ingenting. Och då i brådskan vid pass hundra tusen burkar åkerbärssylt kastades öfver bord med barlasten, så kan man än i dag plocka de allra skönaste åkerbär just på Mickelsöarna.

— Å! — sade gossarna.

— Refanut kom med knapp nöd ur Kvarken och hade nu djupare vatten i Östersjön. Där gick hög sjö efter en storm. Kocken stod just i kabyssen och brassade gröten, när en ofantlig våg spolade öfver däcket och förde med sig en holländsk brigg, som slungades rakt in i den stora grötgrytan. Nej, skrek kocken, se på de dumma Ålandspojkarna, som byggt ärtskidsbåtar vid stränderna och kasta dem hit, att skräpa i vår gröt!

Nu skulle man vända i Östersjön, för att segla ut genom Öresund och Kattegatt. Åter red kuriren omkring i sporrstreck och skrek: ror i lä! ror i lä! — Det var ett behej. Innan kuriren hann till klyfvarbomen i fören, voro märsseglen redan brassade för vändning, och då vinden just friskade i, var det ej mer än ogjordt, att man inte i den farten seglat tvärs öfver Köpenhamn. Men det lyckades så väl, att endast storrån sopade bort ett par kyrktorn i staden; skeppet gick öfver stag och seglade nu för babords halsar rätt in i Öresund.

— Hvad vill det säga, babords halsar? — frågade en af de minsta gossarna oskyldigt.

— Vet du inte det, landkrabba? — svarade en af de större, som tyckte sig vara en fullärd sjöman. — Babord, det är vänstra sidan, när man vänder sig emot fören, och babordshalsar, det är de sjömän, som sträcka halsarna ut öfver babord.

— Seglade skeppet halsarna af dem? — frågade den okunniga landkrabban.

— Tyst du, och låt Matte berätta!

Brass-Matte fortsatte:

— Ja, nog gick det den gången på sin hals. När fören var inne i Öresund, medan aktern ännu var långt tillbaka i Östersjön, skrek kapten i glädjen hej och hurra! Allt folket skrek på samma sätt hej och hurra, och just som de skreko och hejade, törnade skeppet på och blef sittande så stadigt, som hade det blifvit fastspikadt. Detta var minsann inte underligt, ty när man såg närmare åt, var skeppet Refanut bredare, än hela Öresund, och så satt det nu fast mellan Jutland och Skåne, alldeles som när en gris kilat in hufvudet mellan två plankspolar och ej får ut det igen.

— Hå! — sade gossarna.

— Ja, där stod nu Refanut. Af den häftiga stöten hade kaptenen och allt manskapet fallit att sitta. Det blef slut med hurraropen. I stället begynte alla bråka och brassa, för att få skeppet flott. Vinden sköt på, vågorna sköto på, men Refanut stod stadigt mellan Skåne och Jutland. När då kaptenen och besättningen förgäfves arbetat sig trötta i tre dagar och tre nätter och när de lika förgäfves utkastat 500,000 tjärtunnor, 300,000 laxtunnor och 200,000 syltburkar, beslöto de att gå i land och sofva på saken. Men när de väl voro i land, beslöto de att ej mer gå ombord igen.

Sex veckor stod Refanut i sin råttfälla, och sven-

skar och danskar rodde ut att beskåda vidundret. Emedan där ännu fanns otroligt mycket åkerbärssylt som en gröt i lastrummet, hände sig lång tid därefter, att alla torpare i Danmark hade råd att bestå sig sylt på plättarna — nämligen när de gräddade plättar. Men efter de sex veckornas förlopp kommo svåra klagomål till kungen i Danmark. Herre konung, sade folket, hjälp oss af med det förskräckliga Refanut! Det stänger för oss hela sundet, så att intet skepp kan komma hvarken ut eller in. I Kattegatt vänta 700 fartyg att slippa in, och i Östersjön vänta 600 fartyg att slippa ut. I Sverige, Finland, Ryssland och norra Tyskland är stor brist på salt och kaffe, och när folket ej får salt och kaffe, gör det uppror, så att vi snart kunna vänta ett stort och grufveligt krig.

Kungen svarade: låt oss vänta litet; vind och vågor slå nog fartyget sönder. Men vind och vågor visste väl hvad de gjorde; häxmästaren hade ju bundit dem, så att de ej fingo göra Refanut någon skada. Nya klagomål kommo från alla håll: herre konung, Refanut fördämmer Östersjöns aflopp. Många och stora floder utflyta i detta hafvet, och när det öfverflödiga vattnet ej rinner bort, uppstå förskräckliga öfversvämningar, så att länder och folk fördränkas, städer förstöras, och hela riken äro nära sin undergång.

Kungen ville ännu vänta, men han var en stark snusare, och när han en dag ville taga sig en pris, var hans snusdosa tom. — Skaffa mig mitt västindiska snus, sade kungen. — Det är omöjligt, herre kung, svarade öfverhofmästaren. I Kattegatt vänta sju skepp med snuslast, men de slippa ej in; Refanut har fördämt hela sundet.

Då blef kungen i Danmark ond. — Skicka hit tio linje-

skepp och tjugu fregatter! Låt dem lägga sig i en rad med bredsidorna mot sundet och aflossa sina kanoner mot Refanut!

Sagdt och gjordt. Alla kanonerna skulle lossas af i en puff, alla beredde sig på en förfärlig knall och stoppade bomull i öronen. Ett! sade kungen. Ett, tu, tre! — men icke ett enda skott small.

— Hvad pocker är det? — sade kungen, där han stod och kommenderade på slottstornet i Helsingör. — Har man ej hört kommando? Passa nu på: ett, tu, tre!

Ingen knäpp. Det var så tyst, att man kunde höra en mygga surra.

— Hvad nu? — skrek kungen i vredesmod. — Ladda om igen... ett, tu, tre!

Nej, inte en knäpp! Håren reste sig af förundran i de danska officerarnas stångpiskor. Där måste vara fel i krutet! utropade alla med en mun.

— Visst brinner krutet — svarade öfverluntmästaren förargad. — Felet är, att kanonerna rostat under den långa freden. Låt oss lägga ett berg af krut inuti Refanut, så spränga vi hela vraket till snus.

— Jag önskar det ginge så väl — sade kungen. — Man kan ju försöka.

Strax samlades allt krut, som fanns i halfva Europien, och lades som ett högt, svart berg inuti Refanut. Därefter kungjordes, att allt folk skulle förfoga sig sex mil därifrån, för att ej springa i luften. Man lät hämta en mästertjuf, som dagen därpå skulle hängas, och lofvade honom nåd, med villkor, att han skulle tända på krutet med en sju famnar lång svafveltråd. Hvar och en väntade nu, att hafvet skulle rämna af den ofantliga smällen. Man såg mästertjufven tända på tråden och därefter

hoppa i sjön, simma till lands och springa sin väg... man såg genom kikare svafveltråden brinna och brinna och brinna... Slutligen nådde den krutberget, och...

— Nå? — sade gossarna.

— Nå, där hördes platt ingenting. Svaflet slocknade midt i krutet.

— Åå!

— Ja, det hade gått med krutberget alldeles som med kanonaden. Den som kunde vara glad, det var mästertjufven. Men kungen vardt gräsgrön af vrede, lät kalla öfverluntmästaren och frågade honom hvarför han sålt åt kronan ett krut, som icke tog eld. Den stackars öfverluntmästaren bedyrade vid sitt skägg, att krutet var af den bästa sorten, och det ville han strax bevisa. För den skull lät han föra krutberget i land, vadade upp till knäna midt i den stora, svarta högen och stack — bara på försök — en brinnande svafvelsticka ned i krutet. Bummmm! Då sken där en blixt ur krutberget, luften skakades af en hiskelig knall, ett ofanteligt rökmoln höjde sig öfver hela Danmark, och man trodde att jorden skulle rämna i stycken. Af öfverluntmästaren fann man sedan ej en bit så stor som en potatis en gång.

Då framträdde till kungen en gammal matros...

— Det var du, Matte! — skreko gossarna.

— Jag säger inte precis, att det var jag, men en förståndig sjöman var det, litet lomhörd på vänstra örat af smällen. Han sade till kungen: Hvad tjänar det till att nojsa? Ett barn kan ju förstå, att Refanut är förtrolladt mot eld, luft och vatten. Låt oss hellre försöka, om järn biter på detta sjöspöket. Låt oss hugga det sönder och bygga af virket en oöfvervinnelig krigsflotta. Jag tänker, att tiotusen timmermän blifva färdiga därmed till nästa vår.

— Men under tiden blir uppror i alla Östersjöriken — invände krigsministern.

— Och under tiden drunkna vi af Östersjöns öfversvämning — menade riksamiralen.

— Och under tiden vänta sju skeppslaster snus förgäfves i Kattegatt — anmärkte öfverhofmästaren.

— Nej, det går inte an, det strider mot rikets välfärd — inföll den bekymrade kungen. — Låt oss sofva på saken.

Nå ja, man sof på saken. Men medan man sof, tilldrog sig något oväntadt. En liten mask, en lurifax, ett krypfä, som ingen kände till, steg upp ur hafvets skum och söndergnagde hela det stora Refanut på en enda natt. Vida omkring var hafvet betäckt med trämjöl när skeppet smulades sönder af maskens tänder. När kungen och hans folk om morgonen vaknade, återstod af det väldiga Refanut endast ett litet stycke af kockens kabyss, och af detta stycke byggdes ett tremastadt skepp. Sundet blef fritt, salt och kaffe kunde obehindradt passera, vattenfloden rann ut, allt folk var belåtet. Men hvilken fröjd det blef, när kungen åter kunde taga en ärlig pris snus, det är omöjligt att värdigt beskrifva. Staden illuminerade, alla snusbodar flaggade, och alla hofherrar klädde sig till dagens ära i snusbruna frackar...

Herr Pehr och trollkarlen väntade länge förgäfves att höra något från Refanut och tröstade sig därmed, att det var lång väg till Polynesien. En natt drömde herr Pehr, att Aavasaksa var från foten till toppen beklädt med guld, och skyndade följande morgon att kalla trollkarlen till sig. Så och så har jag drömt: det måste betyda, att Refanut i dag kommer hem, fullastadt med guldsand. Bjud hit, hela staden, häxmästare; nu skola vi fira ett ståteligt bröllop.

Trollkarlen bjöd icke allenast hela staden, utan ock alla Lapplands troll till bröllopet, och ett troll med sju ögon skickades högst i tornet för att gifva signal, när Refanut syntes långt borta i Östersjön. Men jungfru Solsken grät sina ögon röda som solens nedergång, när hon bådar storm.

Allt var färdigt, trollet i tornet gaf en signal, och allt folk skyndade ned till hamnbryggan med kransar och flaggor, så att hurraropen redan tycktes skallra dem mellan tänderna. Men i stället för Refanut kom där en fattig, liten eländig ekstock med segel af bastmatta, och där satt en utsvulten man i trasor. Det var kaptenen på Refanut, som hemkom allena, för att förtälja skeppets öde.

Ja, hvad skulle man säga därom? De flesta menade, att det hade de gissat långt förut, och så gingo de hem igen med sina kransar och flaggor och sväljde ned sina hurrarop. Trollkarlen blef gredelin i ansiktet och sprack på fläcken. Herr Pehr blef så fattig, att han gick på rote från gård till gård, men Aavasaksa förgylldes, honom förutan, hvar sommar af midnattssolen. Jungfru Solskens ögon, nå, det förstås, att de klarnade; hon blef gift med borgmästaren Månsken, de lefde godt och togo herr Pehr till sig från roten.

Många år ha sedan förgått, men ännu i dag seglar ingen gammal sjöman mellan Torneå och Öresund, utan att berätta för kockspojken och jollgastarna om Refanut. Ännu händer stundom i Kvarken och Östersjön, att där uppstår en tjocka och töcknen antaga förunderliga gestalter i morgonskymningen. Då tycka sig sjömännen se i dimman ett ofanteligt skepp med master, som resa sig upp till molnen, och segel, som fladdra himmelshöga i luftdraget. De gamla matroserna trycka då sydvästhatten djupare ned öfver tröjkragen, vända sin buss och säga

till hvarandra: det är Refanut; låt oss taga in ref i focken och storseglet; om en stund ha vi storm! — För se ni, gossar, en bra sjöman är aldrig bang; han fruktar Gud, men när han tagit in refvet, skrattar han trollen midt i skägget. Möta ni Refanut på sjön, så är det ej värdt att surra fast skoten, man skall se spöket sturskt i synen, då fladdrar det undan som mist och töcken, och om en stund ha ni klar sjö rätt för-ut.

— Är det där sant, Matte? — frågade åter den minste bland gossarna oskyldigt.

— Det må den svära på, som har lust — menade Brass-Matte. — Men nog är det lika sant som mången annan sjömanshistoria, när en ärlig matros berättar och tio jollgastar gapa på månskenet en afton i stiltje vid skansen. Hör du på, nog kan jag berätta.

Fattig-gubben.

Har någon sett Lochteå fattiggubbe? Jag förmodar att han står där ännu i dag, som han stod för femtio år sedan, klädd i blå frack, röd väst och gula byxor — hvilket är alldeles för grant för en fattiggubbe — och sträcker ut handen åt alla resande på landsvägen, liksom åt kyrkfolket på söndagarna. Där har han stått så långt man minnes tillbaka, och ingen kan räkna alla de slantar, som under tidernas lopp trillat in genom det lilla hålet midti den röda västen ofvanför gubbens mage. Ja, när han var ny, säges det, att där kommit mången hederlig bondgumma med silfverpengar i halsdukssnibben och velat försöka om månntro också en stor penning skulle rymmas in i det lilla hålet, och då har silfverriksdalern af våda fallit dit in och blifvit där, hur än gumman däröfver beskifvat sig och bedyrat, att det hände af misstag. Man skulle tycka, att fattiggubben redan borde vara åtminstone så rik som ett kommerseråd, när han på detta sätt samlat pengar så många år; men långt därifrån. Tvärtom kan man säga, att han blifvit allt fattigare, ju längre han stått där; åtminstone har han blifvit helt urblekt och glåmig i ansiktet, och ett stycke af näsan har fallit af och blifvit

bortsopadt med annat skräp vid kyrktrappan. Man är ej fattiggubbe för ro skull. Det kostar på att natt och dag stå och tigga vid landsvägen, det må blåsa och regna eller snöa och frysa aldrig så; och mest går det en till sinnes, att se kyrkväktaren komma en gång i månaden och öppna luckan i ens rygg och taga ut alla de skatter man samlat. Hvad hjälper det fattiggubben att gnida och hushålla, att ständigt se ömkelig ut och tigga sina slantar af kreti och pleti, när hela hans rikedom om en månad går sin kos genom ryggen? Nej, det skulle knappt en tattare hålla ut med, att stå så där till allas spektakel och sluka i sig koppar och silfver och vara lika mager och eländig ändå i blå frack och gula byxor.

Men Lochteå fattiggubbe hade ett besynnerligt äfventyr, som icke händer alla fattiggubbar. I socknen bodde en gammal inhysing vid namn Pietari, vanligen kallad *Puu-Pietari* eller Trä-Petter, emedan han var en mycket »träslög» man, som kunde med sin lilla täljknif utskära de förunderligaste saker icke allenast hästar åt bondpojkarna, utan jämväl fläkterörnar, gripar, dockor och allehanda konstiga figurer. Men i sitt hjärta var Puu-Pietari en sniken och arglistig man, som icke tänkte på annat, än att samla pengar på hvad sätt som helst. Ja, han var så girig, att han under en sten i skogen hade nedgräfd en skatt af flera hundra riksdaler i silfver och guld, hvilken han samlat dels genom träslöjd, dels genom tiggande under många år; men därom visste ingen, emedan den gamla skalken utvärtes ställde sig som den allrafattigaste usling, med hvars trasor och magerhet hvar och en hade medlidande.

När man nu vid kyrkostämman kom öfverens därom att socknen behöfde en fattiggubbe, beslöto alla, att Puu-Pietari, som var fattig och behändig, skulle göra en

gubbe af trä och få för besväret elfva plåtar. Och efter det så skulle ske, hade Puu-Pietari ingenting däremot. Ja, ingen var med detta uppdrag belåtnare, än Puu-Pietari själf, ty han hade i sitt sinne utfunderat hur han skulle bli rik genom fattiggubben. Och därför hittade han på följande skälmstycke.

En fattiggubbes mage är ihålig. Dit nedfalla alla slantar, som gifmilda människor insticka genom hålet i gubbens bröst, och dessa penningar uttagas sedan genom en lucka med lås i gubbens rygg. På sidan om luckan, till hvilken kyrkoväktaren ensam hade nyckeln, gjorde nu Puu-Pietari en liten lönnlucka, så konstigt inpassad, att ingen kunde märka henne. När då fattiggubben blef uppställd på sin plats och den ena slanten efter den andra trillade ned i hans mage, passade Puu-Pietari på någon mörk natt, när månen inte sken, och tömde genom lönnluckan alla pengar, som fallit ner i fattiggubben. Men så klok var den skälmen, att han icke roffade åt sig allt som för tillfället fanns, utan alltid lämnade han för syn skull några slantar kvar, på det man ej skulle misstänka, att där varit en tjuf, utan tro, att den sparsamma allmogen inte bestått de fattiga mer än så. Detta fortfor en lång tid, och Puu-Pietaris egen gömma under stenen blef allt rikare, men fattigkassan hade så klena inkomster, att hvar och en förundrade sig.

En söndag vid månadens slut, när kyrkoväktaren efter vanligheten redovisade för hvad han uppburit, rynkade kyrkoherden på ögonbrynen och sade med ovanligt sträng ton: — Hör på, min kära väktare, jag har all anledning att anse er för en redlig och rättskaffens man, men jag får tillstå, att detta förhållande med fattiggubben förefaller mig ganska besynnerligt. Har jag icke själf med egna ögon sett, huru folket hoptals stått om söndagarna

kring fattiggubben och ordentligen trängts, hvem som förr skulle hinna lägga dit sin slant, och likväl, när ni redovisar för hvad som influtit, påstår ni er ha fått under hela månaden blott några skillingar. Hvad skall jag tänka därom, min kära kyrkoväktare? Lås och lucka äro, som ni själf säger, oskadade, och likväl ser det ut, som hade här varit tjufvar.

Man kan föreställa sig, att väktaren vid detta tal blef illa till mods. Han insåg, att kyrkoherden hade fullkomligt rätt, men han begrep tillika, att misstanken för tjufnad skulle falla på honom själf, som hade nyckeln om händer. Han visste därför ej annat råd, än föreslå, att man skulle nedtaga fattiggubben, undersöka honom mycket noga, ändra hans lås och banda honom med järn, värre än en lifstidsfånge. Detta förslag gillade äfven kyrkoherden, och man beslöt, att påföljande måndagsmorgon anställa en noggrann besiktning med fattiggubben.

Emellertid, när väktaren kom hem till sig, kunde han ej underlåta att yppa sina bekymmer och pastorns misstankar för väktaremor samt berätta för henne, huruledes man i morgon skulle syna fattiggubben. Händelsen fogade ej bättre, än att Puu-Pietari råkade sitta i en vrå af stugan och skrapa grötgrytan, när detta talades far och mor emellan. Strax blef den gamla skälmen i sin tur illa till mods och tänkte vid sig själf: om de nu noga undersöka fattiggubben, så hitta de till slut min lönnlucka, och då begriper hvar människa, att det är jag, som stulit pengarna ur gubbens mage. Nej, här är intet annat råd, än att genast i natt gå till kyrkan, bryta lös fattiggubben från väggen, bära honom till skogen och i största tysthet göra en brasa på honom. Då tänker jag, att det skall vara slut med alla besikt-

ningar, och hvem kan bevisa, att det är jag, som mördat fattiggubben?

Puu-Pietari var ej heller sen att utföra sitt arglistiga uppsåt. Så snart natten inbrutit, smög han sig ut och hade med sig en yxa och en kofot, det vill säga ett instrument, med hvilket man brukar bryta lös järn. Och så begaf han sig till kyrkan.

Det var vid nyårstiden, således midt i vintern, och så kallt, att det sprakade i knutarna och snön knarrade under den gamla bofvens fötter. Puu-Pietari lät sig likväl icke förskräcka, utan vandrade på. Det enda, som bekymrade honom, var att det just råkade vara fullmåne då; men han tröstade sig med att nattetid inga människor skulle färdas på vägen i denna köld, och dessutom foro där just nu några svarta moln öfver månen.

När Pietari kommit till kyrkan och ingen lefvande varelse syntes i hela nejden, började han hurtigt sitt nattliga arbete. Det kostade ej liten möda att lösbryta de starka järnband, som fasthöllo fattiggubben vid kyrkväggen, men det var ej första gången Puu-Pietari haft sådant arbete för sig, och därför lyckades han slutligen i sitt listiga företag. Väl tjugu gånger hade han blåst i sina frusna händer, när järnbanden ändtligen lossnade, och utom sig af ifver och förnöjelse, grep han nu fattiggubben hårdt i nacken, ruskade honom ett par gånger och störtade honom därpå burdus ned från kyrktrappan, i mening att sedan släpa honom till skogen och nedgräfva honom i snön, tills han vid passligt tillfälle kunde lägga torra kvistar omkring honom och göra en brasa på alltsammans.

Fattiggubbens lif eller död hängde således på ett hårstrå. Men en oförmodad händelse räddade honom.

Puu-Pietari stod just i begrepp att själf nedhoppa från kyrktrappan för att fullborda sitt elaka uppsåt, då han till sin förskräckelse hörde steg af kommande människor knarra på den nära landsvägen. Till råga på missödet gick månen i detsamma ur molnet och lyste med sitt klara hvita sken öfver kyrkan och vägen och skogen och hela det vintriga, snöklädda landskapet vidtomkring. Hvad skulle nu Puu-Pietari företaga sig? Skulle han springa sin väg? Ingalunda; han skulle då genast bli upptäckt. Skulle han huka sig ned och krypa bakom kyrkmuren? Ja, det hade kunnat låta göra sig, om fattiggubben stått kvar på sin plats. Men nu låg den stackaren med näsan platt i snödrifvan bredvid trappan, och när månen sken så klart, måste man ju från vägen vid första ögonkast upptäcka, att fattiggubben var borta. Pietari visste i hastigheten ej bättre, än att ställa sig själf på fattiggubbens vanliga plats på trappan och sträcka ut handen mot landsvägen, alldeles som vore han själf fattiggubben. Stor sak, om jag ej har blå frack, röd väst och gula byxor, tänkte Puu-Pietari; det är ändå ej så ljust, att man kan se så noga från vägen, och jag agerar fattiggubbe ett par minuter, tills de där junkrarna passerat i allsköns ro förbi.

Alltså klef Puu-Pietari upp på fattiggubbens plats och stod där kapprak, orörlig och träaktig, alldeles som hade han varit sina egna händers verk.

Men junkrarna på vägen voro två rymmare från Korsholms häkte, hvilka färdades så här sent nattetid för att ej komma i obehaglig beröring med länsmannen och fångföraren. De voro just stadda på en upptäcktsresa framåt kyrkbyn för att undersöka lås och bommar i böndernas lider och visthus samt möjligen knalta sig till någon hygglig fårskinnspäls, ty man är ej fritagen

från att hungra och frysa för det att man är rymmare. När de nu passerade förbi kyrkan i månskenet, varseblef den ena af dem Puu-Pietari på kyrktrappan och tog honom ganska riktigt för en fattiggubbe, som meningen var. — Passa på! — sade han åt sin kamrat — där står en fattiggubbe, och efter det nu är så godt tillfälle, tycker jag vi kunde gå och knipa hans pengar, förrän vi begifva oss af till byn.

Sagdt och gjordt; den andra fann förslaget godt, och strax styrde de båda skälmarna sin kosa rakt till kyrktrappan. Puu-Pietari hisnade och häpnade, när han oförmodadt befann sig i sällskap. Han tog för afgjordt, att man upptäckt hans knep och kom för att gripa honom, men så stor var hans förskräckelse, att när han ville springa sin väg, nekade fötterna sin tjänst, och så hände, att han blef kvarstående kapprak, orörlig och träaktig som förr. Rymmarna å sin sida anade intet oråd, utan satte sig ned på trappan för att pusta ut och öfverlägga om bästa sättet att komma åt fattiggubbens penningar.

— Här står han, den snåla kanaljen, och skäms inte att år ut och år in stjäla hederligt folks penningar — sade den ena. Och därmed syftade han på fattiggubbens tiggeri, men Puu-Pietari tog det åt sig och darrade i alla leder af rädsla och köld.

— Ja, nu skall det också vara slut med honom — sade den andra rymmaren. — Månntro vi börja med att hugga hufvudet af honom?

— Jag tänker — svarade kamraten — att vi först hugga benen af honom och sedan hacka honom i små bitar. (Puu-Pietari tog det allt åt sig.)

— Det kan vara nog — menade den andra — att vi först hugga honom i magen och sedan bränna upp honom. (Puu-Pietari tyckte sig redan känna hur de

höggo sönder hans mage, alldeles som han ämnat göra med fattiggubben.)

— Låt oss gripa den rackarn i kragen — sade den första rymmaren; och därvid kastade han försmädligt sina stelfrusna skinnhandskar i ansiktet på den förmenta fattiggubben. Äfven denna smälek höll Puu-Pietari tålmodigt till godo. Men nu grep den ena rymmaren belätet i kragen, och den andra lyftade yxan för att slå till. Då kunde Puu-Pietari ej längre uthärda med sin roll, utan började spjärna med händer och fötter och satte till att gallskrika, så att det ekade i hela nejden vidt och bredt omkring. Detta åter var för rymmarna högst oförmodadt. Förr hade de väntat att kyrktuppen skulle gala, än att fattiggubben skulle sparka omkring sig och skrika. De kunde ej annat tro, än att här var å färde ett grufveligt spökeri och att den onde själf hade farit i fattiggubben för att anamma dem midt under deras nidingsdåd. De upphäfde nu i sin tur ömkeliga nödrop och sökte att komma sin kos det fortaste de kunde, men det lyckades ej bättre, än att hela sällskapet i största villervalla tumlade utför kyrktrappan, och där lågo nu alla tre skälmarna öfver hvarandra i snödrifvan, skrikande och spjärnande. Puu-Pietari trodde att man ville gripa honom på bar gärning och göra af med honom; rymmarna åter kunde ej annat förmoda, än att »den lede» låg i lufven på dem.

På sådana tankar kommer man, när man har ett ondt samvete.

Nu fogade lyckan så förunderligt, att länsman i socknen just samma afton fått spaning på att de båda rymmarna skulle finnas i nejden, och som han var en nitisk man, hade han i all tysthet begifvit sig på ströftåg om natten, i den riktiga förmodan att skälmarna den tiden

skulle vara i rörelse. Det passade nu så särdeles väl, att han, med ett par handfasta karlar i sällskap, råkade färdas vägen framåt till kyrkan, när han hörde det besynnerliga skrikandet, som gjorde ett så sällsamt afbrott i vinternattens ödsliga stillhet. Strax skyndade han till stället, efter han ej kunde annat tro, än att banditerna öfverfallit någon fredlig innevånare i byn. Men hans förundran blef icke liten, då han i stället fann de tre skälmarna på det ursinnigaste lufvas och brottas, där de tumlade öfver hvarandra vid kyrktrappan, och han var ej heller sen att göra ett hastigt slut på deras inbördes krig. Rymmarna igenkände han genast och lät så stadigt basta och binda dem, att ingen fattiggubbe i världen behöfde vidare frukta för deras besök. Puu-Pietari var han i början böjd att anse för en hederlig karl, som blifvit oskyldigt öfverfallen. Men den stackars inhysingen, som allt fortfarande var i den tron, att hans skälmstycke blifvit upptäckt, började så ömkligen bedja om nåd och miskund, att länsmannen anade oråd och tänkte: — jaså, min gubbe, du har också någon trasa i byket! — Och ganska riktigt, när länsmannen med stränga ord ville veta hvad Puu-Pietari gjorde så sent om natten vid kyrkan, bekände den gamla skalken sitt arga fuffens med fattiggubben och lofvade, för att slippa fästning och spö, hela sin samlade skatt till ersättning åt de fattiga.

Och härmed är historien om Puu-Pietari slut. Men fattiggubben blef ännu samma natt inburen till kyrkoväktaren samt noga synad och omlagad, så att ingen mera kunde olofligen tillägna sig hans rikedomar, hvarefter han ställdes på sitt ställe igen. Jag kan icke säga hvad det sedan blifvit af honom, men finnes han kvar till socknens heder, så kan hvar och en, som reser förbi Lochteå kyrka, ännu se honom på hans gamla plats vid

kyrkdörren. Han måste numera se mycket gammal och bofällig ut, och den gamla näsan är förmodligen ohjälpligt sin kos, i fall man icke skickat honom till kliniska institutet i Helsingfors, där doktorerna göra nya näsor, alldeles som krukmakaren gör nya lertuppar. Ingenting är omöjligt i våra dagar.

Svalan från Egypti land.

Har någon sett den lilla gården borta vid landsvägen, den där med gulmålad grind och ett litet rödt hus med hvita fönsterposter och en liten farstukvist med tak öfver? Där ser trefligt ut; där bo säkert goda människor. Strax innanför grinden vid vägen står ett högt lummigt träd, i hvilket alltid fåglar sjunga, och hvars doft är så ljuflig om våren, att hela nejden fylles däraf. Hvems kan den fridsamma gården vara, och hvad är detta för ett sällsamt utländskt träd, som man annars aldrig får se här i kulna norden?

Det är nu många år sedan där bodde en gammal gumma, som hade tre små flickor, af hvilka den äldsta hette Ilia, den mellersta Milia, och den yngsta Emilia. Besynnerliga namn, som den gumman gaf sina flickor! Hvad månne den fjärde skulle hetat, om där funnits en till?

Det lönar icke mödan att gissa. Alltnog, de tre flickorna voro snälla, lydiga och goda barn, som aldrig gjorde sin mor emot. Då kan det vara detsamma om de hetat Gräsgröna, Hallonmaska och Takdroppa. Namnet gör ingenting till saken, och den är en narr, som gråter för att hon heter Stina eller Susanna. Blott man

är god och from — se det är saken; då pryder man alltid sitt namn.

I gården bodde ännu en femte person, och det var en svala. Hon hade sitt lilla hushåll för sig själf under takåsen och bodde där hyresfritt hela sommarn om med sina ungar. Till vintern gjorde hon långa utrikesresor, men hon reste hvarken i vagn eller kursläde, ej heller behöfde hon packa in sina saker i kappsäckar och hattaskar. Hon for med pilens hastighet på sina svarta, glänsande vingar, och jag ville se den skjutshäst, som kunnat trafva i kapp med henne. Detta skedde alla år och på samma tid. Och likväl sade ingen till svalan om hösten: res bort nu! Ej heller sade någon om våren till henne: res hem nu! Men hon visste det utan all påminnelse, och flickorna visste det också mycket väl, ty de höllo alla af den flitiga, vackra fågeln. Hvem skulle ej hålla af en svala? Svalan är ju den hemtrefligaste fågel på Guds gröna jord, och den som gör en svala ondt, han vore värd att naggas af en kråka och ätas upp af en hök.

En dag i september månad, när asp och rönn började gulna, och molnen samlade sig tjocka på himmelen, sutto de tre flickorna på den lilla bänken i farstukvisten och sade till hvarandra: — I dag reser svalan!

— Kvirr, kvirr! Det gör jag visst — kvittrade svalan, som hört deras ord, där hon satt på takåsen och pickade på ett hampfrö till resfrukost.

— Men säg oss en gång, kära svala — sade flickorna — hvart du flyger så där hvarje höst, hvar du är öfver vintern, hvad du gör i främmande land och hvem som visar dig vägen dit eller därifrån.

— Kvirr! Det var många frågor på en gång — kvittrade svalan. — Ha'n I någonsin tänkt på Honom,

som säger till blommorna om våren: väx! och till gräset på marken; gör jorden grön! Det är samma Guds goda, ljufva röst, som säger till de små fåglarna om hösten: far! och om våren: kom! Och de små fåglarna äro Guds lydiga barn, de höra hans röst, och han visar dem vägen genom oändliga rymder, öfver grönskande länder och brusande haf. Så flyga vi bort om hösten, när vi höra den manande rösten i vårt hjärta; vi lämna vår älskade nord och flytta inom några dagar tusende mil, tilldess att vi komma i fjärran söder till ett land, som kallas Egypten.

— Ja, ja — sade flickorna — det landet känna vi nog. Det var dit Jesusbarnet flydde med sina föräldrar undan konung Herodes' grymhet. Det måste vara ett skönt land, där Jesus fann en tillflykt, då han var liten.

— O, ja — sade svalan — ett skönt, ett välsignadt land! Höjderna skimra af ädelstenar och guld, de rika dalarna dofta af rosor utan tal, och vattnen vimla af sällsamma djur. Ni skulle se det sköna trädet, där jag bor! Dess grönska dör aldrig bort för någon vintersnö, dess blommor dofta som ett paradis, och dess frukt är konungslig. På dess grenar har jag byggt mitt bo vid den mäktiga floden Nil, där guldfiskarna blänka i vattenbrynet, och därifrån flyger jag ut i den höga, blå luften, öfver de brännheta öknarna, där lejonet flämtar af törst, och öfver de jättestora bergen i Sennar, där diamanter stråla mot dagen ur de ödsliga klyftorna.

— Men hvarför längtar du, lilla svala, åter om våren bort från detta välsignade land?

— Ack, det vet jag icke. Där borta är ingen skillnad emellan vinter och sommar, höst och vår; där är blott skillnad emellan regn och torka. Men jag känner inom mig, när det är vår i norden. Då griper mig en

förunderlig längtan, jag vill så gärna återse min gömda, min kära hembygd i det aflägsna fjärran. Jag tänker på den lilla ensliga gården långt, långt borta, under hvars ås jag är född, där min moder räckte mig det första fröet, och där hon lärde mig att flyga från kvist till kvist, från tak till tak. Då förekommer det mig, som om intet land på jorden vore så underbart skönt, så innerligt kärt, som detta fattiga land högt uppe i det snöiga fjärran, och när jag minnes dess unga björkar, dess gröna uddar och dess ändlöst många och klara vattenspeglar — ack, då ville jag ej byta dess röda smultron mot paradisets gyllne frukt, och hellre ville jag bo i mitt lilla torftiga bo under hyddans ås, än bland Sennars skimrande diamanter. Hur måste icke människorna älska sitt fädernesland, när själfva luftens svala icke kan glömma sin fosterbygd tusen mil därifrån!

— Ja, ja — sade flickorna — så borde det vara.

— Men jag glömmer min resbrådska — återtog svalan. — Önska ni, att jag hämtar eder något rart från Egypti land?

— Jag ville väl gärna ha en diamant från Sennars berg — sade Ilia med strålande ögon.

— Och jag — sade Milia — skulle ingenting högre önska, än en vacker guldfisk från Nilen.

— Och åt mig, kära svala, skall du hämta ett litet frö af det träd, där du bor — sade blygsamt Emilia.

— Kvirr, kvirr! — kvittrade svalan och flög sin kos.

Efter den dagen blef höst och regn och slask och bärsyltning och korfstoppning och mycket annat som hörde till hösten. Därefter blef vinter med snö och is och brasor och sagor och julklappar och snögubbar och kälkbackar samt mycket annat, som hörde till vintern. Men därefter blef åter vår med smältande is och sjung-

ande fåglar och bar mark och små blyga blommor och knoppande träd och kukku i skogarna, med hvad mera som hörde till denna årstid. Den långa vintern hade gått så fort, att alla förundrade sig. Hände sig så, att Ilia, Milia och Emilia åter en vacker morgon i maj sutto på den lilla bänken i farstukvisten och sade till hvarandra: — I dag kommer svalan!

Kvirr, kvirr! Där var hon redan och satt på åsen och pickade på ett gräsfrö, ty hon hade fått aptit af resan. Strax sprungo alla flickorna upp och kastade åt henne hvar sin slängkyss. — Har du med dig hvad du lofvade? — frågade de.

— Titterli! — kvittrade svalan, och i samma ögonblick föll en stor glimmande diamant i Ilias förkläde. Den gången skall man tro, hon var kvick att taga lyra. Men diamanten var så stor, som den största ärt, dess sken var så bländande, att man knappt kunde se därpå, och det allra vackraste källvatten är icke klarare, än denna dyrbara ädelstens glans. Hvad den kunde vara värd i pengar, det begrepo sig flickorna icke på. De skulle något förundrat sig, om de vetat, att diamanten uppskattades i värde till minst hundra tusen kronor.

— Se så, flickor — skrek svalan — hvad stå ni så gapande? Fort hit med en skål vatten för Milias guldfisk! Diamanten bar jag lätt under vingen, men fisken har gjort mig ett otroligt besvär att föras så lång väg i ett litet hopviket fikonlöf med några vattendroppar i från oasen Kordofan.

Milia var icke sen att hämta en stor glaskupa, enkom beställd till fiskens boning. Kupan var bredare nedtill, än upptill, och hade från bottnen en inböjning eller ihålighet, hvari man kunde inlägga blommor eller till och med en lefvande grönsiska. Det såg för behän-

digt ut, när fisk och fågel förliktes under samma tak, och när grönsiskan pickade med sin lilla näbb efter den blänkande guldfisken, och fisken viftade på stjärten, och sam undan grönsiskan. Milia var högst förtjust; hon tyckte det vara bättre att äga ett lefvande guld, än en död ädelsten.

Emilia väntade tyst och tålmodigt. Hon kunde väl tro, att svalan, som hade så godt minne, icke förgätit henne, och hon misstog sig ej. — Tag lyra, du — kvittrade svalan, och i detsamma lät hon falla i Emilias öppna hand ett litet grått frö, ej större än en vanlig äppelkärna. Strax därpå flög hon sin kos. Nyfikna kommo de andra systrarna för att se hvad det var, och när de sågo det lilla fula fröet vid sidan af diamanten och guldfisken, skrattade de och sade: — Det var visst en vacker gåfva att hämta från Egypti land! Låt oss gifva den usla kärnan till frukost åt hönsen. Svalan har velat göra narr af dig; hon skämtar bara, hon har nog något bättre.

Emilia besinnade sig, om hon borde gifva fröet till hönsmat. — Nej — tänkte hon — jag vill plantera det i en kruka och se hvad det blir däraf. Det kunde ju hända, att jag fått den bästa gåfvan bland alla.

Nå, barn, nu skola ni få höra hur det gick med de tre systrarna och de tre gåfvorna. Ilia, som fått den rika, härliga diamanten, kunde ej se sig mätt på den. Dagarna igenom betraktade hon den; om nätterna sof hon med den och drömde om den. Hon tänkte ej på något annat, hon brydde sig ej mera om att bedja eller arbeta, hon blef försumlig, vårdslös och olydig. Det värsta af allt var, att när hon snart växte stor, tyckte hon sig vara ofantligt rik, blef fåfäng och högfärdig, gick i granna kläder och lät förstå, att hon var något förmer,

än andra flickor. Efter hon var rik, funnos många som smickrade henne. Ilia gaf många friare korgen och valde ändtligen den gentilaste till man. Det var en utmärkt löjtnant med svärtade mustascher, guld på kragen och guldvärja vid sidan. Ett par år lefdes det mycket präktigt i det unga parets hus; de gåfvo lysande baler, de förde stat, som små furstar. Men då detta allt skedde på kredit, med den rara diamanten till pant och borgen, så kom den dag, när ingen ville låna dem mera penningar. I stället kom stadsfogden en vacker morgonkvist och bad tusen gånger om ursäkt, i fall han generade; han ville endast göra en liten utmätning och taga både diamanten och alla de öfriga grannlåterna; — adjö med den härligheten!

Löjtnanten rymde till Amerika. Ilia blef fattig; hon måste förtjäna sitt bröd med att baka pepparkakor och stoppa grynkorf. Från rikedom till fattigdom leder en bred öppen dörr, som kallas fåfänga: i den dörren är alltid stor trafik.

Hvad tron I det blef af Milia? Hon blef en poetisk och känslofull mamsell, som icke gjorde annat än pysslade om sin lilla guldfisk och oupphörligt inbillade sig, att han var sjuk. Ibland hade han lungsot, ibland kikhosta. Dessutom läste Milia romaner och kunde skrifva sådan vers, som läses bakfram. Hon var så ofantligt bildad, att hon ej kunde göra en enda syssla ordentligt, och så otroligt känslofull, att hon tröttade ut alla människor. En dag var guldfisken död, och då blef Milia otröstlig däröfver, att hon lagt honom i vatten, där han ju till slut måste drunkna. Hon skulle nu hafva någon annan att pyssla om; då fick hon en knähund, som hette Tippe. Och Tippe blef hennes föremål, liksom förut guldfisken. Tippe var sjuk, Tippe var nervsvag,

Tippe måste ena dagen få droppar, andra dagen grädde och hallonsylt, Tippe skulle sofva i den mjukaste säng, och Tippe fick aldrig gå ut, för att Tippe icke skulle förkyla sig. Men en argsintare knäracka fanns icke än Tippe, och på sådant smått pjåsk förspillde Milia, stackare, största delen af ett långt lif.

Mången lär kanske undra hvad det blef af Emilia och hennes lilla frö. Det skall du nu få höra. När fröet legat tre månader i krukan, började man se hjärtbladen af en liten ljusgrön planta. Strax vände Emilia ett dricksglas upp och ned öfver den och vårdade plantan som ett litet barn. Detta lilla blomsterbarn behöfde ingenting äta, endast dricka, och dricka fick det hvar morgon, ja, det allra klaraste källvatten. Om ett halft år blef plantan så stor, att hon måste få en större kruka, och efter ytterligare ett halft år var hon nära tre alnar hög. Då planterades hon ute i mjuk trädgårdsmylla nära vägen. Där byggdes ett staket omkring, så länge växten var ung, och hvar vinter måkades mycket snö kring dess rot, för att skydda den emot frost. Så blef om några år af det lilla, fula, grå fröet ett det härligaste stora träd. Ja, det var ett träd, hvars make man aldrig i norden sett. Det blef slutligen så lummigt och stort, att väl tjugu gummor kunde sitta och dricka kaffe i dess skugga. Dess vällukt var så stark, att hela nejden doftade däraf, och dess frukt så läcker, att en sådan knappast ses på kejsarens bord i Marocko. Märken I, att den, som håller af blommor och träd, hans kärlek löna blommor och träd väl tusenfaldt åter?

Emilia blef under vården af sin planta god och kärleksfull äfven mot människor. Hvar morgon och afton bad hon att få blifva ett Guds barn, och hela dagen arbetade hon. Däraf blef hon glad och god och afhållen

af alla. En bra gosse bad att få blifva hennes vän; hon krusade icke mycket, hon sade ja, och så blefvo de gifta. Och efter de höllo af hvarandra och fortforo att bedja, arbeta och lefva rättskaffens, så voro de lyckliga och saknade ej sin tarfliga utkomst med smör och bröd om hvardagen och stek om söndagen. Ja, när Emilias båda systrar, Ilia och Milia, efter några år blefvo fattiga och öfvergifna, bjöd hon dem till sig i den lilla gården, där deras mor bott. Och när Ilia och Milia sågo hur man där lefde godt under arbete och bön, blefvo de själfva arbetsamma och fromma och sörjde nu öfver, att de allt dittills ej hade förstått hur man finner den sanna lyckan på jorden.

Så gingo åren sakta bort. Ilia, Milia och Emilia blefvo efterhand gamla gummor, som klädde sig i bindmössor och stickade strumpor åt Emilias barn och barnbarn. En dag kom jag gående landsvägen framåt till den lilla stugan. Svalan från Egypti land var död, gamla gumman i stugan var död, och Ilia, Milia och Emilia hade själfva blifvit gamla och grå. Men trädet, som planterades af svalans frö, det var lika ungt och grönt, det doftade så outsägligt ljuft, fastän det nu var höst, och frukterna glimmade gula som guld mellan löfven. Då tänkte jag på naturens eviga ungdom, när allt mänskligt åldras och förgås, och på Guds eviga kärlek, när människornas sinnen växla som dagens vind. Mitt hjärta blef vekt af både sorg och glädje, ty jag tänkte på hur detta träd skulle lefva ännu hundrade år, sedan den, som planterat det, länge legat i grafvens gömma och huru Guds allvisa råd skulle lefva ännu mycket längre än detta träd, ja, i alla evigheters evighet. Det var rätt underligt att tänka på, och jag tror att jag grät.

Men de tre gummorna i sina bindmössor sutto där

under trädet och drucko kaffe. De vinkade mig till sig och jag såg, att deras ansikten skeno af fromhet och glad förtröstan, liksom hade de menat: hvad gråter du åt? Skulle vi sörja, tror du, för att vi nu blifvit gamla och grå, och för att detta träd skall öfverlefva oss? Nej, nej, låt oss älska Gud öfver allting och därnäst hvarandra inbördes, så förblifva vi unga i våra själar. Den, som det gör, blir liksom detta träd: efter hvar vinter, när löfven falla af sorg, kommer en ny vår, då blommorna knoppas i glädje. Och hvad se'n, om vi dö? Det är icke vi, som dö, det bästa af vårt väsen lefver och kan aldrig dö. Ty också vår själ är som detta träd: också för den följer efter en kort vinter en oförgänglig vår!

Vid det jag nu trodde mig läsa detta i gummornas anleten, hörde jag från trädet en sång, liksom af tusen fåglars kvitter. Det är möjligt att sången icke hade ord, men likväl förekom det mig så. Jag tyckte mig höra fåglarna sjunga följande lilla visa:

Gud signe de kära barn, de små,
som flitigt arbeta och bedja,
Gud signe de gamla med lockar grå,
som kunna, likt barn, sig glädja,
när blommorna knoppas om våren.

Ty rödaste guld och ädelsten,
de äro som snö vid polen,
och fåfäng lust med ett fagert sken
är dagg, som torkar i solen,
när blommorna knoppas om våren.

Men arbete, kärlek, bön och tro,
de bygga på lifvets lycka,
de så ut glädje, de bädda ro,
för alla sorger, som trycka,
när blommorna knoppas om våren.

Gud signe arbete, kärlek, bön
i alla vår lefnads dagar;
Gud signe alla de goda frön,
som sås i de gröna hagar,
när blommorna knoppas om våren.

Fjäderholmarna.

Långt ute i Bottniska viken och nästan midtemellan Sverige och Finland ligga några små grönskande öar, som kallas *Fjäderholmarna*. Där är så vackert. Aldrig skulle man långt i det villande haf, där vågorna gå höga som hus och skeppen förgås om höstnätterna, aldrig skulle man trott, att så friska, glada, gröna öar där kunna bjuda den trötte seglaren sin vänliga hamn. Där blåser ingen storm, där svallar ingen hög våg, där höjer ingen enslig mås sitt enformiga skri öfver skummande bränningar. Allt andas där en ljuflig ro. Vinden hvilar, vågen sofver, fåglarna sjunga sakta, sakta, och månskenet leker med guldgul glans öfver de doftande blommorna och öfver träden, som dricka den klara daggen i aftonsvalkan.

Ack, för den, som i sin lilla julle brottas med böljan på lifvets haf, för den är det godt och ljuft att omsider få hvila på en så täck och glad strand, som Fjäderholmarna. Men ganska många söka dem förgäfves och kastas af vågorna natt och dag, och Fjäderholmarna finna de aldrig. Och ganska mången gåfve guld och gröna skogar, om han funne dessa lyckliga öar, och ändå sjunka de djupt, djupt, djupt för honom i hafvet.

Ty det är något eget och hemlighetsfullt med dessa Fjäderholmar. Det finnes ingen styrman så säker och kunnig, om han ock seglat världen omkring, att han midt på ljusa dagen, när solen skiner och människor och djur arbeta i sin fulla kraft, kan finna Fjäderholmarna. Men är han trött af arbete och vaka, gör han fromt sin bön, lägger han sig stilla ned i sin julle och låter den sakta strömmen föra sig hvart den vill, då kommer han så säkert dit, som styrde han efter kompass och sjökort. Ty till Fjäderholmarna kommer man genom tre outgrundliga farleder, som icke äro utprickade på något sjökort, och de heta *Arbetets kanal*, *Hälsans friska fjärd* och *Det goda samvetets lugna hamn*.

Det händer äfven, att man kan komma till Fjäderholmarna endast genom den sista farleden. Ty dit komma äfven många sjuka och bedröfvade, när de hafva ett godt samvete. Och då glömma de alla smärtor, då luta de sig lyckliga som goda barn mot sin moders sköte.

Sådant kan väl tyckas mycket besynnerligt, och kanske inbillar du dig, att dessa holmar alldeles icke finnas till. Men de finnas så visst, som solen hvar afton går ned och hvar morgon går upp öfver goda och onda. Fråga alla goda barn: nog känna de Fjäderholmarna. Det är omöjligt att utpricka Fjäderholmarnas läge, emedan det är med dem som det fordom säges hafva varit med ön Gotland: hvar morgon, när tuppen galar, sjunka de med all sin härlighet ned uti hafvets djup, och hvar afton, när skuggorna blifva långa och stjärnorna börja tindra på himmelen, stiga dessa hafvets hemligheter åter med all sin grönska upp ur djupet. Då simma de, lätta som dun och fjäder, på den blanka hafsytan, och däraf hafva de troligen fått sitt namn, ifall de ej fått det af något annat.

På dessa ljufva holmar och midti den djupaste skogen, där allt är tyst, heligt och hemlighetsfullt, finnes en grotta, byggd af snäckor och smyckad med all jordens prakt, all aftonhimmelens härlighet och alla hafvets rikedomar. Där blinka de blåaste stjärnor, där lysa de ädlaste stenar. På trappor af kostelig korall nedstiger vandraren i salar af pärlemor, där väggar af klaraste guld spegla sig i golf af skinande silfver och tak af strålande kristall. Tusen gånger tusen äkta pärlor sitta som otaliga små fönsterrutor inpassade i guldväggarna, och gnistrande diamanter hänga som ljuslågor ned ifrån taket. Alla sommarens älskade blommor sprida i dessa salar sin mildaste vällukt. En sakta domning, en stilla frid sänker sig öfver den, som inandas deras doft. Men starkast af alla blommor doftar här den annars på jorden så likgiltiga vallmon. Hon står ej här, som hon står därute på blomsterfältet, präktig och enfaldig med en skön kropp och en dum själ: här sprider sig från den mörkröda och svartgredelina blomkronan en fin, angenäm, men bedöfvande ånga, sötare än den sötaste honung, långt öfver Fjäderholmarna.

Många hundrade, ja oräkneliga salar finnas i denna sköna grotta. Alla äro de höga och strålande ljusa, men deras ljus är icke dagens hvita sken, det liknar ett stjärnljus och ett månsken öfver vackra sjöar om natten. Därför, när man träder in i dem från det bländande solskenet, tycker man sig först träda in i skuggornas och skymningens underbara värld. Men snart märker man huru alla föremål skimra i en egen förunderlig glans, utan att någonsin blända. Och i denna milda dager urskiljer man tydligt alla älskade drag, man igenkänner alla kära och goda gamla bekanta.

Där komma dina bästa vänner emot dig, alldeles som vore de hemma där, och taga dig i famnen och bedja dig vara hjärtligt välkommen. Ja, om de än äro långt borta vid världens ände, ja, om de också äro döda i evig frid och du gråtit tusen tårar på deras grönskande graf, så möta de dig här i dessa sköna grottor så blomstrande af hälsa och ungdom, så glada, så lyckliga, som hade aldrig sorgen och döden någonsin skilt eder åt. Du tager dem i handen, du kysser deras röda kinder, och du tycker, att allt är som förr. Då leka ni de gamla lekarna om igen. Den präktiga bollen, som du fick när du var liten och som längesedan varit förlorad, Gud vet hvar, den finner du åter, han flyger som förr, och ingen boll i världen flyger som han. Och den gamla kära dockan, som längesedan miste både hufvud och armar; och den målade trähästen, som du en gång fick till julklapp och som sedan bröt alla fyra benen af sig; och den vackra bilderboken, som lilla syster ref sönder den gången du var borta; och kälken med järn under medarna, han som åkte förbi alla andra kälkar och som du sörjde så mycket, när han blef bortstulen — alla, alla finner du åter, nya, vackra, alldeles som förr. Bollen är utan fläck; dockan är hel och snygg i sin första nya klädning; hästen har sina fyra ordentliga ben; bilderboken är oskadad, han har icke ens hundöron, och kälken begär intet bättre, än att åter genast få taga fart i sin backe. Ja, hvem kunde tro en sådan lycka? Men se, så är det, och det är trefligt!

Nu vill du leka. Men det går inte riktigt så till, som vid andra lekar. En leksak försvinner ur dina händer, och du vet icke hur; strax håller du en annan i handen, och du har icke tagit honom, han har själf lagt sig dit. Dina vänner komma och gå på samma förunderliga sätt. Du själf är än här, än där, men har du

mycket brådt, så blir du aldrig färdig och kommer ej ur fläcken. Annars reser du liksom i luften. Rätt som du leker i ditt gamla hem, där allt är så väl bekant, har du i samma minut hunnit läsa din läxa i skolan och vet ej hur du kommit dit. Och just när du sitter i din båt på sjön och ror flera mil med ett årtag, har du i samma stund klifvit upp på ett högt berg. Men detta förundrar dig icke det allraminsta. Den hund, som skällde på dig i går, har med ens blifvit samma hund, som för många år sedan sprang i vattnet efter din käpp. Magistern i skolan hεr blifvit en liten gosse, som för längesedan gick i vall med korna. Och du själf är på samma gång så liten, att du ej kan knyta själf dina kängband, men ändå så gammal och stor, att du har många små barn, som du måste breda smörgåsar åt. Det går alldeles naturligt till, att ett hus blir en katt och en häst blir ett träd och din bok blir en pepparkaka. Du tycker, att det är ju alldeles som det skall vara. Du skulle icke förundra dig, om du med ens blefve sju mil lång och tusen år gammal.

Det är otroligt roligt och obegripligt vackert på Fjäderholmarna. Men icke långt därifrån ligga *Tistelöarna.* Dit styr mången, som håller orätt kurs här i världen och drages med lättja eller ett dåligt samvete. Där finnes också en grotta, som vid ingången liknar Fjäderholmarnas, och detta gör, att mången tar miste. Sådant märker man snart nog. Till Tistelöarnas grotta leder en slipprig gång i det hårda, skrofliga berget. De fuktiga väggarna äro betäckta med mögel, och taken äro behängda med spindelväf. Fjäderholmarnas rosenbäddar äro här förbytta till nässlor, bäckarnas sorl är förvandladt till forsar och fåglarnas kvitter till kraxande kråkor. Där är ett högt torn, från hvilket man beständigt tycker sig

falla, och en djup mosse, från hvilken man icke lyckas arbeta sig upp. Underliga och fula gestalter gå där beständigt på hufvudet. Och i den mörka natten ritar en hvit ängel med eldkol på väggarna de olyckliga, falska, afundsamma och trätgiriga vandrarnas onda gärningar.

Nej, vi vilja visst icke resa till Tistelöarna och till *Signora Mara*, som bor där. Vi resa hellre till Fjäderholmarna, ty där bor en god vän. Där sitter en gammal, gammal gubbe vid grottans ingång; ja, så gammal är han, att när Adam första gången somnade under ett träd i paradiset, stod redan den gamle *Nukku Matti* vid hans sida och bredde öfver honom ett täcke af rosor. Ett långt hvitt skägg flyter ned från den ärevördige gubbens haka; kring lifvet bär han en röd sammetsgördel. Hans långa hvita rock, hans blå strumpor och hans gula skor äro alla väfda af det mjukaste dun. När han räcker dig sin hand, är den handen så len som finaste bomull, och när han sakta rör vid dina ögonlock, blifva de strax så ljufligt tunga. Det finns ingenting så smekande mjukt, som hans röst, när han vid löfvens sakta sus eller humlornas surrande sjunger små goda barn till sömns, och så milda äro hans ögon, att de räddaste små flickor smyga sig gärna till hans bröst och luta sitt lockiga hufvud mot hans vänliga famn.

O, dessa vackra ögon, om du visste huru Guds kärlek och barmhärtighet lysa i dem, så skulle du älska honom ännu dubbelt mer. Ty när den barmhärtige Gud såg ned på det första paradiset, sände han en god ängel att tillsluta människornas ögon i den mörka natten; och när Gud sedan såg så mycken möda och sorg på jorden, sände han samma goda ängel att gifva människorna hvilan och glömskan. Och denna goda ängel var Nukku Matti, dödens äldre broder; därför lyser där i hans vackra

ögon en strimma af evighetens djup. Och alla folk känna honom, älska honom och gifva honom olika namn; men mest af alla älska honom barnen, ty dem vårdar han allra ömmast. När de äro så små, så små, att de ej känna sin egen moder, då känna de redan honom, och han sitter vid deras vagga dag och natt. Och när de växa större, tager han dem i sin famn och för de goda barnen till Fjäderholmarna, och han vill så gärna föra äfven de elaka och olydiga barnen dit, men de vilja det icke själfva. Då gråter Nukku Matti öfver att det måste gå dem så illa på Tistelöarna, och han lyssnar beständigt, om de icke tilläfventyrs ångra sig, så att han kan med glädje mottaga dem åter på rosenbäddarna.

Emedan han håller så mycket af barnen, drifver han ofta puts med dem. Det är han, som om kvällen strör sand i deras ögon och målar Fjäderholmarnas rosor på deras kinder. Det är han, som narrar gossarna att sträcka sig i skolan och flickorna att gäspa vid skalorna på pianot. Ja, han brukar väl också komma objuden till höga herrars och rådmäns sammanträden, eller till lärda magistrars tal och studenters plugg i grammatikan, och strax känna alla dessa herrar en oförklarlig längtan efter en middagslur. Gummorna i kyrkan äro ofta illa utsatta för Nukku Matti. De nicka och nicka, och det susar för deras öron, när prästen predikar. Detta är skalkaktigt gjordt af Nukku Matti, men han pröfvar dem, om de ha allvar med kyrkogången. Hur god han för resten är, det känner den bäst som en gång varit på Fjäderholmarna. Han förstår så väl att bädda sina gäster i de rum, som bäst passa dem: den trötte arbetaren i halfdunkla salar vid stjärnljus och den danströtta flickan i rosenfärgade månskenskamrar. Där strör han hvita häggblommor öfver dem och låter sina täckaste drömmar fladdra omkring dem.

Känner du drömmarna? Å, hvem känner ej dem? Ja, det kommer an på. Vet du väl, att de äro nattens små gossar och flickor, som af Nukku Matti få lof att flyga ned från stjärnorna på aftonhimmelens hvalf, och det händer väl stundom, att de rymma ut genom molnen äfven om dagen. De äro fina väsen, väfda af ljus och skugga; därför kunna de i ett nu förvandla sig och antaga hvilken skepnad som helst. De kläda ut sig i alla möjliga och omöjliga gestalter och härma människors lefnad, likasom spegeln härmar människors bild. De bära dig i ett ögonblick hundra mil härifrån och föra dig strax tillbaka igen. De lofva dig allt hvad du mest tycker om, och du är så glad, så glad, men nästa ögonblick har du glömt alltsammans. De leka skuggspel för dig, och du tycker dig själf vara med; de leka blindbock med dig, och aldrig får du dem fatt. Ja, de låtsa ibland spå det som framdeles händer, och händer det, så händer det, men händer det icke, så händer det icke. Drömmar som strömmar.

På Tistelöarna bo endast elaka drömmar. Stackare den, som råkar ut för deras skälmstycken! De låta honom falla i sjön, och han faller icke, men han tycker att han faller. De låta honom gå på en mörk väg och möta en röfvare, eller tussa de på honom en arg hund och en ond tjur. Röfvaren gör ej illa, hunden biter icke, tjuren stångar icke, men så ser det ut. Det är alldeles för tokigt. Res icke till Tistelöarna!

Där skina många inskrifter på de gyllene väggarna i Fjäderholmarnas grotta, och den, som har tid att läsa dem, lider visst aldrig brist på vackra sagor. Skada, att man så sällan får tid därtill, ty de tjänstfärdiga drömmarna äro alltid till hands att damma väggarna med sina mjuka dammborstar, och då sopas de skinande skrifterna bort.

Jag kände en liten gosse förr, han var alla kvällar hos Nukku Matti på Fjäderholmarna och förstod den märkvärdiga konsten att fånga drömmar. Han lärde sig af en spindel på rosenbusken att binda nät af aftonrodnad och månsken. Näten lade han ut mellan solens nedgång och uppgång, drömmarna trasslade in sig i näten. Så fångade han nattens skälmaktiga barn och stängde in dem i burar af vallmostjälkar. Då hade han tid att läsa de gyllene inskrifterna, och när han läst dem, frigaf han drömmarna ur vallmoburen. Nukku Matti skrattade och skickade nästa natt ett hundra femton tokiga drömmar att dansa kring gossen. Men gossen hade nu en gång läst sagorna och berättar dem gärna för hvem som vill höra. Två af dem finnas i denna bok, nämligen »Lasse liten» och »Prinsessan Lindagull». Det finns nog många andra.

Skogsbjörn. *

I staden Raumo fanns för länge sedan en rik köpman vid namn Guldberg; skulle icke han vara rik? Han hade en stor näsa, en liten gosse och många skepp, som hemförde kaffe, socker, ingefära, kardemumma och muskotblomma från främmande länder. Alltid hade han lycka med sina skepp, utom med det största, som hette Neptunus. Det fördes af kapten Skog och gick med bomull från Amerika, men bomullen tog eld af sig själf, och Neptunus brann på oceanen med all sin last och kaptenen med, ty han ville vara den siste ombord.

Patron Guldberg sörjde det dyrbara skeppet, som hade hans halfva hjärta brunnit på hafvet, och kunde icke förlåta kapten Skog att bomullen tagit eld. Hvarför skulle kaptenen köpa en sådan bomull? Kanske tog den icke eld af sig själf? Kanske hade matroserna gått med bart ljus i lastrummet? Hvarför hade icke kapten Skog hållit bättre ordning ombord? Och hvarför skulle han heta Skog, då man så ofta hör talas om skogseld?

Besättningen hördes på ed vid hemkomsten. Alla svuro, att kapten Skog hållit den bästa ordning och

* I 1:sta upplagan Sagor kallad: »Mahognyskrinet».

varit den skickligaste kapten, med hvilken de någonsin seglat. Men detta trodde ej Guldberg. Han hade en gammal fordran hos kaptenen och sökte ut den af änkan.

Kapten Skogs änka var fattig och hade en liten gosse vid namn Björn. Hon miste sin lilla gård för Guldbergs fordran och visste intet råd hur hon skulle försörja sig och sin kära gosse.

Men hon råkade vara vacker, och det var illa. En dag klädde sig patron Guldberg, som var änkling, i blå frack med blanka knappar, röd väst och hvita byxor, alldeles som ryska flaggan, visade sig med sin stora näsa i fru Skogs dörr och sade till henne: — Min kära fru, er man har bränt upp mitt skepp; hvarför gaf ni er till skogs med en sådan karl? Men jag vill förlåta er detta oförstånd, jag vill göra eder den stora äran, att ni får blifva min fru, och hoppas att ni däröfver är mycket glad.

Den stackars änkan blef alldeles icke glad, men hvad skulle hon göra? Hon hade en liten gosse, som frös och var hungrig; alltså sade hon med bedröfvelse ja, och blef i rappet fru Guldberg. Lille Björn följde med på köpet och blef patron Guldbergs styfson. Guldbergs egen son, som nu blef styfbror åt Björn, hette Moses, men då han talade grötigt och ej kunde utsäga sitt ärliga namn, kallades han *Mosep.* Han blef uppfödd med sockerbröd och mandelmjölk, gick i granna kläder af sammet, fick bo inne hos pappa och göra allt hvad han ville. Björn fick äta hårdt bröd med drängarna, sofva i deras stuga på halm, gå i grofva, utslitna kläder och tjäna som springpojke. Han hade tungt arbete, fick oförskylldt stryk, knuffades af Mosep, och i stället för Björn Skog kallades han *Skogsbjörn.* Liksom

det skulle ha varit så kvickt! Man kan få en bättre och gladare uppfostran, men det är icke alltid illa att slita ondt. Mosep blef en knäracka, en latmask och odugling, men Björn växte stor och stark, blef ödmjuk och flink till allt godt. Stundom, när Mosep slog honom och skyllde sina egna dumheter på honom, ville Björn springa bort så långt vägen räckte. Men då tänkte han på att hans mor skulle gråta, och det ville han icke. Hon hade nog tunga dagar ändå; men en fröjd hade hon. När patron Guldberg var ute på fartygen och Mosep där åt sig sjuk af fikon, kallade fru Guldberg sin lille Björn till sig, tvättade och kammade honom, gaf honom en hvetebulle med mjölk, lärde honom läsa Guds ord och förmanade honom att alltid vara tålig, flitig och kärleksfull, alltid tala sanning, alltid frukta Gud och förtrösta på Guds beskydd. — Sörj icke du, gossen min — sade modern — nu är du Skogsbjörn, men Gud kan ännu göra en hel karl af dig.

— Tror mamma det? — frågade Björn.

— Ja, det tror jag visst — sade modern.

— Jag skall bjuda till — sade Björn.

En sommar reste den rika patron Guldberg på sitt eget fartyg Apollo till Stockholm och tog med sig de båda gossarna. De seglade öfver Ålands haf, hade god vind och vackert väder. Mosep vräkte sig i kajutan och läste romaner. Björn var kajutvakt och allas springpojke. Han hade spolat däcket, diskat tallrikar, blankat stöflar, varit uppe till märsen att klargöra storseglet och klättrat ut på bogsprötet att skota klyfvaren, när patron Guldberg sade till honom: — Skogsbjörn!

— Patron! — svarade Björn. Han understod sig aldrig att kalla sin styffader annorlunda.

— Rensa mina pipor!

— Skall ske, patron!

— Akta den stora silfverbeslagna sjöskumspipan. Kom ihåg, din lymmel, att hon kostar hundra riksdaler.

— Skall ske, patron!

Björn stod vid relingen på fördäck och rengjorde piporna, när Mosep trädde bakom honom, stack en nål genom hans tröja och sade: — Hvad gör du, Skogsbjörn?

— Jag rensar patrons pipor.

— Tag hit, jag skall hjälpa dig! — sade Mosep, ryckte till sig den stora sjöskumspipan och knackade henne mot relingen, såsom han stundom sett fadern göra. Men pipan satt lös på skaftet, ingen snodd hade hon. Alltså föll hon i Ålands haf, så att det sade poll, poll efter henne.

Björn stod där så häpen, som hade han själf fallit i hafvet. Men Mosep var fintlig och sade: — Hvarför skuffade du mig?

— Har jag skuffat dig? — frågade Björn förvånad.

— Visst har du det? — sade Mosep. Och i detsamma, när han såg faderns stora näsa nalkas, ropade Mosep, i det han låtsades öfverljudt snyfta: — Hvarför skuffade du mig, så att pappas bästa pipa föll i sjön?

Patron Guldberg var en sådan karl, att när han blef ond, så miste han allt förnuft. — Jaså — sade han — det är icke nog att far din bränt upp mitt bästa skepp; nu kastar du min dyraste pipa i sjön... Styrman! Låt fira ned skeppsjullen, kasta Skogsbjörn i jullen och låt honom resa!

Styrman såg mycket förbluffad ut men vågade icke säga nej. Inom några minuter var jullen nedfirad, Björn i jullen, och knappt fick styrman tid att kasta åt honom

en kaka bröd. — Ro ut, och sök min pipa! — skrek patron Guldberg från akterdäcket.

Skeppet Apollo sköt god fart i förlig vind, och snart blef den lilla jullen långt efter. Björn var så förvånad, att han frågade sig själf, om han verkligen hade skuffat sin styfbror. En ärlig gosse kan icke begripa hur en annan gosse kan ljuga. Men när skeppet Apollo seglade allt längre från honom, när det slutligen syntes blott som en liten hvit prick långt borta vid himlaranden, då märkte Björn till sin förskräckelse, att han var ensam i en liten båt ute på öppna hafvet. Stora fiskar plaskade rundt omkring honom, delfinerna sprutade strålar af vatten, sälarna tittade med sina svartbruna hundhufvuden upp öfver vågorna. Ingen af dem kunde hjälpa honom. Blåsten tog till, hafvet begynte klädas i hvitt skum, kvällen föll på, det blef mörkt och Skogsbjörn dref i sin båt mot natten och döden.

Ja, hvem i den vida världen brydde sig nu om en sådan öfvergifven stackare, som den lille Skogsbjörn? Ingen frågade efter honom; han skulle sjunka i hafvet, vågorna skulle sluta sig öfver hans hufvud, nästa morgon skulle icke en bubbla synas kvar efter honom på det blå hafvet, skeppen skulle segla öfver honom och matroserna skulle sjunga sin glada visa, alldeles som förr.

En skulle likväl sakna honom, och det var hans moder. När Björn tänkte på henne, började han gråta. Men när han gråtit en stund, blef han hungrig och började på att gnaga det hårda brödet. Detta styrkte och muntrade honom. Gud har alltid någon vederkvickelse i besparing för de öfvergifna på jorden.

Björn visste ej hvaraf det kom sig, att han med ens blef så munter till mods. Han ihågkom sin moders

förmaning att i all nöd och fara förtrösta på Gud. Om jag skulle försöka bedja? tänkte han vid sig själf.

Det ville ej rätt lyckas i början. Vågorna gingo nu höga, jullen gungade som ett spån, lyftes som på ett berg och sjönk åter ned som i en djup dal. Det var icke lätt att nu hålla en tanke tillsammans. Björn läste ur minnet alla de böner hans moder lärt honom; det var en läxa, det var ord utan mening, men snart begynte han själf bedja.

— Käre Herre Gud — sade han — jag är en stackars liten gosse, min hand är svag, och jag förmår intet emot det mäktiga hafvet. Men du, Herre Gud, är stark och stor. Du är mycket mäktigare än hafvets vågor, stormen lyder dina befallningar, natten och döden kunna intet ondt göra mig, om du förbjuder dem det. Jag förtröstar på dig, min Gud. Du har alltid varit god emot mig, och du skall visst aldrig öfvergifva mig. Så bevara mig nu på det mörka hafvet; låt dina änglar gå på de stora vattnen och befalla vågorna att icke göra mig illa. Jag vill vara ditt barn, min Gud, och sofva uti din famn. Tack, tack! Godnatt, käre Gud! Godnatt, mörka haf och ljusa stjärnor i himmelen! Godnatt, mamma!...

Och den lille Skogsbjörn somnade sött på jullens botten midt på det öppna hafvet.

Det var nu mörkt, och ingen kunde se, att långt borta vid den yttersta randen af hafsbrynet höjde sig en mjuk och ljusgrön strand öfver de skummande vågorna. Det var Fjäderholmarna. Där satt på det sammetslena gräset den gamle Nukku Matti, som svenskarna kalla John Blund och danskarna Ole Luköje. Han spejade ut öfver hafvets ödsliga rymder och blef varse den lilla jullen, där Skogsbjörn dref som en lekboll för vindarna.

Han utkastade sina linor, så fina som spindeltråd, drog jullen till Fjäderholmarna och införde Björn till rosenbäddarna i sina silfverblänkande salar. Här stodo tusen drömmar i brokiga fjärildräkter genast till hands, fladdrade lätt öfver vattnen och förde till Björn hans älskade moder. Han kände hennes mjuka hand på sitt hufvud, han kände hennes kyss på sin panna, han hörde hennes kära röst, som hviskade i hans öra: — Var vid godt mod, min gosse; var alltid sann, var tålig och ödmjuk; Gud skall beskydda dig. Skogsbjörn skall ännu bli en hel karl.

Den gamle Nukku Matti stod tyst och orörlig vid gossens sida. Endast en af drömmarna surrade länge som ett bi kring gossens öron och ropade envist: — Tre ting! Tre ting! — Tyst du — sade Björn till drömmen; — hvad gör jag med dina tre ting? Drömmar som strömmar.

Natten förgick, morgonen ljusnade. Björn tyckte, att taket höjde sig öfver honom och blef en klar himmel, väggarna vidgade sig och blefvo en genomskinlig luft, golfvet begynte gunga och blef ett sakta brusande haf. Då bleknade alla diamanter och kristaller i Fjäderholmarnas grotta, ett lätt, ljusrödt flor föll öfver alla föremål, och den sakta musik, som hela natten susat genom grottan, upplöste sig i ett enformigt sorl af vågor i hafvet.

Björn kände en kyla öfver sitt hufvud, uppslog sina ögon och såg sig förundrad omkring. Öfver honom utbredde sig himmelen, under honom hafvets blå och omkring honom den svala morgonluften. Björn låg på bottnen af sin julle, och mössan hade blåst från hans hufvud i sjön. — Jag har drömt — tänkte han — och Gud har bevarat mig. Tack, käre Gud!

Därpå satte han sig att äta af den brödkant, som han ännu hade kvar. Han kände sig törstig; vattnet var salt, det smakade inte godt, men det är ej så salt i Östersjön, att det ej i nödfall kan drickas.

Till sin stora förundran såg Björn ett stort skepp utan master drifva helt nära honom redlöst på hafvet. Det hade varit en stormig natt, hafvet gick ännu högt, men den värsta stormen var öfver. Björn fattade årorna och rodde till fartyget.

Ja, det var ett stort lastadt skepp, som sprungit läck i stormen och på hvilket man afhuggit masterna, för att det ej skulle kantra. Det flöt knappt mer, det var uppfylldt af vatten och öfvergifvet af sin besättning. Björn ropade hoj vid sidan af fartyget. Ingen svarade. Då klef han dristigt upp på fartygets däck.

Här lågo tågverk, varor, verktyg och spillror om hvarandra i stor oordning. I lastrummet syntes många dyrbara handelsvaror, men ingenstädes en lefvande varelse. Björn blef ängslig till mods och ville åter klifva ned i sin båt, då ett ömkligt bräkande från fören nådde hans öron.

Det var en get, fastbunden vid en afplankning af däcket. Björn lossade getens band, fattade en brödkaka, som flöt på vattnet och ville åter nedstiga i båten. Då vadade han i vattnet förbi nedgången till skeppets kajuta. Där flöto många saker omkring, och med detsamma kom han ihåg den envisa drömmen. — Får gå då för tre ting, efter jag redan har två! — tänkte Björn, grep ett litet skrin af mahogny, som flöt vid trappan, och skyndade sedan med geten, brödet och skrinet ned i sin julle. Det var hög tid. Han hade icke rott många famnar från fartyget, innan han hörde ett besynnerligt brus. — där blef en hvirflande grop i

hafvet, det stora skeppet sjönk, och snart gingo vågorna öfver den plats, som hade där aldrig flutit en bristande köl...

Två dagar och två nätter dref Björn i sin julle omkring på hafvet. Han delade sitt bröd med geten, och geten gaf honom sin mjölk. Tredje dagen på morgonen syntes ett skepp; — det kom närmare, det blef varse gossens tröja, hvilken han bundit vid åran som en nödflagg, tog honom ombord och förde honom till Stockholm.

— Nå, lille pilt, till hvem skall jag nu föra dig i staden? — frågade kaptenen.

— Jag känner ingen i Stockholm — svarade Björn. — Låt mig stanna ombord som kajutvakt och lära mig tjänsten. Jag ville gärna bli en duktig sjöman, som far min.

— Så, så — genmälde kaptenen. — Nå, det kan gå för sig. Min förre kajutvakt går nu ifrån mig, han längtar tillbaka till sin mammas pepparkakor. Stanna du här, så skall jag sälja din get, och för pengarna kan du köpa dig bättre kläder. Din förra patron måste icke ha varit mycket gifmild mot dig.

— Han har gifvit mig mat — svarade gossen.

— Ja, och så har han kallat dig Skogsbjörn, det märkes på dina kläder — sade kaptenen. — Men nu skall Skogsbjörn bli en hel karl.

Det klack i Björn. Han hörde nu samma ord för tredje gången.

Morgondagen kom, och Björn gick ut i det stora Stockholm för att köpa sig nya kläder. När han kom till ett gathörn, stod där en hop folk och läste ett på hörnet uppslaget plakat. Björn stannade, han som andra, och frågade hvad det var. — Åhå, sade en bredaxlad

järnbärare med händerna i byxfickorna — alla fnaskenfeltar skola nu vara nyfikna! Det angår dig icke. En förnäm herre lofvar tusen riksdaler i belöning åt den som kan skaffa till rätta ett litet skrin från Ålands haf. Gå du hem, och läs på katekesen!

Björn kom att tänka på det lilla mahognyskrinet, som han bärgat från det sjunkande fartyget. Tre ting! hade drömmen ropat till honom.

I ett huj var Björn åter ombord på sitt fartyg. Det lilla skrinet låg kvar bland spånor och gamla stöflar under en koj i skansen. Som en pil var Björn åter ute i staden med skrinet under sin trasiga tröja, lät visa sig till den förnäme herrn, men motades strax i trappan af ett halft dussin betjänter med försmädliga uppsyner. — Packa dig din väg, trasvarg! — skreko betjänterna. — Vi ha inga slantar åt tiggare.

— Det få vi se — svarade Björn och pekade på sitt skrin.

— Hvad är det? — sade betjänterna och grepo efter skrinet. — Gif oss skrinet, så får du betalning i morgon.

— Nej, så dum är jag inte — menade Björn och fasthöll sitt skrin. Men den längsta och starkaste betjänten fattade honom i kragen och sade: — Tjufpojke, bekänn att du stulit skrinet!

— Det ljuger du, så lång du är — svarade Björn och spjärnade mot af alla krafter. Det blef tumult och oväsen; en herre i grann nattrock öppnade dörren och frågade hvad här var å färde.

— Ers nåd — ropade betjänterna — här är en pojke, som stulit ett skrin.

— Jag har aldrig stulit — ropade Björn.

— Kom in med ditt skrin, pojke! — befallde den stränge herrn.

Björn trädde modigt in; han hade ett godt samvete. Knappt hade den förnäme herrn fått öga på skrinet, innan han ryckte det ur gossens händer.

— Mitt skrin! Min skatt! — utropade han, tryckte på en hemlig fjäder, och locket sprang upp. Det minsta Björn väntade att få se var äkta pärlor, men i skrinet lågo endast några gulnade pappersblad. Det var visst något att lofva så mycket pengar för! tänkte Björn.

Men den förnäme herrn sade till honom: — Min käre gosse, du har räddat min heder och min förmögenhet. Jag är anklagad för att ha försnillat kronans penningar, och dessa papper bevisa min oskuld. Berätta mig hur du funnit skrinet!

Björn berättade sitt äfventyr, men förteg hur illa hans styffar behandlat honom.

— Jag ser på dig att du är en ärlig gosse — sade herrn i nattrocken. — Vill du, så skall jag insätta tusen riksdaler för din räkning i banken och gifva dig skriftligt intyg därpå.

Ja, därmed var Björn mycket nöjd; hvad skulle han göra med en så stor rikedom? Han tackade den förnäme herrn, återvände till sin kapten och berättade honom sin nya lycka. Kaptenen smålog och sade: — Nå, Skogsbjörn, nu är du rik, nu behöfver du inte slita ondt på sjön. Du kan nu vara lat och lefva af tårtor i flera år.

— Nej, jag tackar, så dum är jag inte — svarade Björn. — Nu vill jag arbeta bra och lära mig sjötjänsten. Så kan jag om några år bli konstapel och sedan styrman . . .

— Och sedan kapten?

— Ja, och sedan kapten — svarade Björn. Han rodnade själf öfver sin omåttliga ärelystnad. — Jag vill använda pengarna till att lära mig navigation — sade han — och när jag fått eget fartyg, vill jag segla till Raumo och hämta min mor...

— Det är rätt, Skogsbjörn! — sade kaptenen. — Håll ut med den kursen, och Gud skall hjälpa dig.

Björn höll ut som en hel karl. Två år var han kajutvakt, växte allt starkare, började gå bredbent, som sjömän bruka, och blef sedan jungman, sedan matros, sedan konstapel, sedan styrman. Han seglade världen omkring, slet ondt, men var alltid hurtig och glad. Två vintrar läste han navigation, matematik och geografi; sedan tog han med heder examen, blef kapten och fick eget fartyg att föra. Han var rättskaffens, skicklig och pålitlig; det gick honom väl. Om några år förde han sitt eget sköna fartyg, som hette *Björninnan.*

En vacker dag blef i Raumo en stor uppståndelse. Där seglade in ett främmande skepp, hvars make man aldrig sett. Alla master och block voro beslagna med mässing, så att de lyste i solen som guld. Akterstäfven var förgylld, i förstäfven blänkte en björninna af silfver, och »Björninnan» stod där att läsa på alla flaggor.

Hela staden förvånades, alla ville ut till hamnen för att se den stolta björninnan, och icke minst nyfiken var den gamle patron Guldberg och hans son Mosep. Det hade gått illa för patronen de senare åren, han hade numera endast sin stora näsa och sin gamla Apollo kvar. Mosep låg mest och läste gamla tidningar på en soffa. Men nu ville äfven Mosep ut till hamnen; far och son läto ro sig ut till Björninnan. Där bådo de allerödmjukast om den stora äran att få bese det ståtliga fartyget.

— Var god och stig upp! — svarade kapten Björn Skog, som förställde sin röst och icke lät märka, att han rätt väl kände sin elaka styffar och hans illmariga son. Aldrig kunde de tro, att den unga och vackra kaptenen var deras egen forna Skogsbjörn. De trodde honom vara en rik engelsman, som reste ut för att beskåda främmande länder.

Kaptenen lät dem betrakta alla skeppets märkvärdigheter och inbjöd dem sedan till en fin middag ombord. Han var en enkel och tarflig man, men nu hade han låtit uppduka läckerheter och fina viner från alla världsdelar. Hans gäster kunde icke nog beundra skeppets prakt samt den utsökta middagen; de voro färdiga att spricka af afund, och detta roade kapten Björn.

När nu gästerna med många sötsura ord på läpparna ville tacka och säga farväl, frågade kaptenen, likasom händelsevis, om fru Guldberg lefde ännu.

— Visst lefver hon, stackars människa — svarade Guldberg — men hon går aldrig ut, hon sörjer sin odåga till son.

— Jaså — svarade Björn. — Har hon haft en son?

— Ja visst. En mycket elak och dum pojke, som drunknade i Ålands haf för femton år sedan.

— Är det så visst, att han drunknade? — frågade Björn.

— Tyvärr — suckade Guldberg. — En störtsjö tog bort honom, och han sjönk som en sten till bottnen.

— Hvarför skulle han skuffa mig? — sade Mosep.

— Jag har hört sägas, att han blef orättvist anklagad och utsatt i en julle på öppna hafvet — återtog kapten Björn.

Mosep blef röd i ansiktet och skrek: — Ja, men han fick en kaka bröd med sig!

— Vill du tiga? — skrek patron Guldberg.

Kapten Björn såg dem skarpt i ögonen och sade nu med sin naturliga röst: — Jag har hört sägas, att gossen lefver och vill ställa sin styffar till ansvar. Hela besättningen kan vittna, att gossen blifvit öfvergifven på öppna hafvet.

Nu blefvo Guldberg och Mosep lika bleka som de förut varit röda, och patronens stora näsa blef ljusblå. De visste intet bättre, än att neka till allt.

— Jaså? — sade kapten Björn. — Jag har läst om en annan liten gosse i forna tider; han hette också Moses, men icke Moses Guldberg. Han blef utsatt i en liten korg på Nilfloden och fick ändock lefva och bli en hel karl. Veten I icke, att vågorna lyda Guds vilja? Det hjälper icke att ljuga för Gud. Hvad hafven I gjort af den lille Skogsbjörn?

Uff — nu var det slut med patron Guldberg och hans son Mosep. De igenkände Skogsbjörn, samvetet slog dem, och de föllo pustande på sina knän, med begäran att han ville förlåta dem, de skulle aldrig göra så mer.

Skogsbjörn, som nu blifvit den stränge kapten Björn Skog, lät dem pusta en stund, men därpå sade han med tårar i ögonen: — Stå upp, min styffar! Stå upp, Mosep! Jag har icke kommit för att löna Guds godhet mot mig med ett hårdt hjärta. Nej, jag vill icke anklaga eder, detta är allt glömdt. Gifven mig endast min mor tillbaka, så skola vi åter vara goda vänner!

Se, detta var ord, som hagel och solsken på samma gång! Patron Guldberg kände en sten falla från sitt hjärta, och hans ljusblå näsa blef åter mörkröd. Mosep

låtsade gråta och ljög i glädjen, att han aldrig hållit af någon i världen såsom han hållit af Skogsbjörn. Alla följdes nu åt till den stackars öfvergifna fru Guldberg — och hvad den gamla frun blef förundrad och glad, det kan ingen beskrifva. I femton år hade hon sörjt sin lille käre Skogsbjörn som död, och nu stod han där som en lång, hurtig och lefvande sjöman. Nu hade han blifvit en hel karl, som hon så visst hade förutsagt, när han var liten.

Skogsbjörn tyckte sig nu först vara en lycklig man, när han återfått sin mor. Han köpte genast åt henne och sig en vacker gård, de flyttade dit och lefde glada tillsammans ett helt år, medan Björninnan låg för ankar i hamnen. Men under tiden kom där en annan vacker björninna i huset. Kapten Björn förälskade sig i en fattig och arbetsam Raumoflicka, som kunde knyppla de allra finaste spetsar, och hon blef hans hustru. När han så lefvat lycklig en tid, fick han åter lust att resa till sjöss, när hans mor icke var ensam mer; men han seglade icke nu till världens ände, han trifdes bättre hemma, han reste ut hvarje vår i maj och vände tillbaka i november med vackra julklappar åt sin mor, åt sin björninna på landbacken och åt sina små björnungar. Det var gladare att dansa med dem kring den muntra julgranen, än det fordom var att sitta ensam i en liten julle på öppna hafvet.

Detta var nu allt som det skulle vara. Men patron Guldberg och hans son Mosep hade hellre sett, att Skogsbjörn suttit kvar i sin julle och aldrig kommit igen. De voro afundsjuka på hans lycka, de begrundade natt och dag huru de skulle bli lika rika som Skogsbjörn. Han hade berättat för dem sitt äfventyr med Nukku Matti, det förlista skeppet och mahognyskrinet;

han hade skämtande omtalat drömmen, som ropat till honom: Tre ting! Tre ting! Detta lade nu patron Guldberg och Mosep tillhopa och blefvo mer och mer vissa på, att det måste vara ett trolleri. Men på samma sätt kunde ju också vi bli rika, menade de.

Det borde man göra efter! Den gamla Apollo låg ännu, sprucken och gistnad, för ankar i hamnen. Guldberg lät tackla upp honom, lastade honom med tjära och pälsverk och seglade med sin son till Stockholm för att under resan finna ett mahognyskrin på Ålands haf.

Allt skulle ske, som när Skogsbjörn fordom blef utsatt på öppna hafvet. Patron Guldberg kastade en oduglig sjöskumspipa i sjön, låtsade vara mycket förtörnad på Mosep och utsatte honom i en stor slup på det lugna hafvet. I slupen var bäddad en säng med två dunbolster, ett sidentäcke, ett par lakan och tre hufvudkuddar. Mosep förseddes med fyra stora hvetebullar, en smörbytta, en kalfstek, två ostar, ett fat plättar, en syltburk, en korg öl och sex buteljer vin. Själf var Mosep klädd i vargskinnspäls och storstöflar, där han vräkte sig raklång på de mjuka dynorna och rökte cigarr.

Skeppet seglade bort, slupen blef ensam, allt var lugnt. Mosep intog en grundlig kvällsvard, drack öl, drack vin, rökte åter cigarr och fann äfventyret rätt nöjsamt. När det mörknade, drog han täcket öfver öronen och somnade tungt. Att bedja en aftonbön, fann han alldeles onödigt.

Mot natten uppväxte en storm. Mosep sof, stormen dref slupen till stranden af Tistelöarna. Där satt signora Mara på sin skrofliga klippa och spejade efter rof. Hon blef varse Mosep, drog honom med slupen i land och förde honom till sin unkna grotta. Där lade hon honom

på en bädd af nässlor. Det stack, det brände i hela hans kropp, bly låg på hans ögonlock, bly på hans hjärta, trollpackan kramade honom brun och blå, nöp honom, luggade honom och skrattade därvid så omåttligt, att bockskinnspälsen sprack af munterhet på hennes rygg. När hon så huserat en stund, kastade hon Mosep åter i slupen, stötte den från stranden och lät honom resa.

Mosep vaknade af att han låg i vatten, medan slupen kastades som en boll af vågorna. Förfärad reste han sig upp, men störtades åter omkull; hans hufvud värkte, hans kropp var som piskad med nässlor. I tre dagar drefs han omkring på hafvet, kunde ej röra sig, grinade mot solen och förmådde ej äta. Äfventyret blef otrefligt. Men på tredje dagen lugnade stormen, och nu ville Mosep göra ett godt mål. Ack, hvetebullarna och ostarna voro uppblötta af vattnet, smörbyttan hade trillat i sjön, plättarna hade blifvit torskarnas mat. Lyckligtvis funnos ännu kalfsteken, ölet och vinet. Mosep åt och kände sig bättre till mods. Trodde han icke det? Där stod ju verkligen ett förlist fartyg utan master på stenrefvet. Mosep rodde dit: ingen fanns ombord, allt var i oordning, stycken af lasten flöto omkring i fartyget. Mosep hade kunnat bärga många varor, men han sökte endast tre ting: en get, en brödkaka och ett mahognyskrin. Någon get fann han icke, men väl en grå katt; icke heller något bröd, men väl en tjärpyts. Blott han nu kunde upptäcka ett skrin. Hvilken lycka! Han fann en rund ask, och var den icke af mahogny, så var den af asp. Med dessa dyrbara tre ting rodde han förnöjd från det förlista skeppet.

Det blef afton: Mosep åt kalfstek, drack öl, somnade och dref ut i hafvet. Det blef morgon: Mosep vaknade

kände sig åter hungrig och ville äta, men nu hade katten ätit upp resten af kalfsteken. Hur gärna hade han icke kastat henne i sjön, men hon klöste honom i ansiktet; — nej, tre ting; hon måste få lefva. Sjätte dagen på sjön hade han intet annat än vin — stackare! Han drack, blef vimmelkantig i hufvudet och skulle ha fallit i hafvet, om icke just då en vedskuta från Åland råkat segla förbi.

— Fånga upp båten och langa hit fyllbulten! — ropade skepparen till sin enda matros. Matrosen lydde, Mosep blef upphalad. — Friska upp honom litet med daggen, så blir han munter igen! — sade skepparen.

Mosep blef uppfriskad och fördes för god betalning till Raumo. När han trädde in till sin far, slog han näfven i bordet och frågade hvarför man lämnat honom sex dagar i sjön. — Ack, min kära gosse — svarade patron Guldberg — om du visste hvad som har händt! Samma natt sedan du blifvit utsatt i slupen, uppstod en förskräcklig storm, vi kapade masterna, men skeppet dref på en klippa, och ingen hade tid att tänka på dig. Ack, min sköna Apollo! Mina tjärtunnor och mina dyrbara pälsvärk! De voro mera värda, än ett ämbare fylldt med silfver och guld. Ack! Ack! — Och patron Guldberg grät bitterligen, ty ingenting gick den mannen så ömt till hjärtat som när han förlorade penningar.

— Men huru är det med dig? — fortfor han snyftande. — Har du funnit ditt skrin?

— Har visst! — sade Mosep. — Något för något. Jag har blifvit luggad, klöst, knipen, biten, kramad, puffad och piskad, så att jag knappt hänger ihop. Men det gör ingenting. Jag har sofvit i marvatten, grinat mot solen, blifvit bestulen, druckit vin och fått dagg, men det gör heller ingenting. Så och så har det skett. Nu

är jag så rik, att Skogsbjörn är endast en mullvad mot mig.

— Kära gosse, äro vi verkligen nu så rika? — utropade fadern.

— Jag säger att *jag* är rik, men det har far intet att skaffa med — invände Mosep snäsigt.

— Men min allrakäraste gosse, jag är nu fattig. Skulle vi icke dela som goda vänner?

— Inte så mycket som en skosula — svarade Mosep.

— Ack, Mosep, att du kan vara så otacksam mot din hulde fader! Hvar har du ditt skrin?

— Här! — utropade Mosep stolt och visade asken.

— Hvad för något? — skrek patron Guldberg. — Är det *den* asken? Men då har du ju varit ombord på vår egen Apollo!

— Har jag varit ombord på Apollo? — frågade Mosep.

— Ja, det har du varit. Sköna skatter! Hvad tror du, att asken innehåller?

Mosep menade, att Skogsbjörn öppnade icke skrinet förrän i Stockholm, och Mosep hade icke heller vågat öppna asken förrän i Raumo. Hvad skulle där vara annat, än guldsand och diamanter?

— Guldsand? Ack, du olycksfågel! Öppna själf, och se åt!

Mosep öppnade asken med darrande hand. Hvad fann han därinne? Han fann sin fars gamla peruk, som skulle uppkammas i Stockholm.

Patron Guldberg kunde i all sin bedröfvelse ej afhålla sig från att skratta. Detta förargade Mosep, som redan tyckte sig haft förargelse nog. — Hör nu på, far!

— sade han. — Var icke Apollo lastad med tjära och pälsverk?

— Ja, tyvärr, tyvärr — suckade fadern. — Och allt ligger nu på hafvets botten.

— Men jag har bärgat något.

— Är det möjligt? Hvad har du bärgat?

— Denna tjärpytsen!

— Å, skäms! Har du ej bärgat något af mina dyrbara pälsverk?

— Visst har jag det — svarade Mosep.

— Var det ett af de grå?

— Ja, det var ett af de grå.

— Nå, det var dock någon tröst. Min kära gosse, hvar har du pälsverket?

— Det springer här på sina egna ben — svarade Mosep. Och skeppskatten krökte ryggen för sin förbittrade husbonde.

— Ack, du din lutfisk! — skrek patron Guldberg i vredesmod, fattade käppen och lät den eftertryckligt dansa på Moseps rygg. Och käppen dansade, och katten fräste och Mosep Guldberg tyckte sig åter vara på Tistelöarna. Men Skogsbjörn hörde dem icke: han satt långt därifrån och lärde sina björnungar klättra på hans rygg som på masten af ett stort skepp.

Prinsessan Lindagull.

Och nu skola vi ila på vindens vingar till de tusende sagornas land, till rosornas och tulpanernas hem, där sköna feer bygga sina slott i morgonrodnaden och svarta gnomer flyga omkring i midnattsmörkret; där solen glimmar som eld öfver de blå bergen i Ginnistan och vattenliljorna stilla spegla sig i de djupa sjöarna; där tigrarnas ögon glänsa mellan vassen vid flodstränderna och människorna, solbrända, mörkögda, glöda af hat och brinna af kärlek. Vi ila till Persien.

Det var en gång en konung i Persien, vid namn *Shah Nadir*, och han var omätligt rik. Under hans välde lydde stora, sköna länder och många millioner människor; han hade höga salar, fyllda med guld och ädla stenar; hans skepp seglade med Indiens kryddor kring alla haf. När han visade sig i sin hufvudstad Ispahan, stod kring honom en lifvakt af hundratusen man i silfverrustningar, som blänkte i solen likt eld, och femtiotusen ryttare på de skönaste hästar, med betsel af guld och sadlar glänsande af juveler, stodo färdiga att på hans minsta vink ila åstad för att eröfra världen.

Men den mäktige Shah Nadir var gammal och kände icke mer någon åtrå efter krig och eröfringar. Han hade

vunnit många segrar; många fientliga städer hade gått upp i rök för hans vrede, och många talrika härar hade hans svärd förödt, när fordom hans arm var ung och oemotståndlig. Nu var han gammal och trött och dvaldes mest på de mjuka purpurdivanerna inom sitt glänsande slott. Blott stundom, när om våren de guldkantade molnen skymde Persiens brännande sol och en behaglig svalka strömmade ned från Zagroschbergen, då satte sig den gamle Shah Nadir på en guldsmyckad palankin, buren af åtta svarta slafvar, klädda i silfverskir, och lät föra sig ut, för att mönstra sin här eller åskåda djurfäktningarna.

Shah Nadir hade många söner, ty han hade äfven många hustrur, såsom bruket är i Österländerna. Men sönerna gjorde honom föga glädje; de voro äregiriga och otacksamma, de tyckte att deras fader lefde för länge, de traktade efter hans lif och krona. Därför skickade konungen dem alla bort från sitt hof till aflägsna provinser, hvilka de fingo styra som ståthållare. Men hemma hos sig behöll han blott sin enda kära dotter, prinsessan *Lindagull*, ty henne älskade han öfver allt annat på jorden, ja för mer än alla sina skatter och hela sitt rike.

Nu är det väl sant, att ett sådant namn, som Lindagull, icke förut varit hördt i Persien, ej heller kunde af perserna rätt uttalas. Men prinsessans moder härstammade från höga norden, man visste icke riktigt hvarifrån. Hon hade i sin ungdom blifvit fångad af afrikanska sjöröfvare och slutligen, för sin utomordentliga skönhets skull, blifvit såld till konungen af Persien, hvilken upphöjde henne till sin gemål och älskade henne mer än alla sina andra hustrur. Denna sköna sultaninna, som nu var död, hade kallat sin enda dotter Lindagull, hvar-

med hon ville säga, att prinsessan var så skön och ren som solens guld, när dess sken om våren leker mellan vackra lindar i norden.

Och det är sant, att ett skönare och renare väsen fanns icke på denna jordens fläckade stoft, än prinsessan Lindagull. Hon hade sin faders högborna och konungsliga hållning i allt, men gestalten och hjärtat voro hennes moders — en hy så hvit som Skandinaviens snö och ögon så milda som himmelens stjärnor en afton i augusti, när ingen måne lyser. Hennes hjärta var ädelt, ömt och godt, och därför fanns i hela Shah Nadirs vida rike ingen, som icke älskade prinsessan Lindagull, ty ryktet om hennes skönhet och godhet flög vida omkring i hela Persien.

Detta visste den gamle konungen ganska väl, och hans stolta hjärta veknade som vax hvar gång han såg på sitt hulda barn. Hon var hans ögons lust, hans dagars ro, hans nätters dröm. Ett ord af henne kunde afväpna hans högsta vrede; det fanns icke den bön, som han kunnat afslå, när hon bad för någon olycklig fånge. Ja, när han tänkte på sina söners vilda sinne, hade han satt sig före att välja åt sin dotter en ädel make och gifva hela sitt rike i arf åt dem och deras efterkommande.

Men då nu den renaste känsla i ett människobröst kan urarta till fel och synd, så hände äfven detta med Shah Nadirs faderskärlek. Han älskade sin dotter så högt, att hon var honom kärare, än alla hans millioner undersåtare, och detta var redan orätt, ty en furste bör icke ställa sitt folk i andra rummet efter sina barn. Men han älskade henne mer än Allah, sin Gud; han tillbad henne såsom man icke bör tillbedja en dödlig människa,

och det var denna syndiga, afgudiska kärlek, som kallade öfver honom Allahs straffdom.

Man kunde icke bo skönare och angenämare, än prinsessan Lindagull. I den svala trädgården, under höga palmers skugga, omsusadt af springkällornas ljufva sorl, kringdoftadt af tusen blommors ånga, stod prinsessans vackra marmorslott. I dess höga kamrar brötos solens strålar genom fönster af slipad bergkristall; på mjukaste silkeskuddar hvilade prinsessan natten om, och när morgonen bröt in, leddes hon af sina tärnor till den sköna bassängen af elfenben och pärlemor, hvarest källan porlade ur djupet och lekande smög sig kring hennes fina gestalt. Men om dagarna virkade hon med sina tärnor sköna tyger, eller lyssnade hon till fåglarnas sång och cittrans ljud och lustvandrade i trädgården, lekande som ett barn med gyllene fjärilar och mörkröda rosor.

Ty prinsessan Lindagull var icke mer än tolf år; men tolf år i österländerna äro som sexton i norden.

Det är icke godt att ständigt lefva i öfverflöd och se sina önskningar uppfyllas vid minsta vink. Mången blir af sådant stolt och nyckfull i sitt sinne; men detta blef likväl icke prinsessan Lindagull. Hon fick endast ledsamt. Hon visste icke hvaraf det kom sig, men fjärilarnas lek och blommornas doft och källornas sorl och cittrans ljud, allt detta roade henne icke mer, hon kände sitt hjärta ofta tomt och märkte med förundran, att hon hade lust att gråta. Detta kunde hon icke begripa, och ännu mindre hennes tärnor. Hon visste icke, den lilla Lindagull, att ingen tafla på jorden är verkligt skön och ljus, så framt icke motgång och sorg stå som en ram där omkring och höja alla glada dagrar till glans. Och

så var det med hennes lycka. Hon måste erfara hvad sorgen är, för att rätt kunna njuta glädjen.

Slutligen trodde prinsessan sig hafva funnit orsaken hvarför hon kände en längtan i sitt hjärta. Det måste vara därför att hon bodde så instängd i sitt palats. Hon ville en gång fröjda sig åt människovimlet i det stora Ispahan, och när hennes fader nästa gång besökte henne, bad hon, att han ville tillåta henne se den stora djurfäktningen, som innan kort skulle hållas till firande af konungens sextionde födelsedag. Och då Shah Nadir icke kunde neka sin dotter något, beviljade han hennes bön, ehuru han för första gången kände, att han gjorde det ogärna.

Shah Nadir var en mäktig konung, som halfva Asien fruktade, och sådana härskare hafva många fiender. Dem aktade han ringa, ty han hade besegrat dem med sitt svärd, men en af dem hade han föraktat så djupt, att han nöjt sig med att låta afraka hans skägg och släppt honom lös. Det var jättarnas konung i *Turan*, det stora vilda landet af berg och öknar norr om Persien, och konungen hette *Bom-Bali*. Denne Bom-Bali hade under sina ströftåg i höga norden tillfångatagit en lapsk trollkarl vid namn *Hirmu*, som kunde förvandla sig i allehanda djurskepnader och sedan återtaga sin rätta gestalt. Då nu Bom-Bali genom sina spejare fått veta, att en stor djurfäktning skulle hållas i Ispahan, tillkallade han Hirmu och sade till honom: — hund, vill du lefva?

Hirmu svarade: — herre, måtte din skugga aldrig förminskas. Du vet, att din hund vill gärna lefva.

Bom-Bali sade: — första dagen i månaden Moharrem är en djurfäktning i Ispahan. Shah Nadir har sändt djurfångare till våra berg; kläd dig i tigerskepnad, låt fånga

dig, och bortröfva åt mig prinsessan Lindagull, som är Shahens och hela Persiens stolthet.

— Din hund skall lyda sin herres befallning — sade den lapske trollkarlen.

Och Persiens djurfångare kommo till Turan och fångade i bergöknarna alla de vilda djur, som de kunde få, samt förde dem i burar lefvande med sig tillbaka till Ispahan.

Den första dagen i månaden Moharrem var nu inne, och tillredelserna voro färdiga i Persiens hufvudstad. Många de grymmaste vilddjur från Indien, Arabien, Turan och allt från öknen Sahara höllos i beredskap uti sidokamrarna invid den stora, cirkelrunda arenan, som enkom var uppförd för detta ändamål och där mer än sextiotusen åskådare fingo plats på de vidsträckta läktarna rundt omkring. Men för deras trygghet hade man mellan läktarna och stridsplatsen uppfört ett starkt järnstaket.

Tidigt på morgonen var hela staden i rörelse. Prinsessan Lindagull var glad som ett barn; hon skulle få flyga som en fågel ur buren, hon skulle få se ett spektakel, där skådespelarna voro verkliga lejon, verkliga tigrar, icke sådana, som i kulisserna kläda på sig ett lösskägg, för att se grymma ut, och sedan taga det af sig, när de försvinna från skådebanan.

Åskådarna voro samlade, och man väntade blott på konungen. Slutligen kom han, åtföljd af sin lysande vakt, men icke han allena, utan äfven hans dotter, den undersköna prinsessan Lindagull. Enligt österländernas bruk, var hon beslöjad; man kunde endast beundra hennes smidiga växt och konungsliga hållning, där hon, åtföljd af sina tärnor, red på en den täckaste lilla fläckiga zebra, som kråmade sig af stolthet att bära en sådan

börda. Och fastän folket ej kunde se hennes ansikte, kände alla genom ryktet den unga prinsessans skönhet och godhet; alla visste, att hon med sina böner räddat många olyckliga fångars lif och hvar dag sändt ut sina tärnor med läkemedel och bröd åt de fattige i Ispahan. Därför, när hon nu för första gången visade sig bland folket, utbrast ett sådant tusenstämmigt jubelrop, att dess like icke varit hördt i Persiens hufvudstad allt sedan den dag, när Shah Nadir höll sitt triumftåg efter segrarna med tjugu fångna konungar i sitt följe.

Det är möjligt, att prinsessan rodnade, men ingen såg det. Hon satte sig, jämte sin fader, på de rikt broderade purpurdynor, hvilka voro lagda på den kungliga läktarens dyrbara matta, och nu begynte djurleken.

Först hetsades tuppar att fäkta mot hvarandra. De afplockade hvarandra fjädrarna under åskådarnas högljudda skratt; många tyckte detta vara mycket nöjsamt, men prinsessan Lindagull fann det alldeles icke roligt.

Därpå fick man se den besynnerliga striden mellan en vildkatt och en hafsörn, på hvilken man klippt ena vingen, för att han ej skulle kunna flyga. Båda spände sina hvassa klor i hvarandra, örnen högg sin näbb i kattens sida, och katten sökte att få mellan sina tänder örnens hals. Slutligen miste örnen båda ögonen, sedan var det förbi med honom, och den svårt sårade katten hälsades som segervinnare.

Därefter framfördes två ofantliga krokodiler i långa baljor med vatten, och framför dem utkastades en död gris. Krokodilerna hade icke fått mat på en hel månad och voro uthungriga, men ändock så sömniga, att de lågo stilla i solskenet och masade sig i baljorna. Då sprang en liten djärf gosse fram och kittlade den ena krokodilen med ett spö på nosen. Krokodilen uppspärrade sitt hisk-

liga gap och började tungt och lunsigt klifva ur baljan, för att uppsluka gossen, men denne höll sig flinkt på sidan, och krokodilen vände sig mycket ovigt. När gossen väl fått sin fiende vaken, väckte han på samma sätt odjuret i den andra baljan och räddade sig därpå, vig som en gazell, genom en liten port i staketet. Nu varseblefvo krokodilerna den döda grisen och framstörtade båda för att uppsluka honom, men råkade i träta om bytet. Båda tumlade om hvarandra i en förfärlig kamp, ingenderas hvassa tänder kunde bita igenom den andras fjällpansar, men slutligen föll den ena på ryggen, segraren uppslet hans bröst och behöll grisen.

Nu följde en strid mellan sex stora arabiska hundar och lika många schakaler från Turans öknar. Schakalen är liksom vargen, en nära släkting till hunden, men mycket fegare. De sex schakalerna ville på allt sätt praktisera sig bort, men tvungos att vända tillbaka och försvara sig. Det blef en blodig strid. Fem hundar lågo redan på platsen, och blott en schakal hade fallit. Då hördes från läktaren en hvissling. Det var den unge och tappre arabiska prinsen *Abderraman*, som uppmuntrade sin favorithund, *Valledivau*. Hunden hörde sin herres röst och fattade mod. Schakalerna föllo, den ena efter den andra, för hans bett, och snart hälsades Valledivau med höga rop som segrare.

Sedan man, för ombytes skull, sett en strid mellan hyenor och vargar, framleddes en leopard och en panter, och framför dem kastades ett stycke färskt kött. Genast rusade båda på köttstycket och slogos om dess besittning, men pantern, som var starkare och vigare, behöll segern, efter att hafva dödligt sårat sin motståndare.

Därpå framleddes en stor indisk elefant, bärande på sin rygg ett litet torn, i hvilket fyra bågskyttar hade

tagit plats. Elefantens motståndare var en fläckig kungstiger af ovanlig storlek och skönhet samt kallad, efter mörkrets furste, *Ahriman*. På honom sköto bågskyttarna pil efter pil, för att reta honom. Tigern satt hopkrupen med gnistrande ögon och viftande svans; han tycktes hafva beslutat att icke slåss. Men nu träffades hans nos af en pil; ett förfärligt rytande hördes, Ahriman piskade ett ögonblick sanden med sin svans, därpå kastade han sig med ett enda hopp på elefantens snabel. Denne vrålade i sin tur af smärta, krökte snabeln, lyftade tigern i höjden och slungade honom med sådan kraft mot marken, att man trodde honom krossad till döds. Det var likväl icke så. Efter en minut uppreste sig Ahriman åter, flög med ett väldigt språng på elefantens nacke och högg sina tänder djupt i hans hals. Utom sig af smärta, sökte elefanten att bli sin fiende kvitt, men förgäfves; hans kraft mattades, han stupade långsamt till jorden, tornet krossades, skyttarna flydde, tigern frossade af sin fiendes blod.

Sedan Ahriman hvilat några ögonblick, framleddes ett stort lejon, kalladt *Ormuz* efter ljusets furste, och framför båda djuren ville man kasta ett lefvande lamm. Detta var för mycket för prinsessan Lindagull, som redan hade nog af det blodiga skådespelet. Hon vinkade: det darrande lilla lammet räddades, och i dess ställe kastades för vilddjuren en af de döda hundarna. Lejonet var hungrigt och störtade genast på rofvet; tigern var mätt, ty han hade druckit elefantens blod, men afundsam af naturen, rusade också han fram, för att frånrycka lejonet dess byte. En förfärlig strid uppstod nu mellan Ormuz och Ahriman, ljusets och mörkrets furstar. Nejden genljöd af deras ohyggliga rytande, sanden upprefs af deras tassar och färgades röd af deras blod. De tumlade

öfver hvarandra, de skildes, de rusade åter mot hvarandra; det var ett rysligt nöje att se, alla åskådare darrade. Länge var striden oafgjord, men ändtligen dukade tigern under, lejonet uppslet hans bringa, och Ahriman var död. I triumf fördes Ormuz från banan.

Nu skulle lekarna slutas med stora strider i massa mellan hela skaror af de grymmaste indiska och afrikanska vilddjur. Men emedan solen brände, lät man en stund förgå utan strider, på det att åskådarna måtte därunder svalka sig med läskande drycker. Många gingo då ned på banan, för att betrakta de döda vilddjuren, som kvarlågo där. Äfven prinsessan Lindagull blef nyfiken att på närmare håll betrakta djuren; hon, som hittills sett endast blommor och sångfåglar, hade ingen aning om dessa förfärliga vilddjurs utseende. Hon gick således, åtföljd af tärnor och vakt, ned på banan, och slafvar bredde framför hennes fötter guldstickade mattor, på det att ej dessa fina fötter skulle orenas af den blodiga sanden.

Hvad kunde hon frukta? Alla de lefvande rofdjuren voro instängda i säkra burar, och den grymmaste af alla, den stora tigern Ahriman, låg död på banan. Prinsessan gick fram till den döde Ahriman, beundrade hans skönhet, isynnerhet hans präktiga, fläckiga hud, och beslöt att begära af sin fader denna tigerhud till matta i marmorslottet.

Då reste sig plötsligt den döda tigern på bakfötterna, tog ett språng, störtade på prinsessan, fattade henne i sitt förskräckliga gap och ilade bort.

Högt flög ett skri af fasa från led till led genom de många tusende åskådarna, men ingen hade mod att frånrycka tigern hans byte. Blott den tappra prins Abderraman kastade sig med vindens hastighet i tigerns

väg, fattade hans blodiga bringa och kämpade med honom om bytet. Olyckliga prins, tigern afbet hans högra arm, och innan hjälp hann anlända, låg prinsen blödande på sanden, men tigern Ahriman hade hoppat öfver skrankorna och försvunnit med prinsessan Lindagull i sitt gap.

Den gamle Shah Nadirs jämmer var stor, och stor var sorgen i Ispahan, ja i hela Persien. Konungens garde, de femtiotusende ryttarna med guldbetslen, ilade genast åstad, för att uppsöka prinsessan. De genomletade hvarje buske, hvarje klyfta i Turan, där man fångat den grymma tigern. Många hundrade tigrar och andra vilddjur föllo för deras lansar, men allt var fruktlöst. När man genomspanat icke allenast Turan, utan halfva Asien, måste gardet slutligen återvända till Ispahan med det bedröfliga budskap att man ingenting funnit.

Shah Nadir slet sitt grå hår och förbannade sin sextionde födelsedag, som kostat honom det han hade kärast på jorden, hans Lindagull. Han befallde, att allt hans folk skulle kläda sig i sorgkläder, såsom efter en sultaninnas död, och att man i alla moskéer skulle läsa böner för prinsessan Lindagulls återfinnande. Men konungens påbud var detta: eho, som skulle till honom återföra hans dotter lefvande, han skulle få prinsessans hand och Persiens krona i arf; men den, som förde henne död tillbaka skulle till belöning erhålla sextio åsnor lastade med guld och dyrbarheter.

Hoppet om en så rik belöning lockade många ädla prinsar och furstar att begifva sig ut på äfventyr, för att söka den förlorade konungadottern. Men förr eller senare kommo alla tillbaka, utan att hafva funnit något, alla utom en, och det var prins Abderraman. Han hade gjort ett heligt löfte att söka prinsessan i femton år, att

befria henne med sin vänstra arm och att finna henne eller dö.

Hade nu prinsessan blifvit bortförd af den verkliga tigern Ahriman, så vore visst vår saga slut med detsamma, ty för en kungstiger är ingenting heligt; icke ens den allraljufvaste prinsessa på jorden. Men nu var det icke så. Trollkarlen Hirmu hade begagnat sig af djurfäktningen, för att, förvandlad till tiger, utföra sin herres befallning för egen räkning. Han hade bytt hjärta med tigern, och så länge hans hjärta lefde kunde han icke dödas. Men en sådan skatt, som prinsessan, ville han hellre behålla själf, och i stället att föra sin fånge till jättarnas konung Bom-Bali i Turan, förde han henne i ilande språng till sitt forna hem långt borta i Lappland.

Det var nu höst och mörker i Lappland. Lappgumman *Pimpedora* satt och kokade gröt vid brasan i tältet, medan hennes son *Pimpepanturi* satt, under väntan på gröten, och betraktade sina renskinnsstöflar. Pimpepanturi var en beskedlig gosse, men litet dum och icke så litet lat dessutom. Hans fader Hirmu hade gärna velat uppfostra honom till trollkarl, men det stod icke till; Pimpepanturi tyckte mer om att äta och sofva, än att lära sig någonting nyttigt. Nu vände sig lappgumman till gossen och sade: hör du icke något?

— Jag hör elden spraka och gröten puttra i grytan — svarade Pimpepanturi med en lång gäspning.

— Hör du icke liksom ett rytande borta i höstnatten? — frågade åter lappgumman.

— Ja — sade Pimpepanturi. — Det är vargen, som tager någon af våra renar.

— Nej — sade lappgumman. — Det är far, som kommer tillbaka. Han har nu varit borta i fyra vintrar,

men jag hör honom frusta likt ett vildt djur, han måste hafva brådt nu att komma hem igen.

I detsamma kom Hirmu i en tigers gestalt med prinsessan Lindagull i gapet, nedlade henne på mossan i tältet och återtog strax sitt hjärta och sin rätta gestalt, i det att han ropade: — mor, hvad har du till mat? Jag har sprungit en lång väg.

Tigern föll död på mossan i tältet; lappgumman hade så när af förskräckelse ramlat i grytan. Men hon kände sin gubbe och lofvade honom en god aftonmåltid, om han ville berätta henne hvar han varit i fyra vintrar och hvad det var för en grann docka, som han nu förde med sig.

— Det är för långt att berätta — menade gubben. — Sköt om vår granna docka, och gif henne varm renmjölk, så att hon kvicknar till lif. Hon är en fin fröken från Persien; hon skall bringa oss lycka.

Prinsessan Lindagull var icke död, icke ens sårad; hon hade endast af förskräckelse dånat. När hon vaknade, låg hon i sin rika dräkt af pärlor och silfverskir på en renhud, utbredd öfver mossan i lapptältet. Det var mörkt och kallt; eldskenet upplyste tältets trånga väggar och lappgumman, som gaf henne renmjölk att dricka. Hon trodde sig vara i de dödas boningar under jorden och grät öfver att hon så ung skulle ryckas bort från Persiens sol och Ispahans ljufliga rosengårdar.

Trollkarlen hade emellertid uppgjort en listig plan att vinna Persiens skatter och sade till Lindagull:

— Gråt icke, sköna prinsessa; du är icke död, du har endast blifvit bortröfvad af en grym tiger, och min son, den tappre riddaren *Morus Pandorus von Pikkulukulikuckulu,* har räddat dig med största fara för sitt eget dyrbara lif. Vi skola vara dina slafvar och tjäna

dig med största nit, till dess det blifver oss möjligt att föra dig tillbaka till Persien.

— Hvad är det du ljuger, gubbe — sade den ärliga lappgumman på sitt språk till trollkarlen.

Trollkarlen sade till prinsessan: — Min hustru säger, att om du vill taga vår son, den oförlikneligt sköne och tappre riddaren Morus Pandorus von Pikkulukulikuckulu, till din gemål, så skola vi genast föra dig tillbaka till Persien.

Pimpepanturi förstod icke persiska, men fick stora ögon när hans fader sköt honom fram till prinsessan och tryckte med båda händerna ned hans oviga rygg, så att det skulle föreställa en bugning.

Lindagull skulle icke ha varit en prinsessa och dotter till den stolte Shah Nadir, om hon icke känt sig förnärmad af en sådan oförskämdhet. Hon såg på trollkarlen, hon såg på hans tölpaktige son med sådana ögon — nej, hon såg icke, hon blixtrade, ty i Persien kan man blixtra med ögonen — att både fader och son blefvo mörkrädda.

— Nej, det duger icke — sade trollkarlen; — hon måste först göras tam.

Då hade trollkarlen en afplankning i tältet, tre alnar lång och två alnar bred. Där instängde han Lindagull och gaf henne till mat en half renost om dagen jämte en skopa smält snövatten. Och dag och nattförgingo i mörker, ty det blef hastigt vinter i Lappland, och norrskenet lyste in genom en springa i tältet.

Stackars oskyldiga lilla Lindagull, hon hade blixtrat en gång — ty hur kunde hon annat? — men vid åskväder är det icke långt mellan blixten och regnet, och långt var det icke heller till tårarna nu. Lindagull grät, ja, hon grät som man endast kan gråta när man är tolf

år gammal och varit en prinsessa i Persien och bott i rosengårdar och marmorslott och uppvaktats af de vänaste tärnor, men finner sig plötsligt hungrig och frysande ensam i Lapplands vinter. Ja, hon grät som man gråter öfver ett förloradt lif, hon grät som daggen begråter en skön, slocknad dag i Ispahans lustgård. Och när hon gråtit, somnade hon. Men se, då stod vid hennes sida den gamla, vänliga gubben, som finnarna kalla Nukku Matti, som svenskarna kalla *John Blund* och som danskar och norrmän kalla *Ole Luköje* — jag vet icke hvad han kallas i Persien — och tog henne i sina armar, förde henne till Fjäderholmarnas sköna grottor och nedlade henne här på en bädd af doftande rosor. Allt var här så fridsamt och godt. Det milda månskenet lyste öfver dadelpalmer och myrtenskogar, alldeles som i Persiens fagraste vår; de små, luftiga drömmarna dansade fram till henne med silkesskor öfver sammetsmattor och ledsagade henne tillbaka till hennes hem, till hennes fader den gamle Shah Nadir, till alla väna tärnor och alla kära ställen från hennes barndom — och så gick den långa vinternatten. Och så gingo veckor och månader, natt efter natt, i drömmarnas rike, ty det var ju allt natt, och Lindagull var tålig och grät icke mer; drömmarna hade sagt till henne: vänta; din befriare kommer!

Hvem skulle befria henne? Hvem skulle hitta väg, där ingen väg fanns långt borta i snön? Ja, lappgumman tänkte på att befria Lindagull, men hon vågade ej för sin gubbe. Och Pimpepanturi tänkte också på att befria Lindagull, men därtill var han för lat.

Så gick vintern, solen började skina, snön smälte, myggorna dansade. Då tänkte trollkarlen: nu är hon tam! Hvarpå han gick till Lindagull och frågade, om

hon nu ville resa tillbaka till Persien. Hon behöfde endast taga den hjältemodige och förträfflige riddaren Morus Pandorus von Pikkulukulikuckulu till sin gemål, så stodo renarna genast förspända att åka mot söder.

Lindagull blixtrade icke mer; hon tänkte endast på den unge prins Abderraman, som en gång hade blödt för henne på Ispahans sand, och betäckte sitt ansikte, men svarade icke.

Nu blef trollkarlen mycket vred. Där var ett högt fjäll och i fjället en djup grotta. Trollkarlen instängde Lindagull i den djupa grottan och sade till henne: — Snart blifva hjortronen mogna. Räkna då väl hvar dag, när du icke vill svara mig. Första dagen får du trettio hjortron till mat och trettio daggdroppar till din dryck, nästa dag tjugunio hjortron och tjugunio daggdroppar, och sedan för hvar dag ett bär och en droppe mindre. Sista dagen vill jag fråga hvad du beslutit.

Ja, Lindagull satt där trettio dagar instängd i grottan, och nu var det öde Lappland ljust både dag och natt, men grottan var mörk. Och hjortron och daggdroppar blefvo beständigt mindre till antal, men Lindagulls kinder blefvo icke blekare, hennes lugna tålamod var detsamma som förr. Ty hvad hon måste umbära om dagen, det ersatte Nukku Matti och drömmarna hvarje natt. De aflyftade grottans klipphvalf med sin osynliga kraft, hon fick skåda den glödande midnattssolen, hon fick höra forsens brus, där han kastade sig utför branten af fjället, och där regnade in i grottan en ljuflig honungsdagg, som var för den hungrande bättre än mat och dryck. Lindagull tänkte på prins Abderraman och sjöng österländernas visor, hvilka det roade henne att höra hundrade klarröstade ekon besvara från bergväggarna.

På trettionde dagen hämtade trollkarlen till henne det sista hjortronet och den sista daggdroppen, inlagda i ett löf af Lapplands dvärgbjörk. — Nåväl — frågade han — har du beslutit?

Lindagull betäckte åter sitt fagra anlete och svarade intet.

— Du får ännu en dags betänketid — sade trollkarlen — och jag vill nu gifva dig ett talrikt sällskap. Vid dessa ord öppnade han grottans dörr, och strax inströmmade liksom en sky genom dörren. Men det var ett moln af Lapplands hungriga myggor, tusen och åter tusen och åter tusen, tilldess att de uppfyllde hela grottan likasom en tät rök. — Jag önskar dig mycket nöje af dina nya bekantskaper — sade den elaka trollkarlen och stängde dörren.

Lindagull förstod icke hans mening; hon kände hvarken Lapplands mygg eller Persiens eldflugor, ty natt och dag hade fordom en tärna stått vid hennes sida med en lång, viftande påfågelsfjäder, för att beskydda henne mot luftens odjur. Och hon förskonades från att nu förstå människors elakhet, ty i samma ögonblick dörren stängdes, föll kring henne ett tätt flor af den finaste väfnad, som drömmarna förde till henne från älfvornas väfstolar. Detta flor förmådde myggorna icke genomtränga. Intet kungligt blod fingo de smaka den dagen och den natten. De beto af alla krafter i fjällets hårda granit, men funno stenen för mager och lägrade sig slutligen, bedragna i sin förväntan, som en grå spindelväf kring alla rämnor och kanter af fjällväggen.

Vid midnattstid öppnades sakta grottans dörr, och in trädde lappgumman Pimpedora med en kruka i handen samt efter henne Pimpepanturi med en brinnande pärta. — Stackars barn — sade den beskedliga lappgumman

— det är synd om dig, men jag törs icke släppa dig ut, ty då skulle min gubbe förvandla mig till en fjällråtta. Se, här hämtar jag beckolja i min kruka; smörj dig med den öfver hela din kropp; det är det bästa medlet att ej bli uppäten af mygg.

— Och se, här hämtar jag en rökt renbog, så att du ej svälter ihjäl — sade Pimpepanturi godmodigt. — Den är litet afgnagd, efter jag blef så hungrig på vägen, men där är ännu kött på benen. Och jag har stulit grottans nyckel, medan far sof, men jag törs icke släppa dig ut, ty då skulle far förvandla mig till en filfras. Icke behöfver du därför taga mig till din man; jag slår vad, att du ej ens kan koka en ordentlig palt.

— Nej, det kan jag visst icke — svarade prinsessan Lindagull och tackade båda för deras välvilja, men förklarade att hon hvarken var hungrig eller myggbiten.

— Nå, behåll ändå beckoljan för säkerhets skull — sade lappgumman.

— Ja, behåll ändå renbogen — menade Pimpepanturi.

— Tusen tack — sade Lindagull.

Och så stängdes dörren, och natten förgick. Andra morgonen kom trollkarlen och väntade nu helt visst att finna sin fånge så tam man kan vara, när man är halfdöd af myggbett. Men när han såg Lindagull lika blomstrande som förut och såg henne åter betäcka sitt ansikte utan svar, kände hans vrede ej några gränser.

— Kom ut! — sade han.

Lindagull trädde ut i det klara dagsljuset, så fin och så lätt som en älfva i månskenet. När hon slog sin slöja tillbaka för att se dagen, sken solen så varmt i hennes strålande ögon, som denna samma sol skiner om våren på de blå bergen i Ginnistan.

Trollkarlen sade: — Jag kunde väl föra dig till jättarnas konung Bom-Bali i Turan, han skulle lasta sex åsnor med guld för att få äga dig blott en enda dag. Men hör hvad jag beslutit! Du skall blifva en ljungblomma på Lapplands hed och lefva så länge som en ljungblomma lefver. Gif akt på solen; hon står nu lågt på himmelen. Om två veckor och en dag kommer den första polarfrosten, när ljungblommorna dö. Jag vill för sista gången fråga dig dagen förut.

Därpå teg han stilla, såsom väntade han redan nu det önskade svaret, men när Lindagull åter betäckte sitt ansikte under tystnad, utropade trollkarlen med af vrede darrande stämma:

— *Adáma donaï marrabataësan!* — Det betyder på naturspråket: människolif, sjunk in i en blommas liknelse! Trollkarlen hade lärt dessa ord en höstafton. när sunnanvinden kom från Afrikas öknar och lagt sig till hvila på Lapplands fjäll. Vinden kan alla ord, emedan alla ord talas i vinden.

Vid dessa fruktansvärda ord förekom det Lindagull som om alla blommor på heden vuxo till träd och öfverskyggade henne, men det var hon själf, som sjönk in i jorden. I nästa ögonblick kunde intet främmande öga mer urskilja henne från de tusen och åter tusen blekröda ljungblommor, som lefde och dogo i Lapplands ödemark.

— I dag om två veckor! — mumlade trollkarlen och återvände med mulna blickar till lapptältet.

Medan detta tilldrog sig, irrade prins Abderraman världen omkring med sabeln vid sidan och stafven i sin vänstra hand. Det fanns intet berg i Asien, ingen öken i Afrika, intet fält, by eller stad i södra och mellersta Europa, som han icke förgäfves genomletat. Men hvad

hade han att hoppas i Europa? Där funnos inga andra tigrar, än dem djurtämjarna förevisade för den skådelystna hopen i städerna, och äfven bland dem fanns ingen Ahriman. Sorgsen red prinsen tillbaka på vägen åt Persien, och hans trogna hund Valledivau åtföljde honom, då det en dag hände, att hunden jagade en gräsand i vassen af en sjö, fångade anden och bar henne lefvande till sin herre. När nu denne ville döda henne, kacklade anden: — Skänk mig lifvet, och jag vill säga dig något!

— Jag skänker dig lifvet, sällsamma fågel — yttrade prinsen förvånad. — Hvad har du att säga mig?

— Rid till Lappland! — kacklade anden ånyo och var med detsamma försvunnen i vassen.

Lappland? Aldrig hade prinsen hört omtalas ett rike med detta namn. Han frågade efter konungen öfver Lappland och man svarade honom: — Rid norrut, beständigt norrut, och stanna icke förr än vägen är slut, skogen är slut och du icke mera finner en människoboning med murad spis.

Besynnerligt! tänkte prinsen. Men han följde rådet, red norrut, beständigt norrut och stannade icke förr än vägen var slut, skogen var slut och ingen annan mänsklig boning att skåda, än flyttbara tält. Det var sista dagen i augusti, ännu sken solen, ännu grönskade fälten, men himlen skiftade i grönt, en sval nordan blåste, och när han lugnade, skulle frosten komma.

Prinsen hade redan ridit i flera dagar utan att skåda spår af människor, när han vid foten af ett högt fjäll varseblef ett tält af renhudar. Han red närmare, för att än en gång förnya sina fruktlösa frågor, när han till sin obeskrifliga förvåning upptäckte en långt synlig inskrift på fjällväggen och där läste namnet *Lindagull.*

Trollkarlen Hirmu hade inhuggit detta namn öfver dörren till fjällgrottan, där Lindagull suttit fången, för att återfinna stället, när han flyttade tältet.

Nu drog prinsen med vänstra handen sin sabel och ville intränga i tältet, när i detsamma trollkarlen Hirmu trädde ut emot honom på väg till ljungheden. — Gif mig åter prinsessan Lindagull, eller sänder jag dig till Ahrimans rike! — utropade prinsen.

Trollkarlen var en slug man, som mången gång förr hade räddat sig med en list, men denna gång förlorade han sin rådighet vid ett så oförmodadt möte. Han visste ingen bättre utväg, än att i ögonblicket förvandla sig till en fjällräf, som med hastiga språng tog till flykten mot fjället. Han trodde sig därmed vara säker för prinsens sabel, men han glömde hunden, som följde sin herre. Icke förr såg Valledivau räfven springa, innan han genast begynte jaga honom. Räfven slank genom alla klyftor och hoppade öfver alla fjällets bråddjup, men Valledivau var än snabbare, upphann honom på högsta fjälltoppen, slet honom i stycken och åt upp hans hjärta. Detta blef trollkarlen Hirmus död, ty hans hjärta hade flyttat in i räfven, såsom det fordom flyttat in i tigern, och när hjärtat åts upp, var det slut med trollkarlen.

När hunden återvände med blodig nos, förstod hans herre, att nu måste bådas fiende hafva funnit sin undergång. Men hvar fanns Lindagull?

Prinsen gick in i tältet.

Lappgumman Pimpedora kokade renkött och hennes gosse Pimpepanturi sof på den mjuka mossan, för att uträtta någonting nyttigt medan han väntade på middagen. — Gumma — sade prinsen — er man är död, gif mig Lindagull åter, och ingenting ondt skall vederfaras er!

— Ack jämmer, är han död? — sade gumman, utan att synas just mycket bedröfvad. — Ja, det skulle den änden taga med hans elaka konster. Men Lindagull måste ni söka där ute bland hedens ljung. Min gubbe har förvandlat henne till en ljungblomma, alldeles sådan som många tusende andra, och i natt kommer frosten; då är det slut med henne.

— Ack, du allrakäraste lilla Lindagull, måste du dö i natt, och jag kan icke upptäcka den stjälk, på hvilken du vissnar! — utropade prinsen och kastade sig i sin förtviflan ned midt i ljungen på den oöfverskådliga heden, där tusen gånger tusen blekröda blommor förbidade döden, alldeles lika hvarandra.

— Vänta! — sade lappgumman. — Nu påminner jag mig de ord, med hvilka Lindagull blef förvandlad. Jag tyckte det vara synd om barnet och kröp bakom en sten för att se hvad min gubbe företog sig. Då hörde jag honom säga:

— *Adáma donaï marrabataësan!*

— Ack — suckade prinsen — hvad hjälper det oss, när vi icke veta de ord, som lösa förtrollningen?

Pimpepanturi hade tyckt att middagen dröjde nog länge och gått ut ur tältet, för att söka sin mor. När han hörde prinsens klagan, ref han sig ett par gånger betänksamt i luggen och sade: — Far brukade vända om orden när han ville göra en förtrollning om intet.

— Ja, det gjorde han — sade lappgumman.

Prins Abderraman fattade ett svagt hopp, steg på en klippa och ropade så högt han förmådde öfver den ändlösa heden: — *Marrabataësan donaï Adáma!*

Orden förklingade utan spår, ingen blomma rörde sig, solen sjönk hastigt mot horizonten, och vinden lugnade.

Prinsen fruktade, att han ej kunde böja det obekanta naturspråket rätt och upprepade orden gång efter gång, i olika ordning och med olika ändelser. Men förgäfves. Endast en gång förekom det honom, som skulle ljungen på en aflägsen kulle hafva höjt sig att lyssna, men äfven den sjönk tillbaka i den ändlösa, enformiga, tröstlösa heden.

— Solen går ned — sade lappgumman. — Om ni ej snart finner det rätta ordet, så kommer frosten och då är det för sent.

Och solens röda skifva rullade nu alldeles invid himmelens rand, det var tyst i naturen, en kall och fuktig aftondimma, frostens föregångare, lade sig som ett flor öfver fält och kullar. Allt växande, som en kort tid vågat blomma i Lappland, var nu invigdt åt döden.

Prins Abderraman var blek af förfäran, hans röst svek honom, och han förmådde knappt hörbart uttala de sista ord, som han ännu icke försökt:

— *Marraba donaï Adáma taësan!*

Men se, då höjde sig på den aflägsna kullen en ljungblommas stjälk. Hon växte så hastigt, som när Ginnistans féer röra med sitt trollspö de blå bergen och låta en lilja uppväxa i morgonrodnaden. Dimman låg redan kring kullen, ur dimman växte en smärt gestalt, och när prinsen hunnit till kullen i andlöst språng, trädde Lindagull mot honom, så blek, som man är, när man redan känt den första kylan af döden. Han hade i sista stunden funnit det rätta ordet.

Prins Abderraman bar den bleka prinsessan på sina armar till tältet, och småningom återvände hennes krafter under lappgummans vård. Pimpedora var lycklig, Pimpepanturi glömde i glädjen sin efterlängtade middagsmåltid,

som vidbränts i grytan, och prins Abderraman företog sig något, som hjältar aldrig bruka företaga sig: han svimmade af förtjusning. Hans första ord, när han åter vaknade, var en bön till Allah och därnäst en fråga till Lindagull: huru det kändes att vara förvandlad till ljungblomma?

— Såsom när man sjunker tillbaka i sin första barndoms vagga och icke vet mera af världen, än att dricka, sofva och vara lycklig i naturens famn — svarade Lindagull.

— Och huru kändes det, att åter vakna till lif?

— Såsom när man vaknar en klar morgon efter en djup och behaglig sömn.

— I morgon skola vi återvända till Persien!

— Ja — svarade Lindagull. — Men denna goda gumma och hennes son ha haft medlidande med den stackars fångna Lindagull. Vi skola föra dem med oss, och de skola få ett palats i Ispahan.

— Nej, tackar så mycket — svarade Pimpedora — jag tycker mera om mitt rentält i Lappland.

— Finns det snö och renar i Persien? — frågade Pimpepanturi.

— Snö finns blott på de högsta bergen, och i stället för renar ha vi hjortar, antiloper, gazeller — sade prinsessan.

— Nej, tack vackert — menade Pimpepanturi; — du kan gärna resa och gifta dig med hvem du behagar. Ingenstädes i världen finns ett så godt land, som Lappland.

Därom lönade nu icke mödan att tvista. Prinsen och prinsessan reste följande dag, sedan de begåfvat lappgumman och hennes son med sina guldsömmade dräkter med många ädelstenar och fått lappkläder af renskinn i stället.

Lappgumman gömde de dyrbara persiska dräkterna i en näfverkont och var glad i sitt sinne, när hon räknade ut, att för dem skulle hon kunna köpa en hel matta mjöl.

Shah Nadir satt ensam och grånade af sorg i Ispahans gyllene palats; han kunde icke förgäta sin förlorade dotter. Hans otacksamma söner hade gjort uppror mot honom och tågade med en stor här mot hufvudstaden, för att störta sin far från tronen. Då anmälde storviziren, att en ung vilde i djurhudar, åtföljd af en ung vildinna och en hund, ville kasta sig för konungens fötter. Shah Nadir vägrade aldrig en främling företräde; kanske visste en sådan främling något om hans käraste barn. De två vildarna fördes till honom; vilden kastade sig för shahens fötter, men vildinnan slog sina armar så utan krus om hans hals, att storvizirens skägg blef grönt af förskräckelse. Och Shah Nadir igenkände under lappens renhud sitt så länge saknade, så hopplöst begråtna barn. — Allah, Allah! — utropade han — nu vill jag gärna dö!

— Nej, herre konung — utropade prins Abderraman — nu skall du lefva för att glädjas med oss och återvinna ditt rike.

När Shah Nadir förnummit sin dotters bortröfvande och den trogna tjänst, som prinsen bevisat henne, utnämnde han genast prins Abderraman till rikets tronföljare, lofvade honom sin dotter, prinsessan Lindagull, till gemål och sände honom, i spetsen för de femtiotusen ryttarna med guldbetslen, att bekämpa den upproriska hären. Icke länge dröjde det, innan prinsen med sin tappra vänstra arm vann en lysande seger, tillfångatog de upproriska konungasönerna och återvände i triumf till det jublande Ispahan. Då firades prins Abderramans och prinsessan Lindagulls bröllop med stor ståt — men utan djurfäktningar — och de lefde sedan länge lyckligt

tillsamman. Men en dag hvarje år — och det var den 31 augusti, årsdagen af prinsessan Lindagulls befrielse — visade sig det kungliga paret, till stor förvåning för det praktlystna Persien i lapparnas tarfliga dräkt af renskinn, för att icke i de goda dagarna glömma de onda. Shah Nadir fick på sin höga ålderdom gunga små barnabarn på sitt knä, hans elaka söner slöto sitt lif som svinaherdar hos jättarnas konung Bom-Bali i Turan. Hunden Valledivau lefde till trettio år, dog af tandvärk och blef med stor heder uppstoppad. Men om Pimpedora och Pimpepanturi, som en gång fått det stolta namnet Morus Pandorus von Pikkulukulikuckulu, hördes sedan intet mera till Persien. Förmodligen hafva de aldrig funnit ett bättre land på jordens yta, än Lappland.

Julbocken.*

Alla känna julgubben, men hvem känner julbocken? Förr var han barnens goda vän, när han fyrfota skumpade in i salen om julaftonen, klädd i sin yfviga päls med sitt långa skägg, sina horn af träskedar och sin korg med de raraste klappar. Nu har han blifvit gammalmodig och afträdt sitt ämbete åt julgubben, som har den äran att gå på två ben och icke behålla annat af bocken än skägget och pälsen. Tiderna förändras, det glada vid julen skapar om sig på många sätt. Men går icke julbocken mera hos oss, så går han väl annorstädes; någonstädes måste han gå, ty hans lott i världen är att beständigt gå, gå, gå...

Hvem julbocken är? Ja, den som det visste! Jag slår vad med dig om trettio russinstrutar mot en gammal sviskonkärna, att du icke kan säga mig hvem julbocken är. Kan du säga mig det, har du vunnit de trettio strutarna, men kan du icke säga mig det, och jag kan säga dig det, då har jag vunnit af dig en sviskonkärna. Och icke allenast den kärnan, utan äfven det sviskonträd, som kan växa upp ur den kärnan. Och icke allenast det trädet, utan alla de sviskon, som i tiden kunna växa

* Efter Z. T:s gamla saga af 1849.

på detta träd. Och icke allenast alla de sviskon, som växa på detta träd, utan alla de träd, som uppväxa ur dessa sviskon och alla de sviskon, som kunna växa på dessa otaliga träd, och alla de träd och sviskon, som i tidernas tider kunna växa ur dessa otaliga sviskon — kort sagdt, alla sviskon i hela världen. Jag tror du betänker dig.

Hvem är då julbocken? Är du nyfiken? Skall jag säga dig det? Men om du förlorar vadet? Nej, inbilla mig inte, att julbocken är Anders eller Maja, som klädt ut sig i päls! Liksom jag inte visste det. Liksom jag inte hittat hans saga i en gammal korg med julklappspapper på vinden, när jag var åtta år gammal. Nå ja, du skall få höra sagan, lång är hon icke.

Har du läst juldagens evangelium? Jag tror, att du läst det; hur skulle du annars veta hvad julen är? Julen är icke klapparna, julen är icke den ljusprydda granen, julen är icke lutfisk, gröt och tårta, julen är icke ens friheten från alla bekymmer om läxan, julen är icke ens de många ljusen och den sköna psalmen i kyrkan, julen är något mycket, mycket mer, och detta står att läsa i juldagens evangelium. Men detta är åter så stort och så högt, att det icke kan rymmas in i en liten saga. Jag vill därför berätta dig något om den heliga natten.

Det var den tid på året, när vintern insveper hela norden i snö. Långt, långt i det aflägsna Sverige och det okända Finland var allt frysande kallt, men i det varma Judalandet var en vinternatt som hos oss en natt i oktober. Källan fortfor att sorla, träden stodo litet dufnare än förr men hade icke fällt sina löf; högst på bergstöpparna syntes snö, men dalarna hade ännu några strån kvar för de betande hjordarna. Naturen var icke

skendöd, som i de norra länderna; hon hvilade endast ut efter sommarhettan; hon sof som ett lyckligt barn; detta barn hade kastat sitt täcke af sig och frös ej ändå.

Det var en förunderligt tyst och fridfull natt. Hon hade kommit hastigt, som natten kommer i södern, utan tvekan och utan skymning. Solen sänkte sig mot horisonten, och allt var ännu full dag; hon sjönk under himmelens rand, och allt var med ens stickmörkt. Då blänkte stjärnorna fram som tända ljus på himmelen, icke en och en som hos oss, de största först och de minsta sist, utan alla på en gång, som när ett förhänge rullas upp och man får se en glänsande illumination. På bergen, där luften var djupblå och genomskinligare än det tunnaste glas, skeno de himmelska stjärnorna i sin största prakt och dock så underbart lugna, som ville ingen öfverblänka den andra. De svagaste fixstjärnorna tindrade lika älskvärdt glada, som de stora, hemlighetsfulla solarna i det omätliga fjärran. Sirius blinkade åt det svaga ljustöcknet i vintergatan: vaka, vaka, sof icke, nu måste vi alla glänsa i Guds tillbedjan! Och den stora fullmånen, som annars seglar så stolt öfver himmelens ocean, smög sig nu på tå öfver fästet, rädd att skymma en enda stjärna bakom sin gyllene sköld.

Herdarna vaktade sina hjordar i dalen vid Bethlehems berg och sågo en ny, stor och praktfull stjärna upprinna på fästet rätt ofvanför dem. De hade ofta vakat om natten ute på marken, stjärnorna voro deras förtrogna vänner, men den nya stjärnan kände de icke. Och vid det att de undrade hvad hon månde betyda, kom till dem det glada budskapet med den sköna änglasången, som omtalas i juldagens evangelium.

I det fattiga åsnestallet satt Guds moder, jungfru Maria, med sitt lilla barn i famnen och öfver stallet

lyste den stora, sköna strålande stjärnan, och Guds skinande änglar sväfvade däröfver på vingar af ljus och sjöngo så himmelskt ljufva visor till barnets lof, att tårar af fröjd runno utför Marias kinder. Men genom springorna i det glesa stallet blåste en kall nattvind, och det lilla Jesusbarnet frös i sin moders knä.

Bland åsnorna i stallet stod en bock, som hade en varm och yfvig päls af den mjukaste ull. Maria sade till bocken: »Käre vän, gif mig litet ull af din stora päls, att därmed värma mitt lilla barn som fryser!»

Men bocken var ogin och hård. »Hvar och en är sig själf närmast,» svarade han, »jag behöfver själf min päls för att värma mig.» Och så gaf han icke Guds moder så mycket som ett enda litet strå af sitt öfverflöd.

Då hörde den ohjälpsamma egennyttiga bocken en röst tala till honom:

»Stackars bock, du vet icke hvad du har gjort, du har nekat Guds son ett strå af ditt öfverflöd den natt då han föddes, därför skall du hvar julnatt härefter vanka fredlös kring världen i frost och köld. Din päls skall ej skydda dig, du skall frysa och förgäfves begära något att värma dig med, och så skall du aftjäna din skuld till de små barnen, intill dess att deras böner bedja dig fri.»

Strax erfor bocken domens fullbordan. Han rusade ut bland bergen, men föll i dvala och vaknade först nästa julnatt, när han tvangs att börja sin långa vandring. Och så vandrar han allt ännu hvar julnatt kring världen och hör naturens röster säga till hvarandra: »I natt är den heliga natten, i natt får ingen göra en annan illa!» Detta hör bocken och kan ej undkomma rösterna, ty de höras den natten öfverallt: på berg, i dalar, i skog och slätter, högt öfver sjön och långt ner i hafvet. Bocken

har brutit den heliga nattens fred, han går ensam, frysande vägen fram, men han vet hvem han söker. Han uppsöker barnen för att hos dem aftjäna hvad han brutit mot det lilla barnet i krubban. Han vill på allt sätt vinna deras vänskap, han bär till dem de skönaste julgåfvor, och likväl minnas de sällan att tacka honom. Fattiga julbock, när andra äro glada, är han sorgsen: han kommer så efterlängtad och går så förgäten bort; han kommer så rik och vänder tillbaka med tomma korgen. Därpå tänka ej barnen, de göra narr af bocken, rycka honom i pälsen, gömma sig för honom, men fastän han hvar jul blir så illa mottagen, kommer han nästa jul åter med lika vackra, ja ännu präktigare gåfvor. Julbocken tänker säkert: Kanske kan jag ändå till sist beveka barnens sinnen och genom deras vänskap förkorta min vandringstid.

Och nu har jag sagt dig hvem julbocken är, och nu har jag vunnit af dig alla världens sviskon. Och när alla dessa sviskon planteras (om ingen ätit upp dem förut), och när alla dessa nya kärnor vuxit till nya sviskonträd och alla de trädens sviskonträd åter frambringa nya sviskon och nya träd, då vankar julbocken ännu kring i världen i den heliga natten.

Gamla stugan.

Borta vid norra udden af ön, där högst på kullen, som ses öfver trädtopparna och de blå vågorna, stod en mycket gammal stuga, så gammal, att ingen kunde säga, när i tiden hon blifvit byggd. Omålad var hon och icke en gång brädbeslagen; de halfmurkna stockarna sågo ut som ville de falla ur väggen, och i fönsterna fanns ingen ruta mera hel, utan här och där blott en skärfva. Skorstenen hade länge sedan ramlat, men om spiseln därinne icke gjort det, så kom det däraf, att han var sammanfogad af stadiga, stora gråstenar, som trotsa förgängelsen. Golfvet var fullt af stora hål, dem råttorna gnagat, den tiden de hade förhoppning att där i stugan snatta sig till något godt, och för resten såg det ganska dammigt och svart och stökigt ut i den öfvergifna byggnaden.

Men längst borta där i allra mörkaste hörnet, till hälften bakom den höga väggfasta sängen, som i två afdelningar räckte allt upp till taket, där glänste något så vackert, så grant — ingen visste, om det var silfver, eller guld, eller pärlor och ädla stenar, eller aftonens klaraste skimmer, som stulit sig in genom en springa och älskade att förhöja sin egen skönhet genom ramen af

stugans mörker. Eller var det en drakeld, som brann öfver en förborgad skatt, eller kanske den gamle tomtegubben, som tändt sitt ljus om aftonen i det tysta?

Nej, skall jag säga dig hvad det var? Det var hvarken guld, eller sol, eller spöken, det var endast ett stycke af den gamla stocken i väggen. Han hade af ålder och fuktighet blifvit alldeles murken, och nu lyste han i mörkret, såsom man stundom ser gammalt trä göra. Det var alltsammans.

Men jag har min egen tro därom. Jag tror, att alla de vackra minnen, alla de glada tankar, allt det skämt, den sällhet och det behag, hvilka fordom trifdes inom denna stugas väggar, de lefde nu upp i stugans mörkaste vrå och lyste där som en lycklig hågkomst af det förflutna. Jag tror, att själfva den gamla furan i väggen glänste af glädje därvid, och det var orsaken hvarför hon lyste.

Ty om du visste allt hvad denna stuga sett i sina dagar, skulle du tro som jag. Hon var ju fordom den enda på hela den sköna ön, och hennes dörr var aldrig stängd, hon stod öppen för fattiga och rika, för sorgsna och glada, hon bjöd dem alla ett gästfritt skydd, när det stormade, ett tak när det regnade, en spis, att koka den sprattlande abborren, och en bädd af allra mjukaste hö, när kvällen kom och hvilan var söt. Här såg man då hela sommaren igenom glada människor från staden och hela nejden. De bodde här så utan krus och omständigheter, de kokade gemensamt kaffe i den stora blanka kopparpannan, de lekte sina lekar, de sofvo syskonsäng i halmen på golfvet, men i högsängarna bäddades de äldsta och förnämsta på hö; det var noblessen, som sof på ejderdun.

Och allt det skämt och alla de muntra infall, alla de bryderier, de lustiga upptåg och de roliga tillställningar,

som denna stuga varit vittne till — nej, de voro omöjliga att beskrifva. Nu stod hon öde och förfallen, och af alla hennes forna invånare fanns där blott en enda släkt, som ej öfvergifvit henne i hennes ålderdom; det var myggorna. De voro fordom icke mycket välkomna där, när stugan var bebodd af folk, som älskade nattro; man brukade lägga stora enriskvistar i spiseln och ett lock på skorstenen, så att stugan blef full af rök; däraf voro myggorna mycket generade. Men nu fingo de ostördt dansa sina kadriljer i solskenet innanför det söndriga fönstret; fingo de ej kalasa på ungt människoblod, så lefde de åtminstone trygga för enrisröken, och då de nu lefvande myggorna skröto af att vara barnabarnsbarnabarnsbarnabarnsbarnabarnsbarn till de myggor, som hade sitt tillhåll i gamla stugan under den glada tiden, så hade de behållit en viss förkärlek för stället och trifdes ännu där, fastän deras enda kost bestod af solsken och sommarvind.

Att gamla stugan blifvit öfvergifven, det kom sig däraf, att nu funnos på ön många andra nyare och mycket bättre inredda boningar, i hvilka den, som så hafva kunde, nu för tiden brukade tillbringa sommaren. Där funnos verkliga små palatser i två våningar med alla de bekvämligheter, som tänkas kunde; man såg i deras grannskap trädgårdar med konstgjorda alléer och blomsterrabatter, och när man ville tala fint i ägarens tycke, frågade man honom hur det varit möjligt att här i vilda skogen och vid det brusande hafvet anlägga en så vacker *villa*. Däråt nickade villans ägare och menade: hm, när man hämtar målare och trädgårdsmästare och en hel hop andra mästare från staden, hugger bort de vilda träden och klipper och putsar och ger ut några tusen mark, så skall väl slutligen det omöjliga också bli möjligt.

De nya villorna hade vackra namn, såsom Lisedal, Sanssouci, Framnäs m. m. Man lefde där alldeles som i staden, tog emot visiter och hade musikaliska soareer; man kunde där få se gröna spelbord, jämte kägelbanor och karusell. När man gick ut att promenera, så var det på sandade gångar och grönmålade kinesiska broar öfver de näsvisa bäckarna, men i den gröna doftande skogen gick man endast någon gång, när åkerbären glänste som rödast på tufvorna eller smultronen vinkade vänligt i backbranterna. Då fäste flickorna upp sina klädningsfållar, togo små, söta korgar i händerna och gingo, en timme eller par, ut på äfventyr, men de unga herrarna foro ut att segla i nätta, hvita slupar med flagg och vimpel, genskōto flickorna vid en udde och liknade dem vid herdinnor och skogsnymfer, bedjande att för all del undslippa korgarna, ehuru de hade godheten smaka på bären.

I en af de vackraste villorna, som bar det ståtliga namnet Albano, bodde två flickor, Antonia och Marie, med sina föräldrar. De voro båda unga, vackra och glada, båda yra och lätta i sinnet, men på ett olika sätt, så att då Antonia med all sitt unga hjärtas lust fasthängde vid dagens nöjen och ögonblickets ystra fröjd, hade Marie ett varmare hjärta, öppet för alla intryck; och just därför kunde hon vara så mycket gladare, emedan hon också kunde vara sorgsen ibland.

Utom föräldrarna, syskonen och hela hushållet, som nu flyttat ut till sommaren, bodde också gamla mormor därute i sin egen lilla kammare uppe i andra våningen. Hon var nära nittio år och alldeles blind, och af hvad för dagen passerade, det visste och mindes hon föga, men hvad som tilldragit sig för flera människoåldrar tillbaka, det kunde hon utantill som en bok. Hon satt

där och sjöng psalmer och gjorde ingen människa för när; hvar morgon kommo alla barnen i rad och kysste den gamla på hand och smålogo sig emellan, när hon för hundrade gången frågade dem hvad de hette.

Af alla barnen var Marie den, som höll mest af gamla mormor, och den enda, hvars namn gumman icke förglömde. Därför kallades hon på skämt af de andra: lilla mormor; — »för du är så lik gamla mormor i sin stol,» sade de. Och fastän Marie höll mormor kär, kunde hon likväl ej låta bli att se på de många rynkorna och den grå, vissnade hyn på den gamlas kinder; och när de andra sade: »du är så lik mormor, du!» grät hon.

Detta hörde den nittioåriga, där hon satt, och sade tröstande: »gråt inte du, Maja lilla; du skulle se mitt konterfej!»

Ty hemma i staden, i det stora granna förmaket hängde på väggen två gamla taflor i ovala förgyllda ramar. Det var en ung herre om trettio år i pudrad peruk med stångpiska, frack med stora blanka knappar, fina manschetter och ett präktigt krås med spetsar; och vid hans sida på andra taflan såg man en ung, vacker och glad fru om tjugu år, med uppstruket hår, tröja med långt, åtsittande lif, styfkjortel af storblommigt triumfant och fina, långa manschetter, nedhängande öfver de till hälften bara armarna. På båda taflorna stod årtalet 1775. Det var gamla morfars och mormors porträtter, målade i Stockholm, när de nyss blifvit gifta; och morfar var länge sedan död, men den unga, vackra frun med den spotska, leende och likväl så godsinta minen, med de täcka groparna i sina fina, blomstrande kinder och den ömma ljufva glansen i de blå ögonen, hon var nu samma blinda nittioåriga gumma, som satt där med

de många rynkorna på kinden, med den grå hyn och de vissnade händerna i sin ensliga kammare; — ja, det var gamla mormor för sjuttio år sedan. Hon tänkte ännu på sin ungdoms glada dagar, när hon fått höra så månget smickrande ord om sitt vackra utseende, och därför sade hon stilla och godlynt, utan en enda bitter tanke på förgängligheten af all jordisk skönhet: »gråt inte du, Maja lilla; du skulle se mitt konterfej!»

En morgon gick solen upp ur hafvet så röd och stor som ett vagnshjul, och den dagen blef det ganska varmt. Antonia och Marie togo sina korgar och gingo ut för att plocka åkerbär. Det var så vackert, så stilla i lunderna, och under björk och al var skuggan så himmelskt sval. De stora mörkröda bären glimmade under täta blad vid randen af tufvorna; — nej, sådana bär hade flickorna aldrig plockat, så svällande, sköna och saftiga voro de. Ju mera de fördjupade sig i löfskogen och de doftande, ännu oslagna ängarna, desto mera bär funno de, och desto fortare fyllde sig korgarna. Det var förtjusande roligt, och så fortforo de att plocka till långt in på eftermiddagen.

— Nu kan det vara tid att gå hem igen, ty solen börjar bränna så het som en bakugn — sade Antonia.

— Vänta ännu litet — sade Marie; — det fattas mig bara tjugu bär, så har jag korgen full. — Och så gingo de än vidare fram öfver tufvorna.

— Här har jag aldrig varit — sade Antonia. — Ser du den gamla ruckliga stugan där mellan träden? Hon ser mig just ut som en tomtegubbes slott. Tänk du, att man ännu låter trollen bo kvar på vår vackra ö!

— Stugan är ful och gammal — svarade Marie — men det är inte rätt, att vi förakta den för dess ålderdom.

Mormor är också ful och gammal, men hon är likväl så god och har varit så vacker, när hon var ung.

— Prata du om en sådan gammal lada! — skrattade Antonia.

— Men nu måste vi gå hem, ty det är min tur att servera teet i kväll.

— Det är lätt sagdt, men hvartåt skola vi gå?

— Kom med mig hit åt vänster.

— Du misstar dig, det är åt höger.

— Vi kommo ju härifrån.

— Men förut veko vi långa tiden åt vänster.

— Vet du, Marie, vi ha gått vilse.

— Just detsamma tror jag, Antonia.

— Hvad skola vi nu taga oss för?

— Vi gå längs stranden, så komma vi slutligen fram till Albano.

— Ja, i morgon! Vet du inte, att ön är en hel mil i omkrets?

— Ack, så tokigt; och nu börjar det regna.

— Hu, det stiger ett kolsvart moln öfver solen; det blir ett förskräckligt oväder.

— Det mullrar i skyn...

— Såg du blixten... Antonia!

— Dropparna falla stora som körsbär.

— Våra nya klädningar!

Och de båda flickorna begynte att springa allt hvad de förmådde, utan att så noga veta hvarthän. Men regnet föll allt stridare, allt tätare ljungade blixtarna; genom skyarna rullade åskan med ett skarpt och skallande dån, liksom när en tung vagn med stor hast far öfver en stenlagd gata. Det var ett herrans väder.

— Nu förmår jag inte mer — sade Antonia, genomvåt, uttröttad och blek af förskräckelse.

— Låt oss hvila här under den höga björken — sade Marie.

— Nej, nej, för ingen del! Har du inte hört, att åskan ofta slår ned i höga träd?

— Det är sant! Vi måste springa än vidare.

Och så sprungo de. Men efter en stund voro de åter precis på samma ställe, där de börjat.

Nu blefvo de stackars flickorna illa till mods, Antonia grep fatt i en trädstam och sade: — nu går jag inte längre, om också åskan slår ned öfver mig. — Marie började gråta.

Men i detsamma lättade sig för ett ögonblick den tunga skyn, och flickorna sågo helt nära invid sig på kullen den till hälften förfallna väggen af den gamla stugan. — Kom, syster — ropade Marie, och båda voro inom mindre än två minuter under tak.

Hvarför skulle Antonia nyss yttra sig så föraktligt om den bofälliga byggnaden? Där såg stökigt ut, det är sant, och vid jämförelsen med Albano hade mycket varit att anmärka; men för ovädret fann man här ett gästvänligt skydd, och höll man sig bara inte nära till hörnen, där regnet dröp in genom det söndriga taket, så kunde man sitta ganska trygg och välbehållen.

— Här må vi som pärlor — skrattade Marie, som alltid var nöjd med litet. — Ser du, tomten har väntat främmande. Hvarför skulle han annars ha bredt friska löf öfver golfvet och lagt färskt, doftande hö i sängarna? Nu må det regna och blixtra: stugan har allt burit många skurar i sina dagar.

— Här ha varit fiskare förut i dag — anmärkte Antonia — och rätt som det är, komma de åter. De ha lämnat en järnpanna på spiseln, och därborta ser jag hufvudet af en abborre.

— Ack, om vi hade litet eld att torka våra kläder!

— Låt se! Jo, där glimmar ännu ett kol i askan.

— Blås, Antonia, puh! Ännu en gång, puh! Nu tog det eld, och spånorna brinna präktigt. Här ligga stycken af en gammal torr al, och så få vi en skön brasa. Ännu ett trästycke... se så; jag sade ju, att vi må som pärlor.

Medan Marie talade så, för att muntra systern, hade hon verkligen lyckats uppgöra en klart brinnande brasa. Det sprakade och gnistrade från den gamla alen, som brann, och om en stund voro de båda flickornas kläder nästan torra. De ville nu på måfå söka att hitta hem igen, men regnet föll tätt och stridt; det var omöjligt att under sådant väder gå ut på villsamma vägar i högt gräs.

De måste då vänta, och tiden blir den väntande lång. De företogo sig att närmare undersöka stugan; hvem vet hvad de där kunde upptäcka?

Antonia fann på den gamla nedrökta och dammiga väggen flera både ömma och löjliga verser, hvilka hon deklamerade med tokrolig högtidlighet. En lydde så:

»Sköna flicka, på ditt namnam tugga!
Jag dig följer som din egen skugga.»

Och därunder hade en spjufver skrifvit:

»Gjorde jag nu rätt, så skulle jag dig lugga.»

En annan vers lydde så:

»Också jag har varit
i Arkadien,
men nu har jag farit
därifrån igen.»

— Ack, så ömt och rörande! — utropade Antonia.
— Men här skall du få höra en ännu känslofullare vers:

»Farväl! Förgät ej mig!
Hur lifvets öden randas,
för dig, för dig jag andas,
Beate Sophie, för dig!»

— Beate Sophie, det är ju mormors förnamn! — utropade Marie.

— Det kan väl mången annan än mormor ha hetat Beate Sophie — svarade Antonia och fortfor att deklamera uppåt väggarna. Men slutligen blef det skumt, så att hon ej såg något mer, och då satte sig båda systrarna åter vid spiseln.

— Vet du hvad? — suckade Marie.

— Hvad då? — frågade Antonia.

— Vi måste bli här i natt. Såsom det nu fortfar att regna och blixtra, kunna vi ej gå ut och förvilla oss i skogen till natten.

— Ack ja! — suckade Antonia. — Men jag är hungrig.

— Därför vet jag råd — svarade Marie (hon visste råd för allting). — Jag har läst i någon bok, att araberna i öknen ofta nöja sig med en hand full kokt ris till aftonvard.

— Enris eller kråkris? — gäckade Antonia. — På hvilketdera ämnar du koka soppa?»

— Vänta, får du se! — Och därvid framtog Marie ur sin klädningsficka en hop risgryn, hvilka hon gärna brukade äta torra, som flickors vana är, innan de vuxit från barnsederna. Därpå torkade hon pannan mycket ren, ställde den ut i regnet, fick däraf litet vatten och lade så risgrynen att kokas. Om en stund voro de färdiga, och när hon sedan öfver dem utkramade litet åkerbärssaft, smakade de förträfligt.

— Du hittar alltid på, du! — sade Antonia.

Nu sökte flickorna ut åt sig den renaste bädden, i hvilken fanns alldeles torrt hö, och lade sig där till hvila, sedan de försökt att stänga dörren så godt de kunde. Snart sof Antonia godt.

Men i Maries ögon kom ingen blund. Hon tänkte på hur oroliga deras föräldrar nu skulle vara för deras skull; hon tänkte på gamla mormor, på verserna till Beate Sophie och tusen andra saker, som komma för en ung flicka, när hon ej kan sofva. Hon försökte alla de konster hon kunde, för att locka sömnen i ögonlocken, hon tänkte på det tråkigaste hon visste, det gamla snusande krigsrådet, som alltid ville pussa henne med sin tandlösa mun; — hon räknade från ett till trehundatrettiotre. Ingenting hjälpte.

Slutligen vände hon sig om. Då föll hennes blick på det mörka hörnet där midt emot. Där lyste någonting så klart som eld, och likväl var skenet hvitare och blekare än eldsken. Hvad är det? Har jag verkligen tappat ett eldkol från spiseln? tänkte hon.

Det måste hon se åt. Hon steg upp, hon gick dit. Nej, det var ingen eld, det var ingenting annat, än det gamla, halfmurkna träet, som lyste i mörkret. Marie såg därpå en stund med nöje. Då varseblef hon ett stycke därifrån en annan liten punkt i väggen, som äfven lyste, men med ett ännu hvitare sken. Det är också ruttet trä, tänkte hon och tog med handen därpå. Men nej, det var en liten ring, som satt där djupt instucken i väggspringan. Med möda fick hon den ut och såg nu, ehuru det var mörkt, att skenet kom från en liten diamant, som var infattad i ringens klack. Hvilket fynd! Och hvad det pröfvade Maries tålamod, att icke nu genast få betrakta ringen närmare! Hon tryckte den på sitt

finger och återvände till bädden. Nu lät sömnen ej länge vänta på sig.

Säkert ha ni hört talas om Fjäderholmarna? Där var Marie hemmastadd som alla goda barn, och de gyllene drömmarna fladdrade på himmelsblå vingar kring hennes bädd. De togo henne vid handen, de förde henne sjuttio år tillbaka i tiden; där såg hon gamla mormor vid sjutton års ålder, så glad, så leende, så öm och vacker, som Marie själf... Hon sitter här i samma gamla stuga, där Marie nu sofver; — men då skulle man ha sett stugan, så hvit och ny och vacker var också den! — och vid sidan af den sjuttonåriga mormor står en vacker gosse om tjugu år i sjömansdräkt. De rensa bär — de se på hvarandra... Hvilka klara, vänliga ögon! Var det mormors ögon? ... Ja, ja, det var desamma, men för sjuttio år sedan!... Då tager den vackra, blonda gossen hennes hand, kysser den, störtar ut — och seglar bort i ett skepp på hafvet. O, hvad gamla mormor gråter...(alltid säger jag gamla mormor; hon var ju sjutton år!)... O, hvad hon gråter, den sköna, ljufva, unga flickan! Där komma hennes syskon till stugan, alla med korgar fulla af bär... De slå en ring kring gamla morm— kring den älskade unga systern, de dansa kring henne, de vilja trösta och glädja henne, men hon gråter... gråter och ser bort mot den blanka, försvinnande randen af det blå hafvet i norr!

Marie vaknade och såg sig omkring. Borta var den unga flickan, som grät; borta var gossen, borta den nya vackra stugan. Hemma i Albano satt gamla mormor nittioårig och blind, och Marie låg i den förfallna grå stugan, som hotade att instörta. Det kändes så underligt i Maries hjärta.

Likväl sjönk hon åter i de vänliga drömmarnas armar.

och nu förde de henne sjuttio år framåt i tiden. Hvad ser hon! Är detta ön? Huru olik sig själf, och ändå hur lik! Borta är den gamla stugan, borta utan spår, utan att någon lefvande på jorden vet, att hon funnits; blott Marie vet det, hon ensam. På det ställe där stugan står och där villorna stått, och öfver hela den fordom gröna ön sträcka sig nu gator och torg med höga hus; rullande vagnar, vimlande människor ila där fram, där är lif, buller och rörelse, staden är flyttad hit ut från dess förra plats på fasta landet, och sedan det skett, har den blifvit fyrdubbelt så stor, folkrik och välmående ... Ack, men hvar äro nu de sköna åkerbären, de ljufva sångfåglarna i lundernas ensliga frid? De hafva flytt för bullret, de trifvas ej i de granna trädgårdarna, som öfverallt äro anlagda vid stränderna. Se dit, där kommer en mycket gammal gumma, omgifven af sina barnabarns barn. Hon är lam i sin fot, hon kan ej mera gå, hon bäres i en stol; hon är döf, hon kan ej höra, men hon är likväl icke blind, som gamla mormor. Hon ser så god, så älskvärd ut i sin höga ålderdom; säg, hvem kan hon vara? Marie ser henne i drömmen, betraktar henne noga, älskar henne, kysser hennes hand, men känner henne icke ... Då hviskar en röst i hennes öra: det är du själf, det är Marie efter sjuttio år! ... Då spritter Marie till i sömnen, det kännes åter så underligt kring hennes hjärta; hon ville gråta af både sorg och kärlek, men hon kan icke ... Hon känner sig så gammal, så gammal, hon är ju den lama och döfva nittioåriga gumman, som sitter där i bärstolen ... hon ser tillbaka ... långt tillbaka! Hon ser nu på det ställe, där fordom gamla stugan stått och där nu ett litet lusthus höjer sig med ljusröda sidengardiner och en liten vimpel på taket. Hon säger till sina barnabarns barn: Kunnen I tro att

här stod fordom en gammal, förfallen stuga, som hade så många, många minnen att förtälja? För etthundrafyrtio år sedan stod här på samma ställe min mormor och sade farväl åt en glad gosse, som for bort på hafvet och aldrig kom igen ... och för sjuttio år sedan, då jag själf var ung och barnslig, förvillades jag och min syster Antonia i skogen. Vi sofvo öfver natten i den gamla stugan, och jag fann där en ring ... *då* var jag sjutton år! ... Och den unga flickan, som stod närmast den unga vackra Marie ... nej, hvad säger jag? den nittioåriga, vissnade, lama och döfva gumman! ... den unga flickan såg förvånad upp till den gamla i bärstolen och sade i sin naiva oskuld: är det möjligt, att mormor också har varit sjutton år!

Då blef det åter så trångt kring Maries hjärta, hon såg en dimma sjunka ned öfver lusthuset med de röda sidengardinerna och vimpeln på taket, och dimman omtöcknade alla föremål, äfven den gamla i sin bärstol och barnen, som jollrade omkring henne ... och Marie vaknade i detsamma och kände varma tårar falla utför sina kinder. Förskräckt stod hon upp ... Var hon verkligen så gammal och vissnad och förfallen, som hon nyss sett sig själf i bärstolen? Ack nej, hon var lika ung, lika lätt på sin fot som förr; hennes kinder voro fina, varma, mjuka och röda, hon såg på sina händer, de voro lika hvita och mjuka som förr! Ja, hon var ännu sjutton år, och hvad hon hade sett, och det som så underbart hade rört hennes hjärta och framkallat hennes tårar — det var allt en dröm!

Var det allt en dröm?

Ja, ty nu sken solen så gladt in genom de söndriga rutorna i den gamla, grå stugan; åskan och regnet hade

upphört, och älskvärda dofter fläktade in från lundernas grönska.

Marie for med handen öfver sin panna. Det var en dröm, sade hon sakta till sig själf; men hvilken dröm!

Ännu sof Antonia. Marie väckte henne med en kyss, och så skörtade de upp sina klädningar, ty gräset var ännu ganska vått, och sade stugan farväl. Men de hade icke gått långt, innan de nära stranden sågo en båt, i hvilken satt deras bekymrade far, som själf hade rott ut att söka de förlorade. Inom mindre än en timme voro de vid Albano igen.

Antonia hade mycket att berätta, när hon åter kom hem: om åskvädret, om den skräpiga gamla stugan och de löjliga verserna, som stodo att läsa på stugans väggar. Men Marie gick strax till gamla mormor, tog henne i famn, kysste hennes vissnade händer och öfverhöljde henne med sina smekningar. Hon kunde icke förgäta sin dröm, hon tänkte beständigt: sådan jag är, har också mormor varit; sådan mormor är, skall jag också blifva! Och därvid tänkte hon på den vackra sjömannen, som for för alltid bort på hafvet, och hon tänkte på, jag vill ej säga hvem, och huru underbart att efter sjuttio år tänka tillbaka på honom och på alla dessa ljufva ungdomsdagar, hvilka hon nu lekt bort i glädje. Då stego tårarna åter upp i Maries milda ögon; de stodo ju där beständigt på lur, så ofta hon var sorgsen eller mycket glad, den lilla, goda Marie.

— Kan mormor tänka — sade hon; — jag har varit i gamla stugan! Där stod på väggen mormors namn, och hela natten har jag drömt om mormor besynnerliga saker.

Men den gamla hörde henne icke; hon höll blott

Maries hand i sin och kände uppmärksamt på diamantringen, som satt på ringfingret — Ringen . . . ringen! . . . — sade hon med darrande röst. — Hvarifrån har du fått ringen?

— Den fann jag i gamla stugan, djupt instucken i springan af en vägg.

— Det är densamma! — utbrast den gamla, böjde sig ned, kysste ringen och tryckte den på sitt förtorkade finger. — Tack du, Maja lilla; det är densamma, ja, ja, densamma! Jag sökte den i går, jag sökte den hela dagen, och det var icke möjligt att finna den. Men nu har jag den.

— I går, mormor? I går?

— Var det inte i går? Nej, du har rätt, det är flera veckor sedan. Det var när *han* for bort.

— Var det den unge vackre sjömannen i den blå tröjan?

— Ja, just han. Du känner då honom?

— Han, som rensade bär med mormor i gamla stugan och sedan for bort på hafvet?

— Densamme, ja . . . Du vet kanske icke, att vi höllo mycket af hvarandra. Vi hade hållit af hvarandra alltsedan vi voro små; han var ju blott tre år äldre. Han var för mig som en bror, men han höll af mig mer än man håller af sin syster. När han for bort för några veckor sedan, sade han till mig: »Beate Sophie, du håller ej af mig såsom jag håller af dig; jag far nu bort och kommer kanske aldrig tillbaka. Men här i stugan har jag gömt den ringen du såg i går; sök den, han är din! När du åter har ringen i din hand, då skall du veta, att jag snart är tillbaka hos dig; men finner du den aldrig, så se vi hvarandra aldrig mer.»

— Sökte mormor ringen?

— Om jag sökte den! Dag och natt, natt och dag, men jag fann den aldrig. Jag sökte den sommar efter sommar, och han kom aldrig tillbaka. Säg mig du, Maja lilla, det är kanske länge sedan han for? Det är kanske flera månader?

— Ack, mormor... det var för sjuttio år sedan!

— Sjuttio år!... Barn, du har rätt, jag tänkte icke därpå. Den dagen är för mig som i går; allt hvad däremellan ligger har flutit förbi mig som en flod, och ensam har jag blifvit kvar på stranden. Säg mig, hvad står där skrifvet på ringens insida?

— *1772. Jag kommer till dig!*

— Han kommer till mig! Ja, nu vet jag att han kommer, men icke han till mig, utan jag till honom. Han är i de ljusa rymder, där intet afsked mera finns. Där skall också jag vara innan kort. Då kommer han till mig!...

— Nej, mormor, du får ej dö bort ifrån oss!

— Sörj icke du, Maja lilla! Den långa dagen har sin afton så väl som den korta. Men lika mycket om dagen varit kort eller lång, endast hvarje timme fört oss närmare till Guds rike. Då möter man kvällen med glädje och hvilan med ro, och den eviga morgonen går salig upp öfver natten af det förgångna.

— — —

Så talade gamla mormor med en så himmelsk förtröstan, som endast den kan hafva, hvilken pröfvats mycket och dock behållit sin tro intill ändan. När nästa sommar kom, stod redan det späda, barnsliga gräset grönt öfver hennes graf. Men Antonia och Marie foro med sina föräldrar åter ut till ön, och det var samma tid i augusti.
— Kom, syster — sade Marie — låt oss se, om gamla

stugan finns ännu! — Må gå — sade Antonia; — men nu skola vi taga säkert märke på vägen, att vi icke förvillas. Och så gingo de.

När de kommo till den vackra kullen vid sjön, fanns den gamla stugan icke mer; hon hade sammanstörtat under novemberstormarna förliden höst, en del af stockarna hade man släpat bort; andra, som voro de murknaste, lågo ännu kvar, jämte den stora hällen af gråsten, där flickorna kokat risgryn. Endast myggorna dansade ännu, som förr, öfver den lilla ruinen, och den nedgående solen kastade sina milda strålar af guld öfver de förgångna minnenas öde bo.

— Hvad ser jag! — utropade Antonia. — Tomten är husvill, hans slott har ramlat, och nu flyttar han kanske sitt hem till Albano!

Marie hörde henne icke. Hon såg på de ödsliga lämningarna af stugan, dem solen förgyllde, liksom en framtids hopp, och hon sade sakta till sig själf: — Om sjuttio år står här en stor stad med skepp och fabriker, och här på detta ställe står ett litet lusthus med vimpel i toppen och ljusröda sidengardiner. Då minns ingen mer, att här stått en gammal stuga, där goda, glada människor bott... En gammal gumma är den enda, som minns det...

— Kom, Marie, kom! — ropade i detsamma Antonia. — Här växa de allra skönaste, rödaste, raraste åkerbär. Se hur de glimma! Känn hur de dofta! Ack, jag vet ingenting härligare på jorden, än riktigt stora, klara mörkröda åkerbär. Tycker du inte detsamma, hvad?

— Ack, ja, ja, låt oss plocka! — sade Marie och log. Och i detta barnafriska, ljufva, oskyldiga löje försvunno både forntid och framtid.

Pariserhatten.

Det var en gång en hatt, han var gjord af allrafinaste silkesfilt och glänste så att man kunde spegla sig i honom. Han hade hvitt sidenfoder och midt i fodret en förgylld skylt, som underrättade världen om att han var från *Paris*. Men oss emellan sagdt, så var han icke mer från Paris än de andra hattarna; skylten allena var från den stora staden, och det kunde ju vara nog, ty skylten är ändå hufvudsaken här i världen. Kanske var det därför som man betraktade honom med så stor beundran, där han stod på hattmakarens hylla och yfdes bland de andra hattarna, som icke voro från Paris, utan gjorda hos Fagerström i Helsingfors.

— Kom mig inte för nära! — brukade han säga till dem. — Jag är från Paris och mina förfäder voro silkesmaskar hos kejsaren af Kina. Förstår ni det, fnask?

De andra hattarna drogo sig undan så långt de kunde; de tänkte för sig själfva: han är förnäm, den där, hans förfäder voro silkesmaskar och våra voro rätt och slätt stallgumsar. Det är en faslig skillnad, låtom oss lämna honom i fred.

En dag kom där in till hattmakaren en ung bonddräng. — Jag skulle ha lust att köpa mig en grann

hatt — sade han — för nästa söndag skall jag stå brudgum.

— Åhå — sade hattmakaren. — Se här är en från Paris.

— Vasserratri! — skrek drängen och satte den på sitt hufvud. — Nej, hvad den var fin i skinnet! Den kan väl allt kosta en silfverrubel?

— Han kostar fem — sade hattmakaren.

— Kostar han fem? Det är ju en hel piglön. Tackar så mycket, jag förtjänar mina pengar själf, och jag vet hvad de duga till.

Och så tog han en grå polkahatt, som var en af de billigaste; i den stack han en röd tuppfjäder och en gul tulpan, och så gick han förnöjd sina färde. Men pariserhatten kände en sten falla från sitt hjärta: hvad skulle hans förfäder silkesmaskarna ha sagt, om han kommit på en bondes okammade hår! Polkahatten kunde vara god nog, den hade ej edukation, fast den hade ett grant namn, den var just en sådan lustig knalle, som passade förträffligt ihop med tuppfjädern och tulpanen till tak åt en bondfysionomi.

— Jag kan undra hvad mitt öde blir i världen! — suckade pariserhatten. — Här i landet finns ingen som är mig värdig.

Emellertid så kom där slutligen en hög och förnäm herre in i hattbutiken; han var ... låt mig se, han var ... markis. — Ni har väl inga hattar här? — sade den fina herrn till hattmakaren.

— Om hans nåd behagar se på hyllorna ...

— Hvad! Ni ämnar väl inte bjuda mig de där simpla fasonerna? Ni har väl ingenting från Paris?

— Åjomen, här är en hatt från Paris.

— Låt se! Jaha, den kan möjligen anstå mig. Den kostar väl sina tio silfverrubel?

— Ja, precis så kostar den.

— Nå godt, jag tar den. Hör på, min vän, skrif upp den på min räkning!

Och därmed tog han hatten och gick. Se på den, tänkte pariserhatten, den är då karl för sin hatt, den anstår mig. Ack, om mina förfäder silkesmaskarna kunde se till hvilken heder jag kommit! Och därvid suckade han så, att det hvita sidenfodret med den förgyllda skylten knakade inuti honom.

Markisen åkte kring med hatten på sned i en liten droska med förgyllda hjul, det förstås. Allt folk såg på honom med förundran och sade: — Kors, en så vacker hatt! Det kan man då se, att den herrn behöfver hufvud, ty på hvad skulle han annars sätta sin gentila hatt? — Och hatten hörde detta, han blef så uppblåst af beundran öfver sig själf, att svettremmen sprack uti honom. — O — sade han — jag måste lägga band på mina känslor. Jag spricker, jag spricker, och det passar sig inte för mig som har edukation.

Markisen gick i förnäma sällskap, och så hände sig, att hans hatt en afton kom i förbindelse med flera de superfinaste damhattar i en tambur. En isynnerhet var den allra sötaste; hon var af ljusröd crèpe med hvita törnrosor på insidan. Hon kunde tala franska, ty modehandlerskan, som gjort henne, hade en vän, som sett en modejournal, som var tryckt i Paris. Markisens hatt slog sina krokar för damerna, det kan man föreställa sig, och mest af alla kurtiserade han den ljusröda. — Vi kunde just bli ett par — sade han på sitt fina vis och skrynklade sig både in- och utvändigt, så starkt kände han det.

Den ljusröda fläktade helt sirligt med sina band och sade: — *je vous aime*, det vill säga: har du pengar?

— Hvad det beträffar — svarade pariserhatten — så har jag hvitt sidenfoder och en förgylld skylt. Dessutom är jag från Paris och mina förfäder voro silkesmaskar hos kejsaren af Kina.

— *Me voilà!* — sade den ljusröda. — Jag tar dig med det förbehåll, att vi bo skilda i hvar sitt klädskåp och för resten fara tillsammans med vårt herrskap på teatrarna eller någon gång träffas i tamburerna.

Och så förlofvade de sig.

Pariserhatten var nu helt pösig af glädje, och så följde han sin herre hem. Men nästa morgon hände sig icke bättre, än att en oborstad stadsfogde helt bittida infann sig i markisens boning och gjorde utmätning på allt hvad där fanns, nämligen: tjugu par franska handskar, sexton frackkostymer, fjorton sidenvästar, tolf chemisetter, löskragar, halsdukar, en guitarr, fyra romaner, ett par lösmustascher och — pariserhatten. Alltsammans fördes till auktionskammaren, och där skulle det säljas för att betala markisens skulder, droskan, den hade vagnmakaren tagit långt förut.

— O! — suckade hatten — hvad skulle mina förfäder silkesmaskarna säga, om de visste detta! — Men så tröstade han sig med att han förmodligen skulle bli högt betald.

Auktionsdagen kom, och mycket folk infann sig för att ropa, men där gick allt för röfvarpris, ty markisen var en så spinkig karl, att hvarken hans handskar eller hans frackar passade åt någon annan. Slutligen såldes också hatten. En slaktare ropade tio kopek, men en garfvare höjde priset, och så föll klubban slutligen för

en silfverrubel. Det var ändock något, och för det budet stannade en betjänt i grant livré. — Ack — suckade hatten — hvad skulle mina förfäder säga! — Men mera fick han icke tid att framsucka, ty betjänten grep honom tämligen hårdhändt, mönstrade honom in- och utvändigt och sade: — Hvad pocker, svettremmen är ju sprucken på honom och fodret alldeles skrynkligt! — Om betjänten vetat, att det ena hade skett af stolthet och det andra af kurtis!

Hvad skulle hatten göra? Han måste trösta sig med att hans nya herre bar guld på kragen och gaf honom en kokard af oäkta galon. Men det hårda ödet fogade, att betjänten tjänade hos samma förnäma dam, som hade den ljusröda crèpehatten, med hvilken pariserhatten förlofvat sig i tamburen. Nu fick fästmannen stå bakpå vagnen, medan fästmön vaggade inuti. — Söta du, söta du, ser du inte att det är jag? — skrek pariserhatten. — Hon borde veta, den lollan, att jag är från Paris och att mina förfäder voro silkesmaskar hos kejsaren af Kina.

Betjänten gick inte i så förnämt sällskap som fordom markisen, ja, det hände icke så sällan, att han i tysthet gick på krogen. Där kom hatten i kamratskap med idel pack, fick punsch och brännvin öfver sig, och så fick han smak för att supa. Men hvar gång han tagit sig ett glas, sade han vid sig själf: — Nu skall jag inte dricka så att det syns på mig. Jag är från Paris, jag har edukation och vet hvad som passar sig.

Stackare, det syntes nog på honom! Den fina silkesfilten blef lurfvig och full af punschfläckar, fodret flottigt, och hans förgyllda skylt tog krögarmor från honom och satte på en brännvinsflaska, för att kunderna måtte tro att hon hade brännvin från Paris.

En natt blef han bortbytt och kom i händerna på en gesäll, som åter pantsatte honom för tjugu kopek hos en jude. Juden var en förståndig man, som visste att draga nytta af allting, han putsade upp den afsigkomna hatten och sålde honom för femti kopek åt samma slaktare, som bjudit tio kopek för honom på auktionen. Slaktaren hade en piga, som af en kammarjungfru hade köpt sig en gammalmodig, urblekt crèpehatt, och när man såg noga på den, var det ingen annan, än den koketta ljusröda, som hade förlofvat sig med pariserhatten i tamburen. Den ljusröda märkte snart, att hon åter kommit i sällskap med sin gamla fästman. — *Ah, monsieur* — sade hon — *comment vous portez-vous?* — det vill säga: nu får du mig igen, ty hon hade allt sin förnäma vana kvar att tala franska. Men pariserhatten hörde nu icke på det örat. — *Pighatt* — sade han — du bör veta att jag är från Paris och att mina förfäder voro silkesmaskar hos kejsaren af Kina. Förstår du det, du urblekta, gammalmodiga kökstrasa? Du har ju inte så mycket som dina sidenband i behåll.

— Och du har inte en gång din skylt! — sade crèpehatten, som i förargelsen glömde, att hon inte kunde annat än franska.

Ja, om pariserhatten blott hade haft skylten, så hade hans öde varit drägligt nog, ty slaktaren var en ordentlig man, som borstade honom hvar söndag. Men utan skylt, hvad duger man till här i världen? Pariserhatten var alldeles af den meningen, och det gjorde, att han trifdes illa hos den hederlige borgaren. Han började fundera på att rymma, och det dröjde inte länge innan han fick ett tillfälle därtill. En mörk afton, när slaktaren kom hem från en begrafning, begagnade sig hatten af första passande vindpust och tog till flykten.

Husch, det bar af i mörkret. Han föresatte sig att åter uppsöka sin markis och trillade hela långa gatan utför. Men, o jämmer, hvilken färd var icke detta! Gatan blöt af smuts, och huru fint än hatten trippade på brättet med sitt nätta parisersätt att drilla omkring, kunde han likväl ej undgå att smörja ner sig. Redan stod han i begrepp att flykta in i en portgång, då olyckan kom öfver honom i skepnad af en vagn... kratsch, så rullade vagnen öfver honom, och där låg han halfdöd och förkrossad i gatsmutsen. Han förmådde knappt tänka — och en hatt brukar dock tänka, när han har hufvud uti sig — men *en* sak föresväfvade honom i denna hans förnedring: hvad skulle hans förfäder silkesmaskarna tänka...

Ändtligen grydde morgonen. Då kom en sotargosse med sin granrisruska gatan fram, blef varse den stackars hatten och tog upp honom. — Visst är han något för usel — sade sotarmurren — men alltid kan han duga i skorstenen.

— Vet hut, skorstensfejare! — ropade hatten. — Jag är från Paris, jag har edukation och mina förfäder voro kejserliga silkesmaskar.

— Bryr jag mig om dina förfäder! — sade sotarpojken. — Det är nu inte fråga om dem, utan om hvad du duger till, och jag tänker bära sot i dig.

— Är du galen? Jag har haft förgylld skylt och hvitt sidenfoder — skrek hatten i sin häpnad.

— Hvad angår det mig hvad du haft? — svarade pojken, och så bar han sot i honom. Och pojken var en liten lustig gök, som gärna sjöng glada visor, när han genom det långa svarta röret kommit upp i dagsljuset på taket. En dag stod han kapprak ofvanpå den högsta skorstenen i hela staden. — Jag får väl lof att kläda

mig grann, när jag är en så högt uppsatt person — sade han, och därvid slog han ut sotet och satte hatten på sig. Så kom sig då pariserhatten ännu en gång upp här i världen. Men i detsamma for en stormil fram och ryckte hatten af pojkens hufvud. Aldrig såg han den mer och aldrig jag heller. Han for och for, och stannade visst icke förrän i månen, och tänk hvilken månförmörkelse där blef af den sotiga hatten! Gubben och gumman i mån höllo kanske just på att läsa sagan om *Kyrktuppen*, huru »högmod går för fall», då det i hast blir mörkt omkring dem. — Hvad är det för en skråpuk? — ropa de.

— Vet ni inte, att jag är från Paris? Jag har edukation, jag vet hvad som passar sig. Jag har haft en förgylld skylt, och mina förfäder voro silkesmaskar hos kejsaren af Kina...

— Jo, du ser så ut! — sade gubben och gumman i mån.

Radigundis' penna.

Högt i den klara rymden fågeln svingar.
Det är svandrottningen. I vårens stunder
till flykt hon spänner sina hvita vingar
och ilar norrut öfver fält och lunder.

Mot mörka skyn därborta, blixtens moder,
hur ljus hon glänser, lik en morgonstrimma!
Hur lätt hon flyter där på luftens floder,
som stjärnorna på nattens töcken simma!

Till jorden ser hon ned, till mänskovimlen,
där allt arbetar, lider, längtar, anar,
där hvarje öga ser med hopp mot himlen,
men få förstå det eviga, som manar.

Hvem är du, ljusa, undersköna hägring
i fjärran sky? Är du ett sken af solen,
en stråle, kommen att med himmelsk fägring
förgylla våra mörka moln vid polen?

Nej, du är Radigundis, sagans unga
och sköna drottning, svanornas furstinna,
som Herren skapat, att Hans lof besjunga
och vara här Hans allmakts tjänarinna.

Han danat dig utaf den blå azuren,
han klädde dig i ljusets färg allenast,
att du bland alla väsen i naturen
må vara oskuldsfullast, högst och renast.

Hur skulle dig till skyn din vinge bära,
om jordens stoft dig droge till det låga?
Och om du sjönge blott din egen ära,
hur skulle molnets blixt du trotsa våga?

Men all din fägring är blott återglansen
af Herrens klarhet, och din makt, hvad är den,
om ej ett halfförbleknadt blad ur kransen
af Herrens allmakt, som uppfyller världen?

Dröj, Radigundis, dröj, du sagans rena
och undersköna fe, att än oss gläda!
Lär oss, som du, att blott det högsta tjäna
och, liksom du, i ljus vår ande kläda!

Långt under svanen på den gröna ängen,
där går en liten pilt med ljusa lockar.
Han jagar fjärilar på blomstersängen,
Och tufvans sippor lekande han plockar.

Han är så glad, ty sina läxor många,
dem kan han alla nu, som lärarn sade.
På ängen gör han språng, så långa, långa,
som sjumilsstöflar han på föttren hade.

Och hopp och hej! Det finns ej bäck, ej dike,
som ej den lille pilt kan öfverspringa;
det finns ej träd, så högt, i skogens rike,
uti hvars gröna topp han ej kan svinga.

Dock hvad är det? Från höga molnet ofvan
en snöhvit fjäder fladdra ses och falla.
Från svanen högt uti det blå är gåfvan;
hon faller bland de väna blommor alla.

— Ack, hvilken präktig fjäder är ej denna!
Så mjuk! Så hvit! Min skall den fjädern blifva.
Jag just behöfver nu en vacker penna;
jag har så många stilar nu att skrifva. —

Så gömmer han den i sin lilla tröja
och springer dagen lång med svanens gåfva.
Men kvällen kommer; då får han ej dröja,
han måste hem, att på sin läxa sofva.

Och natten är till ända, morgon randas;
ur söta sängen måste gossen klifva.
Fast vårens dofter genom fönstret andas,
han måste sitta inne, skrifva, skrifva.

Förskriften fram, den engelska, med höga
och konstfinurligt krökta krumeluren!
Ack, för dess rundning har ej gossen öga;
ut ser han på den strålande naturen.

Nu minns han dock; sin vackra svanefjäder,
förstås, den måste han på stund försöka.
Med den — och han däråt sig barnsligt gläder —
de engelska krumbukter vill han kröka.

Nu är den skuren; nu i bläck den doppas;
nu börjar han... Hvad nu? Månn' än han drömmer?
Går han i sömnen? Det vill jag ej hoppas.
Likväl... likväl sig pilten rakt förglömmer.

Han skrifver raskt; så snabb hon går, hans penna;
fullskrifven snart är hela långa sidan.
Men aldrig skref han förr en stil som denna,
och visst han sviker lärarens förbidan.

De engelska, de nätta krumelurer,
det är ej dem, det är ej stil han skrifver.
Lif få de svarta, sirliga figurer;
enhvar af dem ett luftigt väsen blifver.

För gossens ögon hur hvar bokstaf dansar,
som älfvor små, som kungar med sin krona,
som hjältar med sitt svärd, som mör med kransar,
som feer, hvilka uti guldmoln trona!

Och genom fönstret vårens dofter stiga,
och vårens vindar in i rummet gunga;
de täcka blommor träda fram och niga,
och alla fåglar stämma upp och sjunga.

Och liten pilt, han sitter där betagen,
förvånad, häpen, glad, och skrifver, skrifver,
han kunde sitta där Guds långa dagen,
men ingen, ingen engelsk stil det blifver.

Ty när han ser . . . på hela sidor långa
han skrifvit sagor, vackra, glada, ömma,
om vårens fjärlar och om blomstrens ånga
och himlens änglar, som i skyn sig gömma.

Han ser, han läser, hoppar, skrattar, gråter,
och bäst han gråter, ses på nytt han skratta.
Han tror ej sina ögon . . . läser åter . . .
Nej, sådant häxeri kan han ej fatta.

Är pennan trollad, eller är den lille?
De sagor, som på pappret flyta lätta,
det är som han dem alla minnas ville.
Men aldrig han hört någon dem berätta.

Då står den gode lärarn vid hans sida
och läser obemärkt hvad gossen diktar.
Hans stränga ögon bli därvid så blida . . .
Månn' för sin stil den stackars gossen pliktar?

— Ack, snälla, goda, bästa herr magister,
förlåt! Jag efter förskrift ville skrifva,
men se, jag råkat ut för trollens lister!
Jag kan ej ... Bara sagor vill det blifva. —

Då ler den gode lärarn: — du kan finna,
att sällsam pennan är. En skänk jag anar
af Radigundis, svanornas furstinna,
som stundom högt i gyllne skyn man spanar.

Ibland, när våren allt i grönska kläder,
och uppå fältet barnen leka alla,
då låter Radigundis snöhvit fjäder
ur sina stora, rika vingar falla.

Den fjädern är förtrollad. Den, som skrifver
med denna penna, skall sig visst förundra,
ty stilar, siffror, regler ej det blifver,
men sagor, visor blir det många hundra.

När jag var liten, fann ock jag en penna,
Från Radigundis' hvita vingar tagen.
Hon var så mjuk, så len, så fin som denna,
och sagor skref jag, vackra liksom dagen.

Men pennan nöttes ut, förgicks i vådan.
Då valde jag bland dem, som gåsen fäller,
väl många dussin pennor. Men en sådan,
den fick jag aldrig mer och får ej heller.

Jag skref... jag skref väl siffror många tusen
och lärd latin och nyktra perioder,
men flydd var sagans värld, min hand var frusen,
och i min själ förtorkat diktens floder.

Det är så med oss alla, kära gosse!
Vi måste ju på lifvets allvar stafva;
men när vi trampat tungt i mödans mosse,
då är vår barndoms saga god att hafva.

Då är hon lifvets friska ungdomskälla,
som vattnar hedarna och svalkar öknen;
och hösten har ej makt att löfven fälla,
och där är vårluft än i vintertöcknen.

Var därför klok! När mödorna bli hårda,
låt se, att ej din skatt du rymma låter!
Ty himlens gåfvor måste mänskan vårda,
och en gång spillda, fås de aldrig åter.

Med undran hörde liten pilt det ordet.
Ack ja, han lärarns varning ej vill glömma.
I låsta lådan af det stora bordet,
där vill han Radigundis' penna gömma.

Så hände sig, att dagarna förgingo,
och veckor, månader och år förledo.
Helt nya ämnen piltens tankar fingo,
och nya känslor i hans hjärta stredo.

En dag den forne lärarn honom möter:
— Hur stor du vuxit! Knappt man kan dig känna.
Med fröjd jag hör, att bra din bok du sköter;
men säg mig, har du Radigundis' penna?

— Min penna? — svarar ynglingen förlägen.
— Å ja, jag minns ... den gömde jag i lådan...
— Och sedan, säg! Nå, hvart tog pennan vägen?
— Till väderbössa tog jag den i vådan.

— Hvad? Himlens gåfva du förspillt? — Ack, banna
mig ej därför! Stålpennor har jag många,
och gåsens fjädrar äro lika granna.
Jag kan ju nya dun ur luften fånga. —

Ej mer ett ord bedröfvad lärarn säger,
men båda vandra ut på ängen stumma;
och där är vår, där kvittrar fåglars läger,
och fjärlar fladdra där kring hvarje blomma.

Mot mörka skyn därborta, blixtens moder,
den hvita svanen glänser, lik en strimma,
hur lätt hon flyter där på luftens floder,
som stjärnorna på nattens töcken simma!

Ja, det är Radigundis, sagans blida,
snöhvita fe, som klyfver oceanen.
Men fåfängt hennes gunst ses gossen bida.
Han har ju gåsen; hvad vill han af svanen?

Knut Spelevink.

Knut var en fattig gosse utan far eller mor och bodde i en liten stuga hos sin farmor vid Pärlebanks strand. En skjorta hade han, en tröja, ett par byxor och en mössa; mera behöfdes icke om sommaren. Om vintern hade han ullstrumpor och näfverskor; det var icke så litet. Munter var han och alltid glad, men alltid hungrig. Det är en rar konst att kunna på samma gång vara hungrig och munter.

Olyckan var, att hans gamla farmor sällan hade så mycket mat, att gossen fick äta sig mätt. Hon spann ullgarn och skickade Knut att sälja garnet till herr Petermans stora herrgård, som hette Åsa, en mil därifrån. När Knut återvände med penningar för garnet, köpte gumman mjöl till att baka hålkakor. En ryssja hade hon ock, så att där kunde fås fisk ibland, när fiskare-Jonas' pojkar hjälpte Knut att lägga ut ryssjan. Var där god inkomst för garnet, så kunde väl också vankas sur mjölk, och potatis fick man så länge de räckte från den lilla åkertäppan vid stugan, stor som ett kammargolf. Men det var ej alltid så välbeställdt, Knuts lilla mage fick ofta skrika efter mer, och lika munter var han ändå.

En morgon satt han hungrig vid Pärlebanks strand och plockade gula stenar, som liknade mjuka, varma, kokta potäter. Stackars Knut, de dugde ej äta, han kastade skrattande bort dem. Då låg där någonting mellan stenarna. Knut tog upp det och fann det vara en liten pipa af rörvass, som barn bruka skära för sitt nöje vid stränderna. Detta var nu ingenting märkvärdigt alls, men Knut ville försöka om pipan gaf ljud. Riktigt, hon gaf verkligen ljud, man kunde spela tre toner på henne: *pu*, *py* och *pi*. När Knut märkte detta, stoppade han pipan för ro skull i tröjfickan.

Det råkade vara en svältdag: Knut hade ingen frukost fått. — Om jag nu sutte i herr Petermans kök på Åsa! — tänkte han vid sig själf och inbillade sig, att han kände lukten af stekt strömming.

Något skulle han göra. Han satte sig på en sten vid stranden och företog sig att meta. Men ingen fisk ville nappa. Hafvet var spegelblankt efter en storm i går, solen sken, dyningarna gingo som stora glasberg mot stranden och kysste Unda Marinas fotspår i sanden. — Jag undrar hvad farmor har till middag i dag — tänkte knut vid sig själf.

Då gick en dyning så högt, att den vätte Knuts bara fötter, och där hördes ett sorl i dyningen: — Knut, har du hittat prinsessans trollpipa? Man kan blåsa tre toner på pipan: *pu* för att sofva, *py* för att gråta och *pi* för att skratta.

— Hvad för något? — sade Knut. — Är det en trollpipa? Gå din väg, dyning; jag har hittat pipan och tänker behålla henne.

Dyningen mumlade något, man visste ej hvad, rullade åter ut och kom icke tillbaka. Knut tog sin pipa ur fickan och betraktade henne. — Jaså, du kan trolla, du?

Nå, trolla åt mig en fisk på kroken! — och med detsamma blåste han *pu, pu.*

Icke länge hade han blåst, innan först en löja, sedan en mört och slutligen en gädda flöto upp till vattenytan, liggande på sidan, som skulle de sofva. — Här vankas färsk fisk! tänkte Knut och fortfor att blåsa. Om en stund låg hela vattenytan vid stranden betäckt med flytande fiskar: spiggar, löjor, mörtar, abborrar, braxar, idar, gösar, sikar, laxar och allt det kvickstjärtade yngel, som lefver i hafvet. — Här blir ett stort fiskafänge! — tänkte Knut åter och sprang upp till stugan för att hämta en håf.

När han kom tillbaka, såg han stranden uppfylld af vattenfåglar. Måsarna vore de snålaste och skreko: Ta i 'an! Ta i 'an! så att det hördes en half mil omkring. Men de hade många andra i sällskap: änder, prackor, knipor, vildgäss, till och med svanor. Alla dessa rofgiriga gäster voro i fullt arbete att uppsluka de flytande fiskarna, och midt i svärmen nedslog en stor fiskörn, gripande i sina klor en halfpunds lax.

— Vänta ni, tjufvar! — sade Knut, tog upp stenar från stranden och begynte kasta på fåglarna. Somliga träffades i vingen, andra i benen, men ingen tycktes hugad att släppa sitt byte. Då small ett skott, så åter ett och åter ett från det närliggande sundet. Somliga af fåglarna vände nu sidan till och flöto på vattnet, likasom fiskarna. Skotten fortforo att smälla, till dess att hela fågelsvärmen var dels nedskjuten, dels skrikande skingrad åt alla håll.

En båt med tre jägare närmade sig stranden för att uppsamla bytet. Det var herr Peterman, som rott ut med två af sina vänner på fågelskytte. De stego i land vid godt lynne. — Se på Knut! sade herr Peterman.

— Hur i alla dagar har du församlat så många fåglar vid Pärlebank.

— Jag spelade för fiskarna, och fåglarna ville hålla dem sällskap — svarade Knut spetsfundigt.

— Men då är du ju en extra flink spelman — sade herr Peterman. — Hädanefter skall du heta Knut Spelevink.

— Får gå — sade Knut. Han hade ju intet tillnamn förut, han kunde likaså gärna heta Spelevink, som Andersson, Söderlund eller Mattsson.

— Men hör nu, Knut Spelevink, hur ser du så illa ut i dag? Du är ju mager som en hummelstör — sade herr Peterman.

— Hur skulle ej jag se illa ut, som sett så mycket mat och icke ätit något sedan i går middag? — svarade Knut på sitt muntra sätt.

— Så, så. Kom då i dag på middag till Åsa, efter du har förskaffat oss en så god fångst! Men kom ej förrän klockan fyra, ty förr hinna ej fåglarna plockas och stekas.

— Tackar ödmjukast — svarade Knut. Inom sig tänkte han: — Det var nog sent för den, som ej ätit middag sedan i går.

Herr Peterman rodde bort, Knut gick till farmor. — Nå, Knut, har du sett någon fisk i dag? — Sett har jag nog, men fåglarna åto upp fiskarna och herr Peterman sköt fåglarna. — Det var illa det, Knut. Vi ha intet annat till middagen, än två strömmingar, fyra potäter och en half kaka bröd. — Gör ingenting, farmor! Ät ni; jag är bjuden till Åsa på middag, jag skall hämta åt er en ostbit i fickan.

— Gå ej genvägen genom Kiikkala skog, Knut; där bo älfvorna och dessutom tre trollkonungar: bergskungen,

snökungen och skogskungen. Gå hellre strandvägen, där är säkrare, men akta dig för hafsfrun!

— Strandvägen är så lång, farmor, och jag har ej ätit något sedan i går middag.

— Nå, gå hvar du vill, men tänk ej på mat, det inleder i frestelse.

— Nej, farmor, jag skall tänka på nästa läsförhör.

Knut gick och tänkte på läsförhöret, men när han kom till genvägen, tänkte han: — Visst vore jag en narr, om jag med så hungrig mage skulle gå två mil i stället för en.

Alltså vek han af till genvägen genom Kiikkala skog och beslöt att i tankarna förhöra sig själf i katekesen, medan han gick genom skogen. Han hade icke gått långt, innan han såg en liten mager gubbe, dragande efter sig en kärra, lastad med tolf järnstänger. — Se, god dag, Knut Spelevink — sade gubben. — Hur ser du så illa ut i dag?

— Hur skulle ej jag se illa ut, som icke ätit annat än katekesen sedan i går middag? Men hur vet ni mitt nya namn?

— Jag vet alla namn — sade gubben.

— Får jag ej hjälpa er? Ni pustar för lasset.

— Skjut på, om du vill, Spelevink.

Knut sköt på, och snart kommo de till ett stort berg i skogen. — Här bor jag, sade gubben. — Stig in, så skall jag bjuda dig något godt för att du hjälpt mig med lasset.

Gubben gick in i berget, Knuts mage sade: följ efter! Och Knut följde. Snart voro de i ett stort underjordiskt palats, där allt glänste af guld, silfver och ädla stenar. — Bor ni här? — frågade Knut.

— Det måtte jag veta — sade gubben. — Jag är

ju bergskonungen, och i morgon skall jag fira min dotters bröllop. Allt mitt folk har så brådt, att jag själf måste hämta min mat från stångjärnshammaren.

— Var det järn, som ni drog på kärran? — frågade Knut.

— Stångjärn, min gosse, stångjärn af bästa sort. Det är något förmer det, än simpel järnmalm. Stångjärn är min favoriträtt, isynnerhet när det är hvitglödgadt. Har du någonsin ätit stångjärn?

— Nej — sade Knut; — inte som jag kan minnas.

— Då skall du få smaka någonting extra fint. Gif akt, nu lägger jag två stänger i min brinnande ugn. Om tre minuter glöda de hvita; kryp då in i ugnen, och bit af dem varmstekta!

— Tackar så mycket; gif mig hellre en kaka hålbröd med smör på och en god filbunke.

— Se, den begriper då ej hvad som är godt! Packa dig fort i ugnen, järnet är redan rödt.

— Månntro det? Där är nästan för hett.

— Hvad är det för prat? Det är ju lagom kammarvärme — brummade gubben och ville med all gewalt stoppa Knut i den brinnande ugnen. Men den, som tog till fötter, det var Knut. Han sprang för brinnkära lifvet, lyckades finna utgången och var snart åter på skogsvägen.

— Farmor hade rätt — tänkte Knut; — jag vill förhöra mig i katekesen.

Medan Knut ännu tänkte på de svåra frågorna: *hvad är det?* begynte han frysa. Orsaken blef snart tydlig, där stod ett stort snöberg midt i sommaren. Det var märkvärdigt, tänkte Knut. Hvar skall man få sig litet varm mat?

Med dessa ord klef han i snön och tänkte på maten,

men rätt som det var, plumsade han ned i ett djupt hål och befann sig i ett präktigt palats af glimmande is. Där var stjärnklart och månljust, alla salar voro prydda med speglar af glanskis, alla golf beströdda med diamanter af rimfrost. Oviga snögubbar kullrade på magen fram öfver golfven. En enda stod rak; det var en lång, styf jätte, ispiggar i håret, ispiggar i skägget, nattrock af pappersis och skor af frusen bärsaft. — Se, god dag, Knut Spelevink — sade jätten; — hur ser du så illa ut i dag?

— Hur skulle ej jag se illa ut, som icke har fått annat än hett stångjärn sedan i går middag? — svarade Knut med skallrande tänder.

— Du är för het, unge man, du är för het — sade jätten. — Jag är snökonungen, jag uppfostrar alla mina undersåtar till isklimpar, och jag vill göra äfven dig till en isklimp. Öfversnögubbe, doppa pojken sju gånger i iskallt vatten, häng honom på en knagg, och låt honom frysa!

— Nej, vänta litet — menade Knut. — Gif mig hellre en mugg varm ölost, jag är redan en isklimp!

— Öfversnögubbe, gif honom en bit fruset kvicksilfver och en mugg frossa, innan du doppar honom! — befallde jätten.

Knut ville taga till fötter, men det var redan för sent. Öfversnögubben grep honom i kragen, det hade varit ute med honom, om han ej råkat få fatt i sin rörpipa. Knut visste intet annat råd, än att blåsa i pipan, och denna gång var det *pi, pi.* Strax förvredos den länge snökonungens anletsdrag till ett grin, som skulle föreställa munterhet, men som icke var annat, än raseri öfver den skrattlust, som oförmodadt fick makt öfver honom. Han skrattade, ja han skrattade så, att ispiggarna

föllo från hans hår och haka, hans knän kroknade, och slutligen föll hufvudet af honom och brast i bitar. Alla snögubbarna föllo sönder af skratt, öfversnögubben föll att sitta och blef slaskvatten, isspeglarna sprucko i små smulor och hela snöberget förvandlades till ett yrväder. Med största möda kunde Knut själf hålla läpparna tillsammans och blåsa, så skrattade han. Midt i yrvädret märkte han sig åter vara på skogsvägen, snön rann bort i strida bäckar, och det var åter full sommar.

— Nu skall jag akta mig — tänkte Knut, klef stadigt framåt och begynte stafva ur minnet på *hvad är det.* Men han hade ej gått långt, innan han befann sig vid sidan af den vackraste gröna skogsbacke mellan bergen, och där glimmade gräset af röda smultron. Inte kan det vara farligt att plocka några smultron, när man inte får mat förrän klockan fyra i eftermiddag, tänkte Knut och klef upp på skogsbacken. Knappt var han där, innan han märkte, att det, som han ansåg för smultron, var intet annat, än många tusen små täcka älfvor i röda kjolar. De voro ej längre än smultronstjälkar, och dansade lustigt omkring en grön tufva, på hvilken deras drottning satt, som var tre tum lång.

— Se, god dag, Knut Spelevink — sade älfdrottningen. — Hur ser du så illa ut i dag?

— Hur skulle ej jag se illa ut, som ej har fått något annat sedan i går middags, än hett stångjärn och fruset kvicksilfver? Jag trodde, att du var ett smultron.

— Stackars gosse, han är hungrig — sade älfdrottningen till sin kammarfru. — Gif honom en daggdroppe och ett myggben, så att han en gång får äta sig riktigt mätt!

— Tackar så mycket — svarade Knut. — Kanske kunde jag få mig en så smultron och ett ämbare mjölk?

— Det var en grofhuggare! — sade älfdrottningen, högeligen förnärmad af en så omåttlig aptit. — Vet du väl, människobarn, att du kommit utan pass i mitt rike och trampat ihjäl trettiotre af mina trogna undersåtar, så att där ej blef mer än en röd fläck efter dem? Skogsspindlar, gören eder skyldighet!

Knappt var detta sagdt, innan en legion långbenta spindlar klängde sig ned från träden och begynte kringspinna Knut med otaliga fina spindeltrådar. Knut tyckte ej om sådant elakt skämt, strök bort spindelväfvarna och ville begifva sig af till skogsvägen, men kom ej ur fläcken. Hans fötter snärjdes in i allt starkare nät, hans armar fastlimmades vid tröjan, hans ögon tillklistrades och slutligen föll han omkull i gräset.

Han kunde icke se någonting, han hörde hela skogsbacken skratta, älfvorna togo i ring kring honom, dansade öfver honom, nöpo honom som myggor i kinderna och voro utom sig af munterhet öfver detta putslustiga upptåg. — Ligg nu här och svält, tilldess att du blir mätt af en daggdroppe och ett myggben! — sade de.

Knut föll till bönboken. — Hör nu, små älfvor — sade han — jag är nöjd med att äta ett litet stycke rö, som jag bär i min tröjficka. Vill ej någon vara så god och sticka det i min mun?

Det roade älfvorna obeskrifligt att se ett så hungrigt människobarn äta rö. Fyra af dem klefvo in i hans tröjficka och framdrogo med förenade krafter trollpipan, hvilken de med mycket besvär lyckades sticka in i hans mun. Därpå begynte de dansa än lustigare rundt omkring honom och öfver honom, så att skogs-

backen genljöd af deras skratt, likasom af millioner mygg-svärmar.

Knut kände icke väl pipan mellan läpparna, innan han började blåsa, och denna gång var det *py, py*. Först tog det muntra skrattet slut i skogsbacken, och snart därefter hördes hundra tusende snyftningar på alla håll, icke olika det ljud, som man hör om sommaren, när slagregnet står som spön i backen. Knut kunde ingenting se, men han förstod, att älfvorna gräto, och tyckte det likväl vara synd, att så lustiga varelser skulle så grufligen snyfta.

— Lösen mig fri, så få ni åter skratta — sade Knut till älfvorna.

Det är älfvornas högsta lust att skratta, och de skratta ju bort sitt korta lif i sommarkvällarna. Strax voro hundrade färdiga att bortjaga spindlarna, frigifva fången, lösa hans armar och ben samt öppna hans tillklistrade ögon. Knut kunde nu se sina små fiender och var nog elak, att ännu en gång blåsa ett *py*. O, hur de stackars små varelserna grimaserade och skifvade sig! De ville så gärna skratta, och de måste likväl gråta för detta förskräckliga *py!* Knut hade icke hjärta att länge plåga dem. Han blåste för ombyte *pi, pi,* och då blefvo älfvorna tokiga af glädje. De togo så höga hopp, att de nästan sprungo fatt lärkorna i luften, och några af dem föllo rakt ned på Knut, så att han måste skaka dem af sig. Han märkte ej, att en af älfvorna fallit ned i hans tröjficka och ej hittade ut igen.

— Adjö, små älfvor! — sade Knut och fortsatte hurtigt sin vandring på skogsvägen. — Jag får akta mig för skogskonungen — tänkte Knut; — han skall vara den värsta. Hur var det nu med min läxa: Hvad är det? . . .

Om en stund kom Knut till en hjortronmosse vid sidan af vägen. — Det kan väl aldrig vara illa att nappa några hjortron här i förbifarten, när jag icke får mat förrän klockan fyra i eftermiddag — tänkte Knut. Där låg en stor, kullfallen gran, och för att komma till mossen, måste Knut klifva öfver granen. Knappt befann han sig midt bland dess täta, lummiga grenar, innan granen, till Knuts stora förskräckelse, reste sig upp och röt med grof stämma: — Se, god dag, Knut Spelevink, hur ser du så illa ut i dag?

Knut hade blifvit hängande högt öfver marken i granens topp, men fattade mod och svarade: — Hur skulle ej jag se illa ut, som ej har fått någon annan mat sedan i går middag, än hett stångjärn, fruset kvicksilfver, en daggdroppe och ett myggben?

— Nå, hvarför stör du min middagslur? frågade granen. — Vet du icke, att jag är skogskonungen och råder öfver alla träd och mossar på sju mils omkrets? Här ser du mitt slott; bor jag ej bra?

Knut såg ingenting annat, än vild ödemark, men understod sig att fråga allerödmjukast, om han ej kunde få lof att stiga ned och plocka sig några hjortron.

— Hvad för något? Hjortron? — röt skogskonungen. — Tag furan till slef, och slefva i dig sju lass mossa; det kallar jag en stadig mat, det är min favoriträtt.

— Kanske kunde jag få ett lass äpplemos och en lagom stor grop fylld med vildhonung? — menade Knut.

— Äpplemos? Jag skall göra äpplemos af dig för att du ofredat min middagslur. Kungsörn, jag gifver dig pojken, du kan hacka honom till kalops åt dina ungar!

Nu varseblef Knut en ofantlig örn, som satt i toppen

af granen och såg ned på honom med rofgiriga blickar. Ned kunde han icke hoppa, granen höll fast hans armar och ben; han skulle snart vara hackad till kalops. Knut Spelevink hade aldrig ätit kalops, men hur mycket han än tyckte om mat, syntes det honom otrefligt att själf blifva mat åt en örn.

I detta betänkliga läge kände han något fint som en blomma klättra upp på hans arm, hans tröjkrage, hans haka och därifrån upp till hans mun. Det var den lilla älfvan, som glömts i hans tröjficka och nu med otroligt besvär släpade med sig trollpipan, hvilken var sex gånger längre än hon själf. — Blås! sade älfvan.

Knut kände pipan i munnen och började blåsa. Det var åter *pu*. Granen började gäspa, sträckte ut sina grenar och mumlade något om att han blifvit störd i sin middagslur. Hvarpå han kastade sig raklång ned på mossan och i fallet krossade under sig den ofantliga örnen. Knut kröp fram mellan grenarna, hörde skogen snarka, som om hundra björnar brummat i kapp, och tog åter till fötter det mesta han kunde. — Nu skall jag akta mig, tänkte Knut. — Här är farligt i skogen; jag vill hellre gå strandvägen längs sjön.

Snart hade han banat sig fram öfver kullfallna sofvande stockar till en gärdesgård, klef öfver den och befann sig på strandvägen. Det stora, öppna hafvet vidgade sig här för hans syn, långt mera oöfverskådligt, än förr vid Pärlebank. Västan blåste icke hårdt och rasande, som han ofta blåser på hafvet, snarare med en sådan lätt, frisk bris, som seglare tycka om, när båten dansar på vågorna. Och dessa små vågor, hvad de voro förtjusande täcka med sina kullriga ryggar och sina glada språng, där de jagade efter hvarandra! De skulle ha liknat små ystra barn, som plaska i badbunken, om de

icke varit klädda i hafsgröna tröjor och klädningar, kantade med fina hvita spetsar i fållarna. Knut satte sig på berget vid vägkanten, han kände sig trött och betraktade vågorna. Dem höll han af, så långt han kunde minnas tillbaka; han hade ju vuxit upp vid stranden med dem. Näst att simma i vågorna, visste Knut icke något nöjsammare än att betrakta deras lustiga lek. Om han blott icke varit så genomhungrig!

— Hade jag nu alla flata stenar, som jag låtit hoppa längs vattenytan, och vore de alla riktiga smörgåsar, hvad jag skulle äta! — tänkte Knut vid sig själf.

Då kullrade en våg så långt uppåt stranden, att den vätte Knuts bara fötter; ur skummet lyfte sig en hvit skuldra och strax därpå satt den vänaste lilla flicka på berget vid Knuts sida. Hon var nästan lika lång som han själf, bar ljusgrön klädning och silfverarmband, en guldkam i det långa, guldgula håret och däröfver en krans af de hvitaste näckrosor. — Se, god dag, Knut Spelevink! — sade hon med en röst, som när bäcken sorlar mot kiselstenar om våren; — hur ser du så illa ut i dag?

Knut betraktade henne med förundran och svarade: — Hur skulle ej jag se illa ut, som icke har fått något annat till mats sedan i går middags, än hett stångjärn, fruset kvicksilfver, en daggdroppe, ett myggben och sju lass mossa från kärret?

— Stackars gosse! — sade den vänliga lilla flickan och strök med sin mjuka hand håret från hans panna. — Kom till mig, så skall du få äta dig mätt af hafsskum och äkta pärlor!

— Tackar så mycket — sade Knut; — jag skulle mer tycka om ett fat stekta flundror och femton smörgåsar, bredda med lakrom.

Flickan skrattade. — Har du aldrig ätit snömos med mycket socker på? Jag skall säga dig något. Jag är Unda Marinas käraste kammartärna, och Unda Marina är hafskungens mest älskade barn — hon, som bor i det sköna korallslottet därborta i hafvet och trycker sina vackra fotspår i sanden, när hon leker i vågorna. I går lekte vi hök och dufva vid stranden af Pärlebank, och då tappade Unda Marina sin trollpipa vid stranden. Dyningen sade mig, att du hittat pipan. Vill du följa med mig och gifva pipan tillbaka åt Unda Marina, så skall du få till belöning ett helt berg af hafvets ädlaste pärlor.

— Nej, jag tackar — sade Knut — jag är bjuden till Åsa på middag och har icke ätit något sedan i går.

— Tycker du inte, att jag är vacker nog? — sade hafsflickan, tog honom i båda händerna och såg tvärt igenom honom med sina blå, blinkande ögon. — Vill du inte kyssa min rosende mun?

— Ful är du inte — sade Knut; — men jag skulle tycka mer om att kyssa en god fågelstek.

— Hör på den! — sade åter hafsflickan med ett klingande skratt. — Jag vill ännu säga dig något, Knut Spelevink! Om du följer med mig och vill ge pipan tillbaka, skall du bli min allrakäraste fästeman, jag skall bli din allrakäraste brud och vi skola lefva tusen år lyckliga i silke och pärlor.

— Nå, allt skall man höra! — svarade Knut. — Jag har icke ätit något som duger äta sedan i går och är bjuden till Åsa på middag. Adjö med dig, slaskfröken. Nu går jag min väg.

— Du skryter, du — sade hafsflickan listigt. — Du har ingen pipa.

— Har jag ingen? — utropade Knut och tog pipan ur tröjfickan? I detsamma kände han en stor våg skölja öfver hans hufvud och kasta honom raklång på berget. Mer visste han ej, förrän han åter vaknade på berget, och då stod solen redan i väster på himmelen, så att det måste vara eftermiddag.

Knut gnuggade sig i ögonen och undrade hvar han var. Där var Kiikkala skog med alla dess trollkungar, där han upplefvat så många äfventyr och blifvit bjuden på så besynnerliga frukostar. Där var det stora hafvet, som fortfor att gå i krusiga vågor mot stranden och stänkte sitt skum ända upp där han låg. Men hvar var Unda Marinas kammartärna? Hon sågs icke till, hon hade flutit bort med svallvågen. Och hvar var trollpipan, hvar var den lilla älfvan, som glömts i hans tröjficka och som så troget räddade honom ur kungsörnens klor? På berget bredvid honom låg ett gammalt afbrutet stycke rö, men det gaf ej en enda ton, och i tröjfickan kändes en liten våt fläck, men om den var en vattenstänk från hafvet eller kvarlefvor af den lilla älfvan, som han klämt ihjäl mot berget, det kunde ingen veta. Knut började misstänka, att han lagt sig att sofva i solskenet och drömt tokeri.

— Jag, som är bjuden till Åsa på middag! — utropade han.

I ett huj var han på fötter och tog sig för att springa den kortaste väg han visste tvärt genom skogen. Det var intet lätt göra. Enrisbuskarna hade någonting otaldt med hans byxor, granruskorna hängde sig fast vid hans tröja, blåbärsriset och ljungen naggade i hans bara fötter. Men fram skulle Knut, och fram kom han utan vidare äfventyr, trött, hungrig och rödbrusig, precis klockan fyra på eftermiddagen.

— Välkommen, Knut Spelevink! — sade herr Peterman. — I dag ser du riktigt munter ut.

— Hur skulle ej jag se munter ut, som har bjudits på hett stångjärn, fruset kvicksilfver, en daggdroppe, ett myggben, sju lass kärrmossa, ett fat hafsskum, och ett berg pärlor? — menade Knut.

— Det var många rätter på en dag — sade herr Peterman. — Man skall ej tänka så mycket på mat här i världen. När man beständigt tänker på sådant, råkar man ut för trollen, som endast begabba människorna. Kanske du år hungrig, min gosse?

Knut blinkade förlägen, kramade mössan mellan händerna och menade, att icke svalt han precis ihjäl.

— Nå, det fägnar mig — sade herr Peterman. — Jag åt sen frukost, och mitt folk har ännu icke haft tid att plocka fåglarna. Du kan vänta till klockan åtta så får du kvällsvard.

— Detta var värre än hett stångjärn och sju lass mossa — tänkte Knut vid sig själf. Men han bet på naglarna och svarade, att han kunde ju vänta. — Jag får väl tänka på katekesen — menade han.

Herr Peterman var en skälm. Han hade själf varit en fattig gosse och visste nog hur det kännes att uthungrig vänta i fyra timmar. — Knut Spelevink — sade han — jag märker nu, att du kan något annat, än tänka på mat. Vet du väl, att det också är ett hjältemod att öfvervinna sig själf och försaka det allra nödvändigaste, hvartill vår håg står här i världen? Jag tycker om dig, min gosse, jag skall draga försorg om dig, att du får gå i skola och bli en duktig karl. Men hvad är det? Jag tror, att jag känner oset af fågelstek. Stig in, min gosse! Nu skall du sitta vid mitt eget bord och en gång äta dig riktigt mätt.

»Hvad är det?» Det lät ju nästan som katekesen. Dörrarna uppslogos till matsalen, ett stort, dukadt bord väntade, färdigt och doftande af stek, sina hungriga gäster. Herr Peterman ledde Knut vid handen, Knut fick sitta som en herre till bords, och där skulle han sitta i denna dag, så hungrig var han, om han icke längesedan fört hem ett stycke ost åt sin farmor och blifvit skickad till skolan.

Tomtegubben i Åbo slott.

Det var en gång en tomtegubbe, han var sjuhundra år gammal och bodde i ett hvalf under Åbo slott. Han hade ett så långt, hvitt skägg, att han kunde binda det två hvarf kring lifvet, och krokig var han, rätt som en gammal stålbåge, när den är uppdragen i helspänning. Han skröt af att vara den äldsta tomtegubben i landet; själfva domkyrkans tomte, som dock var femhundrafemtio år, kallade honom farbror. Alla smågubbar i landet ansågo honom för släktens öfverhufvud, men alla voro rädda för honom, ty han ville hafva ärlig ordning i landet. En bra tomtegubbe var han, en genomhederlig präktig Nisse, fastän han hade sin egen besynnerliga smak.

Han bodde nämligen i det djupaste hvalfvet under Åbo slott, det så kallade *håltornet*, där man fordom brukade förvara de gröfsta och farligaste förbrytare, som aldrig mera skulle få skåda dagens ljus. Där var hans palats inredt med all upptänklig bekvämlighet och prakt, sådan som tomtegubbar mest tycka om. Där saknades icke grus, sophögar, gamla stenrösen, sönderslagna krukor, trasiga bastmattor, afbrutna stolsfötter, söndertrampade leksaker, rostadt järnskrot, bortkastade, omaka stöflar

och handskar, dunbolster utan dun, pipskaft utan munstycken, fönsterbågar utan glas, såar utan botten, råttgnagda böcker utan pärmar och en myckenhet annat obeskrifligt skräp. Tornet var på det omsorgsfullaste draperadt med spindelväfvar i alla mönster och försedt med små vattengölar, som stått där och förbättrat sitt innehåll i hundrade år. Luften i denna underjordiska boning var så angenämt unken, som man någonsin kunde önska, och när man till allt detta tänker sig kärfvar af murken halm och benen af döda råttor, då kan man föreställa sig, att tomtegubben här kände sig riktigt hemtreflig.

Också trifdes han så väl i denna bekväma bostad, att han ganska sällan brukade söka sällskap utomhus. Om nutidens andra tomtar och smågubbar hyste gamla far i hvalfvet ingen förmånlig tanke. — Världen är bara fnask numera — brukade han säga. — Hvad duga tomtarna nu till annat, än att bygga lusthus och lappa leksaker, blanka stöflar och sopa golf? Människorna förakta dem och bestå dem icke mer ens ett fat gröt om julnatten. De skulle ha sett tomtegubbarna i min tid! Vi byggde torn och släpade klippor! — Det var blott två gamla vänner, som han någon gång brukade besöka: gamla tomten i domkyrkan och gamla vaktmästaren Matts Mursten. Den förre besökte han hvart tjugonde år och hvart tjugonde år kom domkyrkans tomte till slottstomten. De hade en genväg till hvarandra genom den ryktbara underjordiska gången mellan slottet och domkyrkan, den där gången, du minns, som alla i Åbo veta att berätta om, fastän ingen har sett den. Tomtarna hade ingen svårighet att slinka igenom den trånga gången, de kunna ju krypa genom ett nyckelhål, men värre var det för människors barn. Detta visste vaktmästaren Mursten

bättre än någon annan, ty han var den enda lefvande mänskliga varelse, som lyckats krypa igenom gången, och det var då han gjorde sin första bekantskap med tomtegubben i Åbo slott.

Matts Mursten var den tiden en flink pojke om tolf år, för hvilken hela världen dansade på en kalfsvans. Han sökte gamla muskötkulor bland gruset i slottshvalfven, när han en morgon råkade finna öppningen till den underjordiska gången och företog sig af nyfikenhet att se åt hvart det kryphålet kunde leda. Han kröp och kröp, och allt som han lyckades kafva sig framåt, rasade stenarna ned bakom honom och stängde återvägen. Detta bekymrade Matts inte det minsta: han skulle väl någonstädes komma ut igen. Men så hände till sist, att gången befanns nedrasad äfven framför honom, och då kom Matts hvarken fram eller tillbaka. Där hade han väl suttit fastkilad till denna dag, om det icke råkat vara just det tjugonde året, när tomtarna i slottet och domkyrkan brukade besöka hvarandra. Slottstomten var på väg till domkyrkan, när han fann pojken inkilad mellan gruset, som en räfunge i snaran. Och tomten var godhjärtad — alla tomtar äro snarstuckna, men godhjärtade — därför röt han till Matts: — Hvad har du här att beställa? — Jag söker muskötkulor — svarade Matts darrande. Tomten skrattade. — Håll dig fast i mitt stöfvelskaft — sade han — så skall jag hjälpa dig ut! — Matts såg ingenting, men sträckte ut handen i mörkret och fick fatt i ett stöfvelskaft. Då bar det flinkt af framåt genom stenar och grus, och om en stund sade tomten: — Kryp ut genom luckan! Matts såg åter ingenting, men sträckte ut handen i mörkret och kände en lucka, som kunde lyftas upp. Strax därpå befann han sig i domkyrkans högkor, och där stod biskopen i

full skrud med sina präster och skulle just läsa mässan. — Se på den! — sade biskopen; — hvad har du att beställa i kyrkans vinkällare? — Matts tänkte vid sig själf, att en biskop omöjligen kunde vara farligare än en tomtegubbe, och svarade frimodigt, att han sökte muskötkulor. Biskopen fann det icke passande att skratta, där han stod i sin högtidliga skrud, han pekade endast på bakdörren i koret, hvarpå Matts tog till fötter det mesta han förmådde.

Från denna dag var där ett slags vänskap mellan Matts Mursten och tomtegubben i Åbo slott. Matts såg honom icke, ty tomten gick mest osynlig i sin grå jacka och sin svarta lammskinnsmössa, men vände han mössan afvig, blef han synlig. Det roade tomten att hjälpa till, som tomtarna bruka, för att det skulle gå Matts väl här i världen. Och förunderligt väl gick det för gossen både i läsförhören och sysslorna. Men efter detta allt vore för långt att berätta, så är det nog, när vi veta, att Matts Mursten blef vaktmästare i Åbo slott, när han var trettio år gammal, och att han skötte sin syssla med heder i femtio år. Han var åttio år, när han fick afsked med lifstids pension, och sedan lefde han ännu en rad af år i det gamla slottet, där han en gång hade sökt muskötkulor i hvalfven.

Vänskapen mellan tomten och vaktmästaren blef de sista åren så förtrolig, som en vänskap kan vara mellan tomtar och människor. Matts Mursten hade nu afträdt sysslan åt sin dotterdotters man, den nye vaktmästaren Anders Tegelsten, och behöfde icke mer dag och natt lefva i bekymmer för att slottsfångarna skulle rymma. Han hade nu god tid att vandra och stöka hvar han behagade i det gamla slottet, bota dess bristfälligheter, tillstoppa söndriga fönsterrutor, genom hvilka stormen

pep in om höstnätterna eller förekomma att snö och regn trängde in genom läckor i taket. På dessa vandringar mötte han ofta tomtegubben, som var stadd i samma ärenden, ty båda gubbarna hade ingenting så kärt här i världen, som sitt slott och räknade icke på något besvär för att hålla ihop dess bofälliga murar. Ingen annan brydde sig om den åldriga byggnaden: stod den, så stod den, och ville den ramla, så fick den ramla.

Elden gick öfver den, tiden gick öfver den, vintrarna snöade in, somrarna regnade in, blåsten ruskade om tegel och skorstenar, råttorna gnagde hål i golfven, hackspetten sönderhackade fönsterposterna, bjälklagen murknade, källarhvalfven hotade att instörta och tornen sågos betänkligt luta. Åbo slott hade snart varit en grushög, om ej tomten beständigt sysslat med att lappa dess skador, och nu fick han en medhjälpare i gamle Mursten.

Tomtens sjuhundraåriga hjärta kände sig rördt. Mir nix, dir nix, hände en vacker dag, att han vände lammskinnsmössan med ullen utåt, och strax blef han synlig. Gamle Mursten hade så när i förskräckelsen ramlat ner utför torntrappan, när han såg framför sig den lille, vänligt grinande gubben med det långa, hvita skägget och den krokiga ryggen. I sin häpnad ville han göra korstecknet, som ännu brukades i hans barndom, men tomten förekom honom.

— Är du rädd för mig? — sade tomten.

— Nehej — svarade vaktmästaren stammande, men rädd var han. — Hvem är det jag har den äran...?

Tomten skrattade på sitt vanliga småsluga sätt. — Jaså, du har inte den äran att känna mig? Minns du,

när du var tolf år gammal, hvem som sade till dig: håll fast i mitt stöfvelskaft! Minns du, hvem som hviskade dig katekesen i örat, när prästen frågade vid läsförhöret: hvad är det? Minns du, hvem som blåste ut ljuset, när du somnat från boken, och sökte upp din stöfvel i sjön, när du föll från båtbryggan? Minns du, hvem som raderade bläckplumpen, när du skref din ansökan om vaktmästarsysslan? Och vet du hvem det var, som alla nätter gick omkring här i slottet, medan du sof, och såg till att fångarnas dörrar voro säkert reglade? Det var jag, Matts Mursten! Jag menar vi äro gamla bekanta; låt oss nu blifva vänner!

Vaktmästaren kände sig mycket förlägen. Han gissade nog hvem han hade framför sig, och det förekom honom, som en god kristen, litet kusligt att sällskapa med troll. Men han höll god min, och från den stunden vande han sig att möta tomtegubben än här, än där under sina vandringar, stundom i slottsvindarna, stundom i trapporna, stundom i källarhvalfven.

Det lönade mödan att höra tomten berätta om Åbo slott. Öfverallt hade han varit med från dess början och mindes allt som i går. Han hade ju sett Sankt Erik och Sankt Henrik: det ena helgonet hade en vårta på kinden, och det andra var låghalt. Han kände alla slottets höfdingar sedan mer än sexhundra år: den tappre drotsen, Thure Bjelke, den berömde Hans Kröpelin, den grymme junker Thomas Wolf, hertig Johan och hans lysande hof, den fångne kung Erik, Ebba Stenbock, som höll bön under kanondundret, Carl IX, som skref sin varning ofvanför dörrposten, Gustaf Adolf, som räddade sig ur lågorna, Pehr Brahe, som mottog de första professorerna vid Åbo akademi, och så många, många andra ryktbare män. Med dem alla hade tomten osynlig suttit

till bords, osynlig smuttat ur deras vinglas och lyssnat på deras hemligaste samtal. Ja, han kunde beskrifva häktorna i Ebba Stenbocks liftröja, spetsarna i Gustaf Adolfs halskrage och silfverspännet i Pehr Brahes riddarebälte. Tomten omtalade slottets många strider, belägringar och olycksöden i eld och krig: den svåraste branden hade inträffat en gång när tomten var bortrest för att hälsa på sina kusiner, tomtarna i Raseborg och Tavastehus. Efter denna minnesbetan hade tomten föresatt sig att aldrig mer lämna Åbo.

Vaktmästaren hörde tålmodigt på, och det föll honom alldeles icke in, att han kunnat bli professor med mindre lärdom. Han fortfor att följa tomten ur sal i sal, ur hvalf i hvalf, och så kommo de en dag till håltornet. — Vill du icke stiga ned till mig och se hur jag bor? — frågade tomtegubben.

— Å ja — svarade vaktmästaren, fastän ej utan hemlig bäfvan. Men nyfikenheten tog öfverhand: i håltornet hade han aldrig varit.

De stego ned, tomten förut och vaktmästaren på hans axlar. När de hunnit sex eller sju famnar under hvalfvet, kände de fast mark under fötterna. Där var stickmörkt, iskallt, fuktigt och unket. — Bor jag ej bekvämt? — frågade tomten.

— Det kan väl så vara efter er smak — svarade vaktmästaren höfligt. Och i detsamma trampade han på de döda råttornas ben, så att det knastrade under fötterna.

— Ja, ni människor ha en besynnerlig smak för solsken och himmelsluft — skrattade tomten. — Vassera, jag har det, som bättre är. Har du andats en mer hälsosam luft? Och ljus har jag, mycket bättre än solsken, du skall få se. Murr, din trollpacka, hvar hål-

ler du hus? Kom genast och lys min ämbetsbroder!... Ursäkta, hon är ovan vid främmande; det är mer än hundra år sedan vi sist haft besök i vår trefliga bostad.

Vid dessa ord framtassade något svart ur djupaste vrån, kröp på en sten och uppspärrade två stora, gnistrande gröna ögon, hvilka skeno som eldkol i mörkret. — Hvad tycker du om min upplysning? — menade tomten.

— Är det en katt? — sade vaktmästaren, med den hemliga önskan att vara långt därifrån.

— Ja, nu är Murr katt, men hon har ej alltid varit en katt. Hon är min gårdsvakt och mitt enda sällskap, ett godt kräk, när hon inte är arg. Gå för säkerhets skull ej för nära henne! Jag kan undvara sällskap, men jag behöfver en gårdsvakt. Vill du se min skattkammare?

— Tackar så mycket, jag är inte nyfiken — svarade vaktmästaren. Han frös och tänkte inom sig, att tomtens skatt väl måtte vara af samma utmärkta slag, som hans luft och hans upplysning.

— Hvad? Jag tror du anser mig för en tiggare? — återtog den snarstuckne tomten. — Kom hit! Se här!

Vid dessa ord öppnade han en liten förrostad järndörr, som under mossan, möglet och spindelväfven dolde sig längst borta i den mörkaste vrån. Katten Murr tassade in genom dörren och belyste med sina gnistrande ögon ett lågt, långt hvalf, uppfylldt med guld, silfver och ädelstenar, kostbara hofdräkter, praktfulla rustningar och andra forntida dyrbarheter, till en oöfverskådlig mängd. Tomten betraktade alla dessa skatter med ett sniket välbehag, klappade sin gäst förtroligt på axeln och sade: — Medgif, Matts Mursten, att jag icke är en sådan fattig fnaskenbarkare, som du i din enfald har

föreställt dig. Allt detta är min rättfångna egendom. Hvarje gång slottet har brunnit eller härjats af fienden, har jag osynlig ilat genom salar och hvalf och bärgat den kostbara egendom, som man nu tror längesedan ha blifvit fiendens eller lågornas rof. O, det är skönt, det är skönt att vara så rik!

— Men ni, som är så ensam, hvad gör ni med all eder rikedom? — vågade vaktmästaren fråga.

— Hvad jag gör? Jag betraktar den i tusen år, jag betraktar den alla dagar och alla nätter; jag förvarar den, jag beskyddar den. Är jag ensam, som har ett sådant sällskap?

— Men om någon bortröfvar er skatt?

Murr förstod frågan och sprakade eld. Tomtegubben grep sin förskräckte gäst hårdt i armen och ledde honom, utan att svara, till en annan dold järndörr, hvilken han öppnade helt litet på glänt. Därinne hördes ett förfärligt rytande, som af hundrade vilddjur. — Tror du icke — ropade den lille gubben, hes af vrede — tror du icke, att de eländiga människorna redan mer än en gång fått begär till mina rikedomar? Här ligga dessa röfvare bundna; de äro nu alla ulfvar, och har du lust att försöka hvad de försökt, så skall du få dela deras öde.

— Gud bevare oss! — suckade den beskedlige vaktmästaren, illa till mods.

Tomtens goda lynne återkom, när han såg sin gäst så uppskrämd. — Tag det icke så illa — sade han; — du är en hederlig karl, Matts Mursten, därför ville jag säga dig huru det är. Du ser här ännu en tredje järndörr, men den vågar ingen öppna, icke ens jag. Långt borta där inne, djupt under slottets grundvalar och i skötet af hälleberget sitter en, som är ännu mycket äldre och mycket mäktigare än jag. Där sitter den

gamle Wäinämöinen, omgifven af sina kämpar, och väntar och väntar och väntar, men om han väntar på yttersta dagen eller på Finlands framtid, det vet icke jag. Det vet jag, att hans skägg är mycket längre än mitt, och när det vuxit så långt, att det räcker ett hvarf kring stenbordet, då är världens slut. Och det växer, det växer hvar dag, och hvar dag försöker han suckande om det räcker kring bordet, men där fattas ännu helt litet. Då blir han sorgsen, och då höres hans kantele så klart genom hälleberget, att själfva de gamla slottsmurarna lyssna, och floden här utanför svallar upp öfver stränderna för att bättre höra. Och då vakna hans kämpar, som sofvande vänta sin mästares tid, tro att tiden är kommen, resa sig upp och slå mot sköldarna med sina svärd, så att slottet skakas i sina grundvalar...

— Nej — fortfor tomten — nu, min vän, Matts Mursten, är det rådligast att du begifver dig upp till den öfre världen igen, ty annars kunde du här nere få höra mer än du bör och tål vid att höra. Men så när hade jag glömt, att du är min gäst och behöfver en undfägnad. Jag kan tänka mig, att du ej förstår att värdera sådana läckerheter, som syltad spindelväf och kryddadt pölvatten. Var ej förlägen, säg rent ut! Behagar du en mugg öl? Nå väl, följ mig, jag är försedd. Ofta har jag undrat hur jag kom att förvara det onyttiga skräpet, men jag ser nu, att det likväl duger till något.

Därvid framsökte tomten en stor, möglig tunna af ek, tog en silfverbägare från skattkammaren och tappade en klar, mörkbrun vätska ur tunnan. Vaktmästaren kände sig frusen, han kunde ej vägra att smaka och fann drycken så god som ädlaste vin. Den rann genom hans ådror som värme i vinterköld; han vågade fråga hvar tomten fått en så kostelig dryck.

— Det är ingenting annat, än en kvarblifven tunna af hertig Johans berömda finska öl, som hertigen sedan alltid beställde från Finland, när han blef konung. Det ligger till sig med åren, liksom mitt pölvatten. Behåll bägarn som ett minne af mig, men säg det åt ingen; sådana bägare har jag till hundradetal.

Ölet steg gamle Mursten i hufvudet, och han hade ett muntert ölsinne. — Tack skall ni ha, tomtefar! — sade han. — Kanske törs jag vara så dristig och bjuda er i öfvermorgon på bröllop? Min dotterdotters dotter, lilla Rosa, gifter sig med fältväbeln Robert Flinta, och det skulle vara för oss en stor ära, om... om... Med detsamma rann det gubben i hågen hur prästen månde förlikas med tomten, och så tvärtystnade han.

— Jag skall tänka på saken — menade tomten. Vaktmästaren klef nu åter på hans axlar, och snart voro de tillbaka i slottshvalfven ofvanför håltornet. Aldrig tyckte sig gamle Mursten ha andats så lätt, som när han åter kände sina lungor fyllas af den lifgifvande himmelsluften. — Nej — tänkte han, sedan han sagt farväl åt sin ledsagare — icke för alla trollens skatter ville jag än en gång klifva ned i det förskräckliga håltornet.

Och nu blef där ett fejande och ett stökande i det gamla slottet; där skulle ju blifva bröllop! Det var ingen gyllene prinsessa, det var icke en gång en liten silfverstickad borgfröken, som nu skulle räcka sin hand åt en tapper riddare med svajande hjälm och klingande sporrar. Det var blott en liten Åboflicka i hemväfd bomullsklädning, men ni skulle ha sett liten Rosa, huru vacker och god hon var! Ingen prins eller hertig hade kastat på henne ett nådigt ögonkast, endast den hurtige fältväbeln Robert Flinta vid skarpskyttebataljonen hade låtit henne förstå, att om hon bara ville, så kunde hon

blifva generalska med tiden, nämligen när han blefve general. Lilla Rosa ansåg mycket troligt, att så skulle ske, och lofvade att bli fru fältväbelska till att börja med.

Men Robert hade en rival, det var hans kusin, en sergeant, som ofta brukade vara i tjänst vid bevakningen i slottet och som hette Kilian Grip. Han hade ett godt öga till Rosa, också han, men icke så mycket för hennes egen lilla person, som icke mera för de pengar hon troddes komma att ärfva med tiden. Han blef topprasande öfver Robert Flintas framgång och beslöt i samråd med sin mamma Sara, den elakaste gamla skvallertaska i Åbo, att försöka lura ut hur man bäst kunde slå fältväbeln ur brädet. Detta lyckades nu icke bättre, än att det blef både lysning och bröllop, innan sergeanten visste ordet af.

Och nu fejades och putsades i vaktmästarens boning, så det var lust och glädje att se. Där möjades med de första rönn- och björklöfven i maj, man såg häggblommor i fönstren, och det var förunderligt huru alla länge väntade rosenknoppar råkade slå ut i krukorna just till den dagen. Alla tillredelser lyckades öfver förväntan, hveteskorporna jäste som limpor, skafferierna fylldes med goda saker liksom af sig själfva, råttorna ville åt dem, men råkade alla i fällan. Hela slottet tycktes föryngradt, alla söndriga fönster befunnos hela, alla förfallna trappor nyreparerade, alla nedblåsta skorstenar stodo nymurade; själfva fångarna tyckte sig märka att hålen i deras rutiga tröjor växte ihop utan skräddare. Folk undrade och undrade, men gamle vaktmästaren visste väl hvem han misstänkte för alla dessa vänliga omsorger. Han hade ju bort vara tacksam därför, men han tänkte vid sig själf: — Hvad skall prästen säga, när

tomtegubben träder in och vänder afvig sin lammskinnsmössa?

Bröllopsdagen kom, och gästerna infunno sig, men ingen tomte sågs till. Den gamle vaktmästaren andades lättare och begynte taga del i bröllopsglädjen. Där bjöds på musik och dans och granna tal, så granna, att de kunnat duga åt en verklig fältmarskalk, icke blott åt en, som ämnade klifva så högt. Det gamla hederliga slottet hade icke sedan Pehr Brahes dagar sett ett sådant gästabud och en så vacker brud. Lilla Rosa såg så god och lycklig ut i sin enkla hvita klädning med en törnros i håret, att ingen på länge sett en så vacker brud, och Robert Flinta förde sig i polonäsen, som om han redan vore minst general.

Nu var det så långt kommet, att man skulle dricka brudens välgångsskål, och se, då fylldes af sig själfva alla glasen. Och när liten Rosa framträdde i ringen, röd och hvit, men ändå rödare än hon var hvit, se, då sattes af osynlig hand en glimmande gyllene krona på hennes hufvud och ett sken spridde sig, liksom en gloria, kring hennes ljusa lockar. I salen blef undran och häpnad. Alla sågo kronan, men ingen såg hvem som lagt den på brudens hufvud. Man började hviska sig emellan, att brudens mormors far, den gamle vaktmästaren, måste ha hittat en sådan skatt någonstädes i slottets underjordiska hvalf.

Gamle Mursten hade åter sina tankar för sig och väntade med förskräckelse att se tomten plötsligen uppenbara sig midt i sällskapet, grina af förnöjelse och säga: — Håll till godo min brudgåfva!

Men tomten kom icke — eller rättare: han var redan där, men han var osynlig. Kaffebrickan bjöds just omkring med de väljästa skorporna, när vaktmästa-

ren hörde en bekant tomteröst hviska bredvid hans öra: — Får jag taga en skorpa åt Murr? — Tag fyra! Tag hela korgen — hviskade vaktmästaren häpen tillbaka.

— Murr, stackare, behöfver något att muntra sig med — fortfor rösten. — Du ser, min gamle vän, att jag mottagit bjudningen, men jag bryr mig inte om att vända min mössa afvig, jag tycker inte riktigt om prästen. Huru tycker du, att min krona kläder bruden?

— Hon ser ut som en drottning.

— Det vill jag tro — menade tomten. — Det är ju drottning Catharina Jagellonicas krona, från den tid hon var hertiginna af Finland och bodde i Åbo. Hvarför skulle jag låta kung Eriks folk bortröfva den, när de intogo slottet? Men tala ej om det; folk kunde tro, att jag stulit kronan.

— Nog skall jag tiga — hviskade vaktmästaren. — Får jag ej bjuda en kringla åt Murr?

— Murr äter en gång hvart femtionde år, hon har nog för din tid — svarade tomten. — Adjö nu och tack för välfägnaden! Här uppe är så förtvifladt himmelsljust; jag längtar tillbaka till mitt trefliga håltorn.

Med dessa ord upphörde hviskandet, och vaktmästaren, som förstod att tomten gått till sitt hål tillbaka, kände sig öfvermåttan nöjd att för så godt pris hafva sluppit en så betänklig bröllopsgäst.

I glädjen däröfver drack han brudens skål i kryddadt vin ända till botten. Men detta skulle han icke ha gjort, den hygglige Mursten, ty han var gammal, och vinet gick honom i hufvudet, liksom ölet i förrgår. Han blef pratsam och glömde å nyo att hålla tand för tunga.

Nu hade moster Sara och hennes son visst icke underlåtit att komma till bröllopet. Sara satte sig bredvid gamle vaktmästaren och kunde icke nog beskrifva

sig öfver den dyrbara kronan. Bruden, det stackars barnet, menade hon, hade kunnat vara nöjd med sin myrtenkrona; hvarför skulle man göra ungen fåfäng. Det hade varit bättre att sälja kronan åt guldsmeden och få mycket pengar för henne, än att sätta högfärd i folk. Och när man rätt betänkte saken, så visste ju ingen hvem kronan med rätta tillhörde. Om Mursten hittat kronan i slottshvalfven, så tillhörde ju kronan höga öfverheten, efter hela slottet var öfverhetens.

— Inte har jag hittat kronan. Inte är det jag, som gifvit henne åt bruden — svarade vaktmästaren förargad.

— Bevare mig väl, hvem annan skulle ha gifvit bruden en så kostelig gåfva? — frågade Sara ifrigt.

— Det angår inte madam — sade vaktmästaren.

— Angår det mig inte? Angår det mig inte, om fiskalen kommer till min egenhändige systerson, brudgummen, och säger till honom: stå till svars för tjufgodset, fältväbel, kronan är stulen!

Den hederlige Matts Mursten blef ond och råkade i hettan att prata mer om tomten och skatten i håltornet än klokt var. Sara lyckades utleta hemligheten, och hade hon nu gifvit sin skvalleraktiga tunga fritt lopp, så skulle snart hela bröllopssällskapet fått veta hvad hon visste och litet mera därtill. Men Sara Grip var ännu mera girig än skvalleraktig. Därför gick hon strax till sin son, sergeanten, som befann sig i sällskapet, och hviskade till honom, att där var en stor skatt gömd i håltornet, den borde de strax anamma, innan någon annan fick nys därom. Kilian Grip var också strax färdig, hvarpå de båda smögo sig ut, försågo sig med

lykta, spade, hacka och repstege samt begåfvo sig obemärkta ned i slottshvalfven till håltornet.

Där var mörkt i de djupa hvalfven, hvarje steg hördes liksom fördubbladt af ekot, och råttorna flydde förskräckta ned i sina hål. Blindlyktan kastade ett ovisst sken på de grå, dammiga murarna, där stora spindlar kröpo af och an, och stundom tycktes en obekant skugga sväfva hastigt förbi.

— Hör du ej steg af någon, som kommer efter oss? — frågade Sara.

— Det är eko från murarna — svarade Kilian.

Här i dessa öde salar hade liten Rosa mången gång vandrat ensam både i mörker och dagsljus, utan att frukta något, men när man har ondt samvete, darrar man för minsta ljud. Åter frågade Sara:

— Såg du ej en skugga skymta fram på muren till höger?

— Det var din egen skugga, mor — sade Kilian. Han visste lika litet som Sara, att tomtegubben följde osynlig i deras spår.

Efter långt sökande funno de slutligen håltornet. Det såg grymt otrefligt ut: en iskall, unken luft fläktade mot dem ur djupet. Skulle de våga sig ned i detta mörka och kalla hål? Gå icke dit! sade samvetet. Ah, klif på! sade girigheten. Sergeanten framtog repstegen, fäste den stadigt vid mynningen af hålan och klef så förut, medan hans giriga mor följde efter.

Knappt voro de nedkomna, innan lyktan slocknade, ty luften där nere var uppfylld af osunda dunster. Svarta mörkret omgaf dem som en säck, de försökte att åter tända sin lykta, men förgäfves, hon kunde icke brinna i de kväfvande dunsterna. Då sprakade plötsligt

ett par eldkol emot dem ur mörkret. Det var katten Murr.

— Jag tror det är bäst vi klifva upp tillbaka — hviskade Sara darrande, och hennes son var af samma mening. Men knappt hade de satt foten på repstegen, innan slottet skakades af ett fruktansvärdt dån, en stor mängd stenar och grus störtade in i håltornet, fyllde öppningen och stängde återvägen. I samma ögonblick vände tomtegubben vid deras sida sin mössa afvig, de sågo vid kattskenet hans lilla grå, krökta gestalt, hans små röda ögon och hans långa skägg. Sergeanten och hans mamma hade så när fallit att sitta af förskräckelse, så bister och hånleende syntes nu tomtegubben, som nyss hade visat sig så blid mot den gamle vaktmästaren.

— Välkomna till min boning! — grinade tomten. — Det var vänligt af er att vilja hälsa på mig i ensligheten; jag skall också behålla er hos mig för alltid. Håltornet är igenrasadt, här kommer ingen ut. Sen er nu omkring; så här trefligt skola vi bo tillsamman, till dess att ni bli lika gamla som jag. Alla dagar skola vi spisa till frukost delikata spindlar, till middag färska råttor och till afton det förträffligaste mögel. Jag skall hålla er sällskap dag och natt och visa er min skatt, — den där skatten, som ni tycka så mycket om och som aldrig blir eder. Murr skall spinna och snurra för er; du bör veta, Sara, att för femhundra år sedan var Murr just en sådan skvallertaska och snål gumma, som du nu är, och hon stannade hos mig af samma orsak, som du. När hon utlefvat sin människoålder, blef hon en katt, och samma ära skall vederfaras dig, min beskedliga vän. Ser du ej hur Murrs ögon lysa af förnöjelse öfver att få en kamrat. Och du, Grip, skall

bli en nyttig vakt för min skattkammare. Vore du ärlig, min gosse, så skulle jag göra dig till min bandhund, men eftersom du är en tjuf, så skall du, efter din tid som människa, blifva en varg med de andra vargarna. Lyssna, och hör hur de tjuta af glädje.

Sergeanten Grip var en desperat karl. Han kastade sig öfver tomtegubben i mening att krossa honom mot muren. Det var förgäfves; han grep i den tomma luften och kände Murrs klor i sin nacke. Tomten skrattade. — Gån nu — sade han — till edra kamrater i hålan, men sen till, att de icke rifva ihjäl er. — Kilian Grip och hans mor Sara måste gå till vargarna; där tjuta de förmodligen ännu i dag. Folk undrade hvart de två hade försvunnit, men hvem sörjer en skvallertaska, och hvem begråter en tjuf?

Dagen därpå sade gamle vaktmästaren Mursten till sin dotterdottersdotter Rosa, som stått brud i går! — Det var ett fint bröllop i går och en furstlig brud. Barn, kan du gissa hvem som i tiden burit din brudkrona? Ingen ringare person, än Catharina Jagellonica, hertiginna af Finland.

— Morfar gör narr af mig — sade Rosa.

— Tror du icke? Jag vet det af säker hand. Hämta hit kronan, så skall du få se, att hon är märkt med ett kungligt namnchiffer.

Rosa gick till skåpet, där hon förvarade bruddräkten, men kom häpen tillbaka. Kronan var borta. I hennes ställe fanns blott ett stycke rostigt järn.

Man genomsökte skåpet från golf till tak; kronan fanns icke mer. — Ack, jag gamle tok — suckade vaktmästaren — jag har ej kunnat tiga. Jag fick veta en hemlighet under tysthetslöfte och har hviskat den i en

tredje persons öra. Barn, barn, förråd aldrig något, som blifvit dig anförtrodt under tysthetslöfte!

Rosa trodde att gamle morfar begynte bli barn på nytt. Han var ju åttioåtta år gammal.

Vaktmästaren Mursten lefde likväl två år ännu, men gick icke mer i hvalfven och torntrapporna; han kände sig svagare i benen och misstänkte, att han började blifva gammal. Han hade ingen lust att möta sin gamle vän, tomten, ty af många tecken såg man, att tomten icke mer var så vänligt stämd mot slottets invånare, som förut. Aldrig mer fann man rummen städade på morgonen af osynlig hand, blommorna vattnade och förfallna murar reparerade, utan att man visste af hvem. Slottet förföll med hvar dag allt mer; det hjälpte icke en gång att lappa och bygga, ty ingenting höll stånd mot den förstörelsens makt, som nu huserade i den gamla borgen.

En dag sade gamle Mursten till Rosa: — Led mig på en vandring i slottet!

— Ja — sade Rosa. — Hvart vill du gå, morfar? Vill du gå i hvalfven, i salarna eller i tornet?

— Nej, nej, icke i hvalfven och icke heller i tornet, jag kunde möta någon i trapporna. Men led mig till något öppet fönster mot Aura. Jag behöfver frisk luft, jag tycker mig ända hit känna den unkna luften från håltornet.

— Då skola vi gå till västra salen mot åmynningen. I dag är en vacker sommardag; jag drager min lille gosse i korgvagnen med oss. — Rosa hade nu en liten gosse, som bar kung Eriks namn.

De vandrade långsamt genom slottet. Det var så vackert, när solen i sin eviga ungdom sken in på de mäktiga, grå, föråldrade murarna och den snart nitto-

årige gubben, som för sista gången vandrade kring i det kära slottet. När han såg ut genom de små fönstren, låg slottsfjärden i sitt stilla skimrande lugn vid tornets fot, den mångbesjungna Aura göt i fjärden sin glittrande strömfåra, och långt borta, så långt ögat nådde utemot Erstan, framåt Pohjasalmi och Runsala, syntes hundrade hvita segel i rad vagga för sommaraftonens fläktar.

Den gamle vaktmästaren såg med tårfyllda ögon all denna härlighet. Han stod just nu invid samma, till hälften grusade, kammare, där fordom konung Erik XIV förgråtit sina dagar och där man ännu såg golfvet nött af hans oroliga steg. — Ack — suckade gubben — tidens tand förskonar icke en gång en konungs minne! Snart har denna kammare störtat tillsamman; snart skall hela detta sköna, gamla slott störta i grus öfver min graf. Finlands äldsta borg skall innan kort vara en stenhög och kajorna förgäfves söka en mur, som bär deras fridlysta bon. Kunde jag med den ringa återstoden af mina dagar rädda slottet från undergång, hur gärna ville jag icke gifva mitt lif för den gamla borgen!

— Nå, det vore då icke mycket värdt! — sade i samma stund en välbekant röst. Vaktmästaren vände sig om och såg sin vän tomtegubben med afvig mössa krypa fram ur en rämna i muren.

— Är det ni? — sade vaktmästaren, såsom man brukar fråga vid ett oväntadt möte.

— Jag skulle tro det — skrattade tomtegubben. — Men jag har flyttat från håltornet hit till ett annat råtthål. Jag stod icke längre ut med att höra gumman Sara därnere prata mina öron i lås. En sådan skvallertaska kan drifva en tomtegubbe på flykten. Puh, jag är lom-

hörd, jag börjar bli gammal. Världen är bara fnask numera. Det finns ingen ruter i nutidens tomtegubbar. Hvad göra de annat, än skrämma pigor på mörka vindar? Ah ja, lusthus bygga de, blanka stöflar och sopa golf. De skulle ha sett tomtegubbarna i min tid; vi byggde torn och släpade klippor.

— Det är sant — suckade vaktmästaren; — världen blir allt sämre och sämre. I min ungdom kunde en vaktmästare ensam komma till rätta med två rymmare; nu för tiden måste han ropa fyra fångknektar till hjälp. Hvad ämnar ni nu företaga er, när ni låter slottet förfalla?

— Låter jag? — murrade tomtegubben. — Det har sina skäl, jag har varit vid dåligt lynne. Men icke har jag hjärta att glömma mitt gamla slott. Jag måste väl hålla min tid ut ännu några hundra år, till dess att den gamles skägg därnere vuxit rundtomkring stenbordet. Där fattas numera endast en hands bredd. Hvad var det du talade om att gifva ditt lif för slottet?

— Det ville jag gärna göra, om ni fortfarande håller det vid makt — sade vaktmästaren.

— Hvartill skulle ditt lif gagna mig, gamle skrälle? — skrattade tomten. — Ditt lif räknas numera i timmar. Men gif mig den lille pojken i korgvagnen, han kan hålla ut sina sjuttio eller åttio år och blifva för mig en nyttig dräng.

Vid dessa ord bleknade liten Rosa och lutade sig skyddande öfver sitt barn i vagnen.

— Mitt lif — sade hon — må du taga tusen gånger, men min lille Erik får du ej röra.

Tomten rynkade sina små grå, buskiga ögonbryn, stödde mot muren sin flata hand och mumlade:

— Ni människor ären ett konstigt släkte, jag för-

står mig ej på eder. Hvad är ett människolif? Hvar var detta solskenet sista julas, och hvar är det nästa jul? Hvar var detta barnet i går, och hvar är denne gubben i morgon? Nej, då hafva vi tomtar det bättre. Jag vill icke byta.

Dessa ord hörde Rosa, och de förtröto henne, hon vågade nu se upp. — Tomte — sade hon — om du också vore tusen år gammal och lefde ännu i tusen år, så vet, att vi lefva längre än du!

Sådana djärfva ord kom den snarstuckne, sjuhundraårige tomtens vrede att koka. — Skyll dig själf, du myra, som trotsar den mäktiges arm! — ropade han med förfärlig stämma och slog sin hand mot muren med sådan jättestyrka, att ett stycke, stort som en klippa, lossnade därur och störtade med brak utför branterna. Än ett sådant slag och hela muren skulle ha rasat i grus.

Redan hade den lille, men fruktansvärde gubben för andra gången utsträckt sin arm, redan sjönko Rosa och hennes gamle morfar ned på sina knän, beredda att i nästa ögonblick krossas af de ramlande murarna. Då hejdades plötsligt tomtens arm och sjönk maktlös ned, hans nyss så bistra drag förvredos och blefvo underligt vemodiga; slutligen såg man stora tårar droppa från hans små röda, blinkande ögon.

Äfven Rosa och den gamle lyssnade med undran. Djupt nerifrån det innersta af hälleberget under slottets grund hördes ända hit den aflägsna klangen af en sång, en musik, så öfver all beskrifning ljuflig, att dess like aldrig på jorden höres. Inga ord kunde man urskilja, men de behöfdes icke: musiken var mer än ord, den strömmade ut som en lefvande själ.

— Hör ni? — hviskade tomten med låg röst, lika-

som fruktade han att störa sångaren där nere i djupet. — Hör ni? Det är den gamle i bergets innandöme, han som är mycket äldre än jag. Ännu är Finlands framtid icke kommen, därför sjunger han så sorgligt. Dock synes mig, att han redan sjunger gladare än förr.

De lyssnade länge i stilla undran. Slutligen tystnade sången, ett slammer hördes, liksom af sammanslagna vapen, och slottet skälfde i sina grundvalar. — Nu har den gamle i berget slutat — sade tomten — och hans män slå sina svärd mot sköldarna. Det var väl, att sången kom i sin rätta tid; jag hade annars gjort någonting i min hetta, som jag sedan ångrat. Stå upp, gamle far!

Vaktmästaren hade sjunkit till golfvet. — Stå upp morfar! — sade Rosa och tog hans arm, men armen föll maktlös tillbaka. Den gamle vaktmästaren Matts Mursten var blifven död under sången, ty Wäinämöinens sång gäller lifvet och gör allting nytt. Rosa och hennes gosse tillhörde den nya tiden: därför hörde de sången och fingo lefva.

Aftonsolens gyllene strålar föllo på den dödes ärevördiga hvita hår. — Så, så — sade tomten med en besynnerlig grimas och ett uttryck i rösten, som man aldrig förr hört. — Min gamle vän tog det elaka skämtet för allvar. Vid min skatt! Jag ville hvarken göra honom eller din lille gosse något för när; jag ville blott straffa er pratsamhet med ett litet skrämskott. Dock, efter du tagit mig på orden, gamle kamrat, så vill jag ock hålla mitt löfte. Vid min skatt! Detta slottet skall icke falla i grus ännu på ett halft årtusende, så länge min arm har sin styrka kvar. Men tomten murknar som gammalt trä, hans arm känner af det.

För några hundra år sedan skulle jag med pekfingret stött omkull detta stycke af muren, och nu behöfde jag därtill min hela hand. Jag kan väl icke stå ut så många sekler mer...

— Och nu har du öfvergifvit mig, gamle ämbetsbroder — fortfor tomten. — Hvem skall nu mera hjälpa mig att pyssla om vårt gamla slott och dess förfallna murar?

— Det skall jag göra i morfars ställe — snyftade Rosa. — Och när min lille Erik växer upp till en hel karl, skall också han hålla det gamla slottet kärt och hjälpa eder, som gamle morfar gjort.

— Så blir han dock min dräng — sade tomten.

— Nej — sade Rosa; — han skall blifva Guds och människors tjänare, så länge han lefver.

Den gamle vaktmästaren blef hederligt begrafven under klockringning och psalmer. Folket hade intet värre att säga om honom, än att han var en ärans man, ehuru något fallen för skrock. Efter hans tid fick allt i slottet åter en bättre trefnad. Det stora nedrasade stycket ur muren befanns en morgon åter insatt på sitt förra ställe. Det blef en lätt sak för arbetarna att upphjälpa de öfriga förfallna murarna; hvar sten kändes så lätt att lyfta, som ett stycke bark. Alla hål och springor botades som af sig själfva, och om nätterna hörde man ofta grus och stenar släpas däruppe genom de öde salarna. Det var tomten, som höll sitt löfte till gamle vaktmästaren. Slottet håller verkligen än i denna dag. Det är ett konststycke, som ingen så lätt gör efter. Försök att bygga en mur, låt elden förhärja den, kulorna nedstörta den, regnen fördärfva den, frosten spräcka den, stormen bruka mot den sin makt, råttorna undergräfva den och fångarna bryta sig ut, hvarhelst

de finna en lossnad sten; — låt sedan den muren stå i sjuhundra år under allt slags vanvård, och försök om den håller! Men se, den gamla borgmuren, som kallas Åbo slott, han skrattar åt tidens tand, han håller ihop! Är det underligt, om folk i de gamla tider trodde på tomtegubbar?

Wipplustig.

Hvem vill se mitt skåp? Hvem vill se det märkvärdigaste i hela världen? — skrek Wipplustig. Så ställde han skåpet på fyra stolpar utanför grinden, och alla som i gården funnos, stora och små, gubbar, gummor, gossar, flickor, sprungo omkull hvarandra, ropande: — Wipplustig är här med sitt gyckelskåp!

— Passa nu på! — skrek Wipplustig — nu börjar spektaklet! — Så vred han på en vef vid sidan af skåpet, framsidan öppnades, man såg en rad af granna små dockor, som rörde sig finurligt i skåpet. — Mössorna af, gossar! Här kommer kejsar Napoleon med sin stora örn, sina generaler, fältmarskalkar och röfvaranförare. Märken I hvad han är stor, han är sex tum hög, han är hufvudet högre än kungen i Spanien och gubben i mån. Akten er, soldaterna komma med geväret på axeln; ur vägen, pojkar, nu blir det krig! Trrrrum, trummorna gå. Ser någon den lille trumslagaren, som går så spikrak i spetsen för kejsarens garde med björnskinnsmössorna? Skulle tro han är morsk. Och mästertrumpetaren där, han blåser omkull ett helt regemente; gör efter det, den som kan! ... Huj,

där komma engelsmännen seglande med sin flotta på hafvet ... paff, kanonerna smälla ...

— Käre, låt dem smälla litet hårdare — bad gamla Kajsa i sin röda mössa. — Det är märkvärdigt, jag hör ingenting, jag tror att jag blifvit stendöf.

— Ja, jag hör heller ingenting — skrek Lat-Jakob, som hade satt sig i gräset för att han ej hade en stol att sitta på. — Jag har så långa öron och hör ändå ingenting.

— Håll munnen! — ropade Wipplustig. — Tror du, att man kan höra kanonerna, när folket surrar som brömsar kring skåpet?

— Men jag ser ingenting — snyftade torparens lilla Greta, som ej var längre, än en lagom visp, och stod bakom skräddarens Anders med hans vidlyftiga vadmalsjacka. — Jag ser ingenting, jag!

— Häng lås för näbben! — skrek åter Wipplustig. — Jag säger eder, att nu komma engelsmännen, och piff, paff, om ingen kan höra kanonerna, så kan man åtminstone se dem. Nu vadar den lille Napoleon med hela sin stora armé ut i vattnet ...

— Inte ser jag något vatten — ropade Kajsa.

— Nå, ser ni inte vattnet, så hör ni det — invände Wipplustig förargad. — Ritsch, hur hafvet brusar och vågorna gå och skeppen rusta sig till batalj! ... Och nu griper kejsar Napoleon ett linjeskepp under hvardera armen och spatserar till stranden.

— Inte ser jag någon strand — skrek skräddarens Anders.

— Tyst där! Det kan ju ett litet barn begripa, att stranden är bakom skåpet. Här komma turkar, tattare, mamelucker, rabulister och andra människoätare. Nu draga de ut sina långa sablar och börja

att slåss. Kratsch, där högg den ena hufvudet af den andra . . .

— Hvad för något? — skrek Kajsa — slå de ihjäl hvarandra?

— Skicka efter länsman! — menade Lat-Jakob, där han satt i gröngräset, men själf rörde han sig ej ur fläcken.

— Jag är rädd, jag är så fasligt rädd — skrek lilla Greta, och så började hon storgråta.

— Hvad är detta för oväsen? — ropade Wipplustig. — Är det skick och ordning, att man inte får slå ihjäl hvarandra i fred? Passa på, nu kommer något annat. Här trippa tre skräddare på en väg och träta om hvem af dem är den tyngsta karlen. Strax efter dem kommer en bonde körande. Har du något besman, gubbe? Bara ett lodbesman, kära herrar. Tag hit; det räcker jämnt till. Så väga de skräddarna på lodbesmanet; den ena väger ett lod, den andra två lod, den tredje tre lod. Ja, jag visste nog, att jag skulle vara tyngsta karlen, säger han, som väger tre lod. Nej, vänta, ropar bonden, tag bort pressjärnet och syringen, som du bär i din ficka! Så väges den tyngsta skräddaren ännu en gång, och då väger han bara ett halft lod.

— Det är inte sant — skrek skräddarens Anders i den stora vadmalsjackan. — Det är inte sant, för att det där är bara trädockor. En skräddare är något för mer. Ha ni icke läst om den tappre skräddaren, som slog sju med ett hugg?

— Nu blir det något grant — sade Wipplustig. — Här kommer stora Mogul och hans hof. Han är så fet, att han bär fyra tunnband omkring sin mage, och alla äro af renaste guld. Efter honom kommer fru Mogul, hans mamma, som är så mager, att hon går

tvärt af som ett halmstrå, och efter dem trippar hofvet på tå, ty så går det till vid ett hof. Det skall bli dans: stora Mogul bjuder sin arm åt prinsessan Himmelsblå till en slängpolska. Nej, jag tackar, säger hon, jag har fått en sticka i foten. Gör ingenting, säger Mogul; så spelar spelmannen en fanfarong, och så dansa de. Bäst det är, spricker ett af de fyra tunnbanden.

— Nej, nu går jag min väg — ropade skomakarens Lena. — Jag står ej ut, han håller aldrig ihop.

— Gör ingenting — sade Wipplustig. — Här kommer guldsmeden med sin pust och sin tång, han smider hop tunnbandet. Nu dansar hela hofvet fandango. Jätten Bumburrifex bjuder upp prinsessan Lindagull, och Knut Spelevink skenar af med konungens i rika Arabien ett hundra fruar, en under hvar arm.

— Hvad för något? — skrek Kajsa. — Leder han en under hvar arm? Hvar har han tagit så många armar?

— Han har gjort dem af korfstickor — svarade Wipplustig. — Nu är allt som det skulle vara, men så har man glömt att bjuda gubben i mån, som brukar vara den finaste kavaljeren på alla bröllop. Rätt som det är, kommer han med en armé af månmänniskor ...

— Finns det människor i månen? — ropade skräddarens Anders och lutade sig fram öfver skåpet för att bättre se.

— Det förstås — sade Wipplustig. — I månen ser det ut som på jorden, utom att där är beständigt månsken. Där är också det märkvärdiga, att i månen är allt upp och ned mot hvad det är här på jorden. Där ser ni gubben i mån och allt hans folk. De stå på hufvudet och gå på händerna; gör efter det, gossar!

— Det är ingen konst — skreko gossarna.

— Nu komma de in i danssalen — sade Wipplustig. — Märker ni hur de bära storstöflar på händerna och hattar på fötterna? Fyra gånger fyra och fyrtio tusen äro de. Nu vända de upp och ned på stora Mogul och hela hans hof...

Kratsch... där låg skåpet i backen!

Wipplustig blef vippande vild. — Hvem har understått sig att skuffa omkull mitt skåp?

— Det har skräddarens Anders gjort — svarade Lat-Jakob. — Anders lutade sig fram för att se månmänniskorna och tumlade öfver skåpet...

— Å nej, det hörde till saken; allt skulle vändas upp och ned — menade Kajsa.

— Tag fast tjufven! — skrek Wipplustig. — Anders, Anders, tunnbanden ha fallit af Mogul, och hans mamma har gått tvärs af!

— Ja, tag fast honom! — ropade Lat-Jakob och sträckte ut sig i gräset. Men Anders var redan långa vägar.

— Hör nu, godt folk — sade Wipplustig — ha ni hört talas om naturens ordning? Nu har Anders gjort ett fult streck i naturens ordning. Ni förstå, att jag måste gå till staden och köpa skrafvelmässing till kejsar Napoleons krona. Här är min hatt; en slant för gubben i mån och några stoppnålar till master i engelska flottan! Så där, så skall det klinga! Tack skall ni ha, godt folk! Bryn eder intet om positivspelaren, det är bara lirum larum, som icke är värdt en söndrig knapp. *Jag* kommer igen, *jag* kommer med fjorton kejsare. Farväl, gubbar och gummor! Farväl med er, gossar och flickor! Jag kommer igen nästa onsdag.

Wipplustig gick till staden med skåpet på ryggen.

Nu var dit en god half mil eller så, och innan Wipplustig hunnit halfva vägen, blef det skumma kvällen. Mycket mörkt var det icke, ty fullmånen sken klart öfver löf och toppar. — Natten är vacker — tänkte Wipplustig; — jag lägger mig att sofva här bredvid landsvägen. — Och så lade han sig med skåpet till hufvudgärd.

Trött var Wipplustig, men sofva kunde han icke, han tyckte, att det var något högt till taket. — Det är för besynnerligt — sade han till sig själf — hur månen ser på mig med sitt stora, trinda ostansikte. Jag kan tydligen se gubben och gumman. De borde tacka mig för att jag ljugit så vackert om dem för det enfaldiga folket.

Mångubben och mångumman svarade icke. Det var tyst, tyst, tyst i himmelen och på jorden. Nattens stora lykta gick sin ljudlösa väg öfver det blå hvalfvet och fördunklade stjärnornas sken.

Det förargade Wipplustig, att månen beständigt såg på honom och ej lät honom sofva. — Hvarför ser du på mig? sade han.

— Stackars slarf! — sade månen.

— Hvad för något? — utropade Wipplustig. — Öfverfaller du mig med otidigheter? Är jag icke en konstnär? Är jag icke den rikaste och mäktigaste man på jorden? I mitt skåp får jag rum för all världens härlighet; arméer och flottor lyda mitt bud, konungar och kejsare sätter jag af och sätter dem till efter mitt goda behag...

— Stackars slarf! — upprepade månen.

— Nej, den har då inte så mycket förstånd som en mässingsknapp! — utropade Wipplustig. — Hvem står

ut med att höra så enfaldigt prat? Se där är du, nordstjärna, nästan rätt öfver mitt hufvud. Droppa mig icke midt i ansiktet; berätta hellre för månen hvad jag är för en karl!

— Gyckelmakare — svarade nordstjärnan.

— Jaså, blinköga, nu tycker du, att du är kvick. Fråga solen, om icke min skrafvelmässing är så god som hennes guld. Men se, här flyger en örn... Örn, säg till månen och stjärnorna hvad jag är för en karl!

— Du är en passande frukost åt mig, metmask — svarade örnen, slog ned på Wipplustig, borrade sina klor i hans trasiga tröja och lyfte honom högt öfver grantopparna.

— Nej, vänta litet — skrek Wipplustig — vänta till nästa vår, jag är så mager om sommaren. Där borta i byn bor en mör skräddare och en fet latmask. Törs jag fråga hvem min herre är och hvart resan gäller?

— Jag är kejsar Napoleons ryktbara örn och för närvarande stadd på en resa till månen att söka kejsarens krona. Hon säges befinna sig där i godt förvar.

— Nå, det passar förträffligt — menade Wipplustig. — Skulle icke jag känna Napoleons krona? Gif mig fri resa fram och åter till månen, jag har några bekanta där, vi skola lösa ut kronan, om hon är pantsatt. — Inom sig tänkte Wipplustig: — Jag önskar, herr örn, att du sutte fastspikad öfver vår stalldörr i byn.

— Får gå — sade örnen, utsträckte sina mörka vingar, lyfte sig öfver molnen in i stjärnhimmelen och satt snart, kippande efter luft, på ytterkanten af fullmånen.

— Gå nu att utlösa kronan! — befallde örnen.

Wipplustig gick; det var förunderligt lätt att gå där i månen. Han tyckte sig vilja flyga. Det var ett guldglänsande land, med höga berg och djupa dalar, men allt upp och nedvändt. Träden stodo med topparna ned och rötterna uppåt; gårdarna vände skorstenarna mot marken. — Hvem kunde tro, att jag skulle ljuga så sant? — tänkte Wipplustig.

— Nu återstår att se åt, om månen består af holländsk ost — tänkte han vidare, satte sig ner, skar en bit ur marken och profvade smaken. Ja, det var verkligen holländsk ost. — Här skall göras en djup grop — menade Wipplustig.

Knappt hade han tagit för sig ett rundligt stycke af den goda osten, innan han såg en besynnerlig skara framtåga i dalen. Det var en armé af månfolk; alla stodo på hufvudet, gingo på händerna och höllo gevären mellan tårna. I spetsen för armén gick mångubben själf. — Hvar är den bofven, som sagt om oss, att vi gå upp och ned? — kommenderade mångubben.

— Hvem skulle understå sig att säga en så grof osanning? — frågade Wipplustig darrande. — Det är ju narraktigt att gå på fötterna, när man har händer att gå på.

— Det är du, som har sagt det — röt mångubben. — Se på den dromedaren, han går på fötterna!

— Jag? — sade Wipplustig. — Visst icke. Skulle ej jag gå på händerna enligt naturens ordning? — Och därvid ställde han sig på hufvudet, men damp i backen.

— Nej — sade mångubben — du duger inte till annat än gyckelmakare åt min gumma. Hon behöfver något att roa sig med, gumman stackare, där hon nu sedan tusen år sitter fastkilad med näsan i månberget

Det blef hennes straff, som du vet, när hon förledde mig att vilja tjära månen. Hon slipper inte lös, förrän hit kommer den största narr mellan himmel och jord, och jag tillstår, att jag hellre ser henne sitta kvar. Hon är alldeles för ordentlig, hon skulle sopa och städa hela månen, om hon en dag komme lös. Jag tycker om litet oskyldigt skräp, jag har spillt aska ur tobakspipan, litet här och litet där, det är så trefligt att smutsa ned blankt skurade golf. Se till, när du gycklar för gumman, att hon ej kommer lös!

— Om förlåtelse — sade Wipplustig — jag har litet brådt till jorden igen, jag har lofvat Napoleons örn att lösa ut kejsarens krona.

— *Den* leksaken? — utropade mångubben. — Den har jag gifvit åt mina pojkar till kägelklot. Marsch till din tjänst, jordgubbe!

Det halp icke, Wipplustig måste marschera på händerna med armén och kom till ett stort brandgult berg, där mångumman ganska riktigt satt inkilad i en springa. — Skall det vara en pris? — sade mångubben och strödde snus på berget. — Ptschi — nös gumman. I detsamma öppnade sig springan, och gumman slapp lös. — Hvad i alla dagar! — skrek mångubben. — Hit har kommit den största narr mellan himmel och jord. Det kan inte vara någon annan, än du, Wipplustig. Käre vänner, låt oss nu taga till flykten, ty blir det inte nu månförmörkelse af sopor och damm, så finns ingen kvast mera i månens rike.

Hela armén tog till stora reträtten. Wipplustig ville följa, men var ej ännu rätt inkommen i konsten att gå på händerna, tumlade kull, blef efter, reste sig på sina naturliga ben och sprang allt hvad tygen

höllo. I det han vände sig om, såg han bakom sig ett stort moln af damm och hörde mångummans röst: — Hvad är det för myror och maskar, som ostäda min gård? Rent hus skall det vara, rent hus i mångården.

Innan Wipplustig hann räkna till fjorton, hade han öfver sig en svärm af folk och oting, som flydde för kvasten. Alla sprungo omkull honom, trampade honom, luggade honom. — Där har du för min krona! — skrek kejsar Napoleon och nöp honom i örat. — Där har du för stoppnålarna i våra linjeskepp! — hurrade engelsmännen och fyrade af på honom sina kanoner. — Där har du för mina tunnband! — pustade stora Mogul och nöp honom i näsan. — Där har du för att jag gick tvärt af! — skrek Moguls mamma och stack honom med en knappnål i kindbenet. — Här har du för stickan i min fot! — lipade prinsessan Himmelsblå och kramade honom halfdöd. — Där har du för lodbesmanet! — skreko de tre skräddarna och svedde honom med sina pressjärn. — Där har du för det, och där har du för det! — ropade hundra på en gång och fortforo att bita, knipa, knäppa och lugga stackars Wipplustig, så att hörsel och syn förgingo honom. Allt detta skedde i flygande flykt, och strax efter alla dessa plågoris kom mångumman med sin ofantliga kvast. Den kunde ingen motstå: hon sopade månen så ren och blank som en mässingskittel; allt skräp sopades ut öfver månkanten — kejsare, sultaner, prinsessor, linjeskepp, kanoner, skräddare, trumslagare, trumpetare, örnar, kronor och lodbesman — allt hvirflade en stund i den blå luften och förströddes sedan som stjärnfall i nattskymningen.

Bland detta skräp, som sopades bort från mån-

skifvan, befann sig äfven Wipplustig. Han såg sig förgäfves om efter sin örn, han dinglade ned, han trillade kullerbytta i den fria rymden, han föll och föll och föll — och vaknade af att en myra kröp i hans öra. Hvar var han? I skogsbacken med sitt skåp under hufvudet. Morgonen hade ljusnat, men fullmånen såg ännu på honom blek och nattstånden, med sitt gulgråa ansikte. Riktigt! Där kunde han ännu urskilja gubben och gumman, och med en suck af lättnad förmärkte han intet spår af den förskräckliga kvasten. Påtagligen satt gumman ännu fastkilad i berget. Wipplustig behöfde icke anse sig för den största narr mellan himmel och jord.

— Detta blir en god historia för det enfaldiga folket — sade han eftersinnande till sig själf, i det han hängde skåpet i dess remmar på ryggen. — Hvar finns min like, som på en enda natt gör sådana resor? Och mig har man understått sig att kalla en stackars slarf.

— Stackars slarf! — sade eko i skogen.

— Är det du, jungfru munlös? — grinade Wipplustig. — Får gå för slarf; alla snillrika män sägas vara mer eller mindre slarfvar. Men att kalla en sådan konstnär, som mig, gyckelmakare...

— Gyckelmakare! — upprepade eko.

— Hör nu, skvallertaska, hon är känd för sin pratsamma tunga, men jag undanbeder mig alla personligheter. Vill hon få plats i mitt skåp? Jag en gyckelmakare? Jag, som i detta mitt skåp framställer världens största märkvärdigheter, är jag en person, af hvilken man ostraffadt gör narr?

— Narr! — sade eko.

— Nej, det här blir obehagligt. Jag går till staden. Håll din näbb, kråka!

— Näbbkråka!

— Tig!

— Tig!

— Jag ger dig god dag.

— God dag!

Kyrkklockorna.

De ringa, de ringa, de härliga stora, klara klockorna, ringa de döda till ro och de lefvande att tillbedja Gud allsmäktig, hvars ande susar genom tempelhvalfven och genom hela världen. De ringa, de ringa till bön och frid, till maning och väckelse; — hör hur högt deras toner ljuda genom den klara sommarluften vida omkring öfver sjö och land! När du lysnar till dem, de må ringa i sorg eller glädje, så tacka Gud i ditt hjärtas djup, för att han så ständigt klappar på ditt hjärtas dörr och säger till dig: — Kom till mig! — Ty hvad annat säga väl klockorna dag från dag än just de orden: — Kom till Gud, kom, kom, du arma, förlorade barn, kom till Gud! — Deras toner klinga till dig ofvanifrån genom de höga rymder af luften, likasom ljuset, värmen och allt godt och allt skönt komma ofvanifrån, från Gud i himmelen. Därför lyssna till klockorna, och minns hvad de säga dig, så skall deras klang nedkalla öfver dig välsignelse, ehvad de för dig må ringa lifvet eller döden.

Det var en gång en gammal kyrka, jag vet väl hvar, men det få ni gissa. Hon var mindre än nutidens kyrkor och byggd af sten, ja, af så stora stenar, att

ingen människa kunde begripa hur någon varit nog stark att lyfta så tunga baddare upp i murarna. Mycket brant tak hade hon, där kajorna byggde sina bon i rämnorna, och små låga fönster, i hvilka funnos målade rutor från den tiden, då Finland ännu bekände sig till den påfviska läran. Där inne funnos taflor, så nötta, att ingen mer kunde se färgerna och jungfru Maria och Jesusbarnet och de tolf apostlarna funnos där, skurna i trä; och somliga af dem hade varit förgyllda, men nu såg man knappt något mer än spindelväfven omkring de heligas tinningar och litet guld på apostlarnas skägg. Det heliga skall man icke tillbedja i trä och sten, utan i ande och sanning.

Det kan man förstå, att kyrkan var mycket gammal. Ingen visste när hon var byggd; det ena släktet efter det andra gick att sofva dödens sömn under kyrkovallen, och det ena släktet var icke klokare än det andra. När man frågade någon hur gammal kyrkan var, så fick man det svar, att hon säkert icke var mycket yngre än världens skapelse, ty jättarna hade byggt henne... Vackert svar; jo, då blef man klok!

Men nu skola vi tala om klockorna.

Kyrkan hade ett torn, som var så högt, att när man klef på tuppen och stod på tåspetsarna, kunde man se sju andra kyrktuppar i socknarna rundt omkring. Klockstapeln stod nära intill och var mycket mindre, ty två stora få sällan rum bredvid hvarandra här i världen. Han var af trä, rödmålad och hade en gång blifvit dit flyttad på rullar; något som var en stor märkvärdighet och räckte att tala om i långa tider. Här funnos två klockor: storklockan och lillklockan. Storklockan var, liksom kyrkan, så gammal, att ingen visste när hon först begynt ringa. På henne stod en vers ur bibeln och gjutarens namn,

det var rätt och billigt, ty när man är död, så lefver ens minne kvar i det goda man gjort. Storklockan hade haft förunderliga öden. Hon hade under stora ofreden för hundrafemtio år sedan varit nedsänkt i sjön för att bärgas undan fiendens hand, och de, som förde henne dit, blefvo sedan döda innan det blef fred i landet, så så att ingen mer kunde säga stället, där klockan var nedsänkt. Folket i trakten var fattigt och hade ej råd att bekosta sig nya klockor; där söktes kring hela sjön, men ingen fann den förlorade storklockan. En enda i hela socknen hade spaning på klockan; det var en liten flicka, kyrkoväktarens dotter, lilla Lisa, och hon var blott sex år gammal. Hennes far bodde vid sjön, och när Lisa ibland om somrarna klef i faderns båt och rodde ut på fjärden om söndagsmorgnarna, tyckte hon sig höra klockan ringa nere i sjön. Det sade hon, när hon kom hem, men de kloka i socknen drogo på mun åt sådant joller. Då hände tidigt en midsommarmorgon, när solen rann upp bakom den mörka tallskogon på andra sidan om sjön, att Lisa i sin båt hörde klockan ringa tydligare än någonsin förr. Och kyrkoväktaren, hennes far, rodde ut med manskap och fann klockan och uppsatte henne med stor fröjd i klockstapeln, som då blef byggd. Alltsedan har hon ringt med den allra klaraste klang, men klarast och skönast ringer hon, när en god människa dör, ty klockorna hafva också ett hjärta, fastän det är af malm; de fröjda sig med Guds änglar, när en själ är vunnen för himmelen.

Lillklockan hade ock sin historia, fastän den är mindre förunderlig. När kriget var slut och folket åter samlades till den gamla kyrkan, manade ingen klocka mera till andakt och bön, ty den tiden låg storklockan ännu förgäten i sjön. Hvar skulle man då taga penningar till en

ny klocka? Alla karlar stodo rådlösa och togo sig väl hundra gånger med handen bakom örat, såsom det är på högsta modet här i landet, när någon vill rätt eftertänkligt begrunda en sak. Men gummorna och flickorna visste råd. De satte sig ned att spinna och väfva. Där surrade spinnrocken natt och dag, och natt och dag flög spolen som en pil genom den fina ränningen, och så fingo de många hundra alnar af det hvitaste lärft och menade, att det väl borde förslå till att köpa en klocka. Stackars folk, de visste icke, att malmen var dyr och mästaren kanske ännu dyrare. När de bjödo sitt lärft åt gjutaren i Stockholm, bjöd han dem igen en grötklocka, sådan man brukar ringa i på fartyg, när gröten är brassad och kocken står rödbrusig med slefven i handen i kabyssdörren. Hvad var att göra? Inte kunde man hänga en grötklocka i klockstapeln. Men på den tiden regerade i Stockholm en drottning vid namn Ulrika Eleonora. Hon hörde talas om både lärft och klocka, och det behagade hennes drottningasinne mycket väl, att gummor och flickor i Finland voro så flitiga. Strax satte hon sina hoffröknar att spinna och väfva och spann själf med, och det är väl möjligt, att de förnäma damerna gjorde en knyck på sin fina näsa, men den tiden gick mycket an, som nu skulle vara en omöjlighet. Allt hvad på detta sätt spanns och väfdes, det köpte drottningen, och pengarna skickades strax till klockgjutaren. Så fick man en klocka som inte var mycket mindre än storklockan och mycket blankare, och det är visst, att när klockan för första gången lät höra sin ljudande malm, då gråto alla gummorna, då knäppte alla flickorna sina mjuka händer, och alla tackade i sitt sinne Gud och den milda drottningen; men hvad de själfva gjort, det tycktes dem icke vara stort värdt att tänka på.

Detta var klockornas historia. Nu skola vi tala om väktarens Lisa.

Hennes far var en stark groflemmad karl, som var både väktare och ringare i socknens kyrka. Hvar söndag, när han uppläst kyrkodörrarna, lät han folket sköta sig själf och gick med långa steg till klockstapeln. Huj, det gick med en fart, när han hoppade på tvärslån öfver storklockan. Då smög sig den lilla Lisa efter honom uppför de höga trapporna, och i början vankades smäll för sådant öfverdåd, men innan kort blef hon van och klef hurtigt på, utan att se sig om till höger eller vänster. Där satt hon nu tyst och såg hur den tunga, väldiga klockan begynte att svänga, först i låga, sedan i högre svängningar, och hur den oviga kläppen midt i klockan började gå som pendeln i ett ur och pang! föll ned emot klockans sida, så att en klar ton sprang ut ur malmens hjärta och hördes vida omkring. Allt högre och högre svängde storklockan, tills hon slutligen stod nära nog upp och ned och vägde och vägde emellan stå och falla, men sist med en hög klang svängde ned och så åter upp på den andra sidan. Bium, baum, det var ett dån genom luften och ett brak i hela klockstapeln, så att man trodde alla väggar nära att ramla. Men rätt under den grågula stora klockan satt en liten ljuslockig flicka, tyst och leende, på en pall i klockstapeln och tänkte aldrig ett ögonblick på, att klockan kunde störta som ett berg ner öfver hennes hufvud och krossa henne i finaste smulor, så att ingen kunnat säga hvem det lefvande väsen varit, som suttit på det ställe där klockan föll.

Lisa höll af sina klockor, så, som man håller af den käraste sak här i världen, näst Gud och sin hjärtanskär. — Akta dig, sade hennes far; — när man så

ständigt hör på klockornas klang, blir man döf. — Hvad vill det säga, far? — sade Lisa. — Det vill säga — svarade fadern — att dina öron icke mera höra det vackra i världen, psalmernas ljud och fåglarnas sång, ej heller människornas tal; och så står du ensam i en stor tystnad, som med nattens stillhet omgifver din själ. — Kunna de döfva höra klockornas ljud? — frågade Lisa åter. — Ja väl — sade fadern; — jag tror, att de flesta döfva kunna höra klockorna. — Nå, hvad är det då för nöd? — menade Lisa.

Men det gick som fadern hade sagt. Ju äldre Lisa blef, desto stillare och tystare blef världen för hennes öron rundt omkring. I början hörde hon myggans sus i skogen om sommaraftonen, och det förekom henne, som hörde hon på långt afstånd klockorna ringa. Efterhand fingo alla ljud i hennes öron en likhet med klockorna: — fågelns kvitter i björkens grenar, forsens brus och människornas muntra tal, när de samlades att leka på kyrkvallen om söndagskvällarna — allt ringde i Lisas öron som klingande malm, och likväl kunde hon ej skiljas från sina kära klockor. Slutligen märkte nog alla att Lisa var döf, och mången sörjde däröfver, men mest hennes far väktaren, ty en mildare och bättre flicka fanns icke i hela byn. Men det kunde nu icke hjälpas, och så tänkte ingen vidare därpå. När den lilla flickan gick tyst och vänlig sin vanliga väg till klockstapeln, sade allt folket som såg henne: — Se där går väktarens Lisa, som ingenting annat hör här i världen än klockornas klang!

Vid den tiden var Lisa tio år gammal och lekte, som barn bruka göra; men hennes leksaker voro de stora klockorna i tornet. Dem smekte hon som dockor, dem skurade hon så skinande blanka, och minsta damm fick ej

synas på dem. Hon kallade klockorna Storagull och Lillagull. Hon bannade dem, när de ringde illa, och berömde dem, när de ringde bra. Hon talade till dem, och de svarade henne med sina röster af malm; hon förstod deras språk mer än människors språk; hon hörde ju intet annat än dem.

Nu skall ingen tro, att Lisas öden blefvo mycket underbara och att jag berättar dem därför. Hennes yttre lefnad var icke mycket olik andra människors, som bo i landsbygdens enformiga lugn sitt lif igenom. Men hon var en af dem, som kyrkklockorna kallat mer än andra till Gud redan i lifvets ungdomsblomma, och därför skola vi minnas henne, när vi tala om klockorna.

Ju mera den yttre världens portar stängdes för hennes själ, så att alla dessa tusende tonor och ljud för henne förstummades och småningom tystnade stilla bort, så att slutligen endast klockornas manande stämma ropade i hennes öron: — Kom till Gud! Kom till Gud! — desto mer vände sig hennes tankar och håg inåt till själens högsta, innersta lif i Gud, så att allt det jordiska för henne blef som ett sken och en dröm, men Gud allena syntes henne vara det högsta goda, sköna och öfverallt tillbedjansvärda. I sin lefnad hemma med människor var hon god och tjänstaktig, hon gjorde alla sysslor och arbetade mer än någon annan, men hennes bästa glädje och åtrå låg icke ditåt. Hon var lik ett stilla vatten, som i sitt klara djup speglar himmelens sol och nattens stjärnor och städse bär i sitt sköte en bild af höjdens oändliga skönhet.

Och klockornas klang följde Lisa genom hela hennes lif, såsom den följer alla människor, fastän så mången icke ger akt därpå. — Om jag kan begripa hvad som kom åt lillklockan, den dagen du bars till dopet! — sade

hennes far väktaren. — Aldrig har jag hört henne ringa med en sådan klang af klaraste silfver. Hade det varit storklockan, ja, då hade jag förstått hennes klingeliklang, ty hon är från påfviska tiden; där är silfver i henne, det hörde jag min far säga i världen; gjutaren har insmält i malmen en helgonbild från Rom. Det är trolltyg i den klockan, det hör jag på själaringningen. Hvar gång en bof eller rackare ringes ut ur lifvet, så hör man i klockan ett skrällande och ett jämrande, så man kunde tro hon vore sprucken. Men ringer hon för en god människas själ, si, då har hon en annan ton, då ringer hon så ljufligt som en psalm och en bön; det kommer du att få höra, när det en gång ringes för dig, kära barn.

— Men här står jag och pratar i nattmössan — tillade väktaren skrattande. — Liksom någon kunde höra sin egen själaringning.

Lisa såg på hans läppar hvad han sade och svarade mildt och godt, som hon brukade: — Klockorna ha nog förstånd och hjärta, utan att far behöfver skylla på trolltyg. När en god själ flyr bort från jorden, så klänger han sig fast i klockornas toner och stiger med dem till himmelen. Och då andas själen sin egen skönhet in i tonerna, så att de, klara och klingande, sväfva upp i den genomskinliga blå luften bort till Gud.

— Ja, ja, vi få väl höra nästa pingst vid din första nattvardsgång — sade väktaren; och därvid blef det.

Så kom pingsten. Väktarens Lisa var nu sexton år gammal och skulle med de andra skriftskolebarnen gå till Herrens bord. Den dagen ville väktaren ringa vackert, och det ville äfven klockorna. Det var en morgon i sommarens första barndom, när alla väsen i naturen synas unga och friska som blomstrande barn. Och klockorna

ljödo nu heligare, andaktsfullare än förr; så djupa och rena hade man aldrig hört dem, och allt folk, som längs vägen kom gående till kyrkan med skorna i handen och psalmboken inlindad i näsduken, skyndade med förundran på sina steg och sade: — Herre Gud, hvad klockorna ringa vackert i dag! — Inne i kyrkan ljödo psalmerna, och den hvitklädda ungdomen trädde i långa rader fram emot altaret. Där stod en from och ädel präst; han nedkallade välsignelsen öfver de unga, och de fingo vår Frälsares heliga måltid under andakt och varma tårar. Sist af alla kom väktarens Lisa. Hon var den enda, som ej hörde psalmernas ljud och prästens välsignelser, hon hörde blott klockornas klang, men den var för henne både psalm och välsignelse. Hon läste Guds ord på prästens läppar och förstod det så väl; ja, hon tackade Gud mer än alla de andra, och den dagen blef sedan räknad som en af de skönaste i hennes lif.

Två år därefter stod Lisa brud, och hennes fästman var klockarens son, som ofta brukade ringa lillklockan vid väktarens sida, när Lisa satt med sin söm i tornet. — Nu skall det ringas med fart och fröjd — skrek väktaren och var så glad, att han säkert dansat på ett ben, om han ej varit så gammal. — Akta dig — ropade han till grannen, som den dagen ringde lillklockan — akta dig bara, att icke vadmalsskörtet af rocken kommer mellan klockan och kläppen, för då spricker hon, och då skulle drottning Ulrika Eleonora vända sig i sin graf. Huj, nu skall det ringas! — Och därvid hoppade han med hela sin tyngd på trampsteget, så att storklockan med ens vändes rätt uppåt och lät höra en klang, som for öfver berg och dalar. Och bium, baum, nu blef ett ringande med fröjd och lust, och därpå kom hela brudskaran i procession till kyrkan, spelmannen främst, och

väktarens Lisa var klädd i krans och krona och hörde klockornas klang, men intet annat hörde hon på sin bröllopsdag, och likväl var hon hon så glad...

Så gick ett år förbi. Då bar Lisa till dopet i kyrkan sitt första barn, och åter ringde klockorna lustigt och gladt, och åter hörde hon intet annat än dem. Men hon såg desto mer, hon såg sitt lilla leende barn. Och klockorna ringde i solskensmorgonen öfver den unga moderns fröjd.

Åter förgingo några år; då såg man Lisa föra sin förstfödde bort till hans tidiga graf. Där låg den lille så blek och stilla med en grön krans på locket af sin hvita kista. Och den unga modern grät. Men klockorna ringde i den mulna höstdagens storm... deras klang var så mild som ett barns bön, men sorgsen ändå som ett sviket hopp och en skön, men förlorad framtidsdröm.

Sedan gingo åter flera år förbi, och så kom den dag, när väktarens Lisa förde sin äldsta dotter till Herrens bord. Och åter ringde klockorna som fordom, och åter stod sommaren i sin första blomstrande barndom och lyssnade på de kända tonerna ur malmens hjärta. Den lyckliga modern hörde dem i sin själ och grät af glädje.

Åren fortsatte sitt lopp och samlade mycket af det forna i grafven, medan det nya och friska kom upp i det förvissnades ställe. Och allt läto klockorna höra sin klang i sorg och glädje. Väktarens Lisa ledsagade till den långa hvilan sin far, väktaren, sin man, den högt saknade; hon gömde i jorden fyra af sina barn och nästan alla vänner från sin ungdomstid. Det unga släktet blomstrade upp; hon förde sin dotter till brudstolen, hon förde till dopet sina leende barnabarn. Och hvarje gång hörde hon klockorna ringa, och hvarje gång tackade hon Gud, för sorgen liksom för glädjen, i djupet af sitt hjärta.

Sist kom en jul, då väktarens Lisa var gammal och grå och stod där, omgifven af de unga, som ett lefvande älskadt minne från forna dagar. Då tänkte hon på sin barndom, när julen var så kär, och bad sina barn att åka med henne till kyrkan tidigt på julmorgonen. Och de gjorde det, ehuru icke gärna, af fruktan för hennes skull, ty vintern var kall och himmelens stjärnor skeno sprakande klara i den snöiga, mörka decembermorgonen.

När då bjällrorna lustigt klungo och slädarna ilade fram i kapp på landsvägen och man nalkades kyrkan och ljusen strålade som en dag genom de gamla målade kyrkfönsterna, då hörde Lisa ännu en gång sina kära klockor ringa. Det syntes henne vara de skönaste af alla toner i världen, och med ångan af hennes andedräkt i den frostiga vinterluften steg hennes tacksamma suck till Gud. Men när hon kom in i den upplysta kyrkan, vände hon sig, full af häpnad och glädje, till sina barn, som ledsagade henne, och sade till dem: — Jag hör psalmerna! — och de sade sig emellan: — Hvad månde det betyda, att mor hör psalmerna, som hon icke hört, sedan hon var tio år gammal?

Dock, när gudstjänsten var slut och klockorna åter begynte ringa, funno de att den gamla med hopknäppta händer somnat bort från lifvet och gått till en bättre värld. Då sade de åter sig emellan: — Nu veta vi hvarför mor hörde psalmerna. När den eviga morgonen skiner in öfver denna jordens natt, då klarna i sista timmen de godas och de rättfärdigas sinnen, så att de se hvad de icke sett och höra hvad de icke hört på länge. Ty de stå redan till hälften inne i himlens oänd liga klarhet.

Och klockorna ringde ännu en gång, och det var deras själaringning för henne, som så länge älskat dem

och icke hört något annat i världen än dem. De ringde med sin allra skönaste klang, det susade så silfverklart som en välsignelse och en bön genom den frostiga vinterluften, och allt folket, som stod där omkring på kyrkvallen, knäppte ihop sina händer och sade: — Hör, nu ringa klockorna för väktarens Lisa! Gode Gud, hvad det är vackert, när klockorna ringa!

Pikku Matti.

Borta på skogsbacken står ett torp; det har ett fönster, så litet, att när man där ser det runda, ljuslockiga hufvudet af en liten gosse, fyller han hela fönstret. Fordom var där en skorsten af tegel, väggarna voro rödmålade, en nätt gärdesgård omhägnade stugan och det gröna potatislandet. Men nu ser det fattigt ut, mycket fattigt, där stiger röken ut genom ett hål i torftaket, och gärdesgården har ramlat för länge sedan. Det kommer sig däraf, att där bor en gammal blind soldat och hans lika så gamla gumma; de kunna hvarken arbeta eller bygga, de skulle dö af hunger, om icke gubben pysslade med att binda not och gumman att göra kvastar och om icke socknen årligen gåfve dem tre tunnor spannmål till bröd.

Bättre såg där ut för fyra eller fem år sedan. Då bodde i stugan, jämte de gamla, ett ungt och raskt par, deras son och sonhustru; de arbetade flitigt, och välstånd rådde i huset, ända tills olyckan kom. Ty en söndagsmorgon hände sig, att den stora kyrkbåten, som förde allt folk i byn till kyrkan, kantrade för en stormil midt ute på sjön, och där förgingos både den unge mannen och hans hustru samt många andra i vågorna. Men de

båda gamla hade den dagen blifvit hemma, gubben för sin blindhet och gumman för att sköta ett litet barn. När då klockorna hördes ringa till gudstjänst öfver sjön, var det tillika en själaringning för de döda, dem Gud så hastigt kallat till en evig gudstjänst i himmelen.

Så sutto de båda gamla kvar i stugan, helt ensamma med sin sorg, sin fattigdom och sitt lilla barnabarn. Ty det enda arf de hade efter de båda kära, som förgåtts, var en liten pilt, som hette *Matti,* och efter han var så liten, kallades han vanligen *Pikku Matti.* Den, som ej förstår finska, må gissa till namnet. Han var rund och rödblommig som ett moget äpple, och ärliga, klara, blå ögon hade han, och ett hår så gult som guld; — det var det enda guld, som Pikku Matti ägde i världen. Hans trinda ansikte var det, som brukade fylla stugans fönster, när något märkvärdigt hördes på landsvägen. Om du någonsin for där förbi, har du säkert sett honom. Kanske for du en mörk och kulen höstafton vägen fram. Då har du sett elden glimma lysande klar från spiselhällen i det fattiga torpet; den blinde soldaten sitter och binder sin not; den gamla gumman läser högt ur bibeln om huru de fattiga blinda, som bo i det mörka landet, skola se ett skinande ljus; det ljuset är Jesus Kristus, som öppnar de blindas ögon. Och Pikku Matti sitter på hällen i eldskenet, med katten i sitt knä; han hör så fromt på, liksom visste han nog hvad farmor läser; men sist kommer sömnen så söt i hans blå ögon, och hans runda blommiga kind sjunker sakta ned mot den gamlas knä. Och sitter du än i rikaste vagn därute på mörka vägen, så ser du med glädje och afund in i den fattiga stugans armod. Där är andakt, och där är oskuld; där är bönens frid, som läker hjärtats sorger; där är förtröstan till Gud, som lisar all lifvets nöd. Denna stuga

är rik; tror du, att hon vill byta sin skatt mot palatsernas guld?

Men far du den vägen en grön sommardag, då har du sett, att nära intill torpet är en grind; där måste du vackert stanna, om ingen kommer att öppna. Men vänta blott, det dröjer ej länge, förrän Pikku Matti är där. Han syns redan i stugans dörr, han springer öfver stock och sten för att hinna i tid, och det långa, gula håret fladdrar för blåsten. Nu är han vid grinden; har du en slant, så kasta åt honom, han hoppas på det, men helst en ny slant, som blänker, ty det är hans glädje. Han känner inte penningens värde; pennislanten af koppar gör honom samma fröjd, som en blank dukat. Men akta, jag ber dig, att du icke kastar slanten på vägen, innan hästar och vagn åkt grinden förbi. Ty Pikku Matti tänker ej längre, än näsan är lång; ser han en gång slanten blänka på vägen, så kastar han sig raklång öfver den och låter grinden falla dina hästar på nosen. Banna honom inte för det; när du var liten, var du inte en bit klokare.

Pikku Matti åt hårdt bröd och mujkor med spisöl i hvardagslag, men ibland vankades potatis och sur mjölk, och då var kalas. Däraf frodades han och växte för hvart år allt trindare. Läsa kunde han icke, annat än böner och tio Guds bud. Men han kunde stå på hufvudet och stupa kullerbytta, där gräset var mjukt; han kunde kasta smörgåsar öfver den klara sjöns yta vid hemstranden, när farmor gick att tvätta hans skjortor. Han kunde köra på slät väg och rida grannens häst att vattnas, helst om någon gick bredvid. Han kunde skilja ripans spår ifrån skatans på snön, och hade noga reda på vargfjät. Han kunde tälja en släde af pärtor samt göra hästar och kor af grankottar med några stickor till

ben. Detta var Pikkus meritförteckning, och det var lärdom nog för en liten en. Men det förslog icke. Pikku Matti led brist på en oumbärlig sak här i världen. Jag vet ej, om jag bör tala om det: — han hade inga byxor.

Det kom sig af två orsaker. För det första voro hans farfar och farmor mycket fattiga, och sedan så var det på allra högsta modet bland alla små gossar i byn, att gå utan det, som Pikku Matti gick utan. Men detta gjorde de mest i hvardagslag; om söndagarna voro de alla som annat folk. Pikku Matti ensam hade hvarken söndag eller hvardag det, som han skulle ha här i världen, och det gjorde honom på sistone mycket bekymmer.

En lång tid begrep inte Pikku, att honom felades något; han gick så tapper och glad i sin lilla skjorta, som om aldrig några öfverflödiga plagg här i tiden funnits. Men hvad hände? En söndagsmorgon, när allt folk samlades vid stranden för att fara till kyrkan, förklarade Pikku Matti, att han ville fara med.

— Det går inte an, kära barn — sade farmor.

— Hvarför inte det? — sade Pikku Matti.

— Du har inga kläder.

Pikku Matti blef mycket fundersam.

— Nog kunde jag väl ha en gammal kjol att låna dig — sade farmor. — Men då tro alla, att du är en flicka.

— Jag vill inte vara en flicka. Jag vill vara en karl — sade Pikku Matti.

— Allt skall man se — sade farmor. — Karl är karl, om han icke är större än en fempennislant. Blif du vackert hemma, Pikku min!

Och Pikku blef hemma den gången. Men ej långt därefter hölls ting i byn; där församlades mycket folk, och bland andra kom Wipplustig med sitt gyckelskåp.

Jag hoppas du känner Wipplustig? Alla ville titta i skåpet, ty där såg man kejsar Napoleon Punaparta med sin guldkrona och sin långa sabel, stora Mogul med sina tunnband om magen och sitt fasliga skägg, prinsessan Lindagull, som ledde tigern Ahriman i ett halsband, jätten Bumburrifex och tomtegubben i Åbo slott. Somliga gåfvo Wipplustig slantar, andra gåfvo honom en kaka bröd, många gåfvo honom alls ingenting, och somliga sade honom stygga ord, men alla hade de mycket roligt. Detta hörde Pikku Matti andra piltar berätta och förklarade strax, att han ville med och se på gyckelskåpet.

— Det går inte an, kära barn — sade farmor åter.

— Hvarför inte det? — sade Pikku Matti.

— Där är förnämt folk, domaren, siktern, skrifvaren, länsman, nämndemannen, brofogden. Inte kan du gå dit utan byxor.

Pikku Matti stred med sig själf en stund, och Wipplustigs alla dockor lekte i hans håg. Slutligen sade han: — Om farmor skulle låna mig kjolen...

— Där är den — sade farmor och skrattade så godt, när den lille sjåpade i kjol öfver stugugolfvet. — Nu ser du ut som en flicka.

— Ser jag ut som en flicka, så går jag inte dit — sade Pikku Matti. — Jag är ingen flicka, jag är en karl.

— Visst ser du ut som en flicka — sade farmor. — Men du kan ju säga åt alla du möter på vägen, att du är en karl.

Det kan jag göra, tänkte Pikku Matti, och så gick han. På vägen mötte honom en resande herre, som stannade och sade: — Kan du säga, min lilla flicka, hvar tinget hålles?

— Jag är ingen flicka, jag är en karl — sade Pikku Matti.

— Du ser inte så ut — sade den resande.

Pikku Matti svarade ingenting, men när han kom till tingsgården, ropade han så högt, att alla hörde det: — Jag är ingen flicka, fastän jag ser så ut. Jag är en karl!

Alla gubbar och gummor skrattade, alla gossar och flickor samlade sig i ring kring Pikku Matti, klappade med händerna och ropade: — Nej, se Maja liten, hvar har du fått en så vacker klädning?

— Det är farmors kjol, och inte min — sade Pikku Matti. — Jag är ingen Maja, jag är Matti, må ni väl se.

Då tog den största och elakaste af pojkarna Pikku Matti på nacken, bar honom fram till gyckelskåpet och skrek öfver hela gården: — Hvem vill se en tvåpennis karl? Hvem vill se en karl i kjol?

Pikku Matti blef ond, tog pojken i lufven och luggade honom af alla krafter. — Det är inte min kjol, det är farmors kjol! — skrek han, och så begynte han gråta. Men den stygga kamraten fortfor att ropa: — Hvem vill se en karl i kjol! — och så bar det af med luggande och skrikande kring hela tingsgården. Aldrig var Pikku förr i en sådan skjuts. Han grät, han skrek, han klöstes, han bets, och när han ändtligen slapp lös, tog han till fötter, det mesta han kunde, och sprang och snafvade öfver kjolen, klef på fötter igen med gråten i halsen, snafvade återigen, kom ånyo upp och sprang allt vidare, tills han åter kullrade öfverända. Så kom han andtruten och snyftande hem till farfars stuga. — Kläd af mig kjolen! — ropade han. — Jag vill inte ha någon kjol. Jag är en karl!

— Gråt icke, Pikku min — sade farmor tröstande. — När du blir stor, skall du visa, att du är karl, så god som en annan.

— Ja — sade farfar — och nästa gång skall du få låna mina byxor.

De höllo så bjärtligt af Pikku fattig, de gamla farföräldrarna. Han var ju, näst Gud, deras enda tröst och glädje på jorden; de skulle ha velat gifva honom guldstickade sammetsbyxor, om det stått i deras makt. Nu fick Pikku en smörgås, och därmed var hans sorg förglömd. Han satte sig i ett hörn af stugan och tänkte ej vidare på skammen för en karl att gå klädd i kjolar.

Någon tid därefter blef där på vägen ett dammande af åkande och springande, ty där väntades en hög herre, som reste landet omkring, och så hög var han, sade man, att väl kungen icke var mycket högre. Allt folk församlades att se på honom, och det berättades på förhand förunderliga ting. Han åker i guldvagn, sade man; han har tolf hästar förspända; klädd är han från topp till tå i silfver och skrafvelmässing (man högg då till det grannaste man visste). Men de små barnen hade sina tankar för sig. De inbillade sig, att den höge herrn skulle bära på ryggen en stor näfverränsel — en 'kont' — fylld med silfverslantar och lakritsstänger, hvilka han skulle utkasta åt barnen på vägen.

Detta rykte kom till Pikku Mattis öron, och strax förklarade han, att han ville vara med. Han hade allt sitt eget lilla hufvud för sig, Pikku stackare, som det ofta plär vara med farfars och farmors guldgrisar.

— Du vill! — sade farmor. — Vet du hvar din vilja är? Jo, i min kjortelsäck.

— Och dessutom har du inga kläder — sade farfar småleende. — Kanske vill du åter ha farmors kjol?

— Jag vill inte ha någon kjol — skrek Pikku Matti och blef röd som ett hallon vid minnet af all den smälek han lidit för detta klädesplagg. — Nej, aldrig

i världen vill jag ha någon kjol. Jag vill ha farfars byxor.

— Allt skall man höra! — sade farfar. — Nå, kom hit, och led mig upp till vinden, så få vi försöka huru byxorna passa åt dig.

Hvem var glad, om inte Pikku Matti! Han flög som en katt uppför stegen, så att farfar knappt kunde följa honom. Så kom man till den stora grönmålade kistan, som stod längst i hörnet på vinden och som alltid varit föremål för Pikkus stora respekt, hvar gång han var där att gillra ut fällor för mössen. Det första, som sken den lille i ögonen, var en stor sabel med glänsande slida.

— Den där vill jag ha — skrek han.

— Hvart skall Pytt? — sade farfar. — Håll i sabeln, tills jag får uniformen ur kistan.

Pikku Matti tog sabeln, och den var så tung, att han knappast förmådde lyfta den.

Gamle farfar klappade honom vänligt på kinden. — När du blir karl — sade han — kan det väl hända, att också du bär en sabel och får slåss för ditt fädernesland. Vill du det, Pikku?

— Ja — sade den lille och rätade upp sig. — Jag skall hugga hufvudet af dem, så många de äro.

— Åhå! — sade farfar. — Så många de äro? Det kommer an på mot hvem du får slåss.

— Ja — sade Pikku fundersamt. — Jag skall hugga hufvudet af vargarna och hökarna och brännnässlorna och alla som göra farfar och farmor illa. Ja, farfar. Och sedan skall jag hugga hufvudet af alla, som kalla mig en flicka.

— Nå, nå, Pikku, far vackert fram, och var inte så grymsint af dig. Här har du byxorna. Du skall väl ha fracken med, kan jag tro?

— Ja, farfar, och sabeln med. Och hatten med.

— Jo, du är mig en gynnare — sade farfar. — Du skall få alltsammans, med villkor, att du ej går längre bort, än till grinden vid vägen, när den höge herrn kommer.

— Ja, farfar.

Knappt voro båda nedkomna från vinden, innan länsmannen kom som ett yrväder åkande vägen framåt och ropade till höger och vänster, att folket skulle maka sig undan, ty den höge herrn vore här inom några minuter. Nu blef det brådt öfverallt, och brådt blef det äfven i torpet. Farfars byxor drogos på Pikku Matti; grå voro de, med ljusblå ränder på yttre sidan, och så stora och vida, att Pikku rätt väl kunnat krypa, så lång han var, in i ena benet. Ja, det såg ut, men *på* skulle de! De vekos till hälften upp nedtill och knötos upptill med en duk under armarna. Lika bekymmersamt var det med fracken, som också var grå med blå uppslag och syntes hellre gjord åt en jätte, än åt en lillepytt. När den hängdes på, släpade ärmarna på marken, och skörtena sopade gården. — Det går icke an — sade farmor, och så uppfäste hon med nålar både ärmar och skörten.

Pikku ansåg allt detta för ett onödigt krus. Nu staplades på hans hufvud den stora soldathatten, som skulle ha fallit ned öfver hans lilla person ända till axlarna, om den icke blifvit till mer än hälften stoppad med hö. Slutligen hängdes den tunga släpande sabeln på hans rygg, och så var riddaren Lillepytt färdig. Aldrig har någon hjälte kommit så stolt från en vunnen batalj, som Pikku Matti, när han första gången bar byxor. Hela hans lilla trinda figur försvann i de vida kläderna, som mörten i ett haf, och man såg blott de små, ärliga, blå ögonen, de rödblommiga kinderna och den lilla spets-

fundiga trubbnäsan titta ut från det smala mellanrummet mellan frackens krage och hatten. När han så ståtlig och välrustad tågade ut, hörde man sabeln skramla mot småstenarna, nålarna föllo bort, ärmar och skörten skötte sig själfva, hatten tog en öfverhalning, än åt höger, än åt vänster, och hela den tappre riddaren syntes vid hvarje steg färdig att ramla under bördan af sitt hjältemod. Icke på lång tid hade de gamla skrattat så hjärtligt som nu. Farfar själf, som väl kunde höra, men ej se hela tillrustningen, svängde den lille väl tre hvarf omkring, kysste lilla näsan, som stack ut, och sade: — Gud signe dig, Pikku liten; måtte aldrig sämre karl, än du, bära Björneborgarnas gamla uniform.

— Gif nu akt! — sade farfar. — När den höge herrn kommer, skall du göra honnör så här — och därvid lärde han den lille att stå rak som en sticka, morsk i synen, med vänstra armen styf långs sidan och högra handen vid pannan.

— Ja, farfar — sade Pikku Matti, som alltid var läraktig.

Knappt stod Pikku vid grinden på post, innan det dammade långt borta på vägen och den höge herrn kom åkande, så att det gnistrade öfver stenarna. Nu var han helt nära . . . huj, det gick med en fart! . . . då hörde man kusken plötsligt hålla in hästarna med ett ptrrroh! och strax därpå ropa: grinden upp, fort! Saken var den, att brofogden i egen myndig person ställt sig att passa på vid grinden, för att allt skulle gå rätt till och grinden flyga upp på gifvet kommando, hvilket skulle gifva den höge herrn en högst fördelaktig tanke om ordning och skick på vägarna. Men när vagnen nalkades som en ilande blixt, hände ej bättre, än att brofogden ville med detsamma buga rätt allerödmjukast, och pladask låg han

där i det våta diket vid vägen. Däröfver blef åter rättaren, som väntade på kommandot vid grinden, så perplex, att han alldeles icke tänkte på att öppna utan sin förmans order, och så blef grinden vederbörligen stängd midt för vederbörandes näsa.

Vagnen var nu tvungen att stanna, den höge herrn tittade förundrad ut, och kusken fortfor att ropa: upp med grinden! Då grep sig Pikku Matti an, trädde fram, ehuru med mycket besvär, öppnade grinden och gjorde honnör till punkt och pricka, som farfar lärt honom, ungefär som när en dresserad valp lärt sig att sitta. Kusken piskade på, hästarna ryckte till, men i detsamma ropade herrn i vagnen: — Håll stilla! — vagnen stannade nu för andra gången.

— Hvad är du för en liten figur i Björneborgarnas uniform? — ropade den höge herrn till Pikku Matti och skrattade så hjärtligt, att vagnen skakade. Pikku Matti begrep ingenting, han mindes blott hvad farfar sagt honom och gjorde åter honnör, så styf och högtidlig, som möjligt. Detta roade den höge herrn än mer, han frågade de kringstående efter gossens föräldrar, och brofogden, som nu krupit ur diket, skyndade sig att berätta huru pojken var en fader- och moderlös stackare, som lefde hos sin farfar, en afsigkommen, utfattig och blind soldat vid namn Hugg. Brofogden sade detta i den föraktliga ton, som stundom brukas, när en förnäm fogde talar om fattighjon i församlingen, men hans förundran blef icke liten, när den höge herrn vid dessa ord steg ur vagnen och begaf sig raka vägen till torpet.

Jo, det skulle man sett! Gamla farmor hade af förskräckelse så när fallit af stolen, när så förnämt främmande trädde in i stugan; men farfar, som ingenting såg,

hade mera mod och visade höfligt ditåt, där han visste att bänken var.

— Guds fred, mina vänner — sade den höge herrn och skakade hjärtligt de gamlas händer. — Jag tycker mig känna igen dig, gamle kamrat — fortfor han, i det han noga betraktade farfar. — Är du icke Hugg, n:o 39, vid mitt förra kompani?

— Ja, herr kapten — svarade farfar med mycken förundran, ty han igenkände rösten.

— Nå, Gudskelof, att jag ändtligen fått rätt på dig — sade landsherrn. — Har du då glömt, att det var du, som i hetaste striden tog mig på din rygg och vadade öfver strömmen, när jag, sårad och vanmäktig, var nära att falla i fiendens händer? Om också du har glömt det, tror du väl, att jag någonsin kunnat förgäta det? Efter freden hörde jag icke mera af dig; jag sökte dig länge, och slutligen ansåg jag dig vara död. Men nu har jag funnit dig, och nu skall jag sörja för dig och din hustru och din lille pilt. En präktig pojke! — och därvid fattade landsherrn Pikku Matti under armarna, lyftade honom högt upp och kysste honom så duktigt, att hatten föll af den lille, sabeln skramlade och alla farmors nålar lossnade uti frack och byxor.

— Nej, låt bli mig — sade Pikku till landsherrn. — Nu har du fällt hatten i golfvet, och farfar träter.

— Käre nådige herre — sade farmor, helt skamflat på Pikkus vägnar — var så nådig och tyck icke illa vara, att pojken brukar sin mun; han är, gudnås, ej van att umgås med folk.

— Farfar skall få en bättre hatt i stället — sade landsherrn — och ni, kära mor, var obekymrad för pojkens lilla mun; det är ju bra att vara karl för sin hatt. Hör på, Pikku, du ser mig just ut, som skulle du med

tiden ämna bli en duktig karl. Har du lust att bli en tapper soldat, som farfar varit?

— Farfar säger, att det kommer an på mot hvem jag får slåss — sade Pikku.

— Du är mig en klippare — sade landsherrn och skrattade. — Minsann har du icke godt kurage.

— Ja, nådig kapten, det kommer sig däraf, att han i dag för första gången bär byxor, och kuraget följer med byxorna.

— Säg snarare, att det följer med Björneborgarnas uniform — sade landsherrn. — Där sitter mycken krutrök och mycken ära kvar i denna slitna uniform, och sådana minnen gå från släkte till släkte. Men nu är en ny tid, och pilten kan ännu blifva ett värn för sitt fosterland. Är du stark, lille man?

Pikku svarade ej; han räckte blott ut sitt högra långfinger, för att draga fingerkrok med landsherrn.

— Jag ser det på dig — sade landsherrn leende — att du blir stark som en björn, när din arm hinner växa. Vill du följa med mig och äta mjukt bröd och dricka mjölk alla dagar? Kanske vankas där också någon gång lakrits och rysskringlor, om du är snäll.

— Får jag en häst att rida på? — sade Pikku.

— Ja, det förstås — sade landsherrn.

Pikku funderade en stund på saken. Hans små blå ögon flögo från landsherrn till farfar, från farfar till farmor, från farmor åter till landsherrn. Slutligen kröp han bakom den gamles rygg och sade: — Jag vill bli hos farfar och farmor.

— Men — sade den blinde soldaten med rörd stämma — kära Pikku, hos farfar får du bara hårdt bröd och vatten och salta mujkor. Hör du icke, att den

nådige herrn bjuder dig mjukt bröd och mjölk och annat godt, och tänk på att du får en häst att rida på!

— Jag vill bli hos farfar; jag vill inte gå från farfar! — ropade Pikku Matti med gråten i halsen.

— Du är en bra gosse — sade landsherrn med tårar i ögonen och klappade den lille på hans runda kind. — Ja, blif du hos farfar; jag skall sörja för att hvarken farfar, farmor eller du någonsin lida nöd, och när du en gång blir en bra karl i världen, så kom till mig, om jag lefver då mera; jag skall gifva dig jord att plöja och skog att hugga, och blir du bonde eller soldat, det är allt detsamma, allenast du blir en ärlig och trogen son af ditt fädernesland. Vill du det, Pikku?

— Ja — sade gossen, stadig och styf.

— Gud välsigne dig, barn! — sade farfar och farmor med rörda hjärtan.

— Och Gud välsigne vårt dyra fädernesland och gifve det många sådana trofasta söner, som du, lille Pikku — tillade landsherrn. — Ty — fortfor han — många löpa bort från det fattiga, hårda brödet och fika efter de mjuka bullarna, och hvad de därpå vinna vet Gud och deras samveten; icke vinner deras land därpå. Men hedra din fader och moder i deras fattigdom, på det dig må väl gå och du må länge lefva på jorden!

— Det där står i ABC-boken — sade Pikku Matti.

— Ja. Men det står icke i allas hjärtan — svarade landsherrn.

Sagan om Lillis näsa.

Hon var en liten, alltför vänlig flicka,
som kunde både spinna, sy och sticka
och karda ull och häckla lin och väfva
och tråckla sina fållar lagom snäfva.

Hon kunde skura, tvätta, baka, byka
och torka kläder uppå rep i klyka,
hon kunde koka, steka och förvälla
och stöpa ljus och brygd i ordning ställa.

Hon kunde mer: hon kunde skrifva, räkna
och läsa, sjunga, spela, dansa, teckna;
hon tog katkesen i en enda läxa
och las historie som en liten häxa.

Än mer, hon kunde snäll och lydig vara
och ödmjuk låta egen vilja fara;
hon kunde Gud i böner fromt åkalla,
behaga alla, älskad bli af alla.

Men ack, hvad hjälpte henne, stackars flicka,
att kunna spinna, väfva, sy och sticka
och koka, steka, skrifva räkna, läsa?...
Hon hade ju en alltför liten näsa.

En alltför liten näsa dock hon hade.
I hennes ögon skälmen satt, den glade;
en kind så röd, en mun som sockerbiten,
hvad hjälpte det, när näsan var för liten?

En tid ej alls det hennes oro väckte.
Hon flög med fågeln, långt som vingen räckte,
och var bland andra systrar nippertippor
så fri och glad som gröna skogens sippor.

Då hände, att en dag i juleringen
man lekte skrapa nos, och fri slapp ingen.
När turn till Lilli kom, man hördes snäsa:
— hvar skall man skrapa den, som ej har näsa?

— Har jag ej näsa? — Ja — så skreko alla,
— en näsa, som man ej kan näsa kalla,
en sådan liten en, det är för löjligt!
Och Lilli ej begrep, hur det var möjligt.

Hon sprang till spegeln... Ja, så var det riktigt,
och när hon själf den saken tog så viktigt,
så skreko de igen: — En tipp, så liten,
blir aldrig kysst och aldrig heller biten.

Och Lilli sprang med hast att fråga mamma,
och mamma sade, hon också, detsamma:
— Ja, kära barn, nog alltför liten är den,
men var blott snäll, så går dig väl i världen!

Ja, godt och väl, det är visst lätt att säga,
men slik chikan, den kan på sinnet väga.
Från denna stund blef Lilli tyst som natten
och gömde lilla näsan under hatten.

Förgäfves sökte mamma trösta, råda;
ack, Lilli såg sin lefnadsfröjd i våda,
och så blef intet annat råd, än fråga
hos doktorn bot för sådan näsvis plåga.

— Herr doktor, i vår nöd er hjälp vi söka;
var god och lilla näsans längd föröka! —
— Hvaba? Dess längd? Det var en egen kasus!
Kom hit, min vän, kom hit med lilla nasus!

Och doktorn tummar näsans tipp och kröker,
men ack, dess längd ej sig det minsta öker.
— Ja — säger då med viktig min den lärde —
— Jag tror vi lämna näsan i sitt värde.

Nå — tänker Lilli — stå du där och brumma! —
Då möter hon en liten, liten gumma.
— God dag, mitt barn, du syns mig så bedröfvad.
Säg mig af hvad bekymmer du är pröfvad!

— Ack, kära mor, det kan på mig ni läsa:
ni ser det själf, jag har för liten näsa.
Att få den längre, säg, hvad skall jag göra?
Mig tycks, jag kan en sten till ömkan röra.

— Nå — sade gumman — är det intet annat,
så vet jag råd, och mången det besannat.
Jag är en fe, jag gifver dig förmåga
att utan doktor lindra själf din plåga.

Märk nu: hvar gång, när lycklig och betagen,
du blir på någon väntad fröjd bedragen,
gif akt på näsan; det kan ju försökas;
jag spår, att då skall hennes längd förökas.

— Tack, kära mor; det löftet var ett fänge,
men lofva, att jag ej får vänta länge!
— Var lugn — sad' gumman, det är lifvets läxa;
jag lofvar dig, att nog skall näsan växa.

Och Lilli gick, belåten med den trösten,
till sina sköna äppleträd om hösten,
förtjust att få med fulla händer plocka
den rara frukt hon sett så länge locka.

O ve! Då hade under sista natten
byns snåla pojkar plundrat hela skatten,
och Lilli kände, stackars snopna flicka,
som hade hon i näsan fått en sticka.

Det kan man tro, att Lilli blef förlägen.
Hon gick förtretad in och under vägen
såg sig i spegeln... såg och såg helt prydligt,
att lilla näsan vuxit högst betydligt.

Och glad blef Lilli, hon, som nyss var mulen. —
Men tiden gick, och så kom ändtligt julen.
In buros klappar. Lilli fick den första,
det var en låda bland de allra största.

— Hvad kan det vara — skrek hon — i en sådan?
Där är bestämdt en dockmamsell i lådan!
... Ullstrumpor var det... nyttiga, men fula,
och Lillis näsa fick på nytt en bula.

Så gick hvar gång, som häxan spått den dagen:
när Lilli blef af någon fröjd bedragen,
och hoppets glädje blef för henne trängre,
då växte strax den lilla näsan längre.

I början var det bra, och med förtjusning
såg Lilli näsans ständigt längre krusning,
ja, mamma, som ej kände trollets funder,
sad' helt förtjust: — Den flickan blir ett under!

Men hur det var och passade i stycket,
så växte näsan nästan alltför mycket,
blef småningom allt längre i förtreten,
och sist kröp Lilli fram med hemligheten.

Och ack och ve! Nu gick som mamma trodde,
att Lilli blef ett under. Folket glodde
på flickan fattig som på ett spektakel,
och näsan, den gick främst som ett mirakel.

Nu blef ej annat råd än åter fråga
hos doktorn bot för sådan näsvis plåga.
— Herr doktor, näsan är för lång bland mängden,
var god och korta af den nu på längden!

— Hvaba? För lång? Det var en egen kasus!
Kom hit, min vän, kom hit med långa nasus! —
Och därpå grep han, helt förnöjd, till knifven . . .
men Lilli sprang sin väg af skräck fördrifven.

Hon sprang och sprang. — Ack stygga, stygga gumma,
hvi lät jag narra mig af dig, jag dumma!
Hvi var jag missnöjd med min lilla näsa?
Ack, kom, o fe! dess grymma växt att kväsa!

Och Lilli springer nu kring hela världen,
att söka gummans väg. Men säg, hvar är den?
Har någon gumman sett, så säg det ärligt,
ty näsan växer allt ännu förfärligt.

Och redan räcker den en aln i längden,
en skräck och fasa för den häpna mängden.
Men i vår saga den moral vi läsa,
att hvar och en bör nöjas med sin näsa.

Björken och stjärnan.

Ännu vet jag en saga från forna dagar om en gosse och en flicka, som gingo genom lifvet fram mot ett enda mål. Huru mången bland oss kan säga detsamma om sig?

För omkring tvåhundra år sedan var i Finland stor nöd. Kriget härjade vida omkring, städer och byar brunno, skördar trampades ned, och människorna öddes bort till mer än hundradetusental genom svärdet, hungern, landsflykten och förfärliga sjukdomar. Då var ej annat att höra och se, än suckar och tårar, klagan, sorg, aska och blod, och de, som hoppades längst, visste slutligen icke mer hvad de hade att hoppas. Ty Guds gissel gick öfver landet med stort betryck, och den tidens minnen förgätas aldrig. Då hände ock, under så mycken ofärd, att många familjer spriddes omkring, så att somliga fördes till fiendeland och andra flydde i skogar och ödemarker eller fjärran till Sverige, och en hustru visste icke mer af sin man, och en broder icke mer af sin syster, och en fader och moder visste icke af sina barn, om de voro lefvande eller döda. Därför, när ändtligen freden kom och de, som ännu lefde, vände åter till sitt, då voro de ganska få, som icke hade någon af de sina att sakna och be-

gråta. Liksom vi läsa i sagan om riddar Blåskäggs unga hustru, att hon skickade sin syster i tornet, där man kunde se långt utåt vägen, och ständigt frågade: — Anna, min syster, ser du någon komma? — så frågade mången den andra, när stugan var enslig och de kära icke hördes af: — Ser du ingen komma? — Ser du ännu ingen komma? Och merendels svarades: — Ingen, ingen! — Men stundom hände, liksom i Blåskäggs saga, att långt borta på vägen syntes ett litet moln af damm; molnet kom närmare, och slutligen såg man en skara flyktingar, som sökte de sina... Där sökte faders och moders ögon sina käraste, och funno de dem efter långa år, då var där fröjd, som om aldrig sorgen funnits, och hyddorna reste sig åter med hast, och åkrarna buro åter sin skörd, och en ny tid randades öfver de förgångna sorger.

Under det långa kriget hade, bland många andra, två späda syskon, en gosse och en flicka, blifvit bortförda långt i främmande land och där funnit vänliga händer, som togo vård om dem. Åren gingo, syskonen växte upp och ledo ingen nöd, men i allt sitt öfverflöd kunde de icke förgäta fader, moder och fädernesland. Det var med dem som med de fångna judar i Babylon, hvilka hängde sina harpor i pilträden och ej kunde sjunga, ej spela, ej dansa i det främmande landet, ty deras hjärta var i Jerusalem.

När då ryktet kom, att det var fred i Finland, och att alla, som ville och kunde, fingo återvända dit, då blef för barnen det främmande landet för tungt, och de begärde att få gå hem.

Främlingarna, deras vårdare, logo och sade: — Gå hem? Narraktiga barn, veta ni väl huru långt ni då ha att gå? Mer än hundrade mil.

— Det gör oss detsamma — svarade barnen — blott vi få gå hem.

— Men ha ni icke hos oss edert nya hem? här ha ni kläder och mat i öfverflöd, goda frukter att äta, mjölk att dricka, varma kläder, vackra boningar och vänliga människor, som älska eder af hjärtat. Hvad vilja ni mer?

— Ja — sade barnen. — men vi vilja gå hem.

— I edert hem är stor nöd och brist på allting. Där skola ni lefva i stor fattigdom, hafva mossa till bädd och en koja af granris till tak, blåst och köld till edert ständiga sällskap, trädens bark till edert dagliga bröd. Edra föräldrar och bröder och systrar och alla edra vänner äro längesedan döda; när ni söka deras spår, skola ni finna vargarnas spår, som framgått öfver drifvorna på den öde plats, där eder stuga har stått.

— Ja — sade barnen. — Men vi vilja gå hem.

— Men tio år hafva förgått, sedan ni fördes bort därifrån. Då voro ni späda och oförståndiga; en broder om fem och en syster om fyra år. Nu äro ni femton och fjorton år gamla och känna föga af världen. Allt hafva ni glömt, både vägen dit och edra föräldrar själfva och likasom ni glömt dem, hafva de ock glömt eder.

— Ja — sade barnen. — Men vi vilja gå hem.

— Hvem skall då visa eder vägen dit?

— Gud — sade gossen. — Dessutom minns jag, att på mina föräldrars gård står en stor björk, där många vackra fåglar sjunga i morgonsolen.

— Och jag minns — sade flickan att om kvällarna lyser en stjärna där genom björkens löf.

— Narraktiga barn — sade det främmande folket — det ni begära är en dårskap och ett fördärf. — Och de förbjödo barnen att mera tänka därpå.

Men ju mer de förbjödo, desto mer tänkte barnen därpå, och det var icke af olydnad, utan emedan det så ständigt och oemotståndligt låg dem i hågen, att de ville åter tillbaka till sitt fädernesland. Ändtligen en månljus natt, när gossen ej fick en blund i sina ögon för tankarnas skull, sade han till sin syster: — Sofver du? — Hon sade: — Nej, jag kan icke sofva, jag tänker på vårt hem. — Så är det också med mig — sade gossen. — Kom, låt oss knyta våra kläder i ett knyte och fly härifrån. Det förekommer mig, som om Gud sade i mitt hjärta utan uppehåll: Gå hem! Gå hem! Och hvad Gud säger, det kan ej vara synd.

— Ja — sade systern. Och så gingo de tysta bort.

Därute sken månen klar öfver vägar och stigar, och det var en vacker natt. När de gått en stund, sade flickan! — Vet du, min bror, jag är så rädd, att vi ej hitta vägen hem. — Brodern sade: — Låt oss ständigt gå åt nordväst, där se vi solen gå ned om kvällarna, ty hon gör så vid midsommarstid, och vårt hem är ditåt. Och det skall vara vårt märke, att när vi se björken på gården och den klara stjärnan, som lyser genom dess löf, då skola vi veta, att vi funnit vårt hem.

Åter om en stund sade systern: — Vet du, min bror, jag är så rädd, att vilddjur och röfvare göra oss illa. — Brodern sade: — Gud skall beskydda oss. Minns du ännu den bönen, vi lärde oss i vårt hem, när vi voro små:

Hvart jag mig i världen vänder,
står min lycka i Guds händer.

— Ja — sade flickan. — Och Gud skall sända sina änglar att gå vid vår sida i det främmande landet.

Så gingo de med godt mod framåt. Gossen skar sig

en stadig käpp af en ung ek till att försvara sig och sin syster med. Men intet ondt hände dem.

En dag kommo de till ett ställe, där två lika breda vägar gingo hvar åt sitt håll, och de visste ej, hvilken de borde välja. Då sjöngo där två små fåglar på vägen åt vänster. Kom — sade brodern; — här går den rätta vägen, det hör jag på fåglarnas kvitter. — Ja — sade systern — våra fåglar äro något förmer än andra fåglar. Guds änglar ha klädt sig i fåglahamn att ledsaga oss hem.

De gingo vidare, och fåglarna flögo från gren till gren framför dem, ej fortare, än att de godt kunde följa dem. Barnen åto skogens frukter och bär, de drucko källornas klara vatten och sofvo om nätterna på mjuka bäddar af björnmossa. Och det syntes dem märkvärdigt, att hvar de än kommo om dagen, funno de mat, och hvar de än stannade om kvällen, där funno de plats att hvila på. Detta kunde de icke förklara. Men hvar gång de sågo fåglarna, utropade de: — Se, Guds änglar ledsaga oss! — Så gingo de långa vägar framåt...

Slutligen började flickan tröttna och sade till gossen: — När få vi börja att söka vår björk? — Gossen sade: — Icke förr än vi rundt omkring oss höra människorna tala det språk, som vår fader och moder talade.

Åter gingo de långa vägar fram mot väster och norr och sommaren begynte lida till ända, och det blef kulet i skogarna. Flickan sade: — Syns han ej redan, vår björk? — Gossen sade: — Icke ännu.

Landet, där de gingo, begynte nu få ett annat utseende. De hade hittills gått öfver stora slätter och kommo nu till ett land med kullar, berg, floder och stora sjöar. Flickan sade: — Huru skola vi komma öfver de branta bergen? — Gossen sade: — Jag skall bära dig. — Och han bar henne.

Åter sade flickan: — Huru skola vi komma öfver de strida floderna och de stora sjöarna? — Gossen sade: — Vi skola ro. — Och han rodde öfver floderna och sjöarna, ty öfverallt, där de kommo till stranden, fanns en båt, liksom enkom att vänta på dem. Men öfver somliga floder sam gossen med sin syster. Och de flöto lätt som vattenfåglar på vågen; ty änglarna flögo vid deras sida i fåglahamn och beredde dem väg.

En dag hade de gått ända från morgonen utan någon hvila och voro mycket trötta. På kvällen kommo de till en enstaka gård, och den var nyss timrad af groft virke på askan af ett fordom brunnet hus. Där stod på gården ett litet barn och skalade rofvor. — Vill du gifva oss en af dina rofvor? — frågade gossen.

— Ja, kom — sade barnet; — mor skall gifva eder mat i stugan.

Då klappade gossen högt i sina händer, föll om barnets hals, kysste det och grät af glädje. — Hvarför är du så glad, min bror? — frågade flickan. — Skulle jag ej vara glad? — sade gossen. — Detta barnet talar vår faders och moders språk. Nu få vi begynna att söka björken och stjärnan.

Därpå gingo de in i stugan och blefvo vänligt emottagna. Folket i stugan frågade dem, hvarifrån de kommo. Gossen svarade: — Vi komma från främmande land och söka vårt hem, men vi ha ej annat märke därpå, än att på gården står en björk, där fåglarna sjunga i morgonsolen, och om aftonen lyser en klar stjärna i björkens löf.

— Stackars barn — sade folket medlidsamt. — På jorden växa många tusen björkar, och på himmelen lysa många tusen stjärnor. Hur är det möjligt för eder att bland så många finna de enda rätta?

Gossen och flickan sade: — Gud skall leda oss. Hafva icke hans änglar redan ledt oss långa, långa vägar till vårt land? Vi äro ju redan till hälften hemma.

— Finland är stort — sade folket i stugan och skakade på hufvudet.

— Men Gud är ändå större — svarade gossen. Och så tackade de folket och gingo vidare. Och det kom dem väl till pass, att de numera icke behöfde äta och sofva i skogarna, utan de gingo från gård till gård, och ehuru stora ödemarker lågo emellan hvarje människoboning, och stor fattigdom var öfverallt, funno de likväl härbärge och bröd, hvarhelst de behöfde, ty alla hade förbarmande med dem. Men björken och stjärnan funno de icke. Från gård till gård sökte de dem och sågo många björkar och många stjärnor, men icke de rätta.

— Ack — suckade flickan — Finland är så stort, och vi äro så små! Aldrig skola vi finna vårt hem. — Men gossen bannade henne och sade: — Tror du på Gud? — Ja — sade flickan. — Då vet du ock — sade gossen — att större under ha skett än så. När herdarna gingo om natten till Betlehem, gick stjärnan före dem. Hon går också framför oss, blott vi tro.

— Ja — sade flickan, som hon alltid var van att säga till brodern. Och så gingo de med glad tro än vidare framåt.

Sist kommo de en kväll till en ensam gård, och det var på andra året af deras vandring, en pingstaften i slutet af maj, när sommarens första löf begynte slå ut på träden. Vid det de trädde in genom grinden, stod där på gården en stor björk med yfvig krona och späda löf, och genom de ljusgröna löfven sken i den halfklara kvällen den strålande aftonstjärnan. Det var redan så sommarljust, att blott den enda stjärnan syntes på himmelens hvalf, ty hon var den största och klaraste bland dem alla.

— Där är vår björk! — utropade gossen strax. — Det är vår stjärna! — svarade flickan genast. Och båda föllo hvarandra om halsen och tackade Gud med strömmande glädjetårar.

— Här är stallet, där far brukade leda in hästarna — sade gossen eftersinnande.

— Och jag känner igen brunnen, där mor brukade vattna korna — sade flickan.

— Där stå två små kors under björken; hvad månne de betyda? — menade gossen.

— Jag är så rädd att gå in i stugan — sade flickan. — Tänk, om vår fader och moder ej mera lefva, eller om de ej mera känna igen oss! Gå du förut, min bror!

— Låt oss först lyssna vid dörren — sade gossen med klappande hjärta.

Inne i stugan satt en gammal man med sin hustru, och gammal var egentligen ingen af dem, men sorger och nöd hade i förtid fårat deras panna.

Mannen sade till hustrun: — Ja, nu är det pingst, när Gud sände hugsvalaren ned till de bedröfvade hjärtan; men till oss kommer ingen tröst. Alla våra fyra barn äro borta; två sofva under björken, två äro bortförda i fiendeland och komma visst aldrig mera tillbaka till oss. Det är tungt att vara allena, när man blir gammal.

Hustrun sade: — Är icke Gud allsmäktig och evigt god? Han, som förde Israels barn ur fångenskapen, kan väl ock gifva oss våra barn igen, om han finner det nyttigt. Huru gamla vore nu våra yngsta barn, om de voro vid lif?

Fadern sade: — Gossen vore nu sexton och flickan

femton år. Ack, en sådan Herrens välsignelse ha vi icke förtjänt, att vi skulle få de kära barnen igen.

Vid det han ännu talade, öppnades dörren, och in trädde en gosse och en flicka, som sade sig vara komna långt ifrån och begärde en bit bröd.

— Kom närmare, barn — sade fadern — och blif hos oss i natt! Ack, så stora skulle också våra yngsta barn ha varit, om vi fått behålla dem.

— Se — sade hustrun — två så vackra barn! Ack, så vackra skulle också våra barn ha varit, om de ännu lefvat och varit med oss.

Och båda föräldrarna gräto bitterligen. Då kunde barnen icke längre dölja sig, utan föllo med tårar i sin faders och moders famn och utropade: — Känna ni icke igen oss? Vi äro ju edra kära barn, och Gud har underbarligen fört oss tillbaka till eder från det främmande landet.

Och föräldrarna omfamnade dem med kärlek utan namn och föllo jämte barnen på sina knän och tackade Gud, som på själfva pingstaftonen hade skänkt dem alla en så stor hugsvalelse.

Sedan måste barnen berätta sina öden, och föräldrarna berättade sina, och ehuru där på ömse sidor varit mycken sorg, syntes nu sorgen alldeles förglömd och förbytt i glädje. Fadern pröfvade sonens armar och gladdes att de voro så manligt starka, och modern jämnade dotterns bruna hår och kysste väl hundra gånger hennes blomstrande kind. — Ja — sade modern med barnslig glädje — jag kunde väl tro, att något skulle hända, när två främmande fåglar sjöngo så gladt uti björken i dag.

— Dem känner jag nog — sade flickan. — De äro två änglar i fåglahamn, som hela vägen flugit framför

oss och ledt vår vandring, och nu glädja de sig med oss, att vi funnit vårt hem.

— Kom, låt oss än en gång hälsa på björken och stjärnan — sade gossen. — Ser du, min syster, därunder sofva våra små syskon. Och om det nu vore vi, som sofvo där under den gröna tufvan, och våra syskon stode här i vårt ställe och sågo uppå vår graf, hur vore vi då?

— Visserligen vore ni då Guds änglar i himmelen — svarade modern mildt.

— Nu vet jag — sade flickan. — Änglarna i fåglahamn, som följt oss hela vägen och som i dag bådat i björken vår återkomst, de voro våra små syskon, som sofva i grafven. Det var de, som sade så ständigt i våra hjärtan: gån hem, gån hem, till att trösta far och mor! Det var de, som i ödemarkerna visade oss väg, att vi icke förhungrade, som redde oss sängar af mossa, att vi icke fröso ihjäl, och som vid de strida floderna sände oss båtar, att vi icke drunknade. Det var också de, som sade till oss: där är den rätta björken, den rätta stjärnan bland många tusen. Ty Gud hade utvalt dem och sändt dem till vårt beskydd. Tack, våra syskon! Tack, gode Gud!

— Ja, sade gossen — och se huru förklarad himmelens blida stjärna lyser genom björkens löf! Nu ha vi hunnit vårt hem; nu gå vi ej längre, syster!

— Kära barn — sade fadern — en människas lif på jorden är ständigt en vandring mot eviga mål. Gån ännu ständigt, gån med Gud i edert hjärta och det eviga målet stadigt för ögonen! Ni gingo med änglarna till vägvisare stadigt fram; — o, må de visa er vägen allt framgent ännu! Ni gingo efter björken; — han betydde edert fädernesland. Välan, må det

vara eder kärleks och edert arbetes mål, så länge ni lefva! Ni gingo efter stjärnan; — hon betecknar det eviga lifvet. Välan, må hon lysa eder hela er lefnad igenom!

— Amen, ske alltså! — sade barnen och modern med knäppta händer.

Luftslotten.

Stundom om våren, när luften är så genomskinligt klar och himmelens färger leka i ljusrödt och violett vid solens nedgång, då händer, att ytterst vid randen af horisonten uppstiga små guldgula moln, som fladdra i lätta strimmor hit och dit öfver himlahvalfvet. De byta beständigt form, färg och plats; de äro så glänsande vackra, så fint randade och så luftigt täcka; de likna alls icke de andra molnen, som dag och natt väfva sin bomull på himmelens fäste. Hvarför äro de så sköna och flyktiga? Hvarför sväfva de ständigt längst bort i det aflägsnaste fjärran? Jag vill säga dig något. De äro inga regnmoln, de äro ljusmoln; — de äro andarnas luftslott borta i blå världar. De öfverjordiska, sköna andar, som bo däruppe i den strålande världsrymden, tror du väl, att de äro nöjda med slott af tegel och marmor, hvilkas murar äro så tunga, och hvilkas tak af järn skulle bortskymma sol och stjärnor? Luftiga, som de själfva, ljufliga, glänsande, genomskinliga äro deras boningar; de bygga dem af strålar och strimmor, de mura deras väggar af finaste månsken, deras tak af aftonrodnadens guld. Där lefva de sitt fria, glada lif, högt, högt öfver jordens dimmor, och så högt flyger aldrig lärkan,

så långt höres aldrig larmet af människors bråk här nere på jorden. Där borta är idel ljus och skönhet och klarhet och lugn och Guds tillbedjan. Ty Guds heliga namn, Guds storhet och godhet gå, likt dagens ljus, evinnerligt strålande genom alla världar och bortom världarna.

Hvem af eder säger, att den lätta, genomskinliga luften ej kan bära en andes slott? Hafven I glömt alla sköna sagor? I jordens innandöme bo gnomer och dvärgar; i elden bor salamandern; i vattnet bor Necken och de lättfärdiga, vackra hafsfruarna, med sitt gröna hår af säf; på jorden bo människorna, och rundt omkring dem bor ekot i skogen, och alla berg och dalar, alla bäckar och källor, alla toppar och löf äro uppfyllda af millioner väsenden, somliga synliga för ögat, men långt flera osynliga. Ja, borta i solen, i månen och långt, långt borta på de tindrande stjärnorna bo väsen, som äro helt olika oss och se ned på oss med underbara, främmande ögonkast. Och du tror, att luften allena är tom, efter fågeln icke bygger sitt näste där — luften, som flyter kring jorden, lik ett brusande haf, som ingen ser, men som alla känna! Märker du huru vinden blåser i segel och kvarnar, hur han uppbär fågelns vingar och den lätta draken med sin långa, ringlande svans? I hela den vida världen finnes ingen tomhet; öfverallt är lif, öfverallt är ljus, öfverallt är ande och sanning, skönhet och andakt; hvarje stoftkorn har sin bebyggare och hvarje stjärna sitt folk. Och du tror ännu, att luften är tom?

Har du hört sagan om Radigundis, svanornas furstinna, som simmar i luften, lik en stjärna på svarta moln, och strör sina snöhvita fjädrar öfver ängarna om våren?

Känner du Cheristane, feernas drottning, den evigt unga, som aldrig föråldras, fastän världen kring henne vissnar i ålderns vanmakt?

Har du sett Oberon, luftens konung, som på sin pipa blåser alla människobarn till att dansa, och Titania, hans gemål, om hvars skönhet och svartsjuka så många sagor stå att läsa i böckerna?

Vet du den finska sagan om flickan i skyn, hon som sitter på aftonmolnets rand och väfver en gyllne väf med silfverspole?

Vill du se dem alla och ännu många andra sköna väsen från sagornas värld, så hör hvad jag säger dig. Gå en afton till stranden, när solen går ned. Tryck högra handen mot din vänstra sida och känn, om ditt hjärta klappar rätt lifligt och varmt, rätt barnsligt och fromt för det vackra i lifvet. Se dig sedan omkring med ett barns ögon, och du skall få se märkvärdiga ting i de röda aftonskyarna.

Men ser du på dem med självkloka ögon och kallt hjärta, då ser du visst intet annat, än flyende moln och kvällens dimmor, som båda kommande regn. Allt det vackra i världen skall man se med oskyldiga ögon, annars flyger det bort i dunst, förgås och blir intet. Det är nu en gång så, och jag kan ej hjälpa det.

Ofta, när jag var liten, satt jag på hafvets steniga strand och betraktade vågornas dans långt borta i aftonskimret. De gingo, de gingo i ringar och ränder, i långa glänsande rader ut på det vida blå, och om en stund kunde man ej mera skilja den ena ifrån den andra. De kommo dock alla sist till den yttersta randen af hafvet, där vattnet var slut och himmelen började. Där var ett ställe, där solen helst tyckte om att gå ner vid midsommartid och dyka en stund i de glänsande vågorna. Det var ett underbart ställe, underbart var det och mycket ljufligt, ty just där var det, som alla kvällens och skyarnas andar lekte sin luftiga lek med vågen och afton-

rodnaden. De flögo som fladdrande röda strimmor, än hit, än dit öfver vattenspeglarna; de dansade, de brottades, de sprungo efter hvarandra som hök och dufva, de tumlade öfver hvarandra, de lufvades på lek, och de kysstes emellanåt. Ett muntert släkte var det; de samlade luftens fina solrök, som flöt lik ett flor öfver kullarna, rullade floret tillsamman, gjorde bindlar däraf och bundo för hvarandras ögon till att leka blindbock. Då hände att en af dem for ner i hafvet som en pil, och hela svärmen for efter honom, som ett yrande regn af rosor och gnistor, men huj, där dök han strax åter upp, tog ett hopp och satte sig att rida grensle öfver det gyllne molnet, som sakta for sin väg genom rymderna. Och några bland dessa fina luftväsen voro större och starkare, än de öfriga. De togo en stjärna från aftonhimlen och kastade boll med henne. Många tusende utsträckte sina små armar att taga lyra med stjärnan, men hon steg i en båge öfver himmelens rand, föll i hafvet, lik ett brinnande ljus, och brast sprakande sönder i millioner stycken, som yrde kring vågen. Det var ett skum af silfver! Det var ett regn af diamanter! Och detta roade kvällens andar obeskrifligt; de klappade i sina små händer, de togo hvarandra i hand och dansade i ring kring himmelens hvalf, så att molnen med hast foro undan, och rundt omkring var ej annat att se än fladdrande strimmor af andarnas ljusgula hår, som flög, likt ett norrsken, i vågor och flammor för aftonfläktarna ...

Sådant ser man, när man är liten. Sedan, när man blir stor, då växer en hinna öfver ens ögon, så att man icke mera ser den finaste doften på fjärilns vingar, den skäraste färgen på blommornas blad och andarnas himmelska lek i sommarkvällen.

Det var en gosse vid namn Elias; hans faders gård stod mellan den mörka skogen i öster och det stora hafvet

i väster. Han var mild och vek och älskade mycket att höra vackra sagor. — Jag kan ej begripa hvad det skall bli af Elias i världen — sade ofta hans far, som var en flink jordbrukare och kunde köra sin plog, trots någon i landet. — Pojken är alldeles för fin om hullet och för mjuk om hjärtat. Är det skick och fason för en rättskaffens bonde? Nej, då är annat gry i Erik, bror hans; den pojken har armar som grytkrokar och ben som järnstörar. Elias tittar mot skyn, liksom ville han mantalsskrifva myggorna, men Erik kör det, som skall köras på åkern, och bryr sig litet om, hvarifrån vinden blåser. Sanna mina ord: Erik blir med tiden en rik man, men Elias får bo i molnen, med solsken till frukost och månsken till aftonvard.

— Det kommer an på hvad han får lära — sade klockaren, som läst många böcker och hade reda på saker och ting. — Det är godt att ha en stark arm, och landet behöfver sådana. Men det behöfver också goda hufvuden och ögon, som begripa det fina i världen. Låt Elias gå i skola, så få vi se hvad vår Herre menat med pojken.

— Må så vara, efter ni säger det — sade fadern. Och så begynte Elias läsa för klockaren.

En kväll på hösten, när skymningen redan kom med brasornas sken och sagor och äfventyr, sutto barnen i ring kring döfva Kajsa, som visste flera sagor än någon, och som aldrig behöfde svara på några frågor, när hon berättade. Det var för underbart att höra, och ingen kunde begripa, hvarifrån hon tagit så sköna sagor om prinsessor och förtrollade slott, rosenlundar och paradislustgårdar. Hon berättade för barnen om de goda feernas silfverslott, som stråla af ädelstenar, om Neckens palats i det djupa hafvet, om de blå bergen i Ginnistan, där guldfasanerna bygga sina bon och som ständigt synas lika långt borta, om man än går åt det hållet i tjugu år.

— Ack, den som komme dit och finge plocka fasanernas guldägg! — suckade en af de små.

— Ack, den som en enda gång finge se ett slott af silfver och ädelstenar! — inföll snickarens lilla Peter.

Vid dessa ord upplyfte Elias sina milda ögon och nickade vänligt. — Det är ingen konst alls — sade han; — det ser jag mest alla dagar.

— Du? — skreko barnen. — Du? — ropade Erik och gapskrattade. — Jo, det skulle man tro! Här lära visst vara många slott af silfver bland skogens enrisbuskar!

— Kom bara med i morgon afton, en stund innan solen går ned — sade Elias saktmodigt.

— Topp! — sade alla, och följande afton gingo de med Elias ut på en kulle vid stranden, där man kunde se långt öfver hafvet. — Det är icke så vackert nu, som om midsommar — sade Elias. — Andarna sörja däröfver att sommaren flyr, de dansa icke så lustigt som förr, men vänta bara; rättnu begynner det.

Alla barnen sågo i största förväntan bort mot det vida hafvet, där aftonhimlen färgades röd i purpur och guld. Och icke länge läto andarna vänta på sig.

Knappt hade solens skifva med yttersta kanten vidrört hafsytan, innan där flög ett glimmande sken öfver alla skyar och vågor, och de härliga slotten skeno med sina höga pelare och sina försilfrade tak, och de små luftandarna gingo ur dem och begynte leka i guldmolnen.

Det var så härligt, så förtjusande skönt... Elias klappade i sina händer och ropade: — Se ni! Se ni! Där komma de!

Alla barnen sågo ditåt, och somliga sågo ingenting, och några sågo slotten, men icke andarna. Blott en liten trasig tiggarflicka klappade, liksom Elias, händerna, och

skrek, utom sig af glädje: — Jag ser dem! Jag ser dem! Där komma de!

— Hvad för slag? — ropade Erik, som också följt med. — Jag ser ingenting annat, än några molntappar, som drifvas af vädret. Molnen äro bara vattendunster, har far sagt, och jag vet något mera än ni om den saken.

— Nå, hvad vet du? — frågade barnen.

— Jo, jag vet ett ordspråk, som säger: »*aftonrodnad vacker natt, morgonrodnad slaskig hatt*».

— Nej, så var det icke! — skrek en annan af pojkarna. — Så här var det: »*aftonrodnad slaskig natt, morgonrodnad vacker hatt*».

— Det ljuger du, så lång du är — skrek Erik.

— Du ljuger, och inte jag — skrek den andre.

— Där har du för det — skrek Erik åter, och så begynte pojkarna slåss och rappa om hvarandra af alla krafter midt i aftonrodnaden.

— Nej, se så vackert! — utropade Elias och den lilla tiggarflickan, och flera af de andra barnen ropade, likasom de: — Nej, se så vackert! — Ty just nu hade strimmorna bredt sig ut öfver hela himmelens hvalf, andarna hade tagit i ring och dansade kring sina gyllne slott, och somliga af dem sprungo i långa rader ut på den röda spegeln af hafvet, togo fart och kryssade kring i vida, vackra cirkelbågar, alldeles som snälla skridskolöpare på en blank is, när den första frosten byggt tak öfver sjöarna.

— Vänta du — skrek pojken, som hade fått stryk af Erik; — jag skall gå hem och klaga för far!

— Men kan du icke se? — ropade Elias, utom sig af förtjusning. — Nu stiger ett torn på det högsta slottet i skyn.

— Och där är en silfverspira i toppen och högst uppå den ett kors af guld, och röda flaggor fladdra

rundt kring tornet! — skrek lika förtjust den lilla tiggarflickan.

— Bryr jag mig om sådant narrverk! — sade Erik förargad.

— Vänta litet ännu — bad snickarens lilla Peter, som näst Elias och flickan hade ögon att se det vackra på himmelen. — Ack, sådana klara färger! Se huru stränderna glänsa därborta i grönt och guld, huru bergens toppar blänka mot skyn, huru svanorna simma i viken och huru det sakta, röda svallet af vågen därborta mot klippan bryter sig i ett skum af silfver.

— Och hör hur det går en ton öfver vågorna, hur det sakta sjunger i löf och grenar! — utropade tiggarflickan.

— Och se — bad Elias — se dit! ... Där tågar en skara af andar med blixtrande svärd och blanka hjälmar till strid emot slottet... Konungen kommer ut med en krona på hufvudet och leder vid handen en hvitklädd prinsessa... Nej se, hvad hon är vacker! ... Och därborta i klyftan ryter den gräsliga draken med sitt öppnade gap... och alla de fladdrande andarna, konungens folk och stridsmän, rusa tillbaka från hafvet. De ställa sig i täta leder utanför slottets mur.. de afskjuta sina förgyllda pilar, som regna ned öfver fiendens skaror... och nu rycka härarna fram till strid... Pang, hur det klingar i alla hjälmar och kronor af blanka hugg... en stormvind kommer från öster och skakar slottets grundvalar... det skälfver, det vacklar, det störtar tillsamman, det brinner ... och genom lågorna skina ännu andarnas svärd och prinsessans hvita, fladdrande klädning af silfverskir...

— Nå, den kan då prata i vädret — mumlade Erik föraktligt. — Har man någonsin hört en sådan gallimatias! Nej, nu går jag hem att äta gröt.

— Ja, nu gå vi hem att äta gröt — skreko de flesta

af barnen. Endast Elias, tiggarflickan och lilla Peter kvarblefvo ännu länge på stranden, till dess att sista strimman af kvällen förgått och andarnas vackra lek flutit bort i rymderna.

Sedan den kvällen gingo nu tolf år förbi, och mycket var förändradt. Erik hade blifvit en stark, rask och välmående bonde, som skötte faderns hemman med drift och omtanke, plöjde åkern, dikade mossarna och röjde nya bygder i ödemarkerna. Elias hade i flera år varit borta på utrikes resor, och när han kom tillbaka, hade han skriffvit sköna böcker om Guds stora under i naturen.

En afton stodo två unga män på kullen vid sjön och sågo med varma, barnsliga ögon på andarnas lek långt borta i skyn. Och andarna voro sig lika; det odödliga åldras aldrig; men de båda unga voro ej alldeles desamma som förr. Det var Elias och hans vän snickarens lilla Peter, som främst af alla hade betraktat färgerna och landskapet och svanorna i sjön. Vännen var nu en målare, vida berömd för härliga taflor. Elias var en skald af de få, som dikta ur naturens eget hjärta. De sågo ömsom på hvarandra och på aftonrodnaden och smålogo godt, när de märkte hvarandras tankar. — Ja, ja, sade de — det är allt som förr, men barndomens ögon ha vi ej mer så klara. Det ligger redan ett flor öfver andarnas spel och naturens friskhet, men Gud allena ske äran: vi kunna genom floret se dessa sköna bilder ännu.

— Minns du den kvällen — skämtade målaren — när vi stodo så hänryckta öfver skyarnas färgspel och Erik i vår glädje påminde oss, att vi borde gå hem för att äta gröt?

— Ja — sade Elias — det minns jag mycket väl, och gröten har gifvit Erik starka armar, liksom naturens skönhet gifvit oss starka vingar. Men den kvällen var ännu en tredje bland oss, som hörde och såg mer än

andra, och det var en liten tiggarflicka. Bland oss tre, var hon den enda, som hörde en ton i vågorna. Det var den tredje ädla gåfvan, som vi hade bland oss, det var musikens ljufva gåfva, för hvilken människornas hjärtan smälta som vax.. Hvar är vår syster bland de utvalda på jorden? Hvad har det blifvit af den lilla flickan? — Ack, hon var fattig och utan lärdom, liksom vi, men kanske har hon icke, som vi, haft den stora lyckan att kunna utbilda Guds gåfva till klarhet inom sig. O, att så många, många sköna gåfvor förspillas på jorden!

Medan Elias ännu talade, hördes borta från skogen en röst, så klar som klaraste silfver, och en visa så enkel och skön, som om skogen själf hade diktat den i sin grönaste grönska. Fram trädde mellan träden en vallflicka, som dref sina kor tillbaka till kvällen, och hon nalkades kullen, och de unga männen kände igen den lilla tiggarflickan. Hon kände dem likaså och hälsade dem med blyghet och glädje. Hon sjöng sina visor för dem i kvällens klarhet; härliga, hulda, ljufva visor, sådana man endast kan lära af skogens löf och ängens blomster. Och målaren och skalden hörde därpå och rördes däraf i sitt djupaste hjärta. — Se — sade de till hvarandra — Guds gåfva är dock aldrig förgäfves; hon sjunger sin klara ton under den fattigas grofva dräkt, såväl som under rikedomens och bildningens fina klädnad. O Gud, vi tacka dig, att du låter det sköna på jorden öfverallt och evinnerligt bana sig väg genom armod och mödor, genom förakt och glömska. Och så veta vi nu, att om ock mycket förgås för att det icke haft vård, så låter du dock ständigt nya blommor spira upp ur naturens sköte. Och vi själfva förgås, men den eviga skönhet, som vi i vår ringhet och svaghet söka att efterbilda, skall icke förgås med oss, utan beständigt lefva i

nya vårblomster. Så måla vi, och så sjunga vi glada, ty vi måla och vi sjunga det, som aldrig kan dö.

Nu rörde solen åter vid ytan af sjön, och hela himmelen rodnade rundt omkring. Där stodo åter de sköna, glimmande slotten i skyn med sina pelare af kristall, sina höga torn och spiror af silfver. Och andarna fladdrade åter ut därifrån och döko i hafvet, så att vågen yrde i gnistor och rosor, och de togo i ring och dansade rundt kring himmelens fästen. Stränder och höjder skeno i aftonrodnaden, snöhvita svanor summo på sjön, där for öfver på vågen en klingande ton, och den nedgående solens strålar spelade klart öfver de tre Guds utvalda på kullen — målaren, skalden och sångerskan från den gröna skogen.

Pukkis visa.

Och Pukki han var en äkta spanjor,
vauvau, vauvau, vauvauedivau,
och han var så svart, så att ingen det tror,
vauvau, vauvauedivau.
Vauvau, vauvau, vauvau!
Vauvauedi, vauedi, vauedi, vauedivau!

Han åt på hotell precis klockan två,
vauvau etc.
han åt på minuten och passade på,
vauvauedi etc.

Och glömdes hans tid, hans herre till skam,
vauvau etc.
bar Pukki i munnen galoscherna fram,
vauvauedi etc.

Sex tallrikar kött dem slök han helt lätt,
men ack! för den sjunde var Pukki för mätt.

I köket var han en vådelig gäst,
han tog hvad han fann att där smakade bäst.

Och var på kalas stortårtan sin kos,
låg en under bordet och slekte sin nos.

Men tapper i krig var Pukki helt visst;
för kissornas klösor ett öga han mist.

Och trogen polis båd' dagar och natt;
adjö med den tjufven, som Pukki fick fatt!

Han skällde sig hes, förtjänte sitt bröd;
han följde sin herre i lif och i död.

De reste en natt i vinter och frost,
och efter i spåren sprang Pukki på post.

Då hördes ett larm, ett skall och ett tjut,
och släden han var då långt stycke förut.

Och vargarnas flock, väl sju på en gång,
de rusade fram emot Pukki i språng.

Han slogs mot de sju, han skällde, han bet,
och drifvan bar spår af att striden var het.

Men ugglan, som satt i tallarnas topp,
hon såg huru vargarna åt' honom opp.

Och drifvan hon grät, och släden han for,
men visst var det synd på en äkta spanjor.

Lasse liten.

Det var en gång en gosse som hette Lars, och efter han var så liten, kallades han Lasse liten. Han var en tapper karl: han reste kring hela världen i en ärtskidsbåt.

Det var om sommaren, när ärtskidorna växte gröna och långa i trädgården. Lassa liten kröp in i ärtlandet på gången mellan bänkarna, där ärtstänglarna växte honom högt öfver mössan, och bröt sjutton stora skidor, de största och rakaste han kunde önska sig. Lasse liten tänkte kanhända att ingen såg honom, och det var dumt, ty Guds öga ser öfverallt.

Då kom trädgårdsmästaren gående med sin bössa på axeln och hörde någonting prassla i ärtlandet. — Jag tror det är sparfvar — ropade han. — Kas, kas! — men inga sparfvar flögo, ty Lasse liten hade inga vingar, bara två små ben.

— Vänta, nu skall jag ladda min bössa och skjuta sparfvarna — sade trädgårdsmästaren.

Då blef Lasse liten rädd och kröp fram ur gången. — Förlåt mig, käre trädgårdsmästare — sade han; — jag ville söka mig några vackra båtar.

— Det må vara för denna gång — sade trädgårds-

mästaren. — Men en annan gång måste Lasse liten begära lof att söka fartyg i ärtlandet.

— Det skall jag göra — svarade Lasse, och så bar det af till standen. Där rispade han upp sina ärtskidor med en knappnål, spjälkad dem ordentligt och bröt små stickor till roddarbänkar. Sedan tog han ärterna, som varit i skidorna, och lade dem till last i båtarna. Somliga skidor gingo sönder, somliga blefvo hela; och när alla voro färdiga, hade Lasse liten tolf båtar. Men det skulle ej vara båtar, det skulle vara stora krigsfartyg. Han hade tre linjeskepp, tre fregatter, tre briggar och tre skonertar. Det största linjeskeppet hette Herkules, den minsta skonerten hette Loppan. Lasse liten lade alla tolf i vattnet, och de flöto så präktigt, att inga stora skepp dansat stoltare öfver hafvets böljor.

Nu skulle skeppen resa kring världen. Den stora holmen där borta var Asien; den stora stenen var Afrika; den lilla holmen var Amerika; de små stenarna voro Polynesien, och stranden, där skeppen seglade ut, var Europa. Hela flottan reste ut och flöt långt bort till världsdelarna. Linjeskeppen seglade raka vägen till Asien; fregatterna reste till Afrika; briggarna till Amerika och skonertarna till Polynesien. Men Lasse liten stod kvar i Europa och kastade småstenar ut i världshafvet.

Då fanns vid stranden af Europa en riktig båt, pappas egen, vackra, hvitmålade båt, och Lasse liten klef i båten. Ärtskidsbåtarna hade hunnit så långt, att de knappt mera syntes som små grässtrån ute på oceanen. Lasse liten fick lust att själf resa ut till världsdelarna. Det hade väl pappa och mamma förbjudit, men Lasse liten kom icke ihåg det. Jag skall ro ett litet, litet stycke ut, tänkte han. Jag skall taga fast skeppet

Herkules nära Asiens kust, och sedan ror jag hem till Europa igen.

Lasse liten ruskade på tåget, hvarmed båten var fastbunden, och det var märkvärdigt, att tåget lossnade. Ritsch, ratsch, karl är karl, och så sköt Lasse liten ut båten.

Nu skulle han ro, och ro kunde han, efter han hade rott så ofta på trappan därhemma, när trappan låtsade vara båt och pappas stora käpp åra. Men när Lasse liten ville ro, funnos inga åror i båten. Årorna voro inlästa i strandboden, och Lasse liten hade inte märkt, att båten var tom. Det är inte så lätt som hvar man tror att ro till Asien utan åror.

Hvad skulle Lasse liten nu göra? Båten var redan ett godt stycke ute på sjön, och vinden, som blåste från land, dref honom ständigt längre ut. Nu blef Lasse liten rädd och började skrika. Men ingen människa fanns på stranden; ingen hörde honom. Blott en stor kråka satt ensam i den stora björken; nedanför björken kröp trädgårdsmästarens svarta katt och lurade på kråkan. Ingendera brydde sig det minsta om Lasse liten, som dref ut i sjön.

Ack, huru Lasse liten nu ångrade, att han varit olydig och gått i båten, fastän far och mor så ofta förbjudit det! Nu var det för sent, nu kunde han ej mera komma till land. Kanske skulle han förgås på den stora sjön. Hvad skulle han göra? När han skrikit sig trött och ingen hörde honom, knäppte han sina små händer och sade: — Gode Gud, var inte ledsen på Lasse liten!

Och så somnade han.

Fastän det nu var ljusa dagen, satt den gamle Nukku Matti vid stranden af Fjäderholmarna och metade

små barn med sitt långa metspö. Han hörde de sakta orden, som Lasse liten talat till Gud; strax drog han båten till sig och lade Lasse liten att sofva på rosenbäddarna.

Därpå sade Nukku Matti åt en af drömmarna: — lek med Lasse liten, att han inte får tråkigt!

Det var en liten drömgosse, så liten, så liten, att han var mindre än Lasse själf, han hade blå ögon, ljust hår, röd mössa med silfverband och hvit tröja med pärlor på kragen. Han kom till Lasse liten och sade: — har du lust att resa kring hela världen?

— Ja — sade Lasse i sömnen; — visst har jag lust.

— Kom då — sade drömmens gosse, och låt oss segla på dina ärtskidsfartyg. Du seglar på Herkules, och jag reser på Loppan.

Så reste de af från Fjäderholmarna, och om en liten stund voro Herkules och Loppan vid Asiens stränder långt borta vid världens ände, där Ishafvet flyter genom Behrings sund tillsammans med Stilla Oceanen. Här var så kallt, så kallt; de höga isbergen glimmade underbart, och de stora hvalfiskarna bodde nu under tak; de förmådde ej stöta hål i isen med sina klumpiga hufvuden. Rundtomkring på de öde stränderna låg snö och åter snö, så långt ögat kunde se; där rörde sig små grå människor, klädda i ludet skinn, och åkte i små slädar genom drifvorna, men slädarna voro förspända med hundar.

— Skola vi gå i land här? — frågade drömmens gosse.

— Nej — sade Lasse liten — jag är så rädd att hvalfiskarna uppsluka oss och de stora hundarna bita oss. Låt oss hellre resa till en annan världsdel.

— Må göra — sade drömmen med den röda mössan

och silfverbandet; vi ha ej långt till Amerika — och i detsamma voro de där.

Där var solsken och mycket varmt. De höga palmerna stodo i långa rader på stranden och buro kokosnötter i topparna. Människor, röda som koppar, redo i sporrsträck öfver de omätliga gröna ängarna och kastade sina spjut emot buffeloxarna, som vände mot dem sina hvassa horn. En ofantlig kungsorm hade krupit upp på den höga palmens stam och kastade sig ned på ett litet lamadjur, som betade gräset vid foten af palmen. Knaps, så var det förbi med det lilla djuret.

— Skola vi gå i land här? — frågade drömmens gosse.

— Nej — sade Lasse liten; — jag är så rädd att buffeloxarna stånga oss och att den stora ormen äter upp oss. Låt oss resa till en annan världsdel.

— Må göra — sade drömmen med hvita tröjan; — vi ha bara ett litet stycke till Polynesien — och så voro de där. Här var ännu varmare, ja, så varmt som på badstugulafven, när man nyss slagit vatten på ugnen. Här växte på stranden de kostligaste kryddor: pepparbusken, kanelträdet, ingefäran, saffran, kaffebusken och tebusken. Bruna människor med långa öron och tjocka läppar, hiskeligen målade i ansiktet, jagade en gul, fläckig tiger mellan de höga bamburören på stranden, och tigern vände sig om och slog sina klor i en af det bruna folket. Då togo alla till flykten.

— Gå vi i land här? — frågade drömmens gosse.

— Nej — sade Lasse liten. — Ser du ej tigern där borta vid pepparbusken? Låt oss resa till en annan världsdel.

— Det kunna vi göra — sade drömmens gosse med de blå ögonen. — Vi ha ej långt till Afrika — och som han sagt det, voro de där.

De ankrade vid mynningen af en stor flod, och dess stränder voro så gröna som grönaste sammet. Ett stycke från floden utbredde sig en omätlig sandöken. Luften var gul; solen brände så het, så het, som ville han bränna jorden till aska, och människorna voro svarta som svartaste bläck. De redo genom öknen på höga kameler; lejonen röto af törst, och de stora krokodilerna gapade upp ur floden med sina grå ödlehufvuden och sina hvassa, hvita tänder.

— Gå vi i land här? — frågade drömmens gosse.

— Nej — sade Lasse liten. — Solen bränner oss, lejonen och krokodilerna göra oss illa. Låt oss resa till en annan världsdel.

— Vi kunna ju segla till Europa tillbaka — sade drömmens gosse med det ljusa håret. Och med detsamma voro de där.

De kommo till en strand. Där var allt så svalt och bekant och vänligt. Där stod den höga björken med sina hängande löf; i dess topp satt den gamla kråkan, och vid dess fot kröp trädgårdmästarens svarta katt. Icke långt därifrån var en gård, som Lasse liten sett förr. Vid gården var en trädgård, och i trädgården växte ett ärtland med långa ärtskidor. Där gick den gamle trädgårdmästaren med sin gröna kaschett och undrade om gurkorna voro mogna. Där skällde Fylax vid trappan, och när han såg Lasse liten, viftade han på svansen. Där mjölkade gamla Stina korna vid ladugården. Där gick en mycket bekant fru, i sin rutiga ylleschal, att se hur väfvarna blektes på gröngräset. Där gick en också mycket bekant herre i gul sommarrock, med en lång pipa i munnen, att se huru skördefolket skar rågen på åkern. Där sprungo en gosse och en flicka på stranden och ropade: — Lasse liten! Lasse liten! Kom hem och ät smörgås!

— Gå vi i land här? — frågade drömmens gosse och plirade så skälmskt med de blå ögonen.

— Kom med, så skall jag bedja mamma gifva dig en knäckebrödssmörgås och ett glas mjölk — sade Lasse liten.

— Vänta litet — sade drömmens gosse. Och nu såg Lasse liten huru köksdörren stod öppen, och därifrån hördes ett sakta, behagligt fräsande, liksom när man slår med slefven den gula vispdegen i en het plättpanna.

— Kanske resa vi nu tillbaka till Polynesien? — hviskade drömmens glada gosse.

— Nej, nu steka de plättar i Europa — sade Lasse liten och ville springa till land, men han kunde inte. Drömmens gosse hade bundit honom med band af blommor, så att han inte kunde röra sig. Och nu kommo alla de små drömmarna omkring honom, tusen och åter tusen små barn, och togo i ring kring honom och sjöngo en liten visa:

Världen är så stor, så stor,
Lasse, Lasse liten!
Större än du nånsin tror
Lasse, Lasse liten!

Där är hett och där är kallt,
Lasse, Lasse liten!
Men Gud råder öfverallt,
Lasse, Lasse liten!

Många mänskor lefva där,
Lasse, Lasse liten!
Lycklig den, som Gud har kär,
Lasse, Lasse liten!

När Guds ängel med dig går,
Lasse, Lasse liten!
Ingen orm dig bita får,
Lasse, Lasse liten!

Säg, hvar trifves du nu mest?
Lasse, Lasse liten!
Borta bra, men hemma bäst,
Lasse, Lasse liten!

När drömmarna sjungit sin visa, hoppade alla bort, och Nukku Matti bar Lasse åter i båten. Länge låg han helt stilla, och allt hörde han ännu hur plättpannan fräste därhemma i spiseln. Fräsandet blef allt tydligare; Lasse liten hörde det helt nära bredvid sig — och så vaknade han och slog upp sina ögon.

Då låg han i båten, där han hade somnat. Vinden hade vändt sig, och båten hade med den ena vinden drifvit ut, med den andra vinden åter tillbaka till stranden, medan Lasse liten sof. Men det, som Lasse ansett för plättpannans fräsande, det var vågornas sakta sorl, när de slogo mot stenarna vid stranden.

Lasse liten gnuggade sömnen ur ögonen och såg sig omkring. Allt var som förr; kråkan i björken, katten på gräset och ärtskidsflottan vid stranden. Somliga af skeppen hade förlist, och somliga hade drifvit tillbaka till stranden. Herkules hade kommit med sin last tillbaka från Asien; Loppan hade kommit från Polynesien. Och alla världsdelarna voro precis där de varit förut.

Lasse liten visste ej rätt hvad han skulle tro. Han hade så ofta varit i Fjäderholmarnas grotta, och likväl visste han icke huru drömmarna gyckla. Men Lasse liten bråkade ej sitt hufvud med sådant; han samlade

hop sina fartyg och marscherade uppför stranden tillbaka till gården.

Då kommo bror och syster emot honom och ropade på långt håll: — Hvar har du varit så länge, Lasse? Kom hem, får du smörgås! — Men köksdörren stod öppen, och därifrån hördes ett besynnerligt fräsande.

Trädgårdsmästaren stod nära grinden och vattnade till kvällen dill och persilja, morötter och palsternackor. — Nå — sade han — hvar har Lasse liten varit så länge?

Lasse liten knyckte på nacken, såg styf ut och svarade: — jag har seglat kring världen i en ärtskidsbåt!

— Åhå! — sade trädgårdsmästaren.

Han hade glömt Fjäderholmarna, han!

Men du glömmer dem inte, du vet att de finnas, du känner deras strålande grotta. De lysande silfverväggarna rosta aldrig; de gnistrande diamanterna fördunklas aldrig, och aldrig upphör musiken att klinga så sakta, så sakta i grottans ljufliga aftonskymning. Liksom de klara stjärnorna aldrig åldras, så åldras heller aldrig de lätta, luftiga drömmarna i Fjäderholmarnas salar. Kanske har du sett en skymt af deras fina vingar, när de flyga omkring din hufvudkudde? Kanske har du mött densamma drömmens gosse med de blå ögonen och det ljusa håret, han, som bär den röda mössan med silfverbandet och den hvita tröjan med pärlor på kragen? Kanske har han låtit också dig se alla världens länder och folk, den kalla ödemarken och de brännheta öknarna, de mångfärgade människorna och de vilda djuren i hafvet och skogen, så att du må lära allting, men komma med glädje hem tillbaka? Ja, hvem vet? Kanske har också du rest en gång kring den vida världen i en ärtskidsbåt?

Innehåll:

SAMLADE SKRIFTER

AF

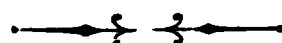
ZACHARIAS TOPELIUS

27.

TJUGUSJÄTTE DELEN

LÄSNING FÖR BARN

II

G. W. EDLUNDS
FÖRLAGSAKTIEBOLAG
HELSINGFORS.

LÄSNING FÖR BARN

AF

ZACHARIAS TOPELIUS

ANDRA BOKEN

G. W. EDLUNDS
FÖRLAGSAKTIEBOLAG
HELSINGFORS.

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1906

Förord

till

ONKEL ADAM.

Tillåt mig att sända dessa lekande blad, icke åt den frejdade skriftställaren, icke åt tänkaren i samhällets högsta frågor, men åt den klarsynte människokännaren, den ädle, varmhjärtade barnavännen i Östergötland.

Det har vederfarits eder, bäste Onkel, likasom mången upphöjd ande, att sedan ni länge betraktat lifvets ström i den breda fåran, har ni känt ett behof att åter hvila vid den ogrumlade källan. Ni har lyssnat på dessa ljud ur naturens innersta, hvilka, omedvetna och oförstådda, komma till oss i barnets lekar. Ni har igenkänt i dem det ursprungliga väsendet före söndringen mellan natur och ande. Ni har gifvit akt på denna andes första kamp att frigöra sig och behärska naturdrifterna, och ni har med erfaren hand sökt att leda hans första steg på vägen till ljus och frihet, sanning och rätt.

Edra unga vänner kunna ej fatta hela styrkan af den hand, som leder dem; men de känna desto bättre att handen är varm. Vet ni väl, bäste Onkel, att edra ord hafva ett långt eko och eder kärlek ett djupt gensvar? Hundrade mil från den strand där ni bor, och långt bland Finlands moar, klappas det i många små

händer af glädje, när ett nummer af *Linnea* kommer med posten.

De äro farliga recensenter, dessa små. Vet ni hvad det är, som mest förtjusar dem uti Linnea? Det är icke blott de sanna, åskådliga, ur det lefvande lifvet tagna berättelserna, utan också det, att berättaren ställer sig midt ibland dem. De många, som tala till barn i den bekanta *nedlåtande* tonen, likasom skulle de sänka sig till varelser af en lägre ordning, de ana icke hur fin näsa man har vid den ålder, när man glömmer att bruka näsduk. Och jag ville fråga dessa lärare, dessa författare och författarinnor för barn, om de verkligen tro sig stå så högt, att de måste *sänka sig* till barndomens åskådningssätt. Jag ville fråga dem, om de verkligen genomgått den långa ödemark af tvifvel, söndring och själskamp, som man måste genomgå, för att återkomma till denna objektiva åskådning, denna sublima enhet mellan tro och öfvertygelse, hvilken endast den högsta vishet äger gemensam med barndomens oskuld. Hafva de icke det, då måste de *höja sig* till barnets ståndpunkt. Ty ett ofördärfvadt barn är dock alltid ett stycke grekisk plastik, och det är just detta stora, antika lugn, som utgör morgonglansen öfver barndomens dagar och gör på oss andra, seglare uti stormen, ett så svalkande, så välgörande och tillika så rörande intryck.

Man borde akta sig att störa detta lugn i förtid. Lifvet arbetar på söndring alltifrån vaggan, men hvarje sann utveckling sker gradvis. Hvarför icke låta plantan rota sig i den svala jorden, tills hennes tid är kommen? Hvarför plantera henne i krukor och ställa henne att brådmogna i solbaddet? Oändligt många föräldrar, lärare och författare gifva sig ingen ro, innan de fört ormen i paradiset; innan de där lyckats antända den förtidiga,

allt förhärjande reflexionen. De kära barnen få ej lämnas att växa i ro med deras glada tro på lifvet, deras lyckliga endräkt med naturen och med sig själfva. De skola i blinken blifva så utmärkt förnuftiga. De få dagligen höra huru den blå himlen är endast en tom luft och den gyllene morgonskyn endast ett duskigt moln; huru lekens kung bär en krona af papper och huru barnkammarens gränslösa värld är endast en förstuga till skolan. Däraf blifva de ock så »förnuftiga», många bland dem, att de vid tio år mästra far och mor, vid femton år Gud och fäderneslAnd. De äro invigda i mycket, om hvilket det vore bättre att vara okunnig, och däremot okunniga i det, hvarpå den sanna lyckan hvilar. Arma själfviska, rotlösa, vissnade barn, utan fäste i himmelen eller på jorden; de äro trötta vid lifvet, när andra börja att lefva.

Finnes där spännkraft i viljan, så kan ännu mycket godtgöras. Men det som aldrig kan ersättas, det är en vissnad, härjad, smågammal barndom. Dessa väsen med en förtorkad rot kunna blifva goda, nyttiga, verksamma, upplysta, men sällan *lyckliga* människor.

Jag föreställer mig, att för detta pris bör man ej köpa vetandet. Det är en sned riktning i tidens uppfostran att anse vetandet vara allt. En människoande behöfver värme lika nödvändigt som ljus. När jag ser så många frusna varelser utgå från våra skolor, känner jag mig ofta frestad att önska dem mindre beläsenhet och mera tro, mindre beräkning och mera hängifvenhet, men framför allt den själens och kroppens hälsa, som endast finnes i jämvikten mellan alla förmögenheter.

Det, hvarpå vår tid lider brist och därför mest behöfver, det är fasta karaktärer. Men huru utbilda sådana utan ett hälleberg af granit, ur hvilket viljan hämtar sitt

järn? Det är den grundfasta, allvarliga gudsfruktan, som saknas i hemmet, i skolan, i barnböckerna, alltför ofta äfven i kyrkan, och därför är allting löst.

I stället plaggar man på de stackars barnen en bråte af moral: likasom kunde man plocka frukten utan att först hafva trädet. »Söker först efter Guds rike, så faller eder allt detta till.»

Jag föreställer mig, att sedeläran i barnaböcker hvarken bör ösas med slef eller påklistras som skylt. Växer hon icke fritt ut ur berättelsen själf — hvilket är det lyckligaste — så må hon åtminstone kläda sig i en så lefvande gestalt, att saken, icke förmaningen, kan tagas i med händerna. Men hvilket pjunk får man ej läsa i mängden af de barnböcker, som öfversvämma vår julmarknad! Jag ville säga till dessa välmenande moralpredikanter: öppnen fönstret och låten världens luft strömma in! Vi begära inga ångor af kamfert från täppta sjukrum. Vi vilja ej hafva dessa förklemade, vekliga, viljelösa dockor, som I pinen ihjäl med edert välmenta gnat. Vi begära hälsa och kraft, mod och beslutsamhet; varma hängifna hjärtan utan beräkning; starka självbehärskande viljor och en frimodig lust att lefva och handla.

Sådan, föreställer jag mig, är den vind, som vi böra låta blåsa in genom det friska barndomslifvet, hvilket må ledas, men icke dämmas. Lägg ännu härtill en lagom tolerans för dess uppsluppenhet och för det stoj, som vid denna ålder är rent af en naturnödvändighet, och jag tror, att vi något så när skola träffa den riktiga tonen.

Jag har ej glömt, bäste Onkel, att det är ni, som redan i många år anslagit denna ton, när ni talat om och till dessa minsta bland våra bröder; ni, som i de mest åskådliga drag har tecknat både det sköna och det

missbildade i plantskolan omkring oss. Men jag har ej velat sända er dessa blad utan att säga huru jag önskar de må tagas. Ty de ha icke skrifvits efter en på förhand uppgjord plan, utan efterhand under loppet af flera år, och därför röjas i dem så många inkonsekvenser. Men hufvudriktningen är dock den, att öppna fönstret och låta den friska luften strömma in genom barnkammaren.

Jag är alldeles ingen vän af barnteatrar i den vanliga betydelsen, när till dem fordras en viss apparat och när de uppträda med anspråk att vara någonting mera än lek. Jag tror tvärtom, att de verka bestämdt skadligt, när den lilla skådespelaren, applåderad af en talrik publik, bekanta och obekanta, får en hög tanke om sin egen förträfflighet. Däremot har jag tyckt mig finna ingenting ondt, men åtskilligt godt i sådana nöjen, när de icke äro eller vilja vara något annat än en lek liksom andra lekar, med några kulisser af stolar eller af gråpapper, fond af granar eller tapeter, ridå af ett täcke eller en gardin, med ett ord, en så enkel tillställning som möjligt, och med en förtjust publik af föräldrar, syskon, tjänstefolk eller kamrater. Då har jag tyckt mig märka, att där i det glada nöjet kan sås ett och annat groende frö af de stora idéer, på hvilka all uppfostran hvilar: gudsfruktan, lydnad, sanning, rättvisa, trohet, barmhärtighet, ödmjukhet, självförsakelse, kärlek, mod, ståndaktighet, tacksamhet, fosterlandskärlek, vördnad emot föräldrar och lärare; — och tillika har jag trott mig märka, att de motsatta felen på samma sätt framträda vida åskådligare och mera gripande för barnasinnet, än i de bästa berättelser. Den, som vet huru fantasi och verklighet äro hos barnet ett, den inser också huru mäktiga intrycken blifva, när godt och ondt i denna

lek stiga lefvande fram, tala lefvande ord och skildra sig själfva i lefvande handling. Jag har sett några bland dessa stycken lekas af barn — de äro alla dessutom gjorda att lekas hellre än att läsas — och jag har sett huru både de små aktörerna (fastän jag ej vill anse dem så) och de små åskådarna alldeles glömt att leken var fantasi och strax varit inne i sagan på fullt allvar. Det är också ingenting annat, än hvad man dagligen ser. Ty leken är för barnet samma verklighet, som handlingen för den vuxna människan; följaktligen ett behof och en lifsyttring. Den dramatiska leken särskildt är så naturlig, ja så medfödd för denna ålder af lifvet, att den kommer alldeles själfmant från de spädaste år: — än leker man främmande, än föreställer man den eller den; och hvad är det annat, än skådespelet i dess enklaste oskuld?

Det beror då på att taga detta medfödda anlag i uppfostrans tjänst, och försöket är icke nytt; det har praktiserats ofta och länge, äfven i skolorna. Men hvad man härtills äger åt detta håll på svenska språket, är hvarken mycket eller, som jag vågar anse, alldeles lämpligt. Jag känner åtminstone icke många barnpjäser, och de äro egentligen hvad man kunde kalla guvernantsstycken, eller sådana, i hvilka den moraliserande tendensen öfverväldigar fabeln. Jag ber eder således, bäste Onkel, anse dessa blad såsom ett försök att fylla bristen — så framt ni anser det som en brist — och tillika såsom de första stegen i en ny riktning; lyckade eller misslyckade, det kan jag ej afgöra; men är riktningen god, skola andra fortsätta och göra det bättre. Allt likväl med det bestämda förbehåll, att det må förblifva en *lek,* och att man ej må häraf göra en teater; — ty en barnteater är och förblifver ett oting. Jag har sällan

gått från en scen med så smärtsamma intryck och med ett så djupt medlidande för olyckliga varelser, som från herr Selinders af många prisade barnteater.

Slutligen ber jag, att ni ej anser mig blind för det här förekommande språkslarf, som olyckligtvis blifvit vanligt för scenen och är en naturlig följd af klyftan mellan det svenska tal- och skrifspråket. Jag har tyvärr ej kunnat skrifva korrektare än andra, utan att blifva styfvare och prudentligare än mina småpratare hade tyckt om.

Mottag, bäste Onkel, försäkran om den oföränderliga aktning och vänskap, hvarmed jag till dagarnas ände förblifver eder tillgifne

Z. Topelius.

Helsingfors den 25 oktober 1865.

Bärplockerskan.

Monolog.

En skogstrakt vid stranden af en sjö.

MARIE (inkommer i lätt sommardräkt, med schäferhatt och bärande en korg på armen, i det hon kastar slängkyssar åt någon som man ej ser).

Adjö, mamma, adjö, adjö! Där står hon ännu på trappan och undrar hvart jag tar vägen i villa skogen. Adjö, adjö, det är ingen fara med mig, jag går att plocka hallon till middagen. Hallon och mjölk, o, så godt!

Det är bittida på morgonen, och daggen glimmar som pärlor i gräset. Solen står ännu helt lågt, men hon stiger nog högre. Hon försofver sig icke, och trött blir hon aldrig. Jag ville vara lik sommarens sol: tidig och klarögd ville jag vara, godt och varmt ville jag blicka på goda och onda.

Hur härligt ändå att vara tidigt uppe, när hela världen skiner af hälsa och ungdom! Det var så mörkt i natt, det lider mot hösten, och jag räknade i går afton etthundratjugu stjärnor. Då kom en sorgsen tanke i mitt hjärta. Jag tänkte: se, nu förgås det vackra på jorden! Men nu, när allt lefver och strålar, nu minns jag ej

mera min korta sorg. Jag är så glad, så glad; jag ville vara en bofink och gunga så högt på björkens grenar. Eller... ja, så är det, jag ville knäppa mina händer och säga: jag tackar dig, gode Gud, att du skapat jorden så skön.

Se huru lugn han nu är, den klara sjön! Och han kan likväl storma... hu, hvad han då kan vara hvit utaf vrede! Men nu är han den allra klaraste toalett-spegel, och de små fiskarna hoppa i solskenet. Där borta vid holmen ror en båt; å, jag känner honom, det är vår båt, det är Fridolf, som tar upp sina nät i sundet. Ej långt från båten simmar en kulle änder. En, två, tre... sju äro de, jag ser dem helt tydligt. Båten hvilar på årorna, Fridolf lyfter sakta sin bössa. Hvad ämnar han göra? Vill han verkligen skjuta de stackars fåglarna? Fridolf! Fridolf!... Han kan ej höra mig. O, hvad jag är rädd! Finns då ingen barmhärtig bröms, som kan bita honom i handen just då han trycker af? (Hon betäcker ögonen med sina händer. Man hör på afstånd ett skott. Marie ser upp.)

Paff! nu small det! Victoria! Victoria! Alla sju flyga sin kos, och Fridolf har skjutit bom! Vänta, du, lönnmördare, det skall du få höra, när jag kommer hem!

Men hvad tänker jag på, som ej plockat ett enda hallon ännu! (Hon plockar.) Smultron och hjortron äro redan sin kos, och åkerbär äro rara. Blåbär kunde väl fås, och lingonen börja mogna. Nå, ville jag plocka kråkbär och hönsbär, då blefve korgen full i en handvändning. Men se, när man vill göra *en* sak ordentligt, skall man ej börja med *två*. Hallongröt, hallonkräm, hallon och mjölk, hallonsaft att blanda i vatten, och hallonte att dricka när man förkylt sig... jo jag tackar, på dessa buskar växer en hel meritförteckning. Och

sedan kanhända med grädde på... arbetaren är sin lön värd.

Blott jag nu visste den bästa vägen. Se, det är konsten, hvartän man i världen går. (Niger.) Var god och säg mig, bästa herr Alstubbe, om jag bör följa vägen längs stranden... Åja, det förstås, han står i maskopi med sjön, han tycker om våtsaker, därför nickar han ja. (Niger.) Men förlåt mig, bästa herr Säfström, hvad är hans mening?... Han bugar... Ödmjukaste tjänarinna, han krusar och bugar immerfort, han är med om allting. Det är visst mycket artigt, men inte blir man klok på det. Kanhända herr Björkman vill gifva mig råd? Hvad befalls? Han skakar sina långa, gröna, friserade lockar, och det betyder: min goda Marie, du kan sköta dig själf. Tackar rätt mycket. Finns ingen mer, som vill visa mig vägen? Det är knappt värdt att jag frågar herrarna Häggström, Eklund, Aspegren, Lindblad och Lönnrot, och bevars från att vända sig till de förnäma i skogen, herrarna Granfeldt, Tallgren och Furuhjelm! Men hvem är det, som rycker mig i klädningen? Ah, det är vår gamla vän, den lilla krokryggiga, småknottriga madam Enegren, som är så nyttig, så misskänd och så förtrampad i världen. Var så god och gif mig ett råd. Gärna, svarar hon. Flicka, säger hon, gå raka vägen genom lifvet, skörta din klädning och bry dig icke om stubbar, stenar, kullfallna stockar och litet spindelväf i skogen.

Jag tackar madam. Men var så god och säg mig om här finnas ormar i gräset. Ja visst, svarar hon. Då vill jag rusta mig till försvar. Jag tager min lilla fällknif — ursäkta, herr Rönnkvist — och skär mig ett spö. Så där, nu är jag väl beväpnad mot troll och odjur.

Mod fattas mig icke och... ritsch, hvad var det, som rasslade där vid den kullfallna aspen?

Ånej, det var bara en tjäderunge, som sprang med kvicka fötter genom det höga gräset. Hade min käpp varit en bössa, så skulle jag (siktar)... ja, jag skulle *icke* ha skjutit honom. Jag skulle ha sagt till honom: lef, flyg, var fri och glad, liksom jag; det är bättre så, än att äta dig till middag med gurkor och lingonsylt och stoppa min kudde med dina plockade fjädrar.

Men jag glömmer alldeles att plocka. Ett, tu, tre, fyra, kissen spelte på lyra, och jag har hallon så dyra. Jag har minsann ingen tid att se åt, om där äro maskar i bären. Hvilket lif, gode Gud, att vara en hallonmask! Födas, växa, lefva och bo i en liten röd stuga, med mjuka, saftiga, doftande väggar, där man har allt i öfverflöd, liksom Klas Ugnstake i pannkaksberget, det skulle mången anse för största lycka. Men jag vet ett som saknas, och det är friheten! Ifall man ej är en larv och en gång får vingar när tiden är kommen.

Nej, så sköna och rika buskar! Här är hallonens fädernesland, här är den sjätte världsdelen: Europa, Asien, Afrika, Amerika, Polynesien och Hallonien. Plock, plock, bären trilla i korgen. I björken sitter en kråka och ser med förundran på mig. Ja, se du, nog tål jag att ses. Ro, ro till fiskeskär, plocka åt barnen röda bär... Hvad var det? En ekorre, tror jag. Han flög med ett hopp uppför granens grenar.

Solen stiger högre, daggen torkar, det börjar bli varmt i skogen. (Aftager hatten.) Hvad här är ensligt, vackert och tyst! De, som sitta hela dagen i sin kammare eller gå på sandade gångar i granna trädgårdar, de veta aldrig huru godt det känns att stundom gå ensam i vilda skogen. O, hvad världen är skön! Hvad

Gud är stor! Och hvad jag är liten här i den stolta skogen!

Så, nu fastnade åter min klädning i hallonriset! Litet ris gör barnet vist. Spindelväf har jag på förklädet och ängsull i fållarna. Hi och hej, korgen är full. Och aldrig såg man rarare hallon. Hör hvad kråkan kraxar däruppe: lägg stora öfverst, lägg stora öfverst, så får du beröm! Men då kvittrar rödstjärten borta i rönnen: ingen falskhet, ingen falskhet! Så som man är, så skall man synas. Nej, Marie, ljug ej till eget beröm; sök hellre förtjäna det!

Ett hallon är större än alla de andra. Det skall den få, som jag mest håller af. Hopp och hej, ja och nej, hvem det är, det vet man ej.

Det var en gång en flicka, som plockade hallon i skogen. Då kom till henne skogens unge prins ur en grotta af granar och sade till henne: sälj åt mig dina hallon! — Hvad ger du mig för dem? — frågade flickan. — Jag ger dig ett guldslott och mitt prinsliga hjärta — svarade prinsen. — Nej, tack skall du ha — sade flickan — gif mig hellre en smörgås, jag är så hungring. — Då skrattade prinsen så, att hans prinsliga hjärta hoppade i honom, och så förvandlades han till en skata, men skatan flög ifrån gren till gren, där flickan gick och skrattade. Det var visst något att skratta åt.

Skogsrå, skogsrå, vill du ha mina bär?
(Ekot svarar: ha dina bär.)
Ger du mig för dem ditt skogiga slott?
(Eko: mitt skogiga slott.)
Och kanske på köpet ditt skogsrådliga hjärta?
(Eko: mitt rådliga hjärta.)
Nej, tack skall du ha.
(Eko: tack skall du ha.)

Ingenting att tacka för. Jag går hem till min mamma.
(Eko: gå hem till din mamma.)
Adjö med dig, adjö.
Eko från alla kanter: adjö, adjö, adjö.)
(Marie hoppar bort.)

Den röda stugan.

Dialog.

AINA och ROSA leka i en grön hage vid landsvägen.

AINA. I dag är första maj. Det är så rysligt roligt. Ser du den blanka silfverpenningen! Den har jag i dag fått af min farmor.

ROSA. Ah, just en sådan har jag också fått af min pappa.

AINA. Hvad skola vi köpa för dem?

ROSA. Ja, hvad skola vi köpa? Kanhända pepparkakor?

AINA. Eller sockerstrufvor. Det brukas ju alltid på första maj.

ROSA. Och litet mjöd. Ty däraf får man märg i benen.

AINA. Nej, jag vet hvad vi skola göra. Vi köpa åt oss den lilla röda stugan där borta vid landsvägen. Där skola vi bo, Rosa.

ROSA. Ja, vet du, det göra vi. Och så flytta vi dit i morgon.

AINA. Jag vet ej om jag hinner i morgon. Jag har så långa läxor, och mina dockor måste ha nya sommarkläder. Men kanske i öfvermorgon.

ROSA. Ja, i öfvermorgon. Och så köpa vi hvar sin lilla ko.

AINA. Och hvar sin lilla kalf.

ROSA. Och så mjölka vi korna.

AINA. Och sila mjölken till filbunkar. Men vi måste också ha kaffegrädde.

ROSA. Ja, det förstås. Vi bjuda pappa och mamma och farmor och mormor på kaffe.

AINA. Och så ha vi färska skorpor. Dem köpa vi från bagarn.

ROSA. Nej, vet du, dem baka vi själfva. Månne där finns någon bagarstuga?

AINA. Om där ej finns någon, så baka vi i köket. Vi ha hvar sitt lilla tråg, och degen knåda vi själfva.

ROSA. Och så trilla vi bullarna med litet mjöl under. Och så grädda vi dem.

AINA. Men först måste de jäsa.

ROSA. Ja, först måste de jäsa. Och litet knäckebröd baka vi med. Det krusa vi själfva och nagga det, eller hvad tror du?

AINA. Det förstås. Och så kärna vi smör af filbunkarna. Nog kan jag kärna.

ROSA. Jag också. Jag fick en liten blåmålad kärna till julklapp. Men bara där ej finns möss uti köket?

AINA. En liten kisse måste vi ha.

ROSA. Och en liten hund, som skall heta Azor. Han skall bära ett rödt halsband.

AINA. Så måste vi ha hvar sin höna och hvar sin tupp. När vi få ägg, så grädda vi plättar och bjuda främmande.

ROSA. Men vet du, Aina, aldrig i världen går det an att vi ha två tuppar. De slåss så förskräckligt.

AINA. Ja, då är det bäst, att vi ha bara en. I stället ha vi några kycklingar och några ankor.

ROSA. Och vet du, vi måste nödvändigt ha några dufvor, de äro så vackra och tama. Bara ej höken tar dem?

AINA. Nej, då skall Frans skjuta höken med sprättbåge. Jag tycker vi borde ha en häst. Det är så roligt att åka.

ROSA. Men hvem skall sköta honom?

AINA. Det få drängarna göra. Menar du, att vi ha någon bucka-bässe?

ROSA. Nej, jag är rädd för stallgumsen. Jag tror vi ha bara några små lamm.

AINA. Och en liten gris. Han skall få äta ur diskämbaret.

ROSA. Ja, men när grisen blir stor?

AINA. Då göra vi sylta af honom. Jag tycker så rysligt om syltfötter.

ROSA. Hur skall det se ut i vår stuga?

AINA. Där skall vara mycket nätt. Rutiga mattor om vintern och enris på golfvet om sommarn. Fyra stolar och ett bord och två byråer och en säng. Nog sofva vi i samma säng.

ROSA. Visst göra vi det. Men hvem väcker oss om morgnarna?

AINA. Kära du, det gör tuppen. Och så koka vi själfva kaffe åt oss. Inte behöfva vi någon piga. Pappa säger alltid, att jag är mammas piga.

ROSA. Men vet du, Aina, det är så tråkigt att skura. Och hvem skall tvätta våra kläder?

AINA. Dem skicka vi hem till byket. Och nog skurar Stina åt oss.

ROSA. Men hvar få vi mat?

AINA. Kära Rosa, förstår du inte, att vi köpa oss mat. Och så koka vi själfva.

ROSA. Men hvar få vi pengar att köpa för?

AINA. Ja, hvar få vi pengar? Jo, vänta, vi binda kvastar och sälja dem i staden.

ROSA. Räcker det till?

AINA. Visst räcker det till. Och dessutom kunna vi lära små barn läsa.

ROSA. Men då kan det hända, att de äro lata och odygdiga.

AINA. Ja, då ha vi ris åt dem bakom kakelugnen. Det skall bli roligt.

ROSA. Skall det bli roligt att ge ris?

AINA. Nej, men att läsa med små barn. Och de, som äro snälla, få leka med våra dockor. Dockskåpen ta vi med?

ROSA. Ja visst. Och hvar söndag gå vi i kyrkan.

AINA. Men när det regnar och är fult väder, så läsa vi predikan hemma.

ROSA. Och sedan komma de alla till oss på eftermiddagen, din pappa och min pappa, och din mamma och min mamma, och farmor och mormor och Mimmi och Nanne och Julia och hela kalaset.

AINA. Ja, då skall det bli kalas. Vi måste ha ett våffeljärn.

ROSA. Och en munkpanna. Vet du, jag kan göra kronbakelser.

AINA. Eller också grädda vi tårtor. Taga vi Linnea och Eos * till tårtpapper?

ROSA. Vet du, Aina, det vore synd.

* Barntidningar.

AINA. Nej, inte ta vi Eos, och ännu mindre Linnea. Hon är så treflig. Jag håller af Onkel Adam för hans vackra historier.

ROSA. Än jag då! Vet du, vi grädda tårtor på kriget. Det duga just de stora tidningarna till. Och så måste vi ha smultron och mjölk.

AINA. Eller också hallon och mjölk. Och blåbärskräm och lingongröt och åkerbärssylt och hjortron. Nog kan jag ställa till god mat.

ROSA. Och jag har »dockornas kokbok». Dessutom ha vi fågelstek med gurkor.

AINA. Och graflax med spenat. Eller kanske förlorade ägg.

ROSA. Och rädisor och rödbetor och persiljebakelser. Vi ha aldrig köttsoppa.

AINA. Nej, bara russinsoppa med mycket russin uti.

ROSA. Det skall bli rysligt roligt!

(Två fattiga barn nalkas från landsvägen och stanna vid hagen.)

AINA. De där skulle kanske tycka mera om köttsoppa. Låt oss fråga dem. Hvad ha ni ätit till middag i dag?

DEN FATTIGE GOSSEN. Inte ha vi ätit någon middag.

ROSA. Hvad ha ni ätit till frukost då?

DEN FATTIGA FLICKAN. Inte ha vi ätit någon frukost, lilla mamsell.

AINA. Men det är ju rysligt. Kanske ni ej ha doppat i kaffe en gång?

GOSSEN (förundrad). Kaffe?

FLICKAN. Aldrig i världen ha vi sett något kaffe, lilla mamsell.

ROSA. Men åtminstone ha ni doppat skorpa i mjölk?

GOSSEN. I går afton fingo vi en bit bröd där borta i byn.

AINA (ser på Rosa). *I går afton* åto de torrt bröd!

ROSA (ser på Aina). Och vi tänka ut allt godt, som skall smaka oss bäst!

AINA (till gossen). Se här, tag min penning, och köp er bröd!

ROSA (till flickan). Tag du min penning, och köp er mjölk!

DE FATTIGA BARNEN. Gud välsigne de små mamsellerna. (De fortsätta glada sin vandring.)

ROSA. Men hur går det nu med vår röda stuga?

AINA. Ah du, någon gång få vi en stuga ändå. Jag har läst i bibeln, att den som ger åt de fattiga, lånar åt Gud. Nog betalar Gud det igen.

David och Goliath.

Äfventyr i en akt.

Personerna:

Konung Saul.
Michal, hans dotter.
David.
Goliath.
Abner, Sauls krigshöfding.

Man ser en grön äng mellan israeliternas och filisteernas läger. I förgrunden några träd.

SAUL och ABNER (inkomma från skilda håll).

SAUL. **Nå hvad nytt, Abner? Har ingen af mina krigare mod att strida mot Goliath?**

ABNER. **Nej, herre konung. Ingen af dem vågar taga ihop med en baddare, hvars spjut är öfver två famnar långt. Betänk, herre konung, att en ordentlig karl icke räcker så högt som till fästet af hans svärd.**

SAUL. **Vid Kidrons bäckar, en sådan skymf har jag aldrig upplefvat! Mina öfverstar ha icke så mycket hjärta i sig som en trosspojke, och mina kaptener och löjtnanter voro värda en brackstut. I fyratio dagar har nu den filistén gått och utmanat oss, och det finns ingen riddersman i hela min krigshär, som törs möta honom med svärd, sköld och spjut.**

ABNER. Herre konung, det är ett straff för vår högfärd. Vi måste förödmjuka oss under de filisteer, att de icke förgöra oss.

SAUL. Icke så länge jag är en konung och bär ett svärd vid min sida. Jag vill själf träda fram och slåss för Israel.

ABNER. Hvad tänker du på, herre konung! Du är gammal och maktlös; han skall spetsa dig på sitt spjut, som en gosse skalar sin rofva.

SAUL. Ser du, där kommer han åter, den långe krabaten, för att utmana oss. Den bofven! Jag kan spricka af harm.

ABNER. Låt oss draga oss litet åt sidan. (De gå.)

GOLIATH. Sedan SAUL och ABNER.

GOLIATH. Hör hit, Israels folk! Hvar hållen I hus, edra rädda stackare? Finns här ingen enda, som vågar strida mot mig? I fyratio dagar har jag nu hvar morgon och afton stått här på ängen och väntat på någon motståndare, men ingen af er har haft kurage att se på mitt skägg en gång. Hvad skall jag tänka om eder, Israels barn? I ären allesammans som kråkor på gärdsgårdsstörarna: bara jag klappar i händerna, fån I brådt att flyga. Utsvultna hundrackor ären I; nog hör jag eder gläfsa, när jag vänder ryggen till, men när jag stampar med foten och säger: couche! så krypen I på alla fyra i buskarna. Gån hem israeliter, och kläden eder i kjortlar och nattmössor, och sätten eder att sticka strumpor och koka gröt, så gören I någon nytta, i stället att stå här och skräpa med sköldar och hjälmar, likasom bättre folk! (Paus.) Ingen svarar! Jag vill gå ett hvarf omkring ängen, och när jag nästa gång kommer tillbaka, är det

för sista gången. Kommer då ingen att slåss med mig, då skall jag ropa från Dan till Berseba, att hela Israels folk är kujoner och att en enda filisté är bättre än tiotusen israeliter. Framåt, marsch! (Han går. Saul och Abner framkomma.)

SAUL. Nej, Abner, nu kan jag ej längre hålla mig. Gå till lägret och ropa ut, att den som vill strida mot Goliath och slå honom ihjäl, åt honom vill jag gifva min dotter, prinsessan Michal, till fru, och han skall vara min son och den högste man i riket näst mig.

ABNER. Det skall ske, herre konung! (Går.)

SAUL ensam. Sedan DAVID.

SAUL. Det får icke ske, att den långe besten försmädar oss. Visst är jag litet styf i armarna och drages med gikt i fötterna; men om ingen af mitt folk vill slåss mot filistén, så vill jag göra det, så sant jag är en konung och bär en krona på mitt hufvud. Hvad är detta för en pilt, som kommer här öfver ängen?

DAVID (klädd i en lejonhud med ränsel och slunga). God dag, herr krigsman! Kan han säga mig hvar jag kan träffa mina bröder Eliab, Abi Nadab, och Samma, som tjäna i konungens krigshär?

SAUL. Hvem är du, och hvad har du för ärende?

DAVID. Jag är David, Isai son, och är hitskickad af min fader med färska bullar och ostar åt mina bröder.

SAUL. Du tycks mig vara en rask gosse. Kan du något annat än gå ärender?

DAVID. Jag kan valla får och spela harpa och äfven något nyttja min slunga.

SAUL. Det är bra. Gå dit till lägret, så träffar du dina bröder.

DAVID (går, men vänder om igen). Kan han säga mig,

herr krigsman, hvarför den långe filistén går och bröstar sig där borta på ängen? Han ser mig rätt örfilstäck ut.

SAUL. Hvad angår det dig, lille pilt?

DAVID. Just ingenting. Jag känner bara en besynnerlig lust att nappa honom i skägget.

SAUL. Ack, min käre gosse, bättre karlar än du våga icke se på honom en gång. Den långe karlen heter Goliath och har nu i fyratio dagar utmanat oss, men ingen törs slåss med honom.

DAVID. Det är ju en stor skam. Om ingen annan vill ge honom stryk, så skall jag göra det.

SAUL. Du.

DAVID. Ja, hvarför inte! Här om dagen kom ett lejon och tog bort ett får ur min hjord. Åhå, tänkte jag, det skall du låta bli. Jag sprang efter lejonet, ryckte det i skägget och slog det till marken. Och här ser du lejonets päls, som nu är min paletå. Jag tänker, att den, som nappat ett lejon i skägget, väl också kan nappa en filisté.

SAUL. Du är en hurtig pojke, jag tycker om dig. Men hvad skulle kungen säga därom?

DAVID. Kungen skulle säga: tack skall du ha, käre David; det var rätt, att du slog den storskrytaren.

SAUL. Nåväl, jag är kungen, och om ingen annan vågar sig fram, så må du försöka.

DAVID. Hå, är det kungen själf? Jag har aldrig sett en kung förr.

SAUL. Slår du ihjäl filistén, så vill jag gifva dig min dotter, prinsessan Michal, till fru, och sedan skall du få spela harpa för mig.

DAVID. Stor tack, herr kung. Men jag köper icke grisen i säcken. Förr än jag tar mig en fru, vill jag se hur jag tycker om henne.

SAUL. Där kommer hon tillika med min fältherre, Abner.

SAUL. DAVID. ABNER. MICHAL.

MICHAL. Är det sant som man säger, att pappa vill slåss mot Goliath?

SAUL. Det få vi se, kära barn.

MICHAL. Söta pappa, gå för all del inte och slåss med den fule, skäggige karlen!

SAUL. Tyst du, din lilla fjolla, och låt oss höra hvad Abner har att berätta.

ABNER. Herre konung, jag har gjort som du befallde, men ingen vill träda fram och slåss mot Goliath. De säga alla, att ingen kan strida mot en kämpe, som har ett spjut så tjockt som en väfbom. (David tar upp en sten och lägger den i sin ränsel.)

SAUL. Hvad gör du, David?

DAVID. Ingenting, herr kung. Jag hittade bara en präktig sten till min slunga.

SAUL. Hör på, Abner. Efter ingen annan vill slåss mot Goliath, så skall denne pilten göra det. Eller huru, David?

DAVID (ser en stund på Michal). Visst vill jag det, herr kung.

ABNER. Den där lille pilten skulle slåss emot Goliath?

SAUL. Den, som har slagit ett lejon, kan väl våga ett nappatag med en filisté.

ABNER. Nå, aldrig hörde jag maken!

MICHAL. Jaså, heter du David och är en så tapper gosse? Jag tycker om att en gosse har hjärta i bröstet. Stackars David, bara han inte slår ihjäl dig!

SAUL. David skall taga min rustning på sig. (Kläder på honom hjälm, sköld och svärd.)

DAVID (försöker gå, men kan ej och aflägger skrattande Sauls vapen). Nej, herr kung, det där bär sig aldrig, inte är jag van vid sådant krimskrams. Låt mig få gå som jag går och står med min lilla slunga, så reder jag mig mycket bättre.

SAUL. Gör som du vill, men skyll dig själf, om han klyfver dig som en palsternacka.

ABNER. Pojken är tokig.

MICHAL. David, David, mitt hjärta klappar! Om han dödar dig, har jag ingen glad stund mera!

DAVID. Om han dödar mig lilla prinsessa, så testamenterar jag min harpa åt dig. När du spelar på den, skall min ande susa genom strängarna och säga till dig: kom ihåg David, Isai son, som föll i sin ungdom i Dammims dal för Goliath, den filisténs, svärd!

MICHAL. Och då skall Michal gråta sina blå ögon röda och hennes tårar skola falla på Davids strängar, till dess att de smälta.

SAUL. Nej, barn, hållen upp, mitt hjärta blir vekt, och nu är ej tid att lipa. Där ser jag redan Goliath återvända och nalkas hitåt. Låt oss andra nu draga oss ett stycke åt sidan, för att skåda på striden! Mod, David, mod!

MICHAL. Farväl, David!

DAVID. Farväl, prinsessa!

ABNER. Fort, skynden er! Goliath kommer.

DAVID. GOLIATH.

GOLIATH (som i början ej blir David varse). Dessa israeliter förtjäna ej, att jag nöter mina skosulor för deras skull här ibland tufvorna. Asekas hjortar och Bithoos harar äro hjältar mot dem. Mitt tålamod är slut, och jag vill ropa ut deras skam kring alla världens ändar.

DAVID. Vänta ännu litet med det, herr Goliath. Här är en, som har något otaldt med dig.

GOLIATH (betraktar honom med förundran). Hvad är du för en pyssling, som vågar tala till mig, utan att falla på dina knän och bedja om ditt lif?

DAVID. Jag är David, Isai son, från Betlehem och är icke kommen att falla på knä för dig, utan för att strida med dig.

GOLIATH (skattande, så att han håller sig för magen). Hahaha, hohoho, hihihi ... nej, gå din väg, jag skrattar ihjäl mig, och det vore skada på en sådan karl som jag. Hohoho, oj, oj, oj ... jag förgås.

DAVID (förargad). Skratta lagom, din långa bengel, och drag ditt svärd. Vi få väl se hvem som skattar sist.

GOLIATH (allt skrattande). Nej, håll, jag står icke längre ut, jag vill skona dig, lillepytt, bara du går din väg. På min ära, om jag öfverlefver den roligheten, kommer jag visst att äta en hel oxe till frukost, ty det sägs, att man får god aptit af att skratta.

DAVID. Ja, om du öfverlefver den roligheten.

GOLIATH. Hvad nu? Jag tror myggan börjar att surra i örnens näbb. Se noga på mig. Huru lång tror du, att jag kan vara?

DAVID. Så där vid pass sex alnar och en tvärhand på köpet. Det betyder ej mycket.

GOLIATH. Jaså. Och hvad tror du mitt pansar väger?

DAVID. Femtusen siklar i koppar vid pass. Det betyder heller ingenting.

GOLIATH. Och hvad pröfvar du, att järnet uppå mitt spjut kan väga?

DAVID. Omkring sexhundra siklar, tänker jag. Bryr jag mig om ditt pansar och ditt spjut!

GOLIATH. Det vore böfveln. Är jag då en hund, efter du kommer emot mig med käppar?

DAVID. Nej; men du förtröstar på din längd och din styrka och dina vapen, men jag förtröstar på Israels Gud.

GOLIATH. Det måste vara en fattig Gud, som icke har bättre kämpe än du. Fall genast ned och tillbed våra gudar Astaroth och Baal, så vill jag näpsa dig med en risbastu och sedan släppa dig.

DAVID. Är det icke så sagdt, att om jag slår dig till marken, skall mitt folk vara herre öfver ditt folk? Men slår du mig, skall Israel tjäna de filisteer.

GOLIATH. Så är det sagdt. Och efter du nödvändigt så vill, lillepytt, skall jag uppsticka dig på mitt spjut, och hacka dig till kalops och gifva dig till mat åt hönsen i de filisteers stad Ekron.

DAVID. Och jag skall taga ditt hufvud och gifva din åbäkliga kropp till mat åt korparna, för att du smädat Israels Gud.

GOLIATH. Astaroth och Baal! Astaroth och Baal! Akta dig, myra, för den väldiges arm!

(Måttar spjutet mot David, som viker undan stöten.)

DAVID (i det han måttar med slungan). Låt nu se, om dina gudar hjälpa dig emot Israels Gud. (Slungar stenen. Goliath stupar.)

GOLIATH (döende). Ve mig ... du träffade bra. Din Gud är större än mina gudar ... Farväl, Ekrons stolta murar ... de filisteers kämpe har fallit ... mitt folk skall tjäna Israel ... med mig är det förbi ...

DAVID. Den döde GOLIATH. SAUL. MICHAL. ABNER.

DAVID (utdrager Goliaths svärd och trampar med foten på hans nacke). Seger! Seger åt Israel!

SAUL. Seger! Seger och underverk! En herdegosse har slagit all filisteernes makt!

ABNER. Är pojken förtrollad? Jag kan ej tro mina ögon!

MICHAL. David, David har segrat! David är vår räddare. David är den tappraste gosse i Israel!

SAUL. Pris och ära åt David, Goliaths besegrare! Han skall erhålla min dotter till lön och en gyllene stol vid min kungliga tron.

ABNER. Allt Israels folk skall bära honom på sina sköldar, och pipor och cymbaler skola förkunna hans ära från Dan till Berseba.

MICHAL. Israels flickor skola strö rosor och myrten på hans väg, och Michal skall binda en grön krans kring hans bruna lockar. Min fader och konung, se, dina krigare skynda i stora skaror till att förkunna Davids ära.

MÅNGA RÖSTER UTANFÖR SCENEN. Ära, ära åt David, Isai son, Israels räddare!

SAUL (bister och tankfull). Är icke jag deras konung, och nu gifva de all heder åt denne gossen!

RÖSTERNA (som förut). Ära, ära åt David, Isai son, Israels hjälte!

SAUL (sakta). Denne gosse blir farlig...

RÖSTERNA (som förut). Ära, ära åt David, Isai son, som en dag skall blifva Israels konung!

SAUL (än saktare). Denne gosse skall dö.

DAVID (nedlägger Goliaths svärd, blottar sitt hufvud och talar i ödmjuk ställning). Israels folk, hvad ord förnimmer jag här från eder mun? Veten I icke, att jag slagit denne filisté med Guds makt och icke med min makt? Gud allena är stark att nedslå de väldiges högmod, men David, Isai son, är allenast en fattig herdegosse, som intet förmår af sig själf. Därför ära, ära åt Israels Gud, som räddat sitt folk!

ALLA. Ära, ära åt Israels Gud, som räddat sitt folk!

DAVID (till Saul). Nu kan du taga mitt lif, herre konung, om du finner för godt.

SAUL (framleder till honom Michal). Jag vill icke hafva ditt lif, utan din kärlek och din harpa. Tag min dotter, ifall hon är god nog åt den bäste gosse i Israel. Och spela sedan ibland för mig, David.

MICHAL. Vill du vara så god och taga mig, David?

DAVID Ja, så visst som aldrig en gosse förr blifvit så rik med sin slunga.

ABNER. Filisteerna fly åt alla kanter!

SAUL. Israel segrar!

ALLA. Ära, ära åt Israels Gud.

Förhänget faller.

Var god mot de fattiga.

Lek i tre akter.

Personerna:

Grefvinnan.
Axel, Rosina, hennes barn.
Ma Bonne, deras guvernant.
Mor Brita, en fattig gumma.
Pehr, Greta, hennes barn.
En främmande gosse.
En främmande flicka.

FÖRSTA AKTEN.

Leksalen föreställer en grön plats vid landsvägen. Man ser några träd, en gräsbänk och mor Britas fattiga stuga.

MA BONNE, AXEL och ROSINA inkomma. Barnen äro grant, men vårdslöst klädda. Axel rider på en käpphäst, och Rosina leder en stor docka.

ROSINA (halfgråtande). **Hvar är mamma? Jag vill strax gå till mamma.**

MA BONNE. **Söta lilla Rosina, var så snäll och vänta en liten stund. Mamma har gått in där i den lilla stugan. Hon kommer strax.**

AXEL. **Ja, kom så gå vi till stugan. Ma Bonne är bara stygg emot oss. Ma Bonne är en otäcka.**

MA BONNE. **Söta lilla Axel, han får inte gå dit, och Rosina får inte heller gå. Mamma har sagt, att vi måste vänta här utanför, så länge hon är därinne.**

ROSINA. Men jag vill gå dit, jag vill, jag vill, jag vill!

MA BONNE. Rosinas vilja är i mammas ridikyl.

AXEL (hotar med käpphästen). Ma Bonne, om du inte låter oss gå in, så slår jag dig.

MA BONNE. Axel skall vara snäll nu. Hvad är det för fula fasoner han har? Kom hit, så skall han få russin och mandel, och Rosina skall få en hel strut karameller, om hon väntar beskedligt. Vi måste lyda mamma.

(Axel mottager russinen och Rosina karamellerna.)

AXEL (sedan han ätit). Hvad är det för en otäck stuga, som mamma har gått till?

MA BONNE. Där bor en fattig gumma, som förr har varit i tjänst hos grefvinnan.

AXEL. Att mamma går till sådant där sämre folk?

MA BONNE. Man skall aldrig förakta de fattiga. Också bland dem finnas goda människor.

AXEL (med en grimas). Fy, jag kan inte tåla tiggare. Här om dagen stod vid vår port en liten tiggargosse, som sålde kvastar, och en tiggarflicka, som bjöd ut bär i en näfverrifva. Vet du hvad jag då gjorde, Ma Bonne?

ROSINA. Låt mig berätta. Axel ref sönder kvastarna, så många han kunde, och spillde ut flickans bär, och så slog han barnen och körde bort dem.

MA BONNE. Tyckte Rosina det var rätt gjordt?

ROSINA. Ja, ser du, Ma Bonne, om det varit bättre folk, så skulle det varit illa gjordt, men, söta Ma Bonne, det var bara tiggare.

MA BONNE. Aj aj, hvad sade mamma därom?

ROSINA. Mamma stod i fönstret och såg allvarsam ut och sade ingenting.

MA BONNE. Mamma vill visst inte, att Axel och Rosina bära sig illa åt.

ROSINA. Mamma är förnäm, och vi äro också förnäma.

MA BONNE. Så mycket mer skall man vara höflig mot alla.

AXEL. Ja, men mamma är rik, och vi äro också rika.

MA BONNE. Så mycket mer skall man vara god mot alla.

ROSINA. Jag vill ha mera karameller.

AXEL. Jag vill ha mera russin och mandel.

MA BONNE. Den, som begär så ohöfligt, får ingenting.

AXEL och ROSINA (på en gång). Jag vill ha mera, jag vill ha mera!

MA BONNE. Man brukar säga: söta Ma Bonne, var så god och ge mig litet mera!

AXEL och ROSINA (skrikande). Nej, jag vill ha mera, jag vill ha mera nu strax!

MA BONNE. Man kan ju alldeles mista öronen. Varen då tysta! Ser ni, där komma två främmande barn, som skratta åt er, när ni skrika så där.

ROSINA (ser emot landsvägen). Det är desamma barnen, som Axel slog här om dagen.

AXEL. Om de skratta, så skall jag slå dem en gång till.

MA BONNE. Inte har Axel hjärta till det. De se så snälla ut.

AXEL. Om de understå sig att skratta, så...

PEHR och GRETA komma gående på landsvägen. Pehr bär en bunt kvastar, och Greta bär en korg med smultron. De äro fattigt, men snyggt klädda.

PEHR (sjungande på melodin af »Spring, min snälla ren»).

Världen är stå stor,
skogen är så sval;
uti löfvens sal

liten fågel bor,
sjunger där hvar dag,
sjunger liksom jag.

GRETA.

Ängen är så grann,
blommorna så blå,
tusen fjärlar små
fladdra om hvarann,
fladdra där hvar dag,
fladdra liksom jag.

PEHR.

Köp af mig en kvast,
han är fin och ren
och så mjuk och len
och så stark och fast.
Litet björkeris
gör dig snäll och vis.

GRETA.

Si så röda bär
ifrån kullens brant!
För en liten slant
får du allt det här.
Bara du dem ser,
vill du visst ha mer.

MA BONNE (går emot Pehr och Greta, medan Axel och Rosina stanna surmulna på afstånd). **God dag, kära barn. Hvad kosta kvastarna?**

PEHR. Fyra penni stycket för kvastarna, kära mamsell. Det gör åtta penni paret. Inte en smula mer eller mindre. Tycker ni det är för dyrt?

MA BONNE. Å nej, det har du ärligt förtjänt, min gosse. Huru många par kan du binda om dagen?

PEHR. Vassera, när jag är rätt flitig, kan jag binda tio par. Det blir allt en hel hop pengar. Men si, då får jag också vara kvick som en ekorre.

MA BONNE. Och hvad kosta dina smultron, min flicka?

GRETA. Mamsell får vara god och ge hvad hon själf tycker.

MA BONNE. Är du nöjd med fyrtio penni för bären?

GRETA. Det är alldeles för mycket, söta mamsell.

MA BONNE. Huru lång tid har du behöft att plocka dem?

GRETA. Pehr och jag ha varit i skogen allt sedan solen gick upp. Bittida om morgonen är det så vackert i skogen.

PEHR. Då sjunger hvarenda liten fågel i löf och gren, och si då sjunga vi med. Hi och hej, det är så roligt i skogen.

MA BONNE. Bli ni ej trötta, stackars barn? Och huru är det möjligt att gå barfota där bland enrisbuskarna?

PEHR. Trötta? Hå hå, visst bli vi trötta ibland. Då sätta vi oss ned i den mjuka björnmossan och äta vår middag och tacka den gode Guden för maten. Barfota, säger mamsell? Nej men, vi äro så förnäma, att vi aldrig gå barfota i skogen.

MA BONNE. Jag tycker det ser ändå så ut.

PEHR. Ja, det ser bara så ut, för att vi nu tagit af oss våra fina skor. Men se här, se på bara (framtager ett par näfverskor). Har man sett ett par vackrare skor? Vill ni se hur de passa? (Påsätter skorna.)

GRETA (framtager ett par dylika och träder dem på fötterna). Jag har också ett par.

MA BONNE. Jaså, ni äta middag på björnmossan. Nå, hvad ha ni att äta?

GRETA. Si så där ser det ut. Jag har ännu en bit kvar (visar ett stycke groft bröd). Vill mamsell ha, om mamsell är hungrig?

PEHR Jag har redan ätit upp hela mitt brödstycke.

MA BONNE. Tack skall du ha. Men hvad ha ni att dricka?

PEHR. Att dricka?

MA BONNE. Ja, hvad dricka ni på det torra brödet?

PEHR. Hvad skulle vi dricka annat än vatten?

MA BONNE. Jag trodde ni hade mjölk.

PEHR. Å, nog ha vi fått mjölk också ibland om söndagarna, när vi varit i prästgården.

GRETA. Ja, och jag har en gång druckit kaffe, när granngårds-Lisa stod brud. Då fick jag hela två bitar socker, och den ena har jag ännu i behåll.

MA BONNE. Stackars barn! Hur är det möjligt att vara så fattig och ändå så glad?

PEHR. Si, nog är det ledsamt ibland, när man är hungrig, och när ingen vill köpa kvastarna, och när man säger åt oss: ur vägen, tiggarungar! Men si, mor har lärt oss, att man skall arbeta så godt man kan, och hvar dag skall man tacka Gud. Däraf blir man glad till mods och glömmer all sorg.

GRETA (sakta till Pehr). Ser du, Pehr, där är den elaka gossen, som slog oss i förrgår.

PEHR (sakta till Greta). Det är bäst vi gå hem till mor. Det är just som jag kände på mig, att jag vill slå den där gossen igen, och det vore dumt gjordt. Mor säger alltid, att man skall hämnas ondt med godt.

GRETA (niger). Adjö, goda mamsell. Här äro smultronen.

PEHR. Adjö, mamsell. Här äro fem kvastar. Tack skall ni ha för god handel.

MA BONNE. Hvart gå ni nu?

PEHR. Vi gå hem till mor.

MA BONNE. Är det er mor, som bor där i stugan?

PEHR. Ja, mamsell. (I det han går, ser han Axel styft i ögonen och knyter näfven, men ångrar sig i detsamma och hälsar vänligt i förbigående.)

ROSINA (ser efter de bortgående). Jag var så rädd, att den otäcka gossen skulle slå oss.

AXEL (hotande). Vänta, bara jag får honom i kragen...

MA BONNE. Det hade varit bättre att be de beskedliga barnen om förlåtelse. Det är Axel, som gjort dem illa, och icke de, som gjort Axel illa.

AXEL (förargligt). En sådan där kvastpojke!

ROSINA. Såg Ma Bonne näfverskorna? Ja, det var visst något fint och gentilt.

AXEL (sparkar med foten kvastarna). Hvad skall Ma Bonne göra med de där?

MA BONNE. Jag skall föra dem hem till ris åt Axel. Det skulle allt behöfvas.

AXEL (trotsigt). Jag vill se den, som skall ge mig ris. Gif mig mera russin?

MA BONNE (framtager smörgåsar ur sin pirat). Axel har redan ätit för mycket russin. Ät hellre en smörgås, det mår man mycket bättre af.

AXEL. Jag vill inte ha smörgås. Jag vill ha russin.

MA BONNE. Se här, Rosina, ät nu en smörgås!

ROSINA. Nej, jag vill ha mera karameller.

MA BONNE. Snälla Rosina, ät nu en smörgås! Se hvad han ser god ut. Det är skinka på och rökt lax,

och om Rosina är snäll och äter, så har jag gömt ännu en bit kaka sedan i middags.

ROSINA. Jag vill ha kakan nu strax.

MA BONNE. 'Men se nu på smörgåsarna! Här har jag en som är kalfstek på, och här är en med fågelstek. Om barnen äta kalfstek och fågelstek, så skall jag berätta för mamma, att ni varit snälla.

BÅDA RARNEN. Jag vill ha kakan, nu strax vill jag ha kakan!

MA BONNE. Söta, bästa Axel, söta, lilla Rosina, ät nu smörgås först! Sen få ni kakan och de stora röda smultronen. Se så vackra de se ut.

BÅDA BARNEN (storskrikande). Nu strax vill jag ha kakan! Nu strax! Nu strax! Nu strax vill jag ha kakan!

GREFVINNAN och MOR BRITA komma ut ifrån stugan.

GREFVINNAN (strängt). Hvem är det, som skriker? (Barnen tystna.) Hvarför skrika Axel och Rosina?

MA BONNE. Jag har bedt lilla grefven och lilla fröken vara så goda och äta smörgås med skinka och stek, och sedan skulle de få kakan efteråt, men lilla grefven och lilla fröken ville ha kakan strax.

GREFVINNAN (lika strängt). Det går inte an. Ma Bonne klemar bort dem. När barn ej äta den goda mat man bjuder dem, få de vara utan mat. De måste lära sig af hungern att icke förakta det, som mången fattig skulle anse för den största läckerhet. (Till barnen.) Det är en stor synd att förakta Guds gåfvor, och Gud straffar en gång dem, som ha gjort det. Mången, som ej velat äta kalfstek och skinka, när han var liten, får sedan vara glad att ha en bit torrt bröd, när han blir stor. Men det är en ännu större synd att vara högmodig och elak

mot de fattiga, för att Gud låtit en födas bland de bättre lottade på jorden. Axel! Rosina! Mina barn, när jag ser ert hårda hjärta och ert onda sinne, så tänker jag att Gud velat straffa mig, arma mor, för att icke heller jag alltid varit såsom jag bort. Men det får icke längre så fortfara. Ni få icke mera bedröfva er mors hjärta med sådana elaka och skamliga uppträden, som i förrgår hände med de fattiga barnen vid vår port.

AXEL. De stodo i vägen, när jag kom ut, och så kom jag litet att skuffa till dem, och så...

GREFVINNAN. Tig. Jag såg alltsamman i fönstret. Jag sade er ingenting då, för det jag tänkte på ett sätt att förbättra ert hårda hjärta, om Gud så vill. Hör nu noga på hvad jag säger. Jag säger det ej som straff, ty det är bättre att ni straffas af ert eget samvete. Jag säger det till er för att jag är er mor, och för att jag håller af er, och för att Gud lagt det ansvar på mig, att jag skall försöka göra er till goda människor. Ni ha varit hårda och högmodiga mot de fattiga; därför skola ni själfva bli fattiga och försöka huru det känns, när människor äro hårda och högmodiga mot er. Ni ha varit lata, därför skola ni komma i strängt arbete. Ni ha varit trotsiga och egensinniga, därför skola ni lära er lydnad och ödmjukhet. Ni ha föraktat de goda gåfvor i mat och kläder, som Gud har gifvit er, därför skola ni lära eder att vara hungriga och törstiga och fattigt klädda. Och detta allt skall ske redan i denna dag.

AXEL. Söta mamma, förlåt oss!

ROSINA. Söta mamma, var ej ledsen på oss!

GREFVINNAN. Om jag i dag skulle förlåta er, så vore ni icke bättre i morgon. Ser ni den fattiga gumman, som står här? Det är mor Brita, jag känner henne mycket väl, hon har tjänat hos mig i många år. Hon

och hennes barn, desamma som ni så illa behandlat, äro i deras fattigdom mycket bättre än ni. Jag vill, att ni från i dag stanna kvar hos henne.

AXEL. Men söta mamma...

ROSINA. I den där dåliga kojan!

AXEL. Och med de där tiggarbarnen!

GREFVINNAN. Jag vill, att ni stanna kvar hos henne och alls icke bättre behandlas, än hennes egna barn. Det är en stor godhet af mor Brita, att hon vill hafva besvär med två så vanartiga barn. Ni måste vara lydiga och undergifna mot henne och vänliga mot hennes barn. Ty från i dag äro ni själfva icke annat än två fattiga barn, som icke få bättre kläder och bättre mat än de andra.

AXEL. Skall jag lyda den där?

ROSINA. Skall jag gå i näfverskor?

GREFVINNAN. Ja, mina barn. Det måste ske. Jag har bedt mor Brita att icke det minsta krusa för ert fina hull. Det första någon af er vågar visa henne olydnad eller förakt, så skall här sparas hvarken ris eller hunger eller törst.

AXEL (trotsigt). Hon skulle våga bara...

GREFVINNAN (mycket strängt). Var säker, att hon skall våga det. Farväl, mina barn. Ack, det är kanske länge, innan jag åter skall kunna kalla er mina barn. Från denna stund känner jag er icke mer.

ROSINA (gråtande). Söta mamma, få vi aldrig mera komma tillbaka till mamma?

GREFVINNAN. Det beror på er själfva. När jag en dag får säkra bevis, att ert hårda hjärta är förbättradt i godhet och ödmjukhet — då få vi se!

AXEL (halfgråtande). Mamma... gå inte bort!

ROSINA. Mamma får inte gå! Mamma får inte gå!

GREFVINNAN (med förställd röst). Se efter edra barn, mor Brita!

(Grefvinnan och Ma Bonne gå. Axel och Rosina vilja springa efter henne, men kvarhållas af mor Brita.)

Slut på första akten.

ANDRA AKTEN.

Leksalen föreställer mor Britas fattiga koja.

MOR BRITA sitter och spinner. AXEL och ROSINA, klädda i fattiga kläder, vända mor Brita ryggen och se misslynta ut. Axel binder kvastar, men bär sig oskickligt åt och bryter sönder kvistarna. Rosina fållar en handduk, men sticker sig med nålen i fingret och skriker för hvar gång till.

MOR BRITA.

Mel.: "*Månen sitter på fästet blå*".

Morgonsolen hon skiner klar
på gröna löf öfver kullen.
Hjulet löper och tråden far
och växer lång uppå rullen.
Och lifvets tråd är af mödor bunden,
men morgonstunden har guld i munden;
han är så klar, han är så rar.

(Talar emellan.) Därför, små barn, skall man stiga bittida upp och bedja sin bön och därefter arbeta. Då välsignar Gud ens arbete, och däraf blir man frisk och munter både till kropp och själ.

Ty aldrig finns det en natt så lång,
att icke morgonen randas,

och aldrig möda och sorg och tvång,
att ej med glädje de blandas,
när samvetsfrid dina kinder målar,
som gyllne äpplen i silfverskålar;
det är min sång, mor Britas sång.

(Talar åter.) Visst kan det kosta på i början att sofva på halm och stiga upp klockan fem på morgonen, när man är van att gäspa i dunbolster och sträcka sig till klockan tio på förmiddagen, men i stället lägga vi oss klockan nio på aftonen, och så är den saken hjälpt. Kurage, mina barn; bara vi bli vana, går det som en dans. Jag tänker, det är också ett nöje att gå bittida ut om morgonen och tvätta sig i den klara källan vid skogsbrynet och höra alla små fåglar i träden prisa Gud. Något så vackert ha Axel och Rosina aldrig förr sett. Jag tänker, att Pehr och Greta snart komma tillbaka från skogen. Då få vi mera kvastlöf och kanske litet smultron, om barnen varit flitiga. Se här, Axel, ett stycke bröd, om du är hungrig. Vatten kan du själf hämta åt dig med skopan.

AXEL (snäsigt). Jag är inte hungrig.

MOR BRITA. Vill du ha bröd, Rosina? Hvarken du eller Axel åt någonting i går. Det dugde inte då åt er. Men nu är' ni hungriga, och hungern är den bästa kock.

ROSINA. Det är så hårdt, jag kan inte bita af det.

MOR BRITA. Å, försök bara, det går nog.

ROSINA (tar brödet och ser på Axel). Visst är jag bra hungrig . . .

AXEL (rycker brödet från henne och kastar det i vrån). Du får inte äta. Tycker du det passar sig att ta emot en sådan dålig mat af den där tiggarkäringen?

ROSINA (halfgråtande). Men jag är så hungrig . . .

AXEL. Nej, du får inte. Vi äro inga tiggare, vi.

MOR BRITA. Du har ett styft sinne, min gosse. Du har redan glömt hvad din mor sade i går, att Gud straffar dem, som förakta hans gåfvor. Minns nu hvad jag säger dig. Du har kastat brödet, som är Guds gåfva, på golfvet. Det är en stor synd. Därför skall du ej få någon annan mat, innan du själf tar upp brödet igen och ber Gud förlåta dig ditt syndiga öfvermod.

AXEL (trotsigt). Det få vi se.

MOR BRITA. Bryt inte sönder kvastlöfvet. Du har bara mera besvär att hämta dig nytt.

AXEL (sönderbryter alla kvistarna och trampar på dem). Bryr jag mig om ert kvastlöf? Sådant är jag för god till. Ni skulle skämmas att bjuda sådant där åt den, som är af bättre folk än ni.

MOR BRITA (saktmodigt hela tiden). Allt ärligt arbete är hederligt, och ingen är för god att arbeta. Ingen människa är bättre född än den andra. Bättre eller sämre beror på ens eget uppförande.

ROSINA. Söta Axel, gör inte så där!

AXEL. Jo, ser du, det gör jag ändå. Jag skall visa det tiggarpacket, att jag ej alls bryr mig om dem. Tänk, Rosina, hvad de ha understått sig sedan i går! De ha tagit bort våra kläder och gett oss trasor i stället! De ha nekat oss mat, som man kan äta! De ha låtit oss ligga på halm! De ha tvungit oss att stiga upp midt i natten! De ha gett oss arbete, och ett sådant uselt arbete! Och till på köpet understår sig den käringen att kalla oss du!

ROSINA. Söta Axel, det har mamma *befallt* dem göra.

MOR BRITA. Det har din mor *bedt* mig göra. Jag har gjort det för hennes skull. *Hon* är af bättre folk, ty *hon* är en god människa.

AXEL. Gör som du vill, Rosina! Jag tänker inte tåla det här längre. Jag går hem till mamma igen.

ROSINA. Jag kommer med.

MOR BRITA. Tänk på hvad du gör, Axel! För att komma hem till din mor har du fem mil längs landsvägen och tre mil genom skogen, och där finnas vargar.

ROSINA. Nej, gå inte, Axel. Blif här! Jag är så rädd för skogen och vargarna.

AXEL. Jag är inte rädd. Nog hittar jag genom skogen, och jag vill visa, att jag ej låter kujonera mig. Kommer du med?

ROSINA. Jag törs inte. Söta Axel, gå inte bort!

AXEL (i det han går). Du är en kruka . . . adjö! (Han går.)

ROSINA. Snälla, goda mor Brita, håll fast honom! Släpp honom inte till skogen! Jag är så rädd att vargarna äta upp honom.

MOR BRITA. Låt honom gå ett stycke. Jag tänker han kommer nog tillbaka. Och skulle han lyckas att komma hem, skickar hans mor honom genast tillbaka hit.

ROSINA. Men jag vill inte bli ensam här. Jag vill hem till mamma. Nu strax vill jag hem till mamma.

MOR BRITA. Hvad är det för ord? Det där får du vänja dig af med, min kära Rosina. Sy nu beskedligt; Pehr och Greta komma nog snart. Kanske smakar det nu att få en bit bröd?

ROSINA (tar emot brödet, biter och gör en grimas). Usch, jag rår inte på det. (Biter ånyo.)

MOR BRITA. Nå, hur smakar det?

ROSINA. Inte smakar det så illa. Om jag bara hade något att dricka.

MOR BRITA. Där är vatten. Ös åt dig med skopan.

ROSINA (modfälld). Skall jag inte få annat än vatten?

MOR BRITA. Jo, om du varit snäll hela veckan, skall du få mjölk om söndagen.

ROSINA (läppjar på vattnet, gör åter en grimas, men dricker). Är det bara vatten, det här?

MOR BRITA. Ja, hvad skulle det annat vara?

ROSINA. Så här godt vatten ha vi inte hemma hos oss.

MOR BRITA. Det är hunger och törst, som ni inte ha hemma hos er. Vet du hvad, min lilla Rosina! Jag börjar tro, att du kan bli en snäll flicka, bara du blir af med en hop stygga vanor.

ROSINA (glad). Nog ville jag bli, efter mamma vill det.

MOR BRITA. Håller du mycket af mamma?

ROSINA. Visst håller jag af min egen mamma.

MOR BRITA. Då vill du visst inte göra mamma sorg?

ROSINA. Nej, mor Brita, det vill jag inte göra.

MOR BRITA. Fruktar du Gud?

ROSINA. Ja, si det är så att...

MOR BRITA. Hur är det? Fruktar du inte Gud?

ROSINA. Jo, men... jag är rädd att Gud inte håller af mig, för att jag är så stygg.

MOR BRITA. Gud håller visst inte af den som är stygg, men Gud håller af den som ångrar sina fel och vill bli en bättre människa. Den hjälper han, när man ber honom därom. Hvar gång du har lust att göra det som inte är rätt, så tänk alltid: nej, så skall jag inte göra, Gud i himmelen och min mamma på jorden bli då så ledsna.

ROSINA. Jag ville nog tänka så, bara jag kunde komma ihåg det. Söta mor Brita, påminn mig!

MOR BRITA. Hvar gång det bär på sned för dig, min flicka, skall jag lyfta upp fingret så här. Minns du då?

ROSINA. **Ja, då minns jag.**

MOR BRITA (vid fönstret). **Där ser jag Greta komma ensam från skogen. Hvar kan Pehr hålla hus?**

GRETA inkommer, bärande enris i förklädet.

GRETA. **God dag, mor. God dag, Rosina. Är inte Pehr redan hemma?**

MOR BRITA. **Vi ha inte sett honom. Blef han i skogen?**

GRETA. **En stund följdes vi åt, men då sade Pehr till mig: gå du öfver berget, sad' han, så kan du med detsamma snärja litet enris åt mor. Jag går nedanom berget, sad' han, förbi det stora kärret; där växer så skönt kvastlöf, sad han. Akta dig att du ej sjunker i kärret, sad' jag. Var inte rädd, sad' han, nog känner jag gångstigen. Och så gick han åt sitt håll, och jag åt mitt. Jag tänkte, att han skulle vara här förr än jag.**

MOR BRITA. **Han kommer väl efter.**

ROSINA. **Stackars Pehr, bara han inte gått vilse. Säg, Greta, såg du till Axel?**

GRETA. **Inte det bittersta. Kom nu, så hjälpas vi åt att snärja enriset fint och nätt. Mor tycker om att ha enris på golfvet.**

ROSINA (rör vid enriset men drar handen tillbaka). **Fy, så det sticker!**

GRETA. **Hvad sen, om det sticks litet? Håll du kvisten, så snärjer jag den.**

ROSINA (litet förnämt). **Det kan du göra, som har färdiga handskar, men jag har inga handskar, ser du.**

MOR BRITA (lyfter fingret). **Rosina!**

ROSINA (förlägen). **Vänta, jag skall försöka.** (Tager enriskvisten med handduken). **Se så, dra nu!**

GRETA. Kära du, hvad det där ser pjåkigt ut. Nå, det är detsamma. Hjälp mig nu att strö enriset.

ROSINA. Skall jag strö . . . ? (Ser på mor Brita.) Ser du, nog skall jag strö, bara jag ej behöfver ta i det.

GRETA. Du är rolig. Hur skall man då göra?

ROSINA (stött). Det luktar så starkt, och sedan så . . . Ma Bonne brukar säga, att sådant inte passar för mig. Det får kammarjungfrun göra.

MOR BBITA (lyfter fingret). Rosina!

ROSINA. Tag hit (strör enriset) . . . aj, aj . . . men det går ändå! Ser du, Greta, det går ändå.

GRETA. Var inte rädd, kära Rosina, nog blir det folk af dig, bara du en gång blir van. Vänta litet, strö inte mera. Jag tror att du inte har sopat stugan ännu?

ROSINA. Skall *jag* sopa stugan?

GRETA. Ja, hvem då? Inte kan du väl tro, att mor skall göra det, när hon har dig och mig.

ROSINA. Jag tänkte du skulle göra det.

GRETA. Ja, när jag är hemma. Men som jag ofta är borta, så är det bäst att vi tura om. I dag är det din tur. Se så, här har du kvasten.

ROSINA. Jag kan inte sopa.

GRETA. Därför skall du lära dig. Man blir ej strax färdig, ser du, i sysslorna, men mor ursäktar nog, om du fubblerar i början.

ROSINA (häftigt). Man jag *kan* inte sopa, och jag *vill* inte sopa! Fy!

MOR BRITA (ser upp från spinnrocken). Sopa, Rosina!

ROSINA. Men jag vill . . . (hejdar sig). Jo, jag vill sopa, du ser ju att jag sopar! (Fattar kvasten nederst vid skaftet och sopar häftigt och otåligt.)

GRETA (skrattande). Jo, du sopar vackert. Vet du,

så där sliter man sju kvastar om dagen, och det blir ändå bara lirum larum och hutsch rutsch och slarf. Jag vet en flicka, som aldrig gjorde något ordentligt, och hon kallades i alla sina dagar Slarfmaja. Se, så här skall det gå (sopar). Försök nu! (Rosina sopar och ser emellanåt på mor Brita.)

GRETA. Nu är det bra, nu skall jag strö enriset, och du kan gå efter ved. Det blir kalas i dag; mor kokar välling.

ROSINA. Skall *jag* gå efter ved?

GRETA. Ja, hvarför inte? Men det är detsamma, jag kan gå efter veden, bara du skurar grytan.

ROSINA. Skall *jag* skura grytan?

GRETA. Hå, jag trodde du skulle tacka mig för det. Du skall veta, att den som skurar grytan, den får ... gissa bara! (hviskar mycket viktigt) ja, den får *skrapa* henne!

ROSINA. Fy! Skrapa grytan!

GRETA. Du vet då inte alls hvad som är godt. Jag slår vad att du aldrig har skrapat insidan af grytan eller slefven, när mor kokat mjölgröt.

ROSINA. Nej, det har jag aldrig gjort.

GRETA. Sade jag inte det! Nå, skura nu bara! (Går ut och återkommer snart med ved. Under tiden betraktar Rosina grytan med häpnad.) Nå? När allt går omkring, kan du hvarken skura eller diska?

ROSINA (förnämt). Jag kan inga pigsysslor.

MOR BRITA (ser upp). Skura grytan!

(Rosina sätter sig att skura, bär sig förvändt åt och sotar sig i ansiktet.)

GRETA (medan hon strör enris). En gång såg jag på herrgården en gryta. Där hade de kokat en gröt, som var så hvit, ja så hvit, som vår gröt är svart.

ROSINA (suckande). Risgrynsgröt!

GRETA. Ja, så tror jag han kallades. I köket var en hundracka. Kökspigan lockade Prisse och ville att han skulle äta den hvita gröten med socker på, men nej, se den dugde inte åt hundrackan, han ville ha stek!

ROSINA (skurande). Han borde inte ha fått någon mat.

GRETA. Så tyckte jag med. Men kökspigan sade: Prisse stackare är inte alltid nöjd med bara stek. Han vill ha grädde och sockerbröd.

ROSINA (småler). Stackars Prisse!

GRETA. Men så du skurar! Kära du, nu har du ju sotat dig. Det gör ingenting, det är bättre att vara Sotmurre, än Slarfmaja. Vänta (torkar henne om näsan), nu är det bra igen. Här skall du få några smulton. Och sedan, Rosina, sedan skall du få skrapa grytan!

AXEL inkommer med nedslagen min, åtföljd af PEHR, som bär en bindel om pannan.

PEHR (hurtigt). Si god dag, mor, och god dag, flickor. Nu var Greta flinkare på foten än jag.

MOR BRITA. Men hvar i all världen har du varit så länge, Pehr, och hvarför är du bunden om pannan?

GRETA. Ja, säg, Pehr, hvad har du i pannan?

ROSINA. Axel, du är ju alldeles våt?

PEHR. Nå, nå, det kan hända hvarjehanda i skogen. Ibland kan man stiga litet miste, och ibland kan man stöta sig en smula. Karl är karl. Skulle man bry sig om alla små kataknuffar! Kvastlöf har jag duktigt, och trötta äro vi, för, se ni, Axel och jag träffades i skogen, och så kommo vi öfverens att följas åt hem. Det är alltsamman.

GRETA. Men så blek du är, Pehr! Jag tror du blöder.

ROSINA. Ja, du blöder, Pehr!

PEHR. Å strunt, inte blöder jag.

MOR BRITA. Gå ut, Rosina, gå ut, Greta! Gå till källan och hämta vatten. Jag vill tala med gossarna. (Greta och Rosina gå.)

MOR BRITA (strängt). Hvar ha ni varit? Och hvarför blöder Pehr?

PEHR (förlägen). Jo, det var så, att... att när jag lämnade Greta och kom ned till kärret att skära kvastlöf, så såg jag Axel, som hade gått vilse, och så hjälpte jag honom på rätt, och så ... och så kan det väl hända att jag stötte mig litet.

MOR BRITA. Pehr, min gosse, du har ännu aldrig sagt osant. Du vet, att ljuga är den allra värsta synd, och lögnen är början till allt ondt. Hvarför bedröfvar du nu för första gången mor med en osanning?

PEHR (som förut). Kära mor, fränga inte mera. Nog blir den där lilla skråman bra igen.

MOR BRITA. Nej, Pehr. Jag vill veta huru det hänger ihop.

AXEL (som hittills suttit med nedslagna ögon, stiger nu upp). Ja, ni skall få veta det, mor Brita. Af mig skall ni få höra rena sanningen, ty det är gement att ljuga, och så elak jag är, så vill jag ändå inte vara gemen. Men Pehr, si med honom är det annat. Om han narras för er, så är det för att han... (med tårarna i halsen) för att han är hundra gånger bättre än jag ... Ser ni, mor Brita, Pehr, han är en bra gosse, men jag är en slyngel, ja, en riktigt nedrig människa är jag, och ser ni, det är det, som han inte vill komma fram med för er, mor Brita.

PEHR. Tro inte det, mor! Axel menade inte illa, fastän det gick så i hastigheten.

MOR BRITA. Raskt ut med sanningen, Axel! Det var rätt sagdt, och det tror jag; du kan vara elak, men du kan inte vara gemen. Nå, hur var det?

AXEL. Jo, det var så, att jag tänkte gå hem till mamma genom skogen, efter den vägen är kortare. Men jag hade inte gått länge, innan jag råkade in i kärret och begynte sjunka till knäet. Då hörde jag Pehr, som ropade ett stycke därifrån: gå inte dit, Axel, där är ett gungfly, det var där som klockarens bruna häst sjönk ner i våras och drunknade. Men det harmade mig, att Pehr skulle se mig och afråda mig, och jag gick på och sjönk allt djupare. Då kom Pehr efter mig och ropade allt mera: gå inte dit, Axel, du drunknar! Men jag hade i fickan en sexstyfversslant; den tog jag och skrek åt Pehr: om du inte låter mig vara i fred, så skall jag lära dig skrika. Pehr såg att jag sjönk och sjönk och snart skulle gå samma väg som klockarens häst, och därför kom han ändå efter mig, och då blef jag så ond, så ond, att jag slungade slanten emot honom, och efter han var helt nära, träffade jag honom rakt i pannan...

MOR BRITA. Stackars Pehr!

AXEL. Ja, se, mor Brita, på det sättet lönade jag en vän i nöden. Det klack i mig, när jag såg Pehr blöda, men tror ni jag vände om? Nej, jag klef allt längre fram och tänkte på trots arbeta mig igenom. Till slut sjönk jag så djupt, att jag ej mera kunde röra hand eller fot. Jag var nära att dö, ja på ett så styggt och eländigt sätt var jag nära att dö, mor Brita! Men då hörde jag någon ropa bakom mig: håll dig uppe, Axel, jag kommer till din hjälp! Och hvem var det, tror ni? Jo, Pehr var det, han som jag två gånger slagit och som ännu blödde af såret. Han var så blek och matt, att han knappt kunde gå, och ändå släpade han en kull-

fallen björk i kärret och kröp fram på den och hjälpte mig upp! . . .

PEHR. Och när du kom upp, föll du mig om halsen och begynte så bitterligen gråta . . .

AXEL. Ja, Pehr, och då sade jag till dig: jag är inte värd att du räckt mig din hand uti nöden. Du hade kunnat låta mig vara, det hade varit rätt åt mig.

MOR BRITA. Jag visste nog, att Pehr skulle göra så.

PEHR. Hvad är det värdt att tala om det numera? Mor vet nu allting, och så slapp jag att ljuga; det var ändå det värsta af alltihop.

AXEL. Nej, vet du, Pehr, ännu en sak vill jag säga dig. Jag är inte värd att du förlåter mig och låter mig bli din vän; men vill du det, så . . . (Utbreder sina armar. Pehr omfamnar honom.)

MOR BRITA. Det är bra gossar! Si, så där vet Gud böja allas vårt hårda sinne.

PEHR (hoppande af glädje). Hi och hej, nu skall det bli lustigt här i skogen, och nu lofvar mor oss kalas på så rar välling i dag! Du äter ju välling, Axel?

AXEL (tar upp brödstycket i vrån). Ja, tack skall du ha, det skall smaka rätt skönt. Och Gud förlåte mig att jag kastade bort brödet. Vet du, Pehr (biter i brödet), jag tror att aldrig ett sockerbröd smakat så bra.

MOR BRITA. Axel, jag börjar tycka om dig.

PEHR. Än jag då? Si sådan duktig pojke den Axel är ändå! Hi och hej och hopp, nu skall det bli lustigt i skogen!

Slut på andra akten.

TREDJE AKTEN.

Samma plats som i första akten, utanför stugan.

AXEL, lika klädd som i andra akten, sitter på gräsbänken och täljer träskedar. Färdiga skedar ligga bredvid honom. PEHR inkommer, bärande på ryggen en knippa med visplar och kvastar.

PEHR. Si, god middag, Axel. I dag, vet du, har jag haft god lycka. Allt det här har jag bundit. Jag är så förnäm nu, att jag binder till och med visplar. Det betalar sig bättre, och nu går ingen nöd på oss, sedan du lärt dig att göra präktiga träskedar. Det är inte så lätt, som mången tror.

AXEL. Ja, nu börjar det gå. I början skar jag mig beständigt i fingrarna, och när jag ville sälja mina första skedar åt klockaremor, sade hon: de där duga inte åt grisarna! Jag var så ond, så ond, att jag varit färdig att kasta henne skedarna i ansiktet. Du kan tro, det kostade på att bjuda ut mitt arbete. En gång hörde jag pojkarna i byn ropa åt mig: hvad skall du med skedar, du som ingen gröt har?

PEHR. Ja, ingen i hela byn vet hvem du och Rosina äro. De tro, att ni äro lika fattiga som vi.

AXEL. Och då kom det onda, högmodiga sinnet öfver mig, och jag tog en käpp och slog pojkarna, ja jag slog dem så . . . så. Nog minns du det. Och det var dumt gjordt af mig, Pehr. Jag borde ha kommit ihåg huru jag förr var högmodig och elak mot dig, och i stället att hämnas, räddade du mitt lif.

PEHR. Det är så länge sedan, att jag glömt bort det. Rosina och du ha nu bott ett helt år hos mor. Ja, precis ett år är det i dag, Axel!

AXEL. Hvad säger du, är det ett år? Tiden går fort, när man beständigt arbetar.

PEHR. Ja, gör den inte? Och vet du, Axel, hvad mor sade här om dagen, när du var ute? Jag tackar Gud hvar dag för Axel, sad' hon, ty han, som förr var den elakaste af er alla, har nu blifvit den allra bästa. Han arbetar mer än någon annan af er och lyder min minsta vink och är nöjd med litet och har lärt sig att frukta Gud. Det fattas bara en sak ännu, sad' mor.

AXEL. Kära du, det fattas mycket, mycket ännu.

PEHR. Det fattas ännu det, sad' mor, att Axel lär sig kufva sitt heta och stolta sinne till rätt ödmjukhet. Så sad' mor.

AXEL. Ja, ser du, det var just det jag sade. Det är det allra svåraste, att bli oskyldigt föraktad och illa behandlad och ändå kunna hämnas ondt med godt. Det kan du, Pehr, men jag — jag är en stor slyngel, jag kan inte lära mig det. Och därför lär jag väl aldrig mera få komma tillbaka till mitt hem.

PEHR. Försök bara, så går det nog.

AXEL. Nej, det går inte, Pehr, det går inte. När någon slår mig, måste jag slå tillbaka. Sedan ångrar jag mig, men hvad är det hjälpt med det?

PEHR. Prata du! Inte slår du någon.

AXEL. Jo, jag slår.

PEHR. Kom, så gå vi in till mor. Jag tycker jag känner os af bensoppa, eller också är det kål. Hvar i alla dagar har mor fått kål?

AXEL. Gå du förut; jag måste först ha skeden färdig. Det är den bästa sked jag nånsin har gjort, och den skall du få, Pehr. Jag har ristat ditt namn på skaftet.

PEHR. Tack, kära Axel. Men hvarför arbetar du så där träget? I tre hela månader har du stigit en

timme förr upp och gått en timme senare till sängs än alla vi andra. Hvarför arbetar du så där?

AXEL. Lofvar du att inte tala om det för mor?

PEHR. Men, Axel...

AXEL. Ja ser du, mor skall få veta det, men inte ännu. Det är så, som du vet, att jag varit en stor kanalje, ja en riktig rackare har jag varit, och jag har gjort mor mera bekymmer, än ni alla tillsamman. Kommer du ihåg hvad min mamma sade mig, när hon lämnade oss? Mor Brita skall ge dig ris, när det behöfs, sade hon. Nu, ser du, Pehr, har det många gånger behöfts, men ändå har mor Brita förstått att få bukt på mig utan stryk. Och det har varit en stor lycka, ty jag är af den sorten, att stryk skulle ha gjort mig sju gånger värre. Därför kan jag aldrig nog tacka mor — och för allt det andra sedan, Pehr! Och därför har jag nu arbetat i tre månader litet mer än ni, för att spara ihop så mycket, att jag kan köpa åt mor en ny psalmbok. Det är alltsammans, Pehr.

PEHR. Är det inte det, som jag alltid har sagt! Du är bra, Axel, ja en krona till pojke är du. Men nu måste du komma in, för kålen sticker mig så godt i näsan, och jag kan inte smaka ett skedblad, om inte du är med. Se så, kom nu bara! (Drar Axel med halft våld med sig till stugan.)

ROSINA och GRETA inkomma, bärande tillsamman ett ämbare vatten, som de ställa vid stugan.

ROSINA (i det hon springer bort). Vänta litet, jag kommer strax.

GRETA. Kom in nu, så hvila vi. Du är trött.

ROSINA (återvänder med famnen full af granris). Gå du in till mor. Jag skall breda ut granriset framför dörren.

GRETA. Det sticks inte mera, Rosina!

ROSINA (breder ut granriset). Usch, stickas? Tror du jag är så pjåkig?

GRETA. I dag är det min tur att skura stugan.

ROSINA. Det är jag som har sopat, jag borde också få skura.

GRETA. Ja, men du var sist med i tvätten.

ROSINA. Och du fick sist skrapa grytan.

GRETA. Ja, men du fick sist öppna grinden, när den stora vagnen for här förbi.

ROSINA. Nog kan du låta mig skura för det.

GRETA. Visst kan du få det, om du nödvändigt vill. Men vet du, af sådant får man fula och grofva händer.

ROSINA. Mina händer duga nog, om de äro aldrig så fina.

GRETA. Kände du frun, som satt i vagnen?

ROSINA. Det var en täckvagn, och jag såg inte hvem som satt inuti. Just en sådan vagn har min mamma också. (Suckar.)

GRETA. Stackars Rosina, du trodde visst, att det var din mamma.

ROSINA. Jag trodde det först, och hjärtat hoppade i mig så, att jag knappt kunde öppna grinden. Men vagnen (suckar ånyo), han for, utan att stanna. Inte var det min mamma. Jag är visst mycket för stygg ännu för att få komma hem igen.

GRETA. Om du far, får jag så ledsamt efter dig. Men nog skulle du allt ha mycket bättre hemma.

ROSINA. Inte för det, ser du, men jag kan aldrig glömma min mamma. Jag har gjort henne så ledsen.

GRETA. Om det varit din mamma, skulle hon ej ha kastat en silfverpenning åt dig från vagnen. Den penningen borde du gömma.

ROSINA. Å, med den är det slut.

GRETA. Hvad nu? Har du redan tappat den?

ROSINA. Nej, medan du var till skogen, kom där en bonde på vägen med ett helt lass kålhufvuden. Och ser du, efter jag visste att mor Brita tycker så mycket om kål och aldrig har pengar att köpa för, så köpte jag kålhufvun för hela silfverpenningen. Dit gick han!

GRETA. Nej, hvad säger du? Jag tyckte också strax, att det osade någonting godt... Där kommer någon på vägen.

ROSINA. Det är två främmande barn.

GRETA. Hvad de äro grant klädda!

ROSINA. Alldeles som Axel och jag förut.

GRETA. De se litet högfärdiga ut, tror jag.

ROSINA. Alldeles som Axel och jag.

GRETA. Det är bäst vi gå in. Kanske förakta de oss.

ROSINA. Alldeles som Axel och jag.

GRETA. De ha visst något att säga oss. De komma hit.

(En främmande gosse och en främmande flicka närma sig.)

GOSSEN. Hör på, tiggarungar, kan ni visa oss vägen till prästgården?

GRETA (sakta till Rosina). Den där ger jag goddag.

ROSINA (till Greta). Kommer du inte ihåg hvad mor har sagt oss? (Högt.) När man gått ett stycke längs vägen, tar man af åt höger, och då ser man prästgården vid sjön.

FLICKAN (till gossen). Låt oss hvila litet, jag är så trött. (Lornjetterar Rosina.) Nej, se för ro skull på den där trasungen, Casimir! Ser du bara så granna skor!

GRETA (harmsen). Kom in, Rosina. Du är för god att låta de där skratta åt dig.

ROSINA. Det är rätt åt mig, Greta. Just så där har jag förr burit mig åt. (De gå in i stugan.)

GOSSEN (med befallande röst utanför stugan). Hej, är någon där? ... (Bultar på fönstret.). Är' ni döfva? Hör ni inte att jag ropar? (Pehr och Axel komma ut.) Skäms ni inte att låta bättre folk stå här och ropa en half timme?

AXEL. Vi åto middag därinne.

GOSSEN. Har ni något som duger äta, så hämta hit. Fröken och jag kunde för ro skull smaka på det.

FLICKAN. Jag slår vad, att de ha ingenting annat än kött och potatis.

PEHR. Vaserratri, om vi det hade! Men se här (hämtar ett träfat ur stugan) om det behagas litet kål, det är gärna unnadt.

FLICKAN (rynkar på näsan). Kål!

PEHR (förargad). Ja just kål. Det är ingen hundmat, det.

GOSSEN. Tag hit en sked.

PEHR. Kära Axel, låna herrn den där vackra skeden, som du nyss fått färdig. (Axel ger skeden.)

GOSSEN (gapskrattande). En träsked! Och så grant utskuren! (Läser.) »Åt Pehr af hans vän Axel». Det är fasligt öm vänskap mellan två tjufpojkar.

AXEL (uppfarande). Tjufpojkar! (Hejdar sig.) Var så god och ge skeden tillbaka. Den är alltför god ... det vill säga, den är alltför dålig för er.

GOSSEN (sönderbryter skeden och kastar bitarna mot Axel). Där har du den. Jag skall lära dig vara näsvis, tiggarunge!

AXEL (fattar gossen häftigt i kragen och ruskar honom). Slyngel, du har brutit sönder Pehrs sked! Om jag gjorde rätt, skulle jag krama dig till mos.

FLICKAN. Hjälp! Hjälp! Han slår Casimir!

AXEL (släpper gossen och gör våld på sitt lynne). Å, var inte rädd för Casimir ... jag ruskade bara helt litet

i tröjan. Men gå nu din. väg, munsjör Casimir, för, ser du, en annan gång kunde det allt hända, att du kommer i värre bastu.

GOSSEN (i det han makar sig allt längre undan). Det är oskickligt! Att bli öfverfallen så där på landsvägen af sådant skojarpack ... sådant tiggarfölje! Men vänta bara! Ja, vänta bara!

FLICKAN. Ja, vänta bara! (De gå.)

MOR BRITA, ROSINA och GRETA utkomma ur stugan.

MOR BRITA. Hvad är det för väsen jag hör?

PEHR. Ni skulle ha sett, mor! Här voro två högmodiga herrefolks barn, som skymfade oss och öknämnde oss, och så bröto de sönder Axels bästa sked. Men Axel slog inte gossen; nej, mor, han bara ruskade honom som en näfverlapp i blåsväder. Jag hade god lust att hjälpa till.

GRETA (som tittat utåt vägen). Kom och se! Nej, se där kommer klockarens arga tjur på vägen. Nu ser han den främmande flickans röda duk, och när han får se rödt, blir han galen. Nu börjar han springa efter gossen och flickan ... de springa undan ... hjälp, hjälp, nu snafva de båda två i diket ... (Axel och Pehr springa ut.)

ROSINA Jag är så rädd att oxen stångar dem.

MOR BRITA. Se åt, Greta, hvad Axel gör.

GRETA. Pehr hittar en gärdsgårdsstör ... Axel rycker den af honom och springer mot tjuren. Just nu är tjuren vid diket ... han är alldeles vild ... han stångar ihjäl dem ... Nej, vänta, Axel slår honom ... tjuren vänder sig mot Axel ... Axel springer åt sidan ... aj, nu föll Axel, tjuren böjer sig ned och stångar honom ... nej, Axel är åter på fötter ... Pehr kommer till hans hjälp ... nu stå de båda mot tjuren ... se så, nu jaga de honom

bort... och nu är faran förbi... och nu krypa de främmande barnen skamflata ur diket.

MOR BRITA. Gud vare lofvad, nu är mitt värf fullbordadt. Blif här, barn. Jag kommer snart tillbaka. (Går åt motsatta sidan.)

ROSINA (som gömt sitt ansikte i förklädet). Törs jag se upp nu, Greta?

GRETA. Vaserra, ja, sådan duktig gosse Axel är! Och Pehr är ingen kujon, han heller. Där komma de.

AXEL, PEHR, den FRÄMMANDE FLICKAN och GOSSEN återkomma.

ROSINA. Axel, Axel, hvad du har skrämt mig! Din tröja är sönderrifven. Minsann blöder du icke här på armen.

AXEL. Det betyder ingenting. Det hade kunnat gå värre, men hornen fastnade i tröjan, och så fick jag bara en rispa i armen.

PEHR. Minns du, jag sade ju det, Axel, att du skulle hämnas så där.

AXEL. Var tyst, Pehr. Kom ihåg gungflyn i kärret!

GRETA (förbinder Axels arm). Sådan arm och sådant hjärta skulle alla gossar ha.

DEN FRÄMMANDE GOSSEN (högdraget). Tack skall du ha, min vän. Nog hade vi hjälpt oss själfva, men det var ändå hyggligt gjordt af dig. Min pappa är en mäktig man, han har nyss blifvit gårdsfogde hos grefvinnan på herrgården. Om du talar väl med mig, kan du få bli dränggosse hos pappa, och sedan kan du med tiden bli min betjänt.

AXEL (småleende). Unga herrn är mycket god. Det kan visst tåla att tänka på.

DEN FRÄMMANDE FLICKAN (till Rosina). Du ser hygglig ut, du kan få följa med din bror. Till en början kan

du få vakta min pappas grisar och höns, och om du sedan är mig i lag, kan du med tiden få bli min kammarpiga.

ROSINA (niger djupt). Jag tackar allra ödmjukast för en så stor ära.

PEHR. Nej, nu kan jag inte hålla mig längre...

GRETA. Och jag inte heller. Vet ni då inte...
(Axel håller Pehr för munnen och Rosina Greta.)

AXEL. Vill du tiga, Pehr!

ROSINA. Vill du tiga, Greta!

PEHR och GRETA (som hållas för munnen). Um mum mum mum! (Alla barnen skratta.)

Under tiden inkomma GREFVINNAN och MOR BRITA, utan att genast bli sedda af barnen.

MOR BRITA (sakta). Se här edra barn, ers nåd! Tag dem tillbaka, de äro nu värda all er kärlek.

GREFVINNAN (utbredande sina armar). Axel! Rosina! Mina egna älskade barn!

AXEL och ROSINA (flyga i hennes famn). Mamma! Mamma! Kan du förlåta oss!

GREFVINNAN. Ack, mitt hjärta har längesedan förlåtit er. Det har kostat mig många ensliga tårar att lefva ett helt år utan er, mina barn. Men det måste ske, och Gud har förbättrat eder genom lifvets hårda skola, medan det ännu var tid. Ni veta nu hvad det vill säga att frukta Gud, att arbeta, försaka, ödmjuka eder och vara nöjda också med en ringa lott. Ni veta nu själfva hvad den fattiga måste lida, och aldrig mer skall någon af er förakta den, som är ringare än ni. Aldrig mer skall någon af er kalla sig *bättre*, för att han är hög eller rik eller bildad eller skön, och en annan människa *sämre*, för att hon har mindre del uti lifvets goda. Nu tager jag er tillbaka till ert förra hem, men mor Brita och

hennes barn skall ingen af er förglömma. De ha betalat ert förra högmod med den största välgärning en människa kan bevisa en annan: de, och Gud genom dem, ha gjort er till goda människor. Se på dem: så ser den rätta adeln och högheten ut, ty den bor i hjärtat. Men utan den är all annan höghet sämre än intet. Se så, mina barn, nu har jag sagt hvad som legat mig på hjärtat. Och nu är det er tur.

AXEL (kysser mor Britas hand). Tack, mor Brita!

ROSINA (likaså). Tack, tack, mor Brita!

MOR BRITA. Gud välsigne er, kära barn. Aldrig trodde jag, att jag skulle upplefva en så glad dag.

AXEL (till Pehr). Du och jag bli vänner så länge vi lefva.

PEHR (förlägen). Om lilla grefven så vill, så — får gå!

AXEL. Skäms du inte, Pehr? Kommer du åstad och kallar mig annat än du, så vet du att — jag kan slåss.

GRETA. Månntro jag också törs kalla Rosina för du?

ROSINA. Jo, det vore vackert att säga något annat, när man, som du och jag, har skrapat grytan tillsammans.

DEN FRÄMMANDE GOSSEN (knycker Pehr i armen). Hör du, kan det vara själfvaste lilla grefven själf?

PEHR (småslugt). Hå, jag trodde lilla herrn visste det, efter han bjöd så hederligt betalt för sitt lif.

DEN FRÄMMANDE GOSSEN. Så dum jag var, som kunde bjuda honom att bli min betjänt! (Bockar för Axel.)

DEN FRÄMMANDE FLICKAN (till Greta). Skall det där vara hennes nåds egen lilla fröken?

GRETA. Jojo men, det ser nästan så ut.

DEN FRÄMMANDE FLICKAN. Jag såg det strax på henne, att hon var af bättre folk! (Niger för Rosina.)

GRETA. Jo, jo, och därför bjöd lilla mamsell henne att bli sin kammarpiga, sedan hon först fått öfva sig att vakta hönsen och grisarna.

GREFVINNAN. Det går inte an att vi nu skiljas åt. Mor Brita och hennes barn följa med oss till herrgården. Där har jag låtit bygga en ny stuga åt er, goda vänner, på andra sidan om parken, så att barnen alla dagar få träffas ändå. Ni lofvar ju det, mor Brita? Och aldrig mer skall det fattas kål i er gryta.

PEHR. Hi och hej, jag skall binda åt hennes nåd de allra raraste visplar!

AXEL. Träskedarna tar jag på min del.

ROSINA. Jag strör enriset.

GRETA. Jag bär friskt vatten från källan.

PEHR. Och jag sjunger alla dagar, och så sjunga ni alla med si så här:

Världen är så stor,
skogen är så sval;
uti löfvens sal
liten fågel bor,
sjunger där hvar dag,
sjunger liksom jag.

Ängen är så grann,
blommorna så blå,
tusen fjärlar små
fladdra om hvarann,
fladdra där hvar dag,
fladdra liksom jag.

(Slut på tredje akten.)

Rinaldo Rinaldini

eller

Röfvarbandet.

Äfventyr i tre akter. Första akten i två tablåer.

Personer:

Magister Bas, skollärare.
Fru Streng, lärarinna.
Skolgossar, som beslutit bli röfvare, nämligen:
Robert Friman . . . . Rinaldo Rinaldini.
Carl Kronfelt . . . . Carl Moor.
Frans Boström . . . . Mazarino.
Fritz Anckarstorm . . . . Gonzalov.
Knut Seger . . . . Lassemaja.
Josef Forsberg. . . . . Svarta Jonas.
Skolflickor, de förras systrar, som beslutit bli zigenerskor:
Augusta Friman . . . . Esmeralda.
Sofi Kronfelt . . . . Preciosa
Marie Boström . . . . Terzerola.
Lotta Anckarstorm . . . . Tintomara.
Victoria Seger . . . . Kanonada.
Rosa Forsberg . . . . Mogrebina.
Länsman Black.
En bondgubbe och en bondgumma.
En tiggargosse och en tiggarflicka.
En polisbetjänt.
En fångförare.

Röfvare och zigenerskor kunna för resten vara så många som behagas, allenast de taga sig tappra och ryktbara namn, såsom Menschenschreck, Cerberus, Polyfem, Xantippa, Viarda, Bobelina o. s. v. Händelsen föregår först i staden och sedan ett stycke utanför tullen.

FÖRSTA AKTEN.

Skolan.

FÖRSTA TABLÅN.

Ett skolrum för gossar.

En fristund, medan magistern är borta. Gossarna stoja.

SEGER och KRONFELT draga fingerkrok. BOSTRÖM och ANCKARSTORM läsa högt öfver sin läxa i Euklides. FRIMAN är fördjupad i läsningen af en bok, och FORSBERG läser högt ur samma bok öfver hans axel.

FORSBERG (läsande). **Därpå drog den tappre Rinaldo Rinaldini ut till de Apenniniska bergen, lät hopkalla sitt folk och sade till dem ... Vill ni tiga, pojkar!**

BOSTRÖM. **Låt oss läsa öfver vår läxa.**

ANCKARSTORM. **Akta dina fingrar, Josef. Kom ihåg hvad magistern lofvade, om vi nu åter staka oss på femte proposition.**

FORSBERG. **Jag skall bevisa ur Euklides, att du är en kruka. Hör nu på bara. Därpå sade Rinaldo Rinaldini . . .** (Pojkarna stoja.) **Vill ni tiga?**

KRONFELT. **Nå, om inte Rinaldo Rinaldini sade något annat, kan du behålla det för dig själf.**

FRIMAN. **Gå din väg och låt mig läsa!**

FORSBERG. **Nej, så här sad' den tappre Rinaldo: Gossar, sad' han, vi äro förföljda af världen, vi måste hata människorna. Kom och låt oss bli röfvare!**

KRONFELT och SEGER. **Bra sagdt! Bravo!**

FORSBERG (läsande). **Men, sad' Rinaldo, låt oss ej bli sådana röfvare, som plundra de fattiga och slå ihjäl de oskyldiga. Det vore gement gjordt . . .**

KRONFELT, SEGER och BOSTRÖM. Ja, det vore gement. Men hur gick det sedan? Hvad sad' han mera?

FORSBERG (som förut). Nej, sad' Rinaldo, vi få bara plundra de rika, som röfvat sin rikedom af de fattiga. Och så dela vi med oss åt de fattiga, och så ställa vi allt igen på rätt här i världen.

ALLA GOSSARNA utom FRIMAN. Det var bra sagdt. Det var en duktig karl. Hur gick det sedan?

FORSBERG. Nå sedan blef han en röfvare...

GOSSARNA (som förut). Det var bra.

FORSBERG (till Friman). Tag hit boken och låt mig läsa. Alltid är du en sådan oxmickel och sitter och funderar för dig själf. Hvad funderar du på?

FRIMAN. Jag tänker bli röfvare.

FORSBERG (försmädligt). Du? Jo, jag tackar.

FRIMAN (tar honom i kragen). Skrattar du åt mig?

KRONFELT. Nej, låt honom vara, Robert. Han är ändå bara en lappad vante i dina händer. Hela skolan vet, att du är den starkaste bland oss alla.

FRIMAN (ruskar Forsberg). Jaså, har du ännu lust att skratta?

FORSBERG. Låt mig vara i fred. Har jag skrattat åt dig?

FRIMAN. Du har skrattat, och därför skall jag stoppa dig under bänken. (Han kastar omkull honom. Alla gossarna samla sig omkring dem. I detsamma kommer magistern.)

BAS. Hvad nu, edra slynglar? Hvad är det för väsen ni hålla i skolan! Sätt er. Friman, kom hit. Du slog Forsberg?

FRIMAN. Han skrattade åt mig, och så slog jag omkull honom.

BAS. Forsberg! Har du retat Friman att slå dig?

FORSBERG (gråtande). Söta, bästa, goda magister,

jag är oskyldig, jag är oskyldig, jag har inte gjort någonting alls.

BAS (nyper honom i örat). Jo, jag känner dig... Du är alltid oskyldig du... Sätt er. Låt bli en annan gång att slåss i skolan. För den här gången må det vara. Tag fram kritan. Jag vill tro, att ni nu fått Euklides i skallen. Hela veckan har det gått på slarf för er, och det duger inte. Jag tål inte slarf med läxorna. Anckarstorm, hur lyder femte proposition i första boken? (Anckarstorm läser propositionen, stapplande, högt.) Rita upp den, Boström. (Boström ritar bakvändt upp den på taflan.) Det är orätt. Så här är det. (Ritar.) Bevisa, Forsberg.

FORSBERG (stapplande). Efter sidan AB är lika stor med sidan BA... och sidan BA är lika stor med sidan AB...

BAS. Hvad är det för dumheter? Kronfelt!

KRONFELT (äfven stapplande). Efter vinkeln ABC är lika stor med vinkeln ABC, och vinkeln ABC är lika stor...

BAS. ABC? Ja, längre tycks du inte ha kommit i din geometri. Seger!

SEGER (lika stapplande). Efter ABC är en likbent triangel, och alla sidorna i en likbent triangel äro lika stora...

BAS. Jaså. Jo, du är mig en likbent triangel, och lika stora sidor tycks ni ha allesamman. Bevisa, Friman! Du har varit en flink pojke, ända tills du fått allehanda dårskaper i ditt hufvud på senare tider.

FRIMAN. Jag kan inte min läxa.

BAS. Hvad understår du dig...? Är du sjuk?

FRIMAN. Nej, jag kan inte min läxa, och jag vill inte ljuga att jag kan.

BAS. Nå, hvad fel du må ha, Friman, så vet jag,

att du aldrig kan ljuga. Men din läxa måste du kunna. Du är primus i klassen; du har mindre än någon annan lof att skolka.

FRIMAN. Jag lofvar magistern att läsa dubbel läxa till i måndag och kunna den som ett vatten.

BAS. Nej, min gunstig herre, man prutar inte med sina läxor. Censor... hämta ris! (Forsberg hämtar ris och gör lång näsa åt Friman bakom magisterns rygg.) Vill du bekänna hvad du gjort hela förmiddagen?

FRIMAN. Jag har läst ... men inte min läxa. (Framräcker sin hand.)

BAS (bortlägger riset). Antingen blir du en ovanligt bra karl, Friman, eller också en ovanligt stor bof. Det kommer an på dig själf att välja, och Gud gifve, att du valde det bättre. För den här gången förlåter jag dig för din uppriktighets skull. Sätt dig, och läs till måndag dubbel läxa. Forsberg ... hvad var det för en bok du smugglade bakom bänken?

FORSBERG (oskyldigt). Det var grammatikan, herr magister. (Låter boken gå »på posten».)

BAS. Tag hit boken. Jag vill se honom.

FORSBERG (stapplande). Jag tror ... jag tror, att han föll under bänken. Någon måste ha tagit honom.

BAS (strängt). Tag hit boken, säger jag, hvem som också må ha den. Nå? (Alla gossarna, utom Friman, uppstiga och visa sina tomma händer. Därvid faller boken från Segers knä.)

BAS (uppbragt). Tag hit boken! Jag skall lära er att gyckla i skolan.

FRIMAN (upptager boken och bär honom till magistern). Herr magister, de andra rå inte för det. Det var jag som tog boken med mig i skolan, och jag ensam förtjänar straff.

BAS (uppslår boken). »Rinaldo Rinaldini, kallad den oöfvervinnelige, chef för röfvarna i de Apenniniska bergen.» — Pojkar, hvad är det jag ser! Det är då därför, som ni en hel vecka fublerat med läxorna — stakat er — dummat er — svarat uppåt väggarna och fått er på tassarna, allt för den usla gamla slagdängans skull! Förut har jag haft heder af tredje klassen; ingen klass i hela skolan stod sig så bra. Nu har jag bara skam af er, bara skam, säger jag, och hur skall det gå om två veckor vid examen? Lättingar och oduglingar bli ni; sådant lär man sig af romaner. Tig, Friman; det är inte värdt att du tar skulden på dig. I dag ha vi lördag. I morgon på söndagseftermiddagen är ju er majfest, då hela skolan slår boll på klockarbacken?

FRIMAN. Magistern ha lofvat oss...

BAS. Ja, jag har lofvat er vara med. Men så som ni i dag förhållit er, kommer det inte mera i fråga. I stället att gå till majfesten, går hela tredje klassen i arrest här i skolan.

FRIMAN. Jag ber magistern, låt mig ensam få arrest, efter jag ensam är skyldig.

BAS. Hela klassen går i arrest. Vi få se, om inte läxan sedan skall smaka er bättre. (Går.)

KRONFELT (efter en stunds häpen tystnad). Att inte få gå på majfesten!

SEGER. Där hela skolan är med!

ANCKARSTORM. Och alla flickorna från fruntimmersskolan komma för att se oss slå boll!

BOSTRÖM. Och där finns mjöd och pepparkakor!

KRONFELT. I stället få vi gå i arrest!

SEGER. Hela skolan skrattar åt oss.

ANCKARSTORM. Fjärde klassen, som är så stor på sig, skall visa oss lång näsa.

BOSTRÖM. Alla flickorna göra narr af oss.

FORSBERG (patetiskt). Gossar! Vi äro förföljda af mänskligheten. (Fattar boken och läser.) Människorna ha mot oss varit grymmare än tigrar. Ha, tappre riddare, vi måste hämna oss på dessa vilddjur, som kalla sig människor... Hvad säger jag? Människor? Nej, bödlar äro de, tyranner i människohamn! Vi måste draga ut till de Apenniniska bergen...

KRONFELT. Det vill säga till stenkumlet vid kalfbacken, en kvarts mil från staden. Där finns ett ställe, som kallas röfvarkulan...

FORSBERG (i samma ton). Ja, tappre riddare, mänsklighetens försvarare, där skola vi blifva...

ALLA DE ÖFRIGA. Röfvare! Röfvare!

FRIMAN. Klockan tre i eftermiddag.

ALLA DE ÖFRIGA. Klockan tre i eftermiddag.

(Förhänget faller.)

ANDRA TABLÅN.

En flickskola.

En fristund. Lärarinnan är borta. Augusta Friman äter risgryn. Rosa Forsberg roar sig att äta en griffel. Victoria Seger klipper pappersdockor. Fanny Boström ritar, och Lotta Anckarstorm syr. All lyssna på Sofi Kronfelt, som spelar för dem en scen ur Preciosa.

SOFI (deklamerar).

På himlen du ditt hopp bör fästa.
Allt styrs af himlen till det bästa!

Och så går hon till Alonso och säger till honom: gif mig er hand, nådige herre; jag läser däri uppfyllandet

af er käraste önskan. — Den unge riddaren tackar naturligtvis, och han ser på henne, ja, han ser på henne — så där — och så slår hon ned sina ögon — så här — och så niger hon så djupt, så djupt — så här — och så bära de bort henne i triumf, och hon sitter som en prinsessa på en tron, klädd med blommor.

AUGUSTA. Ack så vackert, så vackert!

SOFI. Och sedan sitter hon ensam på klippan i skogen, och månen skiner öfver de höga träden, och då tänker hon på den unge riddaren och knäpper sin cittra och sjunger så här: Ensamheten mig ej döljer...

LOTTA. Nej, söta Sofi, sjung inte; fru Streng kunde höra det, och du vet att hon inte tycker om när vi ofta gå på spektaklet.

SOFI. Och sedan, när Preciosa kommer till slottet och hotar att skjuta zigenarhöfdingen — så här, paff! — men hon sköt inte ändå! — och hela parken var illuminerad och slottet lyste som en sol, och så igenkände hon sina föräldrar...

ROSA. Ack så skönt, så skönt! Den som vore en zigenerska!

AUGUSTA. Och finge hvar dag gå i den gröna skogen och se på månen.

LOTTA. Nå, det vore lagom roligt, det blir man bara hungrig af.

VICTORIA. Men att få spå i händerna!

FANNY. Och spela cittra och dansa med kastanjetter! Preciosa kunde ju dansa?

SOFI. Om hon kunde? Jo, hvad hon kunde! Så här... Men ingen kan dansa som en zigenerska. Ni skall veta, att de stackarna lidit mycken orättvisa af människorna i Spanien.

LOTTA. Aldrig har jag hört, att man brukar dansa af sådana orsaker.

SOFI. Jo — i förtviflan. Ni kan inte tro hvad det är skönt att vara förtviflad. Men vänta, nu skall jag vara Viarda. Se så, nu sätta ni er i en ring på golfvet. (Flickorna sätta sig.) Det är mörka natten. En gryta står här på elden (sätter en sykorg på golfvet). Jag rör i grytan (gör gester med en linjal). Och så säger jag (med grof röst): Preciosa, mitt socker, diktar du nu igen visor till månen? (Med naturlig röst.) Då ser jag Alonso komma ridande i månskenet. (Åter med grof röst.) Ack, ers nåd, ni kan inte tro hvad ni skrämde oss!

(Under de sista orden inkommer fru Streng och stannar ett ögonblick obemärkt.)

FRU STRENG. Ja, det tror jag verkligen. (Flickorna springa förskräckta till sina platser.) Jag ser, att ni åter ha er narraktiga teater i hufvudet. Barn, barn, skämt har sin tid, och allvar har sin. Jag vill likväl förlåta er, om er läsning går bättre, än den gått nu på senaste veckan. Låt oss fortsätta vår geografi. Boström . . . Hvad är det för ett haf? (Pekar på kartan.)

FANNY (uppvaknande). Norra Danshafvet.

FRU STRENG. Yrar du, flicka? Norra Danshafvet?

FANNY (förlägen). Jag ville säga Ishafvet.

FRU STRENG. Och den stora ön däruppe?

FANNY. Spetsbergen.

FRU STRENG. Och det landet här nere, Friman?

AUGUSTA (uppvaknande). Preciosa.

FRU STRENG. Hvar har du dina tankar? — Anckarstorm?

LOTTA (bestört). Jag har inte sett henne. Jag har inte varit på spektaklet.

FRU STRENG. Hvad är det, som du inte har sett?

(Lotta börjar gråta.) Sätt dig. Hvad heter det landet söder om Ishafvet, Seger?

VICTORIA (uppfarande). Spanien.

FRU STRENG. Det är för besynnerligt! Hvad bor där för ett folk? Ett halfvildt folk i djurhudar och tält? Vet ingen?

ROSA (mycket gladt). Jo, där bo zigenare.

FRU STRENG (förtrytsamt). Ah! ... Där bo lappar, och här till vänster är Norge. Men här är ett långt land öster om Norge. Det var därifrån den konungen kom, som först eröfrade Finland. Hvad hette han, Kronfelt?

SOFI (förvirrad). Han hette ... Alonso.

FRU STRENG. Flicka, hvad tänker du på? Är det möjligt att ett af Finlands barn någonsin kan glömma Sverige? Konungen hette Erik den helige, och jag blygs, kära barn, att ni till den grad vårdslösat er historia och geografi. Kanske ha ni också glömt hvad det är för ett land här öster om hafsviken?

ALLA MED EN RÖST. Det är Finland.

FRU STRENG. Nå, det var för väl, att jag en gång fick ett förnuftigt svar. Ni veta, att finnar och svenskar från äldsta tider stått i beröring med hvarandra. Hvad hette den finska trollkvinnan, som spådde ynglingaättens fall?

ALLA MED EN RÖST. Viarda.

FRU STRENG. Viarda? Hvad vill det säga? Hvad veta ni om Viarda? (Alla tiga.) Vet ingen något mer om en sådan personnage?

ROSA (förlägen). Jo, hon kokade gröt...

FRU STRENG. Förmodligen åt sig själf?

ROSA (gråtande). Nej, åt zigenarna.

FANNY (ursäktande). Hon kunde spå i händerna, och därför så trodde vi...

FRU STRENG. Kära flickor, jag har tålamod som gummi elasticum, men det kan också brista till slut. Här sitta ni långa stunden och svara mig bara galimatias. Hvad är det för dumheter ni fått i ert hufvud? Gjorde jag rätt, borde jag uppteckna hela klassen för lättja och ouppmärksamhet.

SOFI. Jag är skulden till allt...

FRU STRENG. Det är rätt, Kronfelt, jag tycker om att du erkänner ditt fel, men straff förtjäna ni alla. Jag vet att ni gladt er åt att få se på gossarnas majfest i morgon. Ert straff skall bli, att ingen af er får gå dit. Märk det väl — ingen får gå dit. Och när vi träffas om måndag, hoppas jag, att ni ha bättre reda på edra läxor. Au revoir! (Går.)

(Flickorna bestörta och utan lärarinna.)

AUGUSTA. Ja, här stå vi nu alla med lång näsa.

VICTORIA. Att inte få se på majfesten! Hur afskyvärdt!

FANNY. Halfva staden kommer till klockarebacken.

ROSA. Och där fås mjöd och pepparkakor, och tredje klassen tänker bjuda oss strufvor, det har min bror berättat mig.

SOFI. Och inte få vi se Robert Friman slå boll. Jag har en gång sett honom slå så högt, att bollen knappt syntes som en lärka i skyn.

LOTTA. Ja, allt det rår Preciosa för. Det vore bättre, att vi aldrig hört talas om henne.

SOFI. Vet ni hvad, flickor? Preciosa blef också oskyldigt förföljd af människorna. Hon blef ju bortröfvad från sina föräldrar.

ROSA (beskedligt). Ack, om någon ville vara så god och bortröfva oss också!

SOFI. Nej, kära du, det brukas så sällan i våra dagar. Men vi ha lidit en stor orättvisa.

ALLA FLICKORNA. Ja, visst ha vi det.

SOFI. Och därför kunde också vi bli zigenerskor.

VICTORIA. Ack, det vore rysligt roligt!

LOTTA. Men det går inte an. Fru Streng tycker inte om det.

SOFI. Äro vi slafvinnor? Äro vi inte fria som fågeln i luften, när vi ha lof från skolan?

ROSA. Vi skulle få gå barfota i skogen.

FANNY. Barfota? Nej jag tackar. Men i schäferhattar.

AUGUSTA. Och sjunga visor i månskenet.

ROSA. Ack, ja, ja, låt oss nu strax bli zigenerskor; vi ha ju lof i eftermiddag.

SOFI. Bli vi? Nå ja, vi bli zigenerskor. Vi kläda oss strax vi ha ätit middag. Så träffas vi hos mig, och så gå vi ut åt kalfbacken till.

ROSA. Men söta Sofi, det är väl bara på narri, annars kunde pappa och mamma bli ledsna?

SOFI. Bli de ledsna, så få de ju röfva bort oss.

VICTORIA. Ack så rysligt roligt!

ALLA FLICKORNA. Ack så roligt, så roligt, nu få vi bli bortröfvade!

SOFI. Kom nu. Vi träffas i eftermiddag.

ALLA. Ack så roligt, så roligt!

(Förhänget faller.)

ANDRA AKTEN.

Röfvarkulan.

En skogsbacke vid vägen utanför staden, som synes på afstånd. Till vänster en stor sten, som utgör yttre väggen till röfvarkulan. Åskådaren föreställer sig, att landsvägen är strax till höger bakom kulissen.

Alla gossarna, klädda till röfvare, arbeta på en mur af stenar vid ingången till röfvarkulan. Rinaldo är ännu borta.

SVARTA JONAS. Se så, röfvare, nu kan det vara nog. Nu ska vi hvila oss.

MAZARINO. Men kapten har befallt oss göra muren färdig, för att befästa ingången till röfvarkulan.

SVARTA JONAS. Kapten? Här är ingen kapten. Vi äro fria medborgare, och här har ingen rätt att befalla oss.

CARL MOOR. Jo, Rinaldo är vår kapten, och han har stiftat lagar för röfvarbandet. Akta dig du att göra uppror mot lagarna!

SVARTA JONAS. Lagarna? Vi tåla inga lagar. Vi göra hvad vi behaga. Vi äro röfvare, gossar, och därför är det vår rättighet att göra uppror. Är det inte, säg? Hvar och en har rättighet att fritt säga sin mening, men den som säger något annat än jag, den får sig på ryggen.

LASSEMAJA. Ja, nog är det så som Forsberg säger.

SVARTA JONAS. Jag heter inte Forsberg, ditt nöt, jag heter Svarta Jonas. Du, Seger, heter Lassemaja för det att du borde gå i kjortel. Du, Kronfelt, heter Carl Moor för att du är adelsman, och du, Boström, heter Mazarino för att du inte är adelsman. Du, Anckarstorm, heter Gonzalov för att något namn skall du ha, och Friman må gärna för mig heta Rinaldo Rinaldini, efter det

var han som först hade med sig boken till skolan. Men det var jag, gossar, som gaf er namn och visade er vägen till ärans höjder här i röfvarkulan på kalfbacken. Därför borde jag vara er kapten.

CARL MOOR. Du, pultron, du, kruka! Om du ännu understår dig att narra bandet till uppror medan kapten är borta, skall jag hissa dig upp till kråkboet där borta i grantoppen.

SVARTA JONAS (rädd). Nå nå, jag säger ju ingenting. Jag säger bara, att vi äro fria röfvare, ja ... (Carl Moor hotar honom) jag säger ju ingenting, jag.

MAZARINO. Stå inte där och gräla nu, utan sjung hellre vår nya hjältevisa. (Alla sjunga.)

Röfvarbandets hjältevisa.

(Mel.: "*Kulneff*" eller "*Så lunka vi så småningom*".)

Kom, bröder, hvem oss följa vill!
Ty världen hör den tappre till.
Vi slåss för äran, och vårt namn
skall bo i ryktets famn.
Euklides är ej mer vår lag,
grammatikan vi gett god dag.
Cornelius Nepos har oss lärt
det som är bättre värdt.

Till Rom, till Rom, så tåga vi,
och efter Cæsar fråga vi.
Som Hannibal vi tappert slåss,
och ingen står mot oss.
Leonidas han är vår man,
Epaminondas för oss an,
och Alexander Magnus här
Rinaldo själf han är.

CARL MOOR. Ja, slåss måste vi, kamrater, men mot hvem? Se, det är just frågan.

GONZALOV. Det blir nästan för långt att spatsera till Rom.

MAZARINO (sätter sig och framtager en smörgås). Jag blir alltid hungrig, när jag slåss, och därför tror jag att vi äta en smula först.

LASSEMAJA (framtager en mjölkflaska). Ja, det är märkvärdigt hvad röfvare alltid äro hungriga och törstiga.

GONZALOV. Kära Frans, gif mig en bit med!

SVARTA JONAS. Tag hit mjölken, Lassemaja! Röfvare ha allting i lag, skall du veta.

MAZARINO (till Gonzalov). Här har du halfva smörgåsen.

LASSEMAJA (till Svarta Jonas). Jag tänker inte ha min mjölk i lag med någon. Är du hungrig, så röfva dig mat.

(En tiggargosse närmar sig.)

TIGGARGOSSEN. Söta bästa, beskedliga herrar, en liten slant eller en brödbit!

SVARTA JONAS (tager hans påse ifrån honom). Du kom just i grefvens tid. Du skall veta, att vi äro röfvare.

TIGGARGOSSEN. Söta bästa, beskedliga herre, gör mig intet illa. Jag tigger mat åt min blinda pappa.

MAZARINO. Låt bli gossen, Jonas!

SVARTA JONAS (tömmer ur påsen en hop brödbitar). Hvad pratar du för dumheter? En röfvare tar hvad han får. Nej, se sådana usla brödkanter! Täcks du bjuda sådan råttmat åt hederliga röfvare?

CARL MOOR. Vill du låta bli gossens påse?

LASSEMAJA. Jonas har rätt. Vi äro inte för roskull röfvare.

MAZARINO. Fy, då vill jag inte vara röfvare.

GONZALOV. Inte jag heller. Men där kommer Rinaldo.

RINALDO (i röfvardräkt med plym i hatten). Hvad är det jag ser? Hvem af mitt folk vågar plundra en tiggargosse?

CARL MOOR. Jo, det gör Svarta Jonas. Om du tillåter det, kapten, vill jag inte mera tjäna i bandet.

SVARTA JONAS (trotsigt). Jag är en röfvare, och jag gör hvad jag vill.

RINALDO (strängt). Hvad vågar du säga, karl? Har du inte hört våra lagar? Vet du inte, att det är lifsstraff att plundra en fattig eller en värnlös? Sådana skurkar jag har i mitt band! Men jag skall rensa bort dem som ogräs. På knä med dig, Svarta Jonas!

SVARTA JONAS (på knä). Nåd, herr kapten, nåd!

RINALDO. Stig opp. För den här gången må du få nåd, men jag vill inte mera ha dig i bandet. Gif strax tillbaka åt gossen hvad du tagit ifrån honom, och packa dig sedan din väg.

SVARTA JONAS (plockar upp brödbitarna). Strax, herr kapten. (Mumlar för sig själf.) Vänta, det skall du få betala. Jag skall nog säga magistern... (Högt.) Adjö, store Rinaldo — store herr Alexander Magnus! (Går.)

RINALDO. Vill du packa dig... (Till tiggargossen.) Var inte ledsen nu. Här har du en silfverpenning, det är allt hvad jag äger för närvarande. Men när jag blir rik, kan du komma tillbaka, så får du mera.

TIGGARGOSSEN. Tack, söta, bästa, nådiga herr röfvare. Hvad pappa nu skall bli glad! Och hvad de röfvarna äro snälla! (Går.)

RINALDO. Nej, gossar, vi äro mänsklighetens befriare. Vi måste försvara de oskyldiga. Vi måste föra krig mot allt orätt, som sker i världen.

CARL MOOR. Det är rätt, kapten. Visa oss bara mot hvem vi få slåss.

RINALDO. Det skall jag visa er. Där borta på vägen far en tyrann.

MAZARINO. Ha, en tyrann! Det skall bli roligt att få se en tyrann!

LASSEMAJA. Kan det vara en jätte? Det måtte väl aldrig vara en jätte?

GONZALOV. Eller en turk? En människoätare?

RINALDO. Nej, en bonde är det, en grof, elak människa. Han kör ett lass kålrötter till staden och piskar sin häst utan barmhärtighet. Låt bli att slå hästen så där, sade jag; — ty se ni, gossar, nog kan jag också rappa till, när det behöfs, men att slå en sådan mager och uttröttad stackare, som släpar benen efter sig, det kallar jag att fara fram som en tyrann. Hvad tror ni han svarade? Hvad angår det dig? sade han. Det är min häst, och efter han gifvit sig till häst, skall han också vara en häst. Hvarför har han gifvit sig till häst?

CARL MOOR. Det är nedrigt. Han måste straffas som en förbrytare mot mänskligheten.

RINALDO. Det är också min mening. Kom, gossar. Han har en duktig piska och skall nog försvara sig. Desto ärofullare blir vår seger.

GONZALOV. Ja, kom, låt oss röfva hans kålrötter. Bandet är utan mat.

LASSEMAJA. Jag är med om att äta kålrötterna.

RINALDO. Se, där far han just nu förbi. Kom, gossar. (Röfvarna marschera ut i slagordning, sjungande första versen af hjältevisan.)

(Svarta Jonas framsmyger bakom en sten.)

SVARTA JONAS. Det var bra att jag stannade här bakom stenarna och hörde alltsammans. Jag tror de

ämna röfva en bonde? Jo, det skall kosta dem vackert. Länsman bor inte långt härifrån. Jag springer till honom och berättar hvad de ha för sig. Sedan går jag till magistern och berättar alltsammans för honom. Jag skall säga, att de varit onda öfver arresten och att jag ensam har stått på magisterns sida. De skola se hvad de få för det att de kört bort mig från bandet. Tyst! (Man hör buller från vägen.) Där komma de redan tillbaka. Jag måste ännu lura ut hvad de säga. (Gömmer sig bakom stenen.)

(De andra gossarna återkomma, bärande kålrötter och ledande med sig en bonde, som bär en näsduk knuten för ögonen och händerna bakbundna.)

RINALDO. Bra, mina gossar, jag är nöjd med er. Vi fingo oss några duktiga rapp, men segern är vår, fienden är tillfångatagen och hela hans läger eröfradt. Krigsråd, hvad göra vi med fången?

LASSEMAJA. Häng honom, det är mitt råd.

CARL MOOR. Tig, du, Lassemaja, du kröp i diket, när vi andra anföllo fienden. Jag tänker vi släppa fången lös.

GONZALOV. Litet stryk kunde han behöfva ändå. Han slog mig med piskskaftet öfver ryggen.

MAZARINO. Svara, fånge; vill du ha stryk, eller vill du bli hängd?

BONDEN. Jäkeln bespike er, edra pojkbytingar. Har ni ingen skam i er? Skäms ni inte att öfverfalla folk på landsvägen och binda mig, Matts Mattsson Leppäkoski, sexman och byålderman, som jag är, när jag för till staden mina egenhändiga vinterkålrötter? Hvad har ni gjort af mina rötter, edra kålmaskar?

MAZARINO. Vill du ha stryk, eller vill du bli hängd?

BONDEN. Jag skall hänga er, jag, bara jag slipper till länsman, edra pankakssnaskare, edra grötmånsar, edra förbaskade lutfiskar!

RINALDO. Tig, fånge, och reta oss inte. Du har blifvit straffad med rätta, för att du slog din häst som en tyrann. Men nu är du tillfångatagen och afväpnad; du kan gå, du är fri. Vi föra inte krig mot besegrade fiender. Gå till din länsman och säg honom, att Rinaldo Rinaldini, mänsklighetens befriare, endast för krig mot våldet och orättvisan. Carl Moor, led fången till vägen och återgif honom hans kärra, men hästen låter du löpa.

BONDEN (i det han bortledes). Necken beklistre er, edra bokmalar, edra syltfötter, edra luntryggar, edra hallonmaskar, edra skåpråttor, edra bakelsebestar...

CARL MOOR (dragande honom med sig). Vill du laga dig af?

BONDEN (stretar emot)... edra smörögon, edra kråkfötter, edra hartassar, edra rosendebenglar, edra potatisknoppar (utom scenen, tills han ej mera höres), edra äppelskalare, edra uggelprinsar, edra fanjunkare, edra mönsterskrifvare, edra kuriositeter...

RINALDO. Våra kuriositeter? Ha ha, stackars karl, han ger oss ett öknamn för hvar kålrot vi tagit ifrån honom. Häng hans piska där till segertecken öfver ingången till röfvarkulan. Kom, gossar, vi måste vara beredda på en belägring af fienden. Låt oss befästa kulan på alla sidor. Lyckligtvis ha vi nu proviant. (De gå in i röfvarkulan.)

SVARTA JONAS (framkryper och springer bort öfver scenen). Lyckligtvis har jag nu en hel hop att berätta!

(Alla flickorna, klädda till zigenerskor med korgar i händerna, inkomma under det de sjunga):

Zigenarflickornas visa.

(Mel.: "*Jag minns den ljufva tiden*".)

Kom ut i gröna skogen;
det är så svalt i den.
Hvar björk är vår förtrogen,
hvar rönn han är vår vän.
Hvar källa är vår spegel,
hvar tufva är vår stol,
och molnet är vårt segel,
och stjärnan är vår sol.

Kom, vandra vid vår sida
allt på den gröna färd.
Vårt hem, det är den vida
den obekanta värld.
Vår fot är lätt och yster,
vår hàg är glad och stor.
Hvar blomma är vår syster,
hvar fågel är vår bror.

PRECIOSA. Det är bra, det är bra, mina raska zigenerskor. Låt oss nu hvila en stund på den romantiska kalfbacken. (De sätta sig.)

CANONADA (till Mogrebina). Söta Rosa, ge mig litet af dina bär; jag är så trött och så hungrig.

MOGREBINA. Jag har inte hittat mer än två gamla tranbär, men här har du dem. Och för resten skall jag säga dig, Fanny, att jag heter inte Rosa utan Mogrebina.

CANONADA. Ja, det var sant. Du heter Murrebina, och jag heter Canonada. Puff!

ESMERALDA. Du, Lotta, heter Tintomara...

TINTOMARA. Fy, sådant namn vill jag inte ha.

ESMERALDA. Jo, håll du det, Tinto lilla, så lämna vi bort den fulare hälften. Victoria Seger heter Terzerola, det låter som piff, paff, puff. Jag heter Esmeralda, och jag borde ha en get med mig. Jag skulle ha tagit vår gamla stallgumse, om han inte vore så befängd att buckas.

TINTO. Sofi Kronfelt är Preciosa. Hon skall vara vår abbedissa.

PRECIOSA. Nej, inte abbedissa...

ESMERALDA. Hvad vill du då att vi kalla dig? Inte går det an, att vi kalla dig vår kapten eller vår kaptenska.

PRECIOSA. Nej, det går då alldeles inte an. Får gå för abbedissa. Nå, mina barn, hvad tänka vi nu företaga oss?

CANONADA. Jag tror vi gå hem igen. Jag är så hungrig.

TINTO. Och jag är så rädd här i ödemarken. Här bo visst röfvare.

ESMERALDA. Ack så roligt att få se en röfvare! Och att bli bortröfvad sedan! Det brukar ju ofta hända zigenerskor.

MOGREBINA. Nej, nu törs jag inte vara här längre. De skulle visst slå ihjäl oss och steka vårt hjärta på glöd, som det står i sagan...

CANONADA. Och hugga ringfingret af oss, och så skulle det flyga bakom en stor vattså.

ESMERALDA. Tro inte det. De skulle föra oss till ett gyllene slott i skogen. Där skulle Preciosa utropas till drottning, och vi andra skulle bli prinsessor.

PRECIOSA. Och i stället för gamla tranbär skulle vi äta guldäpplen på silfvertallrikar. Sedan skulle vi spå dem i händerna... Men här kommer en varelse...

TERZEROLA. Här finnas varelser uti skogen!

(En tiggarflicka närmar sig.)

TIGGARFLICKAN. Söta, snälla, beskedliga små fröknar och mamseller, gif mig en liten slant, jag skall gå till staden och köpa mig en katkes.

PRECIOSA. Kom hit. Vill du låta spå dig?

FLICKAN. Nej, jag vill ha en slant.

PRECIOSA. Vi äro zigenerskor, och därför måste vi spå dig. Se så, räck hit handen, det kostar bara ett guldstycke.

FLICKAN. Söta, beskedliga, snälla fröken, jag har inga guldstycken.

PRECIOSA. Det är detsamma, jag spår åt de fattiga utan betalning. Låt se... Här är ett stort streck, som gömmer sig mellan flera små. Det betyder, att du är en prinsessa, fastän du är förklädd till tiggarflicka.

FLICKAN. Är jag en prinsessa?

ESMERALDA. Ja, kära du, visst är du det. Hör du inte att Preciosa säger det?

PRECIOSA. Och det långa, långa strecket där, det betyder, att en prins eller en kung skall tycka om dig och göra dig till sin drottning...

TINTO. Ja, kanske till kejsarinna.

FLICKAN. Skall jag bli kejsarinna? Nå, hvad moster då skall få stora ögon. Men se där kommer moster.

EN BONDGUMMA (inträder). Står du där, lata flicka, och skyndar dig inte till staden! Har du tid att stå så där?

FLICKAN. Moster, moster, de säga att jag är en prinsessa!

BONDGUMMAN (vresigt). Hvad för slag?

ESMERALDA. Jo, Preciosa, vår abbedissa, har sagt att hon är en prinsessa, fastän hon nu är förklädd till tiggarflicka.

MOGREBINA. Ja, har ni inte läst om Cendrillon?

FLICKAN. Och när kungen tycker om mig, gör han mig till kejsarinna.

BONDGUMMAN. Hvad för slag? Kejsarinna?

CANONADA. Ja, sådant har man sett förr.

PRECIOSA. Räck hit handen, kära gumma, så skall jag spå dig också.

BONDGUMMAN. Hvad för slag? Det skall väl vara tatterskor, kan jag förstå. Sådant landstrykarsällskap! Sådant illmarigt rackarfölje! Stulo de inte i våras min bästa höna ifrån mig? Och fick inte en af det sällskapet ris vid skampålen för två veckor sedan? Och ni skulle vara tatterskor, ni? (Flickorna se förskräckta på hvarandra.)

TERZEROLA. Det är så, kära mor, att vi låtsa bara . . .

TINTO. Ja, det är bara på narri, ser ni.

GUMMAN. Vackert narri! Ha då herrskapsbarn intet annat att göra, än att klä ut sig till tatterskor och landstrykerskor och inbilla fattigmans barn sådana galenskaper om prinsessor och kejsarinnor? Vet ni hvad jag skulle säga dem, om jag vore mor deras?

PRECIOSA (trotsigt). Jo, att ni är en enfaldig människa, som inte förstår er på det romantiska.

GUMMAN. Nej, jag skulle säga: se så, fort tillbaka hem igen, och så i skolan med er, ni lata och oförståndiga barn! Läs edra läxor och sy edra sömmar, så blir det folk af er, i stället att ränna kring landsvägen och gyckla med sådant, som kunde skaffa er länsman på nacken och bojor och black på händer och fötter. Jo, så skulle jag säga. Adjö med er nu. Kom, Stina! (De gå.)

(Flickorna sitta en stund helt häpna och tysta.)

TINTO. Länsman! Men det är ju rysligt!

CANONADA. Black och bojor! Det är förskräckligt!

MOGREBINA. Nej, jag går hem till mamma och pappa.

TERZEROLA. Jag med.

TINTO och CANONADA. Vi också.

ESMERALDA. Hvad menar du, Preciosa?

PRECIOSA. Att ni kan vara så enfaldiga och låta skrämma er af en stackars enfaldig bondgumma.

ALLA DE ANDRA. Nej, vi gå hem. Nu strax gå vi hem.

(Under tiden framkommer röfvarbandet bakom deras rygg och ställer sig på post vid alla utgångar.)

RINALDO. Halt werda! Här kommer ingen ut.

ALLA FLICKORNA (gömma ansiktet i händerna). Röfvare! Röfvare!

RINALDO. Hvem vågar utan pass och lösen beträda den fruktansvärde Rinaldo Rinaldinis område i de Apenniniska bergen?

FLICKORNA (som förut). Nåd, nåd, herr röfvare! Vi ska aldrig göra så mer. Låt oss gå hem till pappa och mamma!

RINALDO. Carl Moor! Gonzalov! Mazarino! Lassemaja! Bevaka fångarna och se till att ingen undkommer. Krigsrätten skall afkunna sin dom öfver dem.

(Akten slutas med en tablå af zigenerskorna, som fallit på knä, och röfvarbandet, som hotar dem med sina vapen. Förhänget faller.)

TREDJE AKTEN.

Lag och frihet.

Samma skogsbacke, som i andra akten. Zigenerskorna sitta i ring kring en gryta, där Esmeralda kokar kålrötter åt röfvarbandet. Preciosa sjunger, ackompanjerad af sin guitarr, på en klippa längre bort. Carl Moor och Lassemaja posta på hvar sin sida. Solen går ned bakom skogsbacken och belyser allt med rödt sken.

Månskensvisan.

(Mel.: "*Ensamheten mig ej döljer*".)

Ensamheten mig ej döljer
på den dunkla kvällens stig.
Månens stråle mig förföljer,
månens gubbe ser på mig.

(Under denna vers ser man månen med dess gubbe skrida fram bakom bergen)

CANONADA. **Hvad är det hon sjunger där borta?**

MOGREBINA. **Hon sjunger att månens gubbe ser på henne. Är det inte rysligt vackert?**

CANONADA. **Men, söta Rosa, inte kan det nu vara månsken på ljusa dagen. Solen har ju inte gått riktigt ner ännu.**

MOGREBINA. **Jo, ser du, Preciosa kan inte vara någon riktig Preciosa, utan att sjunga visor till månen. Och efter vi inte kunde vänta på månen, har Rinaldo befallt honom skina ett par timmar förr än han skulle.**

CANONADA. **Jaså, nu förstår jag. Men tyst, hon börjar ånyo.**

PRECIOSA (sjunger).

Månen hviskar: goda flicka,
kom till mig, mitt sockergryn!
Dansa på min silfverbricka,
flyg i kapp med aftonskyn!

TERZEROLA. Vet du, Tinto, jag är så rysligt hungrig.

TINTO. Tyst, skall du få höra. Gubben i mån har bjudit upp Preciosa till dans. Jag undrar hvad hon svarar på det.

PRECIOSA (sjunger).

Ej till dig jag styr min kosa,
jag åt dig förtror min sorg.
Fången nu är Preciosa,
fången i Rinaldos borg.

(Månen försvinner.)

CANONADA. Ja, visst är det rysligt att vara fången hos röfvare.

MOGREBINA. Bry dig inte om det, Fanny. Preciosa låts bara. Nog vet hon, att Rinaldo är Robert Friman, och där står hennes egen bror Carl Kronfelt, och där står den mjäkiga Knut Seger, som de nu kalla Lassemaja. Just vackra röfvare att vara rädd för!

TINTO. Ja, vet du, jag blef också bra rädd i början; det riktigt klack i mig. Men när vi kände igen våra egna bröder . . .

TERZEROLA. Då ville Preciosa och Esmeralda att vi skulle leka leken till slut.

TINTO. Vi hade ändå bort begära lof af fru Streng. Jag kan inte glömma hvad bondgumman sad' om länsman och bojorna. Ack, den som vore väl tillbaka i skolan!

ESMERALDA (med grof röst). **Preciosa, mitt socker, diktar du nu åter visor till månen? Kom, mina barn! Kålrötterna äro färdiga.**

LASSEMAJA (närmar sig). **Si, det är jag med om.**

CARL MOOR. **Stå kvar på din post, Lassemaja, om ditt lif är dig kärt. Minns du inte kaptens befallning?**

LASSEMAJA. **Söta flickor, gif mig litet med!**

PRECIOSA (som nedstigit). **Vänta litet, zigenerskor. Jag har sjungit till månen, nu är det er skyldighet att sjunga till solen.**

TINTO. **Ja, det kunna vi göra, så länge kålrötterna svalna.**

LASSEMAJA (som smugit sig fram och snattat en kålrot på spetsen af sin sabel, bränner munnen på kålroten). **Au-au-aau!**

CARL MOOR. **Akta dig, där kommer kapten.** (Lassemaja gömmer kålroten under tröjan, men bränner sig ånyo.)

(Rinaldo inkommer, åtföljd af Gonzalov och Mazarino.)

RINALDO. **Hvad är på färde? Göra fångarna uppror, så skjut ned dem på stället.**

PRECIOSA. **Behöfs inte, kapten. Vi sjunga bara en visa till solen . . .**

TINTO. **Medan kålrötterna svalna.**

RINALDO. **Må göra, jag tillåter det, och vi sjunga med.**

Solvisan.

(Melodi ur "Preciosa": *Nu sol går upp.*)

Vår sol går opp
vid bergens topp . . .

TINTO (afbrytande). **Nej, hon går inte opp, hon går ned.**

PRECIOSA. Å, tyst du, det är detsamma om hon går opp eller ned. Men nu kommo vi af oss. Vi måste börja om igen.

Vår sol går ned,
vår fröjd går med
och slocknar i molnet så gladt.
Och skog och berg
i rosenfärg
bebåda den strålande natt.

I aftonskyn
vid himlens bryn,
där tindrar en stjärna så ren.
På skogens stig,
Preciosa dig*
vi följa i stjärnornas sken.

PRECIOSA. God natt, röfvare. Kom, zigenerskor, nu gå vi hem.

RINALDO. Du glömmer, sköna Preciosa, att du är en fånge hos mig. Vill du inte dela dessa delikata kålrötter med mig och mitt band?

PRECIOSA. Nej, tack skall du ha, Rinaldo. Solen går ned, och vi måste gå hem.

RINALDO. Kom, röfvare, så följa vi zigenerskorna. Det skall ingen säga om oss, att vi lämnat raska zigenerskor utan beskydd.

CARL MOOR. Isynnerhet om de möta fjärde klassen på landsvägen.

MAZARINO. Eller bonden, som vi röfvade.

GONZALOV. Eller länsman.

ESMERALDA. Å, nog sköta vi oss. God natt, god natt.

* Obs., att alla röfvarna sjunga: »Rinaldo, dig» o. s. v.

CANONADA. **Nej, söta gossar, kom med, jag är så grufligt rädd för länsman.**

PRECIOSA. **Bry vi oss om länsman? Kom bara!**

(De ställa sig i marschordning för att gå. I detsamma inträder länsman Black, åtföljd af bondgubben och fångföraren, samt ställer sig i vägen för de aftågande.)

LÄNSMAN. **Stopp litet. Jag har också något att säga i den här saken.**

CANONADA (ytterst häpen). **Länsman kommer!**

MOGREBINA. **Spring, flickor, spring!**

LASSEMAJA. **Spring, gossar! Länsman kommer!**

RINALDO (till Carl Moor). **Skynda dig, för allt vårt folk in i röfvarkulan, jag skall uppehålla länsman så länge. Vi måste försvara oss till sista blodsdroppen.**

(Carl Moor skjuter alla framför sig in i kulan, utom Lassemaja, som gömmer sig bakom en sten.)

RINALDO (till länsman). **Hvem vågar hota Rinaldo Rinaldini på hans egen mark?**

LÄNSMAN. **Jo, det gör jag, kronolänsman och expeditionsfogden Simon Black. Hvad är det han har för sig, min gunstig junker? Jag skall lära honom att ofreda folk på allmänna landsvägen. Vet han hvad jag nu tänker göra?**

RINALDO. **Nå, det hade jag lust att höra.**

LÄNSMAN. **Jo, nu tänker jag föra honom och de andra munsjörerna raka vägen till kurran. Jag tror minsann, att en har krupit här bakom stenen.** (Framdrager Lassemaja vid örat.) **Fram med dig, mullvad, så få vi se hur du ser ut.**

LASSEMAJA. **Au . . . släpp mig, jag rår inte för det, jag rår inte för det; Rinaldo är skulden till allt.**

LÄNSMAN. **Fångförare, stoppa den där bytingen i en af de tomma kålrotssäckarna.**

RINALDO (drager sin sabel och befriar Lassemaja). **Rör inte mitt folk, säger jag... Se så... In i kulan med dig, Lassemaja, och skyll sedan på Rinaldo, om du har lust. Adjö; sbirrer!** (Retirerar med Lassemaja in till kulan.)

LÄNSMAN. **Tag fast honom! Tag fast honom!... Hvart tog han vägen där mellan stenarna?**

BONDGUBBEN (blir varse piskan vid ingången och nedtager henne). **Nej, se bara, här hittar jag min egenhändiga piska! Edra palsternackor, edra morötter, edra fiskmåsar, edra tallkottar, edra göktutingar, edra blindbrömsar, edra krabbsaltare, edra konterfejn...**

CARL MOOR (på klippan). **Våra konterfejn! Är du hungrig, gubbe? Vill du ha dig en kålrot?**

BONDGUBBEN. **Edra myrslokar, edra kalfdansar...**

LÄNSMAN. **Håll er mun, kära far. Och ni, därinne, vill ni godvilligt ge er fångna?**

CARL MOOR. **Nej.**

LÄNSMAN. **Då måste jag bruka våld.**

CARL MOOR (spänner sin båge). **Den första, som kommer för nära, skjuter jag.**

LÄNSMAN (drar sig tillbaka). **Sådana öfverdådiga slynglar! Fångförare, låt hämta hit den stora brandsprutan, och kommendera sex man att pumpa vatten öfver dem.**

CANONADA (inne i kulan). **Söta Robert, låt oss gå hem, jag är så grufligt rädd.**

TINTO (inne). **Det är ju rysligt. Kom, så be vi om nåd.**

LASSEMAJA (inne). **Ja, kom, så be vi om nåd.** (Sorl och ordväxling inne i kulan.)

LÄNSMAN. **Jag ger nåd åt er alla, ni få alla gå hem, men blott på det villkor, att ni öfvergifva er anförare och utlämna honom åt mig**

RINALDO (på klippan). **Hör ni det, röfvare? Hör ni det, zigenerskor? Ni få alla pardon, ni få alla gå hem,**

om ni öfverge mig och utlämna mig åt fienden. (Sorl inne i kulan. Man hör ropas: nej! nej!)

CARL MOOR (på klippan)*. Vi röfvare öfverge aldrig vår anförare. Vi ha svurit hans fana, och vi bli honom trogna till sista blodsdroppen.

PRECIOSA (på klippan). Vi zigenerskor öfverge aldrig en vän i nöden. Det är uselt och trolöst att rädda sig själf genom att förråda en annan.

LÄNSMAN. Så, så, är det på det viset? Det är bra sagdt af er, barn, det tycker jag om. Sin ed och sin öfverhet skall man aldrig svika. Och aldrig skall man öfverge en vän i nöden. Ett trofast hjärta är förmer än allt annat i världen.

PRECIOSA. Rinaldo måste få sin frihet först bland oss alla.

LÄNSMAN. Rinaldo blir fri, ni alla bli fria. Kom ut, låt oss bli goda vänner.

PRECIOSA. Men om ni bedrar oss?

RINALDO (kommer ut). Nej, Preciosa, han kan icke bedraga oss. Här är jag. Ni kan nu taga mig, om ni har hjärta att göra det.

LÄNSMAN. Nej, jag bedrar er icke. Ni ha alla er frihet. (Alla röfvare och zigenerskor komma ut.) Men en sak måste jag säga er, gossar, efter ni kalla er röfvare. Här kan ske mycket orätt i världen, men ingen har lof att ställa sådant till rätta med våld och efter sitt eget hufvud. Sådant skall man lämna åt *lagen*, och lagen skall man lyda af fri vilja, ty lagen är det rätta. Men nu säger lagen, att ingen får röfva ifrån en annan hans egendom. Säg mig, är det rätt att ni tagit från bonden hans kålrötter?

BONDEN (mumlande). Edra rädisor...

* Obs., att på klippan stiger blott en i sänder.

LÄNSMAN. Nej, tig ni, far, och låt gossarna svara. Är det rätt, att ni tagit från bonden hans egendom?

CARL MOOR (förlägen). Efter han slog sin häst...

RINALDO. Ha inte fria röfvare lof att straffa tyranner?

LÄNSMAN. Det skall lagen göra. Äro ni tjufvar?

ALLA RÖFVARNE. Tjufvar! Fy!

RINALDO. Det skall ingen säga om tappre röfvare. Här har ni min klocka, far. Är ni nöjd med den till betalning för kålrötterna?

ALLA RÖFVARNE. Ja, här har ni alla våra ur och alla våra pengar.

PRECIOSA. Och här har ni mina ringar.

ZIGENERSKORNA. Ja, här har ni våra ringar.

BONDEN. Tackar som bjuder. Nej, maken till röfvare har jag då aldrig sett.

LÄNSMAN. Bra, bra, det är rätt gjordt, så skall man alltid godtgöra sina fel. Men tag nu tillbaka edra klockor och ringar. Gubben får behålla de kålrötter, som ännu äro kvar, och för resten får han betalt af er i morgon i staden. Hör på, barn, hvad tror ni, att edra lärare och lärarinnor säga om sådana upptåg?

CARL MOOR. Vi tyckte det var orättvist att få arrest i morgon vid majfesten, och till trots så blefvo vi röfvare. Fria ville vi vara. Friheten, det är ändå något det, ser befallningsman.

ESMERALDA. Ja, vi tyckte det var orättvist att inte få se majfesten, och till trots så blefvo vi fria zigenerskor.

LÄNSMAN. Kanske hade ni likväl förtjänt edert straff?

RINALDO. Förtjänt? Jo, det är säkert. Vi hade slarfvat en hel vecka med våra läxor.

PRECIOSA. Just så var det också med oss.

LÄNSMAN. Nå, hvad ämna ni nu göra? (Alla tiga.) Jag tänker, att *ingen annan är verkligt fri, än den som af fri vilja böjer sig under lagen.*

RINALDO. Visst är det så, men...

CARL MOOR (suckande). Men att inte få vara med i morgon... Se där kommer Svarta Jonas.

SVARTA JONAS (inträder mycket förlägen). God afton. Jag trodde det redan var slut med röfvarbandet.

MOGREBINA. Hvar har du varit så länge, Josef? (Till länsman.) Det är min bror Josef, fastän de kalla honom Svarta Jonas.

SVARTA JONAS. Det är så, att — att — att jag var hos magister Bas, och han sade att jag skulle gå hit.

RINALDO (häftigt). Har du varit hos magistern?

SVARTA JONAS. Jag rår inte för det. Du får inte slåss nu, Robert. Tro du, att jag kommit hit af fri vilja nu?

RINALDO. Hvad gjorde du hos magistern?

SVARTA JONAS. Det var så att — du får inte bli ond nu, Robert! — jag gick till magistern och sade: nu leka de röfvare på kalfbacken och ha röfvat en bonde, sad' jag...

CARL MOOR. Förrädare!

RINALDO. Tyst, låt honom berätta. Nå, hvad sad' magistern?

SVARTA JONAS. Jo, då så — då så körde magistern ut mig och sade: skäms du inte att skvallra på dina kamrater? Du vet att jag tål aldrig skvaller i skolan. Gå strax och bed dina kamrater om förlåtelse, sad' han: annars så vet du, att det vankas i morgon.

RINALDO. Hör ni, gossar, det var bra gjordt af magistern. Och vi som tyckte att han var så orättvis mot oss!

CARL MOOR. Vi ha burit oss dumt åt. Att slarfva med våra läxor!

MAZARINO. När vi ha en så bra lärare!

GONZALOV. Till tack för det ha vi gjort honom så mycket bekymmer.

LASSEMAJA. Ja, se det var dumt att, magistern fick veta af det.

RINALDO. Tig! Vi ha förtjänt en kula för pannan. Vi ha gjort uppror mot vår rätte chef. Men det skall inte ske härefter, så sant jag i dag heter Rinaldo och är er kapten. Gud nåde den af oss, som inte hädanefter kan sin Euklides som vatten och lyder magisterns minsta vink. Den, som inte det gör, skall få med Rinaldo att göra.

ALLA RÖFVARE. Ja, ja.

SVARTA JONAS. Sedan var jag också hos fru Streng . . .

PRECIOSA. Var du hos fru Streng?

SVARTA JONAS. Visst var jag där. Flickorna springa kring landsvägen och ha klädt ut sig till zigenerskor, sad' jag.

MOGREBINA. Fy skäm ut dig, Josef!

SVARTA JONAS. Jag måste säga er alltsammans, annars törs jag inte komma i skolan i morgon. Fru Streng blef så ond, att jag makade mig strax till dörren. Jag vill inte höra något skvaller om mina flickor, sad' hon. Jag vet, att de kunna vara oförståndiga ibland, sad' hon, men de ångra sig nog och bli snälla igen.

PRECIOSA. Hör ni det, flickor! Och vi som kunnat göra våra goda lärarinna så stor förtret!

ESMERALDA. Att så fubblera med vår historia och geografi! Vi hade förtjänt mycket strängare straff, än att vara hemma i morgon.

TINTO. Vi måste bedja fru Streng om förlåtelse.

MOGREBINA. Och lofva att aldrig göra så mer.

TERZEROLA. Ja, jag skall läsa, jag skall läsa världshistorien, så att det surrar om öronen.

CANONADA. Och jag skall läsa oceanerna, så att det hviner om knutarna. Jag skall ha alla världsdelarna i mitt hufvud och alla folkslag på mina fem fingrar.

LÄNSMAN. Håll ord med det, mina röfvare! Håll ord med det, små zigenerskor! Vet ni hvad? Jag går till magister Bas och till fru Streng och ber att ni i morgon få komma till majfesten. Jag är säker på, att de efterskänka hela ert straff.

LASSEMAJA och CANONADA. Ja, söta herr befallningsman...

RINALDO. Nej, tack för det, vi taga inte emot det. Nu är det vår tur att frivilligt lida det straff vi förtjänt. Tänka alla som jag, gossar, så begära vi att få arrest, om vi också icke behöfva det. Lagen skall man lyda. Lagen är det rätta.

PRECIOSA. Så tänka också vi zigenerskor. Vi ha förtjänt straff, och därför bli vi frivilligt borta från majfesten.

LÄNSMAN. Det är ärligt, det är bra sagdt, mina raska gossar och flickor! Tänk så och handla så i hela er lefnad, då skall lagen aldrig kännas som ett tvång eller arbetet som en möda. (Rinaldo skakar hans hand.)

SVARTA JONAS (snyftande). Jag vill också ha straff, jag har rätt att få straff, jag vill stå under lagen.

RINALDO. Ditt straff, Svarta Jonas, skall bli att vi förlåta dig — och sedan får du ju dela arresten med oss. Rinaldo Rinaldini, mänsklighetens befriare, nedlägger nu sin röfvarespira. Det är er, mina tappre röfvare, jag har att tacka för alla mina segrar. Vi ha befriat en häst, vi ha eröfrat en hop kålrötter, som vi sen fått betala, och slutligen ha vi som hjältar försvarat vår röfvarborg. Det

är ära nog för en aftonstund. Rinaldo är nöjd. Våra bragder skola gå till den senaste eftervärld.

PRECIOSA. Vår vandring är slut, zigenerskor! Jag tackar er för att ni hjälpt mig att trampa sönder våra klädningsfållar i skogen och sjunga visor om sol, måne och stjärnor. Skada är, att vi så litet fått spå i händerna. Men tyst (pekar på åskdarna), där ser jag ännu en hop röfvare och zigenerskor. De se gifmilda ut; här är kanhända någonting att förtjäna. Jag hoppas, mitt nådiga herrskap, att ni låter oss spå edra öden. Det skall ej kosta er mycket, bara (nigande) en liten glad nick, till tecken att vi ej misshagat er.

RINALDO. Kom, nu gå vi tillbaka till staden. Men innan vi gå, så sjunga vi alla vår visa om igen.

ESMERALDA. Nej, inte den, utan en ny visa, och hon skall bli om Rinaldo och Preciosa.

Visan om Rinaldo och Preciosa.

Rinaldo kung
på tufvans ljung
skall strida i hjältarnes spår.
Preciosa glad
med lagerns blad
skall kransa hans fladdrande hår.

Den gröna dal
i sommarsal,
han doftar i aftonens frid.
Blå himmel ser
med stjärnor ner
på barndomens lyckliga tid.

(Förhänget faller.)

Skyddsängeln.

Saga i tre äfventyr.

Personerna:

Konung Froste.
Prinsessan Snöhvit.
Marskalk Dagobert.
Mylly Matti.
Mylly Maja, hans hustru.
Fride, Frode, Lisa, } deras barn.

Kajsa mor.
Tattar Dara.
Den svarta anden.
Den hvita anden.
Fyra små änglar.

FÖRSTA ÄFVENTYRET.

Mylly Mattis kvarn. Det är tidigt på morgonen och ännu halfmörkt. Mjölsäckar stå på golfvet och mellan säckarna en korg. Tattar Dara smyger sig in och bär på armen ett sofvande barn.

Tattar Daras vaggvisa.

Vyss, vyss, kungabarn!
Tiggarn är din like.
Vyss, vyss, flodens kvarn
är ditt kungarike.
Hjulet plaskar, strömmen far,
jordisk ära flyr så snar.
Vyss vyss, kungabarn,
tiggarn är din like.

Vyss, vyss, prinselill!
Hvar är nu din krona?
Silkeslindan syns ej till
och guldsydda skona.
Sväng, du kvarnsten, sväng och sväng;
liten prins är mjölnardräng.
Vyss, vyss, liten prins,
hvar är nu din krona?

Så är det nu med dig, lilla prinspyssling. Mjölnardräng skall du bli i alla dina dagar, så sant jag heter Tattar Dara och är ond på din far, den stränge kung Froste. Ja, hvarför skulle han ta från mig min flicka, min lilla Snöhvit, och uppfostra henne vid sitt kungliga hof och göra henne till en kristen människa? Vi tattare tycka inte om sådant, vi löpa hellre kring landsvägarna och stjäla en smula. Därför passade jag på i natt, när den lilla prinsen kom till världen och drottning Gunilla — Gud signe henne, hade jag så när sagt — blef död med detsamma. Hela slottet var i uppståndelse, alla gräto och beskifvade sig öfver den goda drottningens död, och ingen märkte att jag smög mig in i den kungliga barnkammaren och stal prinsen ur vaggan. Någon betalning skulle jag ha för min allra raraste Snöhvit. Men behålla prinsen, det törs jag inte, ty kungen skall sätta hela riket i rörelse, för att återfå sin enda son, som en dag skulle ärfva hans krona. Så kom jag ihåg, att Mylly Matti är en beskedlig, godhjärtad karl, som hela världen kan narra upp i ett träd, och därför tänker jag lägga prinsen här i hans kvarn. (Tittar i korgen.) Hvad för något? Här ligger en liten pojke förut, precis lika stor och gammal som min lilla prins! Åhå — det var präktigt! Nu tar jag prinsens silkeslinda och guldskor med mig och lägger honom här i en säck

bredvid mjölnargossen, då vet ingen hvem som är prins och hvem som är mjölnargosse. Vänta — det är bäst att jag sätter ett märke på min, så att jag känner igen honom. Jag skall nypa honom i örsnibben . . . (barnet skriker). Vyss, vyss, barnet mitt, skriker du efter din krona? Se så — vänstra örat, nu skall jag minnas det (lägger barnet i korgen), Adjö med dig, prinsstackare; Mylly Matti kommer där nere med säcken på ryggen. Låt nu se att du blir en duktig mjölnare, så träffas vi kanske, när du blir stor, och då skall du tacka mig att du fått lära något nyttigt i världen. (Smyger sig bort.)

(Det blir ljust i kvarnen. Mylly Matti kommer in med en säck på ryggen och ser sig om i dörren.)

MATTI. Hu — hvad var det som smög förbi mig i dörren? Var det en råtta, så var det en hiskelig råtta på två ben, stor som en häst . . . Fy, Mylly Matti, är du mjölnare och skäms inte att vara rädd för en råtta? Det är ju dina husdjur. En kvarn utan råttor är som en sjö utan fisk. Ånej — det spökar bara en smula på morgonkvisten, och (ser häpen omkrig sig) det är just som smått trefligt att ha sällskap i ensamheten . . . Jag är alltid så munter och sällskaplig af mig.

Mylly Mattis visa.

(Mel.: "*Jag heter Papageno jag.*")

Jag heter Mylly Matti jag,
är mjölnare båd' natt och dag,
och malar gröpe, mjöl och gryn,
åt folk och fä i hela byn.
Min gumma heter Maja, hon
och är en mycket bra person:
När kvarnen råkar stå en smul,
så surrar hon mer än mitt hjul.

Det är ett ordspråk i vår by,
och det gör mig ej hufvudbry,
att den som duktigt luras kan,
han kallas Mylly Matti, han.
Det är en heder för min kvarn,
och mig så känner minsta barn.
Hvem utaf er, god' vänner, var
ej Mylly Matti i sin dar?

(Kastar säcken på golfvet.) Puh — han dunsar i golfvet. Jag undrade hvarför det var så tungt att sjunga ... Nu skall jag se efter vår lilla pojkbyting, som Maja skänkte mig i går afton till kvarndräng. Lägg pojken i korgen och vakta honom noga, så länge jag sofver en blund, sad' Maja till mig. Var inte rädd, sad' jag; han skall få ligga i kvarnen och lära sig bli en ordentlig mjölnare. (Lutar sig öfver korgen.) Aha, är dú där? Ja, mig skall man inte försöka lura. (Upptager barnet.) Himmelselement, en sådan präktig pojke! Och hvad han är lik sin pappa! Precis min näsa. Jo, på honom kan man se, att han är född till mjölnare. (Det andra barnet skriker i korgen.) Hvad var det? . . . Å, det var ett möss; det är förunderligt hur mössen ibland kunna pipa som små barn. (Barnet skriker ånyo) Nej, nu var det något i korgen. (Han lägger första barnet i korgen och upptager det andra.) Här är en till! Nå, se det är min pojke, han är mjölig om nosen. Men hvems är den andra? Hör på, din gynnare, hur har du vaktat kvarnen i natt? (Första barnet skriker i korgen.) Hvad? Är där ännu en till? (Han nedlägger andra barnet och upptager det första.) Nej, den här var det, som är min pojke! Skulle jag inte känna igen mitt eget blod? (Andra barnet skriker i korgen.) Hvad för slag. Är där ännu en till?

Nu går det för långt. (Bortlägger första barnet.) Maja, Maja — här regnar pojkar!

(Kajsa mor inträder.)

KAJSA MOR. Står han och skriker där, så att han skrämmer ihjäl sin sjuka hustru! Han borde ha annat att göra, Mylly Matti, när det gäller rikets väl eller ve.

MATTI. Hvad angår mig rikets väl eller ve, när där ligger åtminstone ett halfs dussin pojkar i korgen? Och allesammans äro de mina!

KAJSA. Han skulle skämmas, Matti, att ta sig ett glas för mycket så bittida på morgonen. Vet han inte hvad som har händt?

MATTI. Jo, det vet jag rätt väl. När jag gick ut efter rågsäcken, lade jag min egenhändiga pojke i korgen — *en* pojke, förstår hon? — och när jag kommer tillbaka finner jag där en hel bataljon.

KAJSA. Pratar han tok och låter inte sin nästa få ordet fram, fast man är färdig att spricka af stora nyheter? Begriper han inte att jag kommer från staden och måste lätta mitt hjärta, om jag också måste ha kvarnen att stanna? Det är så, ser han, att kungen har fått en prins, som blef född i går afton.

MATTI. Bara en? Det var viss något att tala om för den som fått korgen full.

KAJSA (vresigt). Det är icke nog med det...

MATTI. Jag tycker att det kunde förslå.

KAJSA. Det är inte nog med att prinsen blef född, utan så hände ännu därtill, att den milda drottning Gunilla, som höga och låga i hela riket välsigna, blef död i natt. (Snyftar.) Aldrig få vi en sådan drottning mera.

MATTI. Hå, Gud välsigna henne, det var en bra fru. När jag sist förde gryn till slottet, gaf hon mig en dukat

och sad' till mig: du är en ärlig karl, Matti, sad' hon (snyftar); bry dig inte om att människorna skratta åt dig; det är bättre det än att Guds änglar gråta öfver dig. — Och en annan gång sad' hon till mig: jag skall komma ihåg dina barn. — Tackar så mycket, ers nåde, sad' jag, men jag har inga barn. För se, då visste jag inte att jag skulle få hela högen på en gång.

KAJSA (torkande ögonen med förklädssnibben). Det är inte nog med det...

MATTI. Förarga mig inte, Kajsa mor. Jag har nog af den sorten. Vill hon pracka på mig ännu fler?

KAJSA. Det är inte nog, säger jag, att prinsen blef född och att drottningen blef död, utan till på köpet hände sig i natt... nej, jag ryser riktigt att tala om det...

MATTI. Gå på bara. Jaså, kungen är också all världens väg? Nå, vi få väl en annan kung.

KAJSA. Nej, det är något ännu rysligare. Kan han tänka det, Matti, att när sköterskan kom in för att ge dihornet åt barnet, var prinsen försvunnen!

MATTI. Å, necken!... Hör, Kajsa, hvar skall man i hast få ett halft dussin dihorn?

KAJSA (pratande i en fart). Kant och klart, vaggan tom, och ett oväsende och ett sökande och ett grasserande, men ingen kunde upptäcka det allraminsta spår, utom att en kökspiga påstod sig ha sett femton häxor fara ut genom en skorsten...

MATTI (fundersam). Vänta, låt mig fundera! Kungen har en pojke för litet, och jag har några pojkar för mycket. Tänk, om nu en af mina pojkar är kungens pojke... Jag har råd att dela med mig en smul. Vill hon plocka prinsar ur korgen, så håll till godo.

KAJSA (i en fart och utan att höra honom). Femton eller sexton jag minns inte så noga, men det som är säkert, är

att kungen blef alldeles hvit i synen af vrede och svor vid sitt kungliga skägg, att den, hos hvilken man finner hans stulna prins, honom skall man rådbråka, hänga, dränka, bränna, skjuta, massakrera...

MATTI (häpen). Nej, håll... det var nästan för strängt. Tänk om karlen är oskyldig!

KAJSA (i samma fart)... spetsa, brännmärka, halshugga, förgifta, spränga i luften...

MATTI. Håll, håll!...

KAJSA (hämtar andan). Utom andra förskräckliga straff. Ja, han är lycklig han, Matti, som har sin son i behåll. (Närmar sig korgen.) Kan man få se den rara gossen? Sofver han inte här i korgen?

MATTI (ställer sig förskräckt framför korgen). Här i korgen? Hvad tänker hon på? Jag skulle visst lägga mitt barn i en mjölkorg!

KAJSA (försöker att titta i korgen). Men jag tyckte precis, att jag hörde ett barn skrika.

MATTI. Det var märkvärdigt, jaså, hon tyckte det skrek. Då var det vår grå katt, som har sina ungar i korgen. (Ena barnet skriker.)

KAJSA (åter vid korgen). Hör — nu skrek det igen! Hvad var det han pratade nyss om att här skulle ha kommit flera barn?

MATTI (skjuter henne bort). Tvillingar... tre eller fyra stycken... Sådant händer ju alla dagar. Men nu tycker jag Kajsa mor borde skynda till byn, innan någon annan hinner berätta de stora nyheterna.

KAJSA. Ja, minsann, det har han rätt i, Matti. Hälsa Maja, ajö, ajö, jag skall väl titta in, när jag tittar ut. (Skyndar sig bort.)

MATTI (allena, torkande svetten ur pannan). Puh — jag är i litet lif! Låt mig tänka efter: — hängas, rådbråkas,

dränkas, brännas... och det är bestämdt kungens pojke, som alla de femton häxorna fört mig på halsen... halshuggas, spetsas, sprängas i luften... jag känner ren hur jag flyger!... Hu, jag törs inte titta i korgen... jag törs inte räkna huru många de äro... Och hvem af dem är mjölnare? Hvem af dem är prins... Förgiftas och massakreras! Nej, jag står inte längre ut... jag måste berätta alltsammans för Maja. (Går ut, i det han gör en lång omväg kring korgen.)

(Ett moln far öfver solen, så att kvarnen åter blir halfmörk. Den svarta anden framträder ur väggen och närmar sig korgen, för att taga barnen. Den hvita ängeln framträder från den motsatta sidan och hindrar honom.)

DEN SVARTA ANDEN.

Hvi hindrar du mig? Har jag icke makt
att taga barnen innan de bli döpta?

DEN HVITA ANDEN.

Nej, det är skrifvet: ve den som förargar
en utaf dessa små. Ty barnen höra
Guds rike till.

DEN SVARTA.

Så låt oss dela barnen.
Tag du den andra, jag tar kungens son.
Jag måste hämnas på hans mor Gunilla,
ty hennes böner gjort oss mycken skada.
Se, därför har jag sändt den onda kvinnan
att röfva gossen från hans faders hem.

DEN HVITA.

Gud har tillåtit det, på det att prinsen
må fostras upp i fattigdom och arbet
och bli en dag sitt folks välgörare.

DEN SVARTA.

Det skall ej ske, ty jag skall fresta honom
till synd och ondska.

DEN HVITA.

Du har makt därtill.
Men Herren Gud är starkare än du,
och han har sändt mig att beskydda barnet.

DEN SVARTA.

Det kan du aldrig.

DEN HVITA.

Svarta ande, vet,
att Gud allsmäktig gifvit hvarje barn
en ängel, som osynlig vid dess sida
beständigt varnar, skyddar och bevarar
det lilla barnet, både dag och natt.
När barnet är i fara; när det faller,
då tager ängeln det uti sin famn,
att det ej stöter sig. Och när det hotas
af eld och vatten, se, då blåser ängeln
med himmelsk anddräkt alla lågor bort
och bär den lilla oskadd genom floden.
Och sen — när barnet syndar, gråter ängeln
så innerligt, att dessa änglatårar,
de droppa ända in i barnets hjärta
och väcka samvetet, som slumrar där.
Det är en röst, som ingen annan hör,
men som beständigt hviskar: o min älskling!
Var ren! Var god! Var sann! Och frukta Gud
och gör det rätta! Synda icke mer!
Och det är ängelns röst. Olycklig den,

som ej den rösten hört i barndomstider;
men lycklig den, som långt i lifvets strider
förnimmer samma änglastämma än.

DEN SVARTA.

Den rösten har jag aldrig hört. Likväl,
om jag ej vore den jag är, kanhända
jag ville vara du. Säg mig, hvem är du?
Jag aldrig sett dig förr i änglahamn.

DEN HVITA.

Ej fråga mer. En mänska var jag nyss.
Guds nåd har klädt mig uti hvita kläder,
och allt hvad jag förmår, är blott att bedja
för alla sorgsna varelser på jorden
och under jorden — ja, också för dig!

DEN SVARTA.

Nej, längre härdar jag ej ut din blick.
Jag flyr. Men minns, vi båda skola kämpa
om detta barn. Låt se, hvem af oss båda
skall vinna segern. Blir det jag — o hämnd! —
Då skall jag fläcka dina hvita vingar
med syndens natt. Men om du segrar nu,
så — bed för mig, att jag blir hvit som du!

(Svarta anden försvinner.)

DEN HVITA (utsträcker sina händer öfver barnen.)

Gå — sök att snärja dem med mörkrets garn!
Jag skall beskydda dessa arma barn!

(Slut på första äfventyret.)

ANDRA ÄFVENTYRET.

Tolf år ha förgått sedan första äfventyret. Man ser nu en grön plats framför Mylly Mattis kvarn. En del af kvarnrännan är synlig, och man hör vattnet brusa.

(Fride sitter och täljer en båt. Lisa ha fäst ett snöre vid en annan liten båt och lutar sig öfver kvarnrännan, för att se båten flyta med strömmen. Bakom Fride står en liten hvit ängel och ser på hans arbete. Bakom Lisa står en annan liten ängel och håller henne sakta i klädningen, när hon lutar sig öfver rännan. Man måste komma ihåg att änglarna äro osynliga, och barnen veta icke af att de stå där.)

LISA (sjunger).

(Mel.: "*Jag hälsar dig fredliga flagga*".)

Mitt skepp far till Spanien med krikon
och kommer tillbaka med fikon,
och dem skall jag ge åt mitt barn,
min docka, som sofver i kvarn.

FRIDE (sjunger).

Jag bygger ett skepp med kanoner
och kulor och krut och patroner,
och ut skall fregatten att slåss
med turkar och vargar och tross.

FRIDE och LISA.

Och kvarnen han malar och malar,
och vattnet det brusar och skvalar.
Hur muntert, hur roligt ibland
att bygga små båtar vid strand!

FRIDE. **Nej, min fregatt blir aldrig bra, innan jag**

får mig ett bättre bräde. Om jag vågade låna fars yxa, som står där vid kvarnväggen...

FRIDES ÄNGEL. Rör ej yxen. Far har förbjudit det.

FRIDE (vid sig själf). Det är bäst att jag låter yxen vara, efter far har förbjudit det.

SVARTA ANDEN (tittar fram). Tag du yxen. Far är borta, och ingen ser det.

FRIDE (vid sig själf). Jag kan ju låna yxen helt litet. så vet far inte af det.

(Han går efter yxen. Hans ängel gråter.)

FRIDE (återkommer med yxen). Hej bara, nu skall det bli en stolt fregatt! (Han börjar hugga, men ångrar sig strax därpå.) Nej... det är illa gjordt! Om ingen annan ser det, så ser visst Gud. Jag bär yxen tillbaka och ber far om förlåtelse.

(Han bär yxen tillbaka. Svarta anden försvinner. Frides ängel ser glad ut.)

(Frode inkommer med en sprättbåge i handen och en korpfjäder i mössan.)

FRODE. Hejsan, gossar och flickor. Jag har skjutit en korp.

LISA. Har du skjutit en korp?

FRODE. Jaha, en riktig korp. Där borta i björken hittade jag ett rödstjärtbo med tre ungar uti. Just som jag skulle taga boet och ungarna, var det som om någon gripit mig i armen. Nej, tänkte jag, hvarför skall du göra de stackars ungarna illa? Jag klef vackert ned igen, och då satte sig en korp i trädet för att lura på ungarna. Aha, din stackare! tänkte jag. Och så sköt jag honom med pilen i vingen. Pladask, där låg han — och här har jag röfvarns fjäder i mössan. — Men hvad gör du där, Lisa? (Han hoppar upp på kvarnrännan.)

LISA. Se bara hur vackert mitt skepp seglar. Aj,

se så — nu far det med strömmen! (Gråter.) Och alla mina fikon, som skulle komma från Spanien!

FRODE. Vänta, jag skall taga det åter. Åhå, hvad det far! Men gråt inte, Lisa, jag skall få fatt det ändå.

(Han lutar sig öfver rännan. Svarta anden uppstiger bakom honom, knuffar honom i vattnet och försvinner.)

LISA. Voj, hjärtandes, nu föll Frode i vattnet! Fride, kom hit, Fride! Skynda, ack, rädda Frode!

FRIDE (springer dit). Tag mig i handen, Frode! Tag mig i handen! — Aj, det går inte ... strömmen drifver honom med sig, och snart drifver han ned på kvarnhjulet ...

LISA. Frode drunknar! Frode drunknar! (Håller händerna för ögonen.) Söta, goda Guds ängel, hjälp Frode ur vattnet!

(Den hvita ängeln reser sig hastigt bakom kvarnrännan, lutar sig ned och drager Frode ur strömmen. Strax därefter försvinner ängeln.)

FRODE (klifver upp). Gråt inte, Lisa, jag är bara en smula våt. Men nära var det; jag hörde redan det stora vattenhjulet brusa och bullra brrrr, just nära mitt hufvud. Var det du, Fride, som hjälpte mig upp? Tack skall du ha.

FRIDE. Nej, jag var det inte.

FRODE. Nå, då var det du, Lisa. Tack skall du ha. Och här har du åter ditt spanska skepp.

LISA. Å, inte var det jag som hjälpte dig. Guds ängel var det, fast ingen såg honom. Jag känner alltid, när en ängel står nära.

FRODE (eftertänksam). Tror du det, Lisa. Ja, det är möjligt. Kanske var det den ängeln, som höll min hand när jag ville ta fågelungarna. — Men nu vill jag gå och torka mina kläder därinne.

FRIDE och LISA. Vi följa med.

(Barnen gå, och efter dem följa de små änglarna tysta och glada. Mylly Matti inkommer med en säck på ryggen.)

MYLLY MATTI. Puh — jag tror ryggen börjar på att bli gammal. Månntro jag kan sjunga ännu med säcken på nacken? (Sjunger.)

Jag heter Mylly Matti jag,
är mjölnare båd' natt och dag...

Nej, det vill inte gå numera (kastar säcken af sig). Det är detsamma. Jag har nu två raska pojkar, som snart skola duga till mjölnardrängar. Det är nu tolf år sedan jag fick de vildbasarna, och två år därefter kom vår lilla beskedliga Lisa till världen. Gud signe barnen. Smått har det varit med maten ibland, och inte har pojkarna alltid haft goda dagar, men det slarfvar ju af. Kvarnen hon snurrar sin jämna gång och malar sin kaka åt mjölnaren med. I dag har jag litet snask åt barnen (framtager ett band rysskringlor, som han burit kring halsen) och så har jag en spegel åt mor, hennes mössa brukar sitta lite på sned ibland. (Framtager en spegel och lägger den bredvid kringlorna på säcken.) Jag undrar hvad pojkarna nu må företaga sig. Hå hå, ja, den som bara visste hvem af dem som är prins! Men icke ett ord töras mor och jag knysta om saken, så länge kung Froste är så hiskeligt arg. Hängas... spetsas... halshuggas! Ja, det vore just vackert. Nej, jag tackar, Mylly Matti är inte så dum, att han pratar hufvudet af sig. (Går gnolande ut.)

LISA (kommer in). Jag tyckte mig höra fars röst. (Blir varse säcken.) Nej, hvad är det som far hämtat med sig från byn? Oj oj, ett helt kringelband! Och så goda de se ut!

SVARTA ANDEN (tittar fram). Lisa, tag dig en kringla; de äro så många. Ingen skall veta det.

LISA (väger kringelbandet i handen). Om jag skulle smaka på bara en endaste liten en?

LISAS ÄNGEL (hviskar bakom henne). Lisa, Lisa, akta dig, det är synd!

LISA (bortlägger kringlorna). Hör, ängeln säger att det är synd. Fy, så dum jag kan vara! Nej, inte om de vore af klaraste socker. (Tager spegeln i handen.) Men hvad kan det vara? Aj hjärtandes, nej se på hur nätt det ser ut! Och här ser jag mig själf i glaset!

SVARTA ANDEN. Titta, Lisa, hvad du är vacker! Du har så söta små blå ögon, och ditt bruna hår är så nätt benadt, och när du skrattar så får du två små gropar i kinderna. En liten röd halsduk borde du ha och guldringar i öronen, så vore du fin som en hel prinsessa. Betrakta nu riktigt noga hur vacker du är, och försök att luta hufvudet litet på sned. Ingen liten flicka är så vacker som du.

LISA (lutar hufvudet på sned och gör grimaser för spegeln). Si så där skall det vara.

(Lisas ängel gråter.)

LISA (lyssnar och ser sig undrande omkring). Hvem är det som gråter? ... Nej ... nu har jag tänkt något illa igen! (Ser sig ånyo i spegeln.) Å, fy, fy hvad jag är ful! (Lägger spegeln på säcken och springer bort. Svarta anden försvinner.)

LISAS ÄNGEL. Ja, nu var du ful, Lisa, ty du hade ett fåfängt och högmodigt hjärta. Men när du är ödmjuk och blygsam och inte tänker alls på dig själf, då är du vacker för Gud och människor. (Följer efter Lisa.)

(Maja och Mylly Matti inkomma.)

MAJA. Välsigne de pojkarna, bara prack och be-

kymmer har man från morgon till kväll. Nu har Frode plumsat i rännan med sina spritt nya byxor.

MATTI. Trät inte nu, Maja, var glad, mitt socker, så skall du få någonting riktigt rart. (Gömmer spegeln.) Du kan inte gissa hvad jag har bakom ryggen.

MAJA. Jo, ditt förstånd har du bakom ryggen, gubbe. Begriper du inte att pojkarna till slut skaffa oss grå hår? Hvarför skickar du inte kungspojken tillbaka till kungen igen?

MATTI. Pytt! Så brådt har jag inte att bli stekt på ett halster. Gräla inte, Maja lilla. Inte vill du bli af med pojkarna.

MAJA. Jo men, säger jag. Jag är så led på att tvätta deras skjortor och lappa deras tröjor och kamma deras långa lugg... liksom de ändå kunde hålla sig hela och rena en enda Guds dag! Och så skära de sig i fingret, och så mjöla de ned sig i kvarnen, och så slåss de med kattor och kråkor! Nej, jag vånne kungen toge dem båda två...

MATTI. Nå men, käraste Maja! (Håller spegeln framför henne.) Titta litet, nu är du ful! Men försök att se glad och beskedlig ut! (Maja skrattar.) Ja, se nu är du vacker! — Men hvem klifver där med så långa steg? Å, det är Kajsa mor. Nu har hon åter visst någon stor och faselig nyhet...

KAJSA MOR (inträdande). God dag, Maja. God dag, Matti. Har ni hört hvad som händt? En stor nyhet, en faselig händelse...

MATTI. Jo, jag kunde just tro det.

MAJA. God dag, Kajsa. Nå, hvad är det som händt?

KAJSA. Det är en hemlighet, ser ni, en faselig hemlighet; jag vet inte om jag törs tala om det för er.

MAJA. För all del, Kajsa, berätta oss hvad det är.

MATTI. Gå på bara, gå på, för annars spricker hon!

KAJSA. Skäms litet, mjölnare, jag kan tiga och jag kan tala, allt som det faller sig. Rår jag för att Tattar Dara blifvit hängd nu i dag på morgonen.

MAJA och MATTI. Nej, hvad säger ni?

KAJSA (viktigt). Jo, ackurat så är det. Hon hade stulit en stekt höna ur kungens eget kök, och så blef hon knipen på bar gärning. Men det är inte nog med det.

MATTI. Nej, det kunde jag tro.

KAJSA. Hon hade väl stulit mera än så.

MAJA. Det riktigt ryser i mig. Vidare, vidare!

KAJSA. Jo, innan hon blef hängd så bekände hon, att det var hon, som för tolf år sedan stal den lille prinsen, ni minns . . .

(Matti och Maja se häpna på hvarandra.)

KAJSA (fortfar). Och att hon fört honom bort, Gud vet till hvilket eländigt ställe, bland tiggare, röfvare, pack och skojare.

MATTI (ond). Hon skulle skämmas, den gamla tjufrackan!

MAJA (orolig). Kanske hon glömt hvart hon förde honom. Det var visst långt härifrån?

KAJSA. Rakt åt Hälsingland. Men nu sägs det, att kungen och prinsessan och marskalk Dagobert ha ridit ut för att söka rätt på prinsen. Jo, det blir ett vackert väsende. Kungen skall vara alldeles fyrkantig i ansiktet både af vrede och glädje. Jag undrar hvad den får, som gömt prinsen hos sig. Hvad tror ni han får, Matti?

MATTI. Hvad jag tror? Jo — nå ja — det förstås — jag tror att ni är en slabbertaska, Kajsa mor.

KAJSA. Slabber och slabber, han slabbrar, mjölnare, natt och dag, men jag knyser inte Guds skapade ord.

Hans trut rinner som säden ur tratten, men se, jag tiger med hvad jag hör, och förr skall han doppa mig sju resor i kvarnrännan, innan han får veta allt hvad jag vet. Hör på, huru gamla vid pass äro edra gossar nu för tiden?

MATTI. Mina gossar? Å, de ä' inte gamla alls.

KAJSA. Hvad för slag?

MATTI. Jag menar att de äro helt små ... bara pysslingar.

KAJSA. Men jag vill minnas, att det var just den tiden ...

MAJA (ser utåt vägen). Nej, se hvad klockarmor har brådtom till byn i dag. Det är visst för att hinna först med den stora nyheten.

KAJSA. Det är besynnerligt hvad somliga människor äro begifna på att skvallra om allt hvad de höra. Nej, man skall kunna tiga som ett ullnystan, det är min vana, och om jag inte måste så angeläget till byn för att få litet rödt till inslag i väfven, så skulle klockarmor gärna få prata sju stugor fulla. Ajö med er, godt folk. (I det hon går.) Ja, hvad människor kunna gå och ralla och fralla omkring i byarna ...

MAJA. Seså, Matti, nu är ingen tid att förlora. Gossarna måste på ögonblicket skickas till skogen, så att inte kungen får se dem.

MATTI. Men, söta mitt socker, jag tyckte du nyss ville bli af med dem båda två.

MAJA. Du tycker och tycker. Skulle jag mista mina käraste barn!

MATTI. Men kära Maja, de göra dig så mycket besvär ... att lappa deras tröjor och kamma deras lugg ... och så plumsa de med sina nya byxor i kvarnrännan ...

MAJA. Står du och pratar! Vet du, Matti, det faller mig något in. Det är bäst att vi stoppa dem i hvar sin säck, och så bära vi dem till skogen, att ingen får se dem.

MATTI. Hå — menar du det? Men se här komma de. (Fride och Frode komma.) Raska, präktiga pojkar, båda två.

MAJA (omfamnar gossarna). Mina rara, snälla, ståtliga gossar! Min glädje på jorden! Plumsa i vattnet hvarenda dag! Mjöla ner er i kvarnen! Gå snedt på stöflarna bäst ni har lust! Aldrig mer skall jag träta på er.

MATTI (håller spegeln för Maja). Titta litet, nu är du vacker igen! — Men vänta, nu skall jag ställa pojkarna en smula på prof. Säg mig, hvem af er har lust att bli prins? (Gossarna tiga och se förundrade ut.) Jaså. Ingen svarar. Nå, hvem af er har lust att bli mjölnardräng?

BÅDA GOSSARNA. Jag.

MATTI. Ser man på. Mjölnare bli de båda två. Liksom alla här i världen skulle duga att sköta en kvarn!

MAJA. Se så, gossar, kom nu till kvarnen, så få ni göra en underlig resa.

MATTI Och till vägkost få ni ett helt kringelband. Alla gå till kvarnen. Marskalk Dagobert inkommer och ser sig noga omkring.)

DAGOBERT. Här är en kvarn. Det måste vara densamma, som Tattar Dara beskref. Hvilket förunderligt öde, om vi här skulle upptäcka vår förlorade prins! Och den stackars gamla kungen, hvilken glädje för honom på gamla dagar! Jag vill vänta en stund; han måste snart vara här. Tyst... där kommer någon från kvarnen.

(Mylly Matti och Maja komma in. Hvardera bär på ryggen en tung säck.)

MATTI. Det var en riktig turk att vara tung på ryggen.

MAJA. **Min börda är lätt. Jag bär ju mitt barn.**

DAGOBERT. **God dag, godt folk. Kan ni säga, om Mylly Matti och hans hustru Maja bo här i kvarnen?**

MATTI. **Jo, men de äro inte hemma nu, de hålla på att föra ett par lass till skogen.**

DAGOBERT. **Jaså. Det är en tung säck du bär, kära far. Hvad kan det vara i den?**

MATTI. **En gris, kära herre. Ser ni inte hur han sparkar i säcken? Kanske ni vill hjälpa mig att bära honom ett stycke?**

DAGOBERT. **Nej, tack skall du ha. Hör du, den där Mylly Matti, han lär vara si så där litet dum, säger folket.**

MATTI. **Hå, säger folket verkligen det? Då skall jag också säga herrn något.**

DAGOBERT. **Nå, hvad då?**

MATTI (i det han går). **Jo, Mylly Matti är inte så dum, som han ser ut.** (Matti och Maja gå bort med säckarna.)

(Slut på andra äfventyret.)

TREDJE ÄFVENTYRET.

En stor skog. Mylly Matti och Maja ha nedlagt säckarna och upplösa banden.

MATTI (sjunger).

(Melodi: "*Nu tror jag det kan vara tid*".)

Det var den värsta gris, håhå,
jag nå'nsin bar i säcken.
Han sparkade min rygg helt blå
och var så tung som näcken.

MAJA.

Han vägs ej upp med gods och gull,
han är för god för kungen.

BÅDA.

Ej för en säck med pengar full
så sälja vi den ungen.

MATTI.

Ett sådant mjöl har ej minsann
uti min kvarn jag malat,
ty af den degen gräddar man
en prins, förr'n tuppen galat.

MAJA.

Det vore godt för mången mor
med så'na säckar fulla.

BÅDA.

Att knåda till en deg så stor,
och baka, baka bulla.

(Fride och Frode krypa ur säckarna, alldeles hvita af mjöl.)

FRIDE (ruskar sig). Hvarför har far och mor stoppat oss i säcken och burit oss hit i den stora skogen?

FRODE. Ja, och hvarför vill inte mor att kungen får se oss?

MATTI. Det var en fråga! För det att en af er är ett kungabarn, må jag veta.

FRODE. Hvad säger far? Är en af oss ett kungabarn?

MAJA. Å, liknelsevis. Alla guldgrisar äro kungabarn. Nu bli ni här i skogen till kvällen. Lisa skall

bära mat till er. Det skadar inte att ni plocka litet blåbär till gröt. (Går.)

MATTI. Hållen er raska, pojkar. Hvad se'n, om en af er är ett kungabarn? Mjölnardrängar bli ni ändå, och så godt kan det vara. (Går.)

FRODE. Jag liksom känner på mig att jag skulle duga till kung. Jag skulle slå ihjäl alla röfvare och elaka människor, men åt de goda skulle jag skänka allt hvad jag äger.

FRIDE. Det vore inte dumt att vara kung. Då skulle jag äta gröt till morgon, middag och kväll och breda så rysligt med smör på smörgåsen. (Svarta anden stiger fram bakom gossarna.)

FRODE. Om en af oss är kungabarn, så är det jag, ty jag är starkare.

FRIDE. Pytt också! Jag kan katekesen bättre än du. Det är jag, som är kungabarn.

FRODE. Du, din stackare, törs inte brottas med mig.

FRIDE. Och du, din stackare, törs inte läsa i kapp med mig. (Frides och Frodes änglar komma fram.)

FRODE. Vet du, Fride, det är dumt att träta här i den stora skogen. De höga träden se så underligt på oss. Gärna för mig får du vara kungabarn.

FRIDE. När jag rätt tänker efter, så passar du bättre till kung än jag. (Svarta anden försvinner.)

FRODE. Låt oss nu plocka blåbär, så ha vi något att göra. (De plocka.) Nej se, hvem kommer därborta i skogen?

FRIDE. En flicka är det. Och så grann hon är! Hon springer undan för någon.

FRODE. Fride, Fride, ser du inte något där bakom granarna? Är det en häst?

FRIDE. **Nej, det är en björn. Flickan springer undan björnen. Han förföljer henne... Kom, Frode, låt oss springa; han kommer hitåt!** (Snöhvits ängel inkommer och vinkar Frode.)

FRODE. **Skulle vi lämna den stackars flickan i björnens klor? Vänta, skall du få se!** (Han följer Snöhvits ängel som springer ut.)

FRIDE (ensam). **Frode, är du tokig? Att slåss med en björn! Se bara hur han tar en lång stake och går emot björnen!... Nu ställer sig björnen på bakfötterna ... Nu slår Frode honom med staken. Hu, hur illa björnen grinar! Hör hur han brummar!** (Man hör björnen brumma.) **Nu äter han upp Frode... Hjälp det är rysligt! Nej... nu tar björnen till fötter. Frode jagar bort honom... Och nu leder han hit den stackars flickan.** (Frode inkommer och leder prinsessan Snöhvit.)

FRODE. **Var inte rädd mera! Nog grinade han styggt, men han tog ändå till harpasset.**

SNÖHVIT (mycket förnämt). **Tack skall du ha, tiggargosse. Men kom inte nära min fina klädning; du är så mjölig.** (Svarta anden stiger fram. De små änglarna stå bakom.)

FRODE. **Kantänka, om du blir litet mjölig! Tror du att björnen frågat efter din fina klädning?**

SNÖHVIT. **Understår du dig, tiggarpojke, att kalla mig du? Vet du hvem jag är?**

FRODE. **Jag menar du är en liten flicka, som nyss höll på att bli uppäten af en som du inte var du med, så mycket jag vet.**

SNÖHVIT. **Vet du inte, näsvisa gosse, att jag är prinsessan Snöhvit? Jag red med min pappa, kung Froste, här förbi skogen, och steg af för att plocka litet bär, och då kom björnen emot mig. Men se här kommer min pappa.** (Kung Froste inkommer.)

KUNGEN. Det var för väl att jag fann dig, min stackars flicka. Jag såg en förskräcklig björn lunka bort icke långt härifrån. Men hvad ser jag? Är det mjölråttor, som du här är i sällskap med?

SNÖHVIT. Min nådiga pappa, den otäcka pojken understår sig att kalla mig du.

FRODE. Ja, herre kung, det understår jag mig göra.

KUNGEN. Pojke, haf respekt för prinsessan.

FRIDE. Fy skäm ut dig, prinsessa! Att du bryr dig om sådant, när han räddat ditt lif! Ja, herr kung, det var Frode, som schasade björnen till skogs.

KUNGEN. Blygs du inte, Snöhvit, att så belöna den raska gossen? Gå genast och kyss honom.

SNÖHVIT (gråtande). Han är så mjölig!

KUNGEN Om han vore mjöligare än en ogräddad limpa, så måste du kyssa honom. (Snöhvit kysser Frode med en grimas. Frode skrattar och ruskar mjöl på henne.) Hör på, gosse, du ser klok ut. Känner du en enfaldig karl, som heter Mylly Matti?

FRODE. Det är vår far, herr kung, och herr kungen skall ha respekt för vår far.

KUNGEN (för sig). Himmel, är det möjligt? Skulle en af dessa gossar vara...? Ja, det slår in. (Högt.) Hvarför gå ni så allena i skogen?

FRIDE. Jo, det är så, att... det är så, att herr kungen skulle inte få se oss, sad' mor.

KUNGEN (omfamnar dem). Kommen i min famn, mina kära gossar! Hvad jag är lycklig att ha funnit er! En af er är min son.

FRIDE (förlägen). Men vi mjöla ner herr kungens rock.

KUNGEN. O, hvad jag är lycklig! Hela mitt rike

skall fröjda sig öfver min lycka. Men hvilken af er är prinsen?

SVARTA ANDEN (till Fride). Säg att det är du!

FRIDE. Jag vet inte, men jag tycker ibland vid mig själf att det liksom är jag.

SVARTA ANDEN (till Frode). Säg att det är du!

FRODE. Herr kungen kan tro mig, att nog är det... (Han afbryter sig själf. Frides och Frodes änglar gråta.)

KUNGEN. Är det du, som är prinsen?

FRODE. Nej, nej, det är Fride. Herr kungen kan tro mig. Fride är prinsen.

FRIDE. Nej, Frode är det. Frode är prinsen. (Änglarna småle.)

KUNGEN (för sig). Jag vill försöka att ställa dem på ett prof. (Högt.) Mina kära gossar, jag skall säga er, det är ingen lycka att vara prins. Den stora draken i Mesopotamien måste hvarje år uppsluka en prins och i år har lotten fallit på vårt land. Det är ledsamt att jag måste skicka min son åt draken.

SVARTA ANDEN (till Fride). Stå på dig, och säg ännu att Frode är prinsen! — (Till Frode.) Det är rätt, säg att Fride är kungens son!

FRIDE OCH FRODE (på en gång). Herre kung, det är jag som är prinsen!

FRODE. Det är jag som skall skickas åt draken. Fride är bestämdt ej mer än en mjölnardräng.

FRIDE (gråter). Tro honom inte, herr kung! Det är jag, som blir drakens mat. Frode är mjölnare; herr kungen ser hur mjölig han är. (Änglarna klappa i sina små händer.)

KUNGEN. Bra, mina gossar! Ni ha båda bestått profvet. Men hvem i alla dagar är den verkliga prinsen?

SNÖHVIT. Söta pappa, jag är så hungrig. Låt duka åt mig ett fat plättar med åkerbärssylt!

LISA (inkommer sjungande och bär en korg).

I skogen är det nog så bra
att plocka bär på tufvorna,
och bland de höga granarna
är jag så hjärtligt glad.
Den vackra fågeln stämmer opp
sin visa uti björkens topp
och sjunger hi och hej och hopp
för löf och gröna blad.

LISA. Ingen nöd, gossar, nu få ni mat. Mor skickar korgen åt er, och nu skall det smaka.

FRODE. Nig vackert, Lisa. Här är kungen, och här är prinsessan Snöhvit. (Lisa niger djupt.) Är prinsessan hungrig, så håll till godo.

SNÖHVIT (öppnar korgen). Fy! Hvem kan äta potates och salt strömming!

(Under det följande börjar Snöhvit äta, först grinande, sedan med god aptit.)

KUNGEN (till Lisa). Kan du säga mig, min lilla flicka, hvilken af gossarna är prins, och hvilken är mjölnare?

LISA. Nej, hvad säger kungen? En prins! Nå, är det inte Fride, så är det Frode, och är det inte Frode så är det Fride.

KUNGEN. Lika klok blef jag på det. Men se här kommer Dagobert. Och hvem för han med sig?

LISA. Det är far och mor, skall kungen veta.

(Dagobert inkommer, ledande Mylly Matti och Maja, som se mycket häpna ut.)

DAGOBERT. Här, ers majestät, hämtar jag de båda förbrytarna. Det är nu bevisadt, att Mylly Matti och Maja

begått högförräderi, efter de i tolf år ha dolt den kungliga prinsen, fastän hela riket sökte honom. Intet straff är nog strängt för dem.

FRIDE, FRODE OCH LISA. Söta herr kung, gör inte far och mor något illa!

KUNGEN. Stilla! Säg, Mylly Matti, hvarför har du inte låtit mig veta, att Tattar Dara förde min son till dig?

MATTI. Hängas, spetsas, brännas, halshuggas, sprängas i luften! Ja ja, nådig kung, Kajsa mor berättade allt som det var, att så skulle den straffas, som gömde prinsen hos sig.

KUNGEN. Ack, din ärkenarr, begrep du då inte, att den som dolde prinsen förtjänat straff, men den som förde honom till mig skulle få stor belöning?

MATTI. Aha, jo nu begriper jag det. Men den gången blef jag lurad.

MAJA. Det var inte första gången, herr kung. Alltid blir Matti, stackare, lurad. Nådig herr kung, var så god och skona hans lif.

MATTI. Aj, aj, jag känner redan repet om halsen.

KUNGEN. Men se nu blef du återigen lurad, Matti, ty jag benådar dig, jag benådar er båda. Ni ha uppfostrat min son. Jag hoppas han blifvit en bra gosse.

MATTI. Jo, det är säkert, må kungen tro. Se, här står han. Men hör på, gossar, hvilken af er var det nu, som var prins?

BÅDA GOSSARNA. Jag.

MATTI. Skäms litet! Nyss ville ni båda bli mjölnare.

FRODE. Vet inte far, att prinsen skall bli uppäten af en drake i Mesopotamien? Därför är det så, ser far, att nog är jag kungens son.

MAJA. Hvad säger du, barn? Uppäten af en drake!

(Ställer sig framför gossarna med armarna i sidan.) Här finns ingen prins, och här kommer ingen att uppätas af drakar. Det skall jag säga kungen, kom inte hit, ty den som rör mina barn, den klöser jag ögonen ur. Har man hört på dess make! Uppätas af drakar! Nej, se det bli vi två om. Stå på dig, Matti! (Fride kryper rädd bakom Maja.)

MATTI (kryper också bakom Maja.) Jaha, det bli vi två om.

SVARTA ANDEN (sakta till Frode). Vet du inte att draken sprutar eld och har tänder hvassa som sylar? Tänk hur han skall bita dig! Fride, den rädda stackarn, är lagom att ätas upp. Då tager kungen dig, och du blir kung och får guldkrona på hufvudet och värja vid sidan och en ståtlig häst att rida på. (Frode tvekar och drager sig bakom Maja.)

KUNGEN. Dagobert, låt oss taga båda gossarna, efter vi ej kunna skilja den rätta.

MAJA (visar naglarna). Försök bara!

MATTI (bakom Majas rygg). Ja, försök bara!

LISAS ÄNGEL (till Lisa). Kommer du ihåg hvad du drömt?

LISA. Vet kungen, nu minns jag, att jag drömde något, när jag var liten. Jag drömde att Frode hade ett märke i vänstra örat, och för det märket skulle han en gång bli en hög herre.

DAGOBERT. Ers majestät! Nu minns jag att Tattar Dara omtalade, att hon knipit prinsen i örat.

KUNGEN. Du har rätt. Låt oss se. Kom hit, Frode, och visa ditt öra.

SVARTA ANDEN (sakta). Gå inte, Frode; de äta upp dig. En mygga har bitit Fride i örat; säg att det är han.

HVITA ÄNGELN (på afstånd). Gå, Frode!

LISA. Hör du inte, Frode, att en ängel befaller dig gå? (Frode går fram. Kungen ser på hans öra.)

KUNGEN. Frode, kom i mina armar! Du är min son, min förlorade prins! Matti — jag utnämner dig här på stället till hofmjölnare.

MAJA. Nej säger jag, och nej och nej och nej, ända in i det bittersta! Frode får ej bli uppäten. Skäms inte kungen att låta äta upp mina barn?

MATTI (bakom Maja). Hofmjölnare! Jo, jo, men skäms inte Dagobert att äta upp våra barn! Se här kommer Kajsa mor. Nå, nu få vi åter höra någon förskräcklig nyhet.

KAJSA MOR (inkommer med fart). Ha ni hört en så stor och förskräcklig nyhet? Hvad tycks, att den stora draken i Mesopotamien varit så hungrig, att han ätit upp sig själf!

KUNGEN. Hvad är det ni pratar? Det är redan länge sedan han blef dödad af riddar Sankt Göran.

KAJSA MOR (niger faseligt djupt). Åhå i alla dagar, det är ju herr kungen själf!

MATTI. Det var för väl, att någon annan också blef lurad. Håll till godo, Kajsa mor!

KAJSA. Nå, det är ju just det jag säger. Hvar kristen människa må väl veta, att riddar Sankt Göran blef dödad af draken.

MAJA. Men då kan ju inte draken äta upp våra barn.

KUNGEN. Nej, Maja, det var bara ett prof.

MAJA. Nå, så tag honom, herr kung! Det är visst och sant, att han har ett märke i örat. Frode, min kära gosse, nu kommer du till stor ära, men där borta i kvarnen finnes en, som ändå skall gråta af saknad. Kom ännu en gång i min famn!

SVARTA ANDEN (till Frode). **Passar det sig för dig, som är en prins, att omfamna den där mjölnarkäringen?**

FRODE (omfamnar Maja och Matti). **Aldrig, aldrig skall jag glömma hur goda ni varit mot mig.**

SNÖHVIT (niger förnämt). **Nu äro vi båda kungliga. Nu har du lof att kalla mig du.**

KUNGEN. **Högmodiga flicka, vet du hvem du är? Jo, du är Tattar Daras barn, som jag låtit uppfostra i mitt slott.**

SVARTA ANDEN (till Frode). **Nu kan du hämnas på den högfärdiga tattarungen. Minns hur hon föraktade dig, som räddade hennes lif.**

HVITA ÄNGELN (på afstånd). **Förlåt henne, Frode!**

LISA. **Hör du! Ängeln befaller dig att förlåta henne.**

FRODE (räcker Snöhvit handen). **Kära Snöhvit, låt oss inte mera träta, efter vi nu ändtligen blifvit du med hvarandra! Och du, Fride, du skall alltid vara min bästa kamrat. Och du, Lisa, du skall vara min synliga ängel på jorden. Alltid var det du, som förr än vi andra hörde änglarnas röst i vårt hjärta. Du är lycklig du, Lisa. Minns du, hur mor en gång läste för oss:** *De renhjärtade skola se Gud.*

KUNGEN. **Kom, nu skola vi alla gå till mitt kungliga slott, och där och i hela riket skall firas en stor glädjefest. Jag har återfått min son! Det är den första glada dag jag upplefvat, allt sedan jag förlorade min ädla och goda drottning Gunilla, som jag aldrig skall glömma.**

LISA (lyssnar). **Tyst, vänta! Änglarna stiga fram bakom oss... Hu — där är också den svarta anden! Men han är inte elak mer... Han böjer knä... Han gråter... Hör! Nu talar han...** (Under dessa ord stiger den stora hvita ängeln bakom dem på en kulle i skogen och de små änglarna stå där två på hvar sida. Svarta anden framträder till vänster vid kullen och böjer knä.)

SVARTA ANDEN (till den hvita).

Nu har du segrat. Jag är öfvervunnen,
och kungasonen hör ditt rike till.
Jag frestat honom. Trogen blef han funnen
och dig, men icke mig, han lyda vill.
Du hvita ängel, se jag böjer nu
mitt knä för dig! O, gör mig hvit som du!

HVITA ÄNGELN.

Du svarta ande, bed i natt och våda!
Men ej för mig ditt knä du böja får.
Böj det för *Honom*, som oss skapat båda,
fast en i ljus och en i mörker går!
Stark i sin nåd, så visst som jag är svag,
Han ensam kan förvandla natt till dag.

SVARTA ANDEN.

Haf tack för trösten. Ja, så vill jag göra,
du goda ängel, såsom du mig sagt,
och Gud allsmäktig skall min ånger höra,
Han skall förvandla mig med bönens makt.
Men förr än vi för länge skiljas här,
du hvita ängel, säg mig hvem du är!

HVITA ÄNGELN.

Jag är en ängel, som i världens villa
Gud sändt att skydda kungasonens stig.
Han är mitt barn, jag är hans mor Gunilla,
och därför Gud förtrott hans vård åt mig.
Osynlig skall jag vid hans sida gå,
och när han kämpat ut på jorden, då
skall i min modersfamn jag honom stilla
på änglavingar lyfta till det blå.

LISA (lyssnande). Nu sluta änglarna att tala. Men om vi nu sjunga, skola de svara oss.

Sången om änglarnas makt.

(Mel.: "*Glädjens blomster*".)

1.

Blomstra, blomstra, som vårens ros uti sol och ljus!
Grönska, grönska, som vintergran uti stormens brus!
Ty där högt i vår Faders hus
vakar en ängels öga.
Hör du ej hans ljufva röst, som hviskar från det höga?

Änglarna svara:

Hör du ej vår ljufva röst, som hviskar från det höga?

2.

Kom, Guds ängel! O, kom till oss, du vårt hjärtas vän!
Långt i dimman af världens natt hör din röst jag än.
Lär oss blomstra för himmelen!
Kom, kom intill vår sida!
Lär oss att för evigt lif och dygd och sanning strida!

Änglarna svara:

Ack, så lär för evigt lif och dygd och sanning strida!

(Slut på tredje och sista äfventyret.)

Fågel Blå.

Sagospel i tre akter.

Personerna:

Guido, konung af Cypern.
Sibylla af Montferrat, hans andra gemål.
Prinsessan Florinna, hans dotter i förra giftet.
Prinsessan Forella, drottningens dotter.
Prins Amundus, konung af Syrien.
Prins Cyprinus, hans vän.
Holofernes, kungens rumormästare.
Mangipani, drottningens hofmästare.
Sysis, en häxa.
Deoletus, en trollkarl.
Rosa och Lila, kammartärnor.
Dessutom soldater, hoffolk och vanligt folk, kattor, ugglor, och tomtegubbar. Händelsen föregår på ön Cypern för 650 år sedan.

FÖRSTA AKTEN.

Ett förmak i konung Guidos slott. Rosa och Lila sy på en brudklädning.

ROSA.

Usch, nu bröt jag af min nål,
och hon var af engelskt stål.

LILA.

Ha då ej så grufligt brådt!
Tråkigt arbete vi fått,
med en klädning åt Forella...

ROSA.

Skulle det Florinna gälla,
ja, då vore vi nog snälla.

LILA.

Pytt! Så präktig klädning får
ej Florinna, stackars liten.
Hennes klädning är så sliten,
och en ny man ej består.

ROSA.

Vår Forella däremot
är så grann från topp till fot,
ack du himmel, och så sjåpig!

LILA.

Lunsig, tossig, stygg och våpig,
fast i mjölk hon alla dar
tvättar sina händers par.

ROSA.

Men Florinna badar gärna
i den svala källans brus
och blir vacker som en stjärna
och så ren som dagens ljus.

LILA.

Klockan tolf, så där omkring
middagstid, Forella vaknar,
skriker när hon mamma saknar,
gäspar och gör ingenting.

Sen så äter hon en tårta
med rätt mycket socker på,
och är hallonsylten borta,
hvad Forella skriker då!
Sen så klär hon sig, och sen
somnar hon på nytt igen.

ROSA.

Men Florinna, liten tärna,
frisk liksom en äppelkärna,
bittida i parken är,
vattnar sina blommor där.
Hon arbetar hela dagen,
och på kvällen går hon då,
af sitt goda hjärta dragen,
till en fattig eller två,
för att hjälpa dem också.

LILA.

Dock af drottningen beständigt
snäsor ju Florinna får,
när Forella helt behändigt
fri från alla bannor går.

ROSA.

Ser du, drottningen var änka,
förrän hon blef kungens fru,
och Forella är, kan tänka,
hennes egen dotter ju.
Därför skall Florinna snäsas,
därför skall Forella fjäsas,
och vår kung, så kung han är,
intet har att säga här.

LILA.

Men hvad kan väl det betyda?

ROSA.

Under toffeln lär man lyda.
Nu förlofvad är Forella
med en ung och ståtlig prins,
som skall hit sin kosa ställa,
prins Amundus, som du minns.

LILA.

Underligt är prinsens tycke.

ROSA.

Ja, det passar bra i stycke,
att han ej Forella sett,
förrän han sitt löfte gett.
(Tittar ut genom fönstret.)
Nej, hvad stoj på gatan, Lila!
Ryttare i sporrsträck ila...
Där vid porten hvilken hop!
Hör du folkets hurrarop!
Kungen själf i ekipaget...
Och det gamla vinfastaget
Holofernes kommer hit...

LILA (vid andra fönstret).

Rosa, Rosa, titta hit!
Det är säkert prinsen. Himmel!
Huru stolt han styr sin häst
midt i folkets täta vimmel!
Drottningen tar mot sin gäst,
och nu hälsa de som bäst.

(Holofernes inkommer, fet, rödbrusig och litet pirum.)

HOLOFERNES. **Ur vägen, säger jag, ur vägen, flickor, för hans majestäts vår allernådigste konungs allernådigste rumormästare, som kommer för att ställa i ordning de allernådigaste kungliga rummen för den stormäktige prins Amundus, hennes nådiga nåds fröken Forellas allerunderdånigaste fästman! Puh, jag har sprungit som en ekorre, jag har flugit som en läderlapp, från ceremonimästarn till hofmästarn, från hofmästarn till källarmästarn och från källarmästarn till munskänken, för att skaffa öl och vin åt det kungliga hofvet till att dricka hans allernådigaste nåds prins Amunduses välgångsskål.**

ROSA. **Jo, det syns att rumormästarn proberat vinet för säkerhets skull.**

HOLOFERNES. **Serra tri, det är min underdånigaste skyldighet. Nu skall här bli kalas, flickor, stor bal på hofvet, må ni tro, och hans nåd prins Amundus skall börja balen med hennes nåd fröken Forella.**

LILA. **Men det ids hon inte, om han inte bär henne. Därtill är hon för lat.**

HOLOFERNES. **Håll man sin näbbiga mun, och tala med respekt om vår nådiga fröken. Jag skall säga henne en sak i förtroende. Kan hon tiga, lilla nippertippa, hvaba?**

LILA. **Som muren,** (sakta) **när någon står bakom muren och lyss.**

HOLOFERNES. **Nå, då skall jag säga henne, mitt socker, att drottningen hviskade mig i örat i dag: Holofernes, du är en förträfflig karl och en stor krigshjälte.** (Flickorna skratta.) **Hvad flinar man åt? Vid mitt skägg, så sade hon, och därför, sade hon, skall du få Florinna till din fru, om du bara kan tiga därmed. Kommer aldrig i fråga, sade jag. Hvad säger hon om det, nässelpärla?**

LILA. **Jag säger, att rumormästarn är en narr.**

HOLOFERNES. **Säger hon det, getingsbölla? Jag skall, näcken bespike mig, lära henne . . .**

ROSA. **Kom, Lila, jag är säker på, att drottningen har något ondt i sinnet mot Florinna. Vi måste underrätta henne därom.** (De gå.)

HOLOFERNES. **Vänta hon, lilla klösgiriga kattunge!** (Springer efter Lila.)

(Konung Guido, drottning Sibylla, prinsessan Forella, Mangipani och hoffolk uppträda.)

DROTTNINGEN (utdelar befallningar).

Prinsen tas emot med prakt,
där vid dörren ställes vakt.
Vakten min befallning lyder,
eller hur, ers majestät?

KUNGEN.

Efter ni befaller det.

DROTTNINGEN.

Salen härinvid man pryder
med all Cyperns blomsterskatt.
Där skall balen bli i natt.
För oss kungliga personer
ställas fyra sammetstroner:
en för kungen, en för mig,
två för prinsen och Forella . . .

KUNGEN (sakta).

Söta du, skall man ej ställa
en åt min Florinna?

DROTTNINGEN (sakta).

Tig!
Tycker du det passar sig?
(Högt.)
Fyra troner, hör ni det,
ty så vill hans majestät,
och Florinna, stackars lilla,
kan ej komma... hon mår illa.

FLORINNA (inträder ödmjukt).

Jag ers nåds befallning väntar.

DROTTNINGEN (ond).

Hvad? Du här i dörren gläntar!
Lyssnar du på oss? Jo jo.
Fröken är ej sjuk, kan tro,
när en prins vårt hof besöker.
Lägg dig du, det är mitt råd.

FLORINNA.

Jag är ganska frisk, ers nåd.

DROTTNINGEN.

Hycklerska! Jag ser du söker
att bedraga mig.

KUNGEN.

Nej, nej,
min Florinna ljuger ej.
Var ej ledsen nu, min pulla;
Gudskelof att du är rask.
Vill du ha dig litet snask,
(ger henne sockergryn)
alla förklädsfickor fulla?

FLORINNA.

Jag ers nåds befallning lyder,
till min kammare jag går.

KUNGEN (sakta till drottningen).

Söta du, säg att hon får...

DROTTNINGEN.

Jag förstår hvad det betyder;
alltid vill du tvärtemot.
(Till Florinna.)
Nå, så kom på baln, det får du,
men anständigt klädd, förstår du?
Annars visa ej din fot!
(Sakta till Mangipani.)
Har du gjort som jag befallt?
Låtit stjäla hennes kläder?

MANGIPANI.

Ja, jag har bestyrt om allt.

DROTTNINGEN (sakta).

Godt. Det mig af hjärtat gläder.

FORELLA (till Florinna).

Hvad skall du på balen göra,
du som inte kan dig föra?
Mamma sagt, att ingen ann
än jag själf får vara grann.

DROTTNINGEN (sakta till Forella).

Vill du tiga? (Högt.) Nu för tiden
kostar det att gå i siden,

och då kungen ej har råd
att uppmuntra öfverdåd,
får Florinna nu sig nöja
med sin gamla kjol och tröja.

FLORINNA.

Jag är nöjd och bjuder till
vara som ers nåde vill.

DROTTNINGEN (snäft till Florinna).

Låt oss icke vänta på dig!
(Florinna niger djupt och går.)

KUNGEN.

Prinsen väntas hvar minut.

DROTTNINGEN.

Gå, ers majestät, förut,
att i rikssaln honom möta.
(Kungen, Mangipani och hofvet gå.)

DROTTNINGEN (till Forella).

Jo, du blir mig god att sköta.
Har du fallit ned från mån?
Du är ju så dum som spån.

FORELLA.

Mamma brukar alltid säga,
att jag är så rysligt kvick,
jag har ju så ståtligt skick,
och talanger skall jag äga,
säger mamma, och en blick,
ja en blick att hjärtan vinna,
mycket bättre än Florinna.

Jag är vacker, jag är klok,
jag kan tala som en bok,
jag går klädd på högsta modet;
(gråter)
allt det där har mamma sagt,
det har jag på minnet lagt,
och så måste jag väl tro det.

DROTTNINGEN.

Tro hvad du behagar, tossa,
men för all del, *säg* det ej,
tala icke om det!

FORELLA.

Nej,
nu skall jag för prinsen låtsa
som jag vore just ett våp.

DROTTNINGEN.

Jo, det vore skönt!

FORELLA.

Otroligt!
Då skall prinsen visst få roligt.

DROTTNINGEN.

Du förtjänt att stå i skåp. (Går.)

FORELLA (ensam).

Se så där, nu träter mamma.
Det kan vara just detsamma.
Jag är hungrig, det är allt;
ack, hvar skall jag få en palt?
(Går.)

HOLOFERNES (uppslår dörrarna till salen och bugar, ännu litet pirum). **Jag är deras allerunderdånigaste majestäters och nåders allernådigste tjänare. Behaga deras höga nåder göra mig den nåden att svalka sig litet här ute i förmaket? Jaså. Deras högfurstliga, kungliga och prinsliga nåder behaga ännu svettas? Var' då så nådiga och svettas som deras nåder behaga.** (För sig.) **Bara det inte blir alltför långt till supén, eller rättare till skålarna. Se så där, nu kommer hennes nåd drottningen, högst onådig. Nu blir här duskväder. Det är så godt att jag tager min Matts ur skolan; jag känner mig högst obegripligt törstig.**

(Under tiden har Forella inkommit från andra sidan med en stor korf och satt sig i en vrå att äta.)

FORELLA (ätande). **I tre dagar har mamma satt mig på svältkur, för att jag skulle bli rätt smal tills prinsen kommer. Inte blir man fetare för att man äter en korf. Kantänka** (muggande) **en sådan prinsstackare! Nej, då vet jag hvad som är bättre, och det är korfven.**

DROTTNINGEN (inrusar, utan att se Forella).

Kom, Forella! Min Forella,
prinsen frågar efter dig.
(Går sökande bort.)

PRINS AMUNDUS (som följer strax efter drottningen).

Hvarför längre er förställa?
Hvarför, sköna, fly för mig?
(Blir varse den ätande Forella.)
Kan du säga, bastupiga,
du som är så hungrig där,
hvar din sköna fröken är?

FORELLA (sakta).

Skall jag nu stå upp och niga?
Nej, det ids jag inte. (Högt.) Säj,
är han prinsen eller ej?

PRINSEN.

Prins Amundus, det är jag.

FORELLA.

Jaså. Nå, så kom och tag
mig i famnen.

PRINSEN.

Är du tokig?

FORELLA.

När man sitter så här krokig,
slipper man ej upp på stund.
Kom och pussa mig på mund!

PRINSEN.

Dig, din tossa? Hvem är du?

FORELLA.

Det är jag, som blir din fru.

PRINSEN.

Hvad? Är du — är du Forella?

FORELLA (mumsande).

Ja, så brukar man mig skälla.

PRINSEN.

Himmel, man bedragit mig!

FORELLA (som förut).

Nå, vill han ej skynda sig?
Efter han är så förlägen,
måste jag gå halfva vägen.

(Stiger ovigt upp, närmar sig prinsen och torkar sig om munnen.)

Se så där, nu är jag snygg.
Nu kan du mig pussa trygg.

(Prinsen vill fly. Drottningen inrusar och rycker korfven af Forella.)

DROTTNINGEN (högst förlägen).

Eders nåd, min lilla flicka,
hon så barnslig är ännu,
kan sig än ej riktigt skicka . . .

FORELLA.

Strunt, jag skall ju bli hans fru.

DROTTNINGEN (sakta).

Vill du tiga!

FORELLA (högt).

Skall jag tiga?
(Gråter.)
Alltid säger mamma så.
Kan ej prästen ren oss viga?

PRINSEN.

Har ers nåd ej döttrar två?
En jag hörde länge prisas
som ett mönster af behag.

DROTTNINGEN (sakta).

Allt mitt blod af fruktan isas.
(Högt.)
Tvenne döttrar äger jag,
men den andra är en gås,
som ej kan till folkvett fås.
Nu med flit hon sig fördöljer.

LILA (instörtande).

Ack, ers nåd, Florinna följer
mig hitupp i hvardagsdräkt,
skygg, förlägen och förskräckt.
Man har stulit hennes kläder!

DROTTNINGEN.

Hvad du pratar nu i väder!

LILA.

Fråga henne själf, se där!
(Florinna inkommer ödmjuk och i sin förra hvardagsklädning.)

DROTTNINGEN.

Oförskämda! Hvad? du vågar
visa dig på baln så här?
(Sakta.)
Utaf raseri jag lågar.

FLORINNA.

Jag har lydt ers nåds befallning.

DROTTNINGEN.

Bort, på ögonblicket, fort!
(Sakta.)
Allt mitt blod är uti svallning.

PRINSEN (som med glädje betraktat Florinna).

Hon har ju ej illa gjort.
(Räcker Florinna handen. Man hör musik.)
Sköna fröken, vågar jag
bedja om en dans i dag?
Utan siden, utan guld
är en flicka skön och huld,
när hon bär i anletsdragen
dygden, vettet och behagen.
(Han leder Florinna bort till danssalen.)

FORELLA.

Mamma, han gick bort med henne!

DROTTNINGEN (bittert).

Ja, jag ser det, kära du.

FORELLA.

Mamma, skall *hon* bli hans fru?

DROTTNINGEN.

Om den saken bli vi tvenne.

(Slut på första akten.)

ANDRA AKTEN.

Samma förmak i konungens slott.

ROSA och LILA sitta åter vid sitt arbete.

ROSA.

Ja, här sitta vi nu åter
och brodera, kära Lila.
Drottningen minsann ej låter
sina stackars tärnor hvila.

LILA.

Liksom förra klädningen
inte vore grann tillräckligt!
Här skall sys en ny igen
åt Forella, också den,
dubbelt grann.

ROSA.

Det är förskräckligt,
men hur hon sig fiffa må,
prinsen får hon ej ändå.

LILA.

Pytt! Såg du i går på balen
hur han dansade beständigt
med Florinna där i salen?

ROSA.

Rätt behagligt, rätt behändigt
såg det ut, och drottningen
tycktes som hon ville spricka.

LILA.

Därför nu på morgonen
fick Florinna, stackars flicka,
stänga sig i kammaren
och som fågeln ensam kvittra
uti buren med sin cittra.

ROSA.

Tyst, där kommer prinsens vän,
prins Cyprinus. Kanske han
vår Florinna hjälpa kan.

(Cyprinus inträder.)

CYPRINUS.

Skön god afton, snälla tärnor,
Cyperns glada morgonstjärnor,
vackra som den ljusa dag!

ROSA (nigande).

Nådig herre, alltför granna
ord är' blott till hälften sanna.
Därför hälften återtag!

LILA (nigande).

Ja, vårt stånd vi ej förtiga.
Jag är bara kammarpiga,
och min vän är symamsell.

CYPRINUS (skrattar).

Nå, så rätt och slätt: god kväll,
kära flickor! — om *det* duger.

ROSA.

Ja, med det man sällan ljuger.
Tjänarinna!

LILA.

Tjänarinna!

CYPRINUS.

Säg mig, huru mår Florinna?

ROSA.

Som en lärka uti bur,
när som höken står på lur.

LILA.

Som en löja uti viken,
när en gädda kommer sniken.

CYPRINUS.

Hvem är gäddan? Hvem är höken
för den stackars unga fröken?

ROSA.

Gissa!

CYPRINUS.

Drottningen?

LILA.

Precis,

ROSA.

Höken är på sätt och vis.
Holofernes.

CYPRINUS.

Är det möjligt?

LILA.

Ja, säg, är det inte löjligt?
Förr vill jag bli gift med katten,
än med den där gamla tratten.

CYPRINUS.

Blir hon Holofernes' fru?

ROSA.

Så vill drottningen det ställa.

LILA.

Och Amundus får Forella.

CYPRINUS.

Saken jag begriper nu;
men så tokigt skall ej hända.
Innan dagen är till ända,
skall man något roligt se.
Vänta bara, mina vänner,
jag en präktig trollkarl känner;
han skall hindra det att ske,
jag till honom går på fläcken.

(Går.)

ROSA.

Tack, herr prins!

LILA.

Nå, det var bra.
Hvad vi skola roligt ha!

ROSA.

Tyst! Där är den gamla säcken.

(Holofernes inkommer, blomsterprydd.)

HOLOFERNES. Hoppsan, flickor, i dag skall här ställas till ett ståtligt bröllop. Kan ni gissa hvem bruden är? Jo, Florinna, den lilla, snälla, allernådigaste fröken Florinna är det. Och kan ni gissa hvem brudgummen är?

ROSA. Hvem kan det vara annan än prins Amundus?

HOLOFERNES. Bättre opp, min sockersnärta, bättre opp. Det är jag själf, ser hon, jag, den stormäktige, tappre och snillrike riddar Holofernes, drottningens högstegenhändiga rumormästare, etcetera, etcetera. Ha ni nånsin sett en så vördnadsbjudande brudgum? Man kan äta upp mig, så söt är jag. Och sådana blommor, hvad befalls? Är jag inte gentil?

LILA. Ja, som en kullfallen gärdsgård, där törnrosor sticka fram mellan de murkna störarna.

HOLOFERNES. Och min nya frack, var så god och se noga på den. Hvad tycks?

ROSA. Ja, han liknar fullkomligt spader kung.

HOLOFERNES. Kunglig ser jag ut, det är visst. Jag väntar just nu det höga herrskapet här, och den visa fru Sysis har också lofvat att infinna sig på bröllopet. Men jag är så törstig, så det är skam. Adjö, små gräshoppor! Jag är strax tillbaka igen. (Går.)

ROSA. Kom, Lila, låt oss se hvad de nu ämna företaga sig. (De gå.)

(Drottningen och Sysis inträda.)

DROTTNINGEN.

Alltså, nådigaste fru
skulle ni det möjligt hålla,
att man kan Amundus trolla?

SYSIS (räknar på fingrarna.)

Låt mig räkna: fem, sex, sju,
nitton, tretton, sexton, åtta,
mixtum, pixtum, hixtum, skrotta.
Pinsidarjum, pumperill!
Jo, det kan jag, om ni vill.

DROTTNINGEN.

Präktigt! Nekar han nu till
det förslag, som här afhandlas...

SYSIS.

Till ett djur skall han förvandlas.
Men ett villkor är dock billigt:
han skall själf, och det frivilligt,
på Forellas finger trycka
en förlofningsring.

DROTTNINGEN.

Hvad lycka,
att jag redan tänkt därpå!

SYSIS.

Annars kan jag aldrig få
någon makt med denne hjälte.

DROTTNINGEN

Om han sjutton gånger smälte
af förtret, så skall han ringen
ge Florella, eller ingen.
Han i kväll skall henne finna
i Florinnas kappa klädd
och skall tro hon är Florinna.

SYSIS.

Blott för en sak är jag rädd.
Kanske någon kan berätta
för herr Deoletus detta.
Han är lika vis som jag.

DROTTNINGEN.

Ah, vi honom ge god dag.
(Sysis går.)

KUNGEN (inkommer).

Himmel, hvad är det jag hör?
Man vill gifta bort Florinna.

DROTTNINGEN.

Kan du det så sällsamt finna?
Det är ju allt som sig bör.

KUNGEN.

Men med Holofernes!

DROTTNINGEN.

Nå?
Kan hon bättre fästman få?
Tapper, ståtlig, rik och präktig . . .

KUNGEN.

När ej punschen är för mäktig.
Nej, min käraste Sibylla,
hur du saken må förgylla,
men en karl, som går i fylla
ifrån morgon och till kväll
som ett vidbrändt refbensspjäll,
nej, det kan jag aldrig gilla.

DROTTNINGEN.

Kan du icke? Det var illa.
Men jag har beslutit det,
och när nu ers majestät
är till sin natur så fredlig,
eftergifven och beskedlig,
tänker jag, att hvad jag vill,
det ger han sitt bifall till.

KUNGEN.

Sötaste Sibylla . . .

DROTTNINGEN.

Stilla!
Här så kommer just vår lilla.

(Florinna inträder, bevakad af Mangipani.)

FLORINNA.

Eders majestät befallt . . .

DROTTNINGEN.

Ja, min söta vän. Kom nära!
Dig i kväll skall ske stor ära:
du blir Holofernes' fru.
Nig och tacka vackert nu!

FLORINNA.

Holofernes? Himlamakt!

KUNGEN.

Gråt ej nu, min lilla pulle!
Ser du, lilla, söta, gulle
pia, drottningen det sagt.
Och om du är mycket snäll,
skall du få en karamell.

FLORINNA.

Pappa, pappa, låt mig slippa!

KUNGEN.

Nej, det törs jag ej, min tippa.
Drottningen är grufligt sträng.

FLORINNA.

Vore jag ett gräs på äng!
Vore jag ett löf på linden!
Vore jag en rök i vinden!
Vore jag det minsta strå!
Vore jag en fågel blå!
Ack, det vore bättre då.

DROTTNINGEN.

Fågeln faller lätt i snaran.
Men — där kommer bröllopsskaran.

(Musik och dans, Forella med sina tärnor och hofvet. De dansa in och ställa sig i rader.)

Hvar är brudgummen? Se här!
Håll! Hvad nu? Hvad är det här?

(Holofernes kommer indansande mycket glad och märker icke, att Deoletus trollat åt honom ett par åsneöron och en förskräckligt lång näsa. Cyprinus och Deoletus titta skrattande i dörren.)

HOLOFERNES. Allerödmjukaste tjänare, mitt allernådigaste herrskap! Tjänarissime, tjänarissime. Nu är jag färdig, som hon ser, min lilla sockersnipa; tycker hon inte att jag är gentil? Nu skall hon bli min lilla brud, och jag skall bli hennes allrasötaste brudgum. Och så skola vi må som ett par turturdufvor och lefva af nektar och ambrosia, plättar till frukost, pannkaka till middagen,

våfflor till kvällen och ett glas vin på saken emellanåt . . . (Stöter sin näsa.) **Au! Au!**

(Alla skratta och springa undan den långa näsan.)

DROTTNINGEN (ond).

Du, ditt spöke! Du, din best!
Du, din åsna! Du, din häst!
Kommer du och oss förskräcker?
Ut så långt som vägen räcker!

(Hon jagar bort Holofernes, som skrikande springer sin väg.)

ROSA och LILA.

Trolleri! Hu, trolleri!

(Alla springa skrattande bort.)

DROTTNINGEN (harmfullt).

Bröllopet, det är förbi.
Mangipani, stanna kvar!
Prinsen kommer hit. Berätta
hvad jag sagt dig långt för detta.

(Går.)

MANGIPANI (ensam).

Jag till bättre kunde duga,
än att nu stå här och ljuga.
Men, gunås, när jag var liten,
ljög jag mig till sockerbiten.
Nu, när jag är man i staten,
får jag ljuga mig till maten.
Fy! Så här på tumanhand
med mig själf är det ibland
just som skäms jag litet grand.

AMUNDUS (inkommer).

Ack, Florinna! Ack, Florinna,
du min gladaste väninna,
hvar skall jag dig återfinna!
Jag vill fråga denne man,
kanske han mig svara kan.

(Till Mangipani.)

Har min herre dessa dagar
sett prinsessan?

MANGIPANI.

Ja, hon är
hemma. Om ers nåd behagar,
kan ni vänta henne här.

AMUNDUS.

Här i rummet?

MANGIPANI.

Ja, på stunden.
Ack, hon är visst mycket bunden,
men hon nu sig hit beger,
blott för att få träffa er.

AMUNDUS.

Är det möjligt?

MANGIPANI.

Vänta bara.
I sin blåa kappa klädd,
kommer hon helt tyst och rädd
att sin vänskap er förklara,

och ett litet vänligt minne
vore just för hennes sinne,
till exempel denna ring . . .

AMUNDUS (pekar på sin ring).

Denna ring?

MANGIPANI.

Som ni behagar.
Jag — jag säger ingenting.

(Går.)

AMUNDUS (ensam).

Han Florinnas lott beklagar.
Stackars lilla snälla flicka!

(Forella inkommer i blå kappa och slöja för ansiktet.)

Tyst, där är hon, liten vän.
Hon är rädd för drottningen,
törs ej tala, bara nicka . . .
Skön god afton, min prinsessa!
Tack, ers höghet, för i går.
Hoppas dock att väl ni mår
efter danser, såsom dessa?

(Forella nickar.)

På mitt finger glömde jag
här en ring som tillhör eder.
Ack, Florinna, jag er beder,
hvad er tillhör återtag!

(Trycker ringen på Forellas finger. Hon nickar.)

Måtte denna ring, Florinna,
er hvar dag om mig påminna.

FORELLA (afkastar slöjan och kappan).

Hvad är det han pratar där?
Icke jag Florinna är,
men det är precis detsamma,
ringen kan jag väl anamma
till förlofning, säger mamma.

AMUNDUS.

Hvad? Forella, är det du?

FORELLA.

Nej, så dumt han frågar nu!
Titta bara; nog ändå
håller jag att se uppå.

AMUNDUS.

Men jag är ju grymt bedragen!

FORELLA.

Skall han väsnas hela dagen
för en liten fattig ring?
Vet han, när allt går omkring,
har jag många bättre ringar.
(Skramlar med sin guldked.)
Hör han bara hur det klingar!
Se, den här bär jag på baler,
han har kostat hundra daler,
klär han inte bra min hals?
Örringarna — hvad befalls?
är' tvåhundra daler värda,
och han låts ej se dem alls?

AMUNDUS.

Nej, jag kan ej mer uthärda.

FORELLA (vänder sig kring för att visa sin grannlåt).

Jag är präktig, jag är grann,
och jag tycker jag går an.
Pussa mig! Var artig! Bocka!
Hvarför vill han inte ha mig?

AMUNDUS.

För att jag ej kan fördra dig.
Tror du, att en grannlåtsdocka
nånsin kan mitt hjärta locka?
Nej, en flickas sanna värde,
det är oskuld och behag,
enkelt, som Guds rena dag.
Det är allt hvad jag begärde,
och Florinna älskar jag.

(Drottningen och Sysis inträda.)

DROTTNINGEN.

Hvad är det jag hör, min prins!
Ni er ring Forella gifvit,
ni alltså förlofvad blifvit,
och ert löfte ni ej minns.

AMUNDUS.

Blott ett missförstånd var det.
Intet löfte har jag gett.

FORELLA.

Nej, han tog mig för Florinna...

DROTTNINGEN.

Tig! — Vill ni Forella vinna?
Cypern ni i hemgift får.

AMUNDUS.

Jag Florinna ej kan svika.

DROTTNINGEN.

Tunnor guld får ni tillika.

AMUNDUS.

Guld gör inga hjärtan rika.

DROTTNINGEN.

Jag till döden kan er döma.

AMUNDUS.

Ej Florinna kan jag glömma.

DROTTNINGEN.

Visa, Sysis, ni det hör,
intet skäl hans hjärta rör.
Gör med honom hvad ni bör.

(Sysis ritar på golfvet en ring kring Amundus, som förgäfves söker gå öfver ringen.)

SYSIS.

Mirabola banda,
Sintra maranda!

(Rummet mörknar.)

Rigi digi ala mala urfa da ho!
Untra ba muri pex
Dolga la churi fex!
Orra dorra ixta pixta rexa fi lo!

AMUNDUS.

Släpp mig, släpp mig, grymma kvinna!

DROTTNINGEN.

Vill du öfverge Florinna?

AMUNDUS.

Aldrig!

DROTTNINGEN.

Sysis, gör er plikt!

SYSIS (allt häftigare).

Arigi bi dan!
Damura falan!
Farona dasintra
Chimona saban!

(Allt fortare).

Arigida rigida igida gida!
Miraho! Iraho! Aho!

(Tecknar med händerna att något stort förminskas till litet.)

Amundus! Mundus! Undus! Ndus! Dus!
Us! S.

(Under de sista ljuden af besvärjelsen sjunker Amundus allt vanmäktigare ned, först på knä, sedan till golfvet. Ugglor flyga och tomtegubbar trippa öfver scenen.)

DROTTNINGEN.

Är han död?

SYSIS.

Nej, blott i dvala.
Han skall nu, som ni befallt,
i en främmande gestalt
sin förmätenhet betala.

FORELLA.

Fy, att gumor är så stygg!

SYSIS.

Skall han bli en mask en mygg?
Lejon, apa, flundra, fluga,
sebra eller basilisk,
däggdjur, fågel eller fisk?

FORELLA.

Fågel tycker jag kan duga.

DROTTNINGEN.

Fågel, fågel önska vi.

SYSIS.

Fågel må han också bli.

(Besvärjelse, i det Sysis utbreder Forellas kappa öfver Amundus.)

Roba ax! Roba flax!
Cara mia dora kax!
Unde, via, ia, ia,
liru montra bumberax!
Are, vare, vare, vare,
Vare flix! Vare knix!
Pix, pix, pix, pix!
Fågel blå! Fågel blå!
Flyga, trippa, springa, gå
uti vida världen då,
Fågel blå! Fågel blå!

(En blå fågel flyger sakta öfver scenen.)

Flyg i ett! Flyg i två!
Flyg i tre, fyra, fem,
sex, sju
år nu!
Flyg och hitta aldrig hem!

(Fågeln flyger bort.)

Slut på andra akten.

TREDJE AKTEN.

En grön park invid kungliga slottet. Till vänster synes det torn, i hvilket Florinna hålles fången. Midt emot står en ek. Under eken en gräsbänk. Florinna sjunger i tornfönstret.

FLORINNAS SÅNG

(med ackompanjemang af cittra på melodien af: »Tuoll, on mun kultani»).

Rosorna dofta och fåglarna sjunga,
sommarens vindar i grenarna gunga.
Ack, du min fågel,
min klara guldfågel,
min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

Fågeln han flyger på fladdrande vingar,
högt öfver molnet hans stämma förklingar.
Ack, du min fågel,
min klara guldfågel,
min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

(Drottningen och Mangipani gömma sig bakom eken.)

DROTTNINGEN (sakta). Hör du hur vackert den styggan sjunger? Det är obegripligt. Jag har tre gånger låtit borttaga hennes cittra, och beständigt har hon en cittra ändå.

MANGIPANI. Det går öfver mitt förstånd. Men underbart vackert sjunger hon. Förlåt, ers nåd, det gör mig ondt om den stackars flickan.

DROTTNINGEN. Tyst, nu börjar hon åter.

FLORINNA (sjunger).

Solen hon skiner på tufvor och grenar,
liten blomma vissnar förglömd och allena.
Ack, du min fågel,
min klara guldfågel,
min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

Kommer du ej snart, skall ej blomman du finna.
Ensam i tornet förvissnar Florinna.
Ack, du min fågel,
min klara guldfågel,
min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

(Florinna drar sig tillbaka och synes ej mera.)

DROTTNINGEN (träder fram). Om jag kunde förstå hvad hon menar med sin eviga fågel blå, fågel blå! Det är nu snart ett år sedan prins Amundus blef förvandlad till en fågel, och sedan den tiden har man ej hört något af honom.

MANGIPANI. Min nådiga drottning kan vara lugn. Höken har säkert längesedan tagit honom, ifall ej någon katt ätit upp honom.

DROTTNINGEN. Jag önskar att du gissat rätt, min kära Mangipani. Annars kunde man tro att det är om honom Florinna beständigt sjunger. Det är alldeles obegripligt att hon kan vara så frisk och sjunga hela dagen så gladt.

MANGIPANI. Ja, är det inte otroligt? Och ers nåd har hela tiden ej låtit ge henne annat än vattsoppa, utan ett enda russin i. Hon har inte på hela året fått så mycket som en smörgås och ett glas mjölk.

DROTTNINGEN. Säg, Mangipani, hvarifrån har hon fått alla de vackra sakerna, som jag sett henne roa sig med, när jag tittat igenom nyckelhålet? Hvar dag har hon de allra vackraste blommor, och de allra raraste frukter, och de allra sötaste dockor, och bilderböcker sedan, nej så sköna bilderböcker har du aldrig sett, Mangipani! Hvar natt låter jag stjäla bort alltsammans, när hon sofver, och likväl får hon beständigt nya leksaker. Hur är det möjligt?

MANGIPANI. Det stöter på trolleri. Jag har hört talas om älfvor och tomtegubbar, som hämta alltvackert i världen åt goda barn.

DROTTNINGEN. Det vore märkvärdigt. Men låt oss åter gömma oss här bakom trädet, för att spionera på henne. (De gömma sig. Florinna synes åter i fönstret.)

FLORINNA.

Min sköna fågel blå!
(Man hör en fågel kvittra.)

FLORINNA (klappar händerna).

Min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

(Fågel blå flyger öfver scenen och in genom fönstret. Man hör ett gladt kvitter. Florinna synes ej mera.)

DROTTNINGEN. Såg du något?

MANGIPANI. Jo ackurat, jag såg en fågel flyga in till Florinna i tornet.

DROTTNINGEN. Det var Amundus, jag är säker därpå. Skynda dig, Mangipani, tag så många saxar, knifvar och liar, som du i hast kan finna, och häng dem här i ekens grenar. När fågeln sätter sig att hvila på grenarna, skär han vingar och fötter af sig.

MANGIPANI. Det skall ske, ers nåd. (Sakta, i det han går.) Bror Mangipani, jag måste medgifva att du är en tämligen stor skurk, men tänk, att drottning Sibylla är ändå hvassare!

DROTTNINGEN. Nu begriper jag hvem som hämtat de rara sakerna åt Florinna. Det har Fågel blå gjort, och det är Amundus själf. (Man hör ett kvitter i tornet.) Ja, kvittra du, kvittra du, blå fågel! Vi få väl se hvem som kvittrar bäst.

(Rosa och Lila inträda med blomsterkorgar.)

ROSA.

Här i tornet är hon fången,
stackars liten rosenknopp.
Låt oss nu, som förra gången,
kasta blommorna ditopp.

(De kasta blommor mot fönstret. Man hör fågelkvitter och citterspel. Under tiden smyger sig Mangipani till eken och hänger saxar m. m. i dess grenar.

LILA.

Hör! Hon spelar på sin cittra!

ROSA.

Hör du ej en fågel kvittra?

LILA.

Hennes fågel blå det är,
som Florinna har så kär.

ROSA.

Hvem kan väl den fågeln vara?

LILA.

Hvem? En fågel som en ann.

ROSA.

Pytt! Att du det tänka kan!
Har du icke hört de rykten,
som i staden allmänt gå?
Prins Amundus tog till flykten,
hette det på hofvet då.
Men i staden hviska alla
(hemlighetsfullt)
att fru Sysis —

LILA (förskräckt).

Tyst! Du vet,
att det är en hemlighet.

ROSA.

De må hvad som helst det kalla,
men så mycket veta vi,
att det var förräderi.
Ingen hört det minsta sedan
om Amundus. Men hans vän
prins Cyprinus hoppas än.
Deoletus säges redan
åtta gånger rest omkring
hela denna jordens ring,
för att prinsen återfinna,
och har funnit ingenting.
Nu så säges, att Florinna . . .

LILA.

Tyst, för all del, kära du!
Någon kan oss höra nu.
Kom! Hur vi mot fönstret blicke,
ack, Florinna ser oss icke!
(De gå.)

FLORINNA (öppnar fönstret).

Min sköna fågel blå,
du från mig flyga må.
I eken kan du hvila
och sedan till mig ila,
att ingen ser dig då.

(Fågeln kvittrar och flyger till eken. Strax därpå hör man honom pipa och klaga.)

MANGIPANI.

Skönt! Det lyckades för väl.
Fågel blå skar sig ihjäl.
Nu går jag att underrätta
hennes majestät om detta.

(Går.)

(Cyprinus och Deoletus inträda. Fågel Blå ligger sårad bakom eken.)

CYPRINUS.

Träffas vi nu här igen,
du min vidtbereste vän?
Ack, förgäfves har jag stretat,
hela Cypern genomletat;
vår Amundus fann jag ej.

DEOLETUS.

Ja, förtrollad är visst han.
Åtta gånger har jag farit
vida världen rundt omkring,
upp till månen har jag varit,
flugit öfver solens ring.
Men det var förgäfves. Nej,
vår Amundus fann jag ej.

CYPRINUS.

Men ditt horn, det underbara,
har du ropat däruti?
Största lejon, minsta bi,
örnen, dufvan, kolibri,
alla måste hornet svara;
hornet nu försöka vi.

DEOLETUS (framtager ett jakthorn).

Gärna må vi pröfva det,
fast det re'n förgäfves skett.

(Han blåser i hornet. Man hör Fågel Blå pipa vid eken.)

CYPRINUS.

Hvem var det, som pep här nära?
Här en knif och där en skära
man på ekens grenar hängt.
Skäran är helt blodbestänkt,
och en liten fågel blå,
ligger sårad där helt illa.

DEOLETUS.

Låt för ro skull mig den lilla
sårade blå fågel få.

CYPRINUS (ger honom fågeln).

Månn för honom räddning finns?

DEOLETUS (glad).

Ack, Amundus! Ack, min prins!
Har jag dig nu återfunnit?

CYPRINUS.

Hvem? Amundus?

DEOLETUS.

Som försvunnit!
Denna lilla fågel här
prins Amundus själf det är;
i hans ögon står det skrifvet.

CYPRINUS.

Skall han evigt fågel bli?

DEOLETUS.

Nej, min vän, nu skola vi
återge Amundus lifvet.
(Kastar fågel blå bakom eken och ritar en cirkel kring eken.)
Sof, du lilla fågel blå,
för att skönare uppstå!
(Högtidligt.)
Mirabola bex rex,
mirabanda, mirabo,
viadara, allaho,
viaho, fågel blå!
Undamora, ekbatana,
liadora, undamana.
Vana, vana, miramo!

CYPRINUS (sakta).

Himmel, må han lyckas nu
att förtrollningen upphäfva!
Alla mina leder bäfva.
Och där kommer Sysis nu!
(Sysis rusar in med hastiga steg.)

SYSIS (häftigt).

Nona, nona, nona rix!
Nona pix! nona flax!

Bua, dolga! wolga! wolga!
Jerwa lux! pux, fux!

DEOLETUS (korsar sitt trollspö med hennes).

Fuge, ax, rix, rex!
Bolla bua, spina pex!

CYPRINUS.

Af förskräckelse jag dör.
Himmel, Deoletus hör!

SYSIS (allt häftigare).

Ecce murra! Burra, burra!
Vada, vida, voda ve!
Cintra mala! Cintra manna!

CYPRINUS.

Svetten dryper från min panna!

DEOLETUS.

Sola, luna, stella, lux!
Terra nox, terra alma!

CYPRINUS.

Skall jag springa? Skall jag stanna?

SYSIS.

Arskriala!

DEOLETUS.

Mora, bona! Fuge, mala!

SYSIS (med raseri).

Moria!

DEOLETUS.

Soli Deo gloria!

(Sysis söker skrikande att fly.)

CYPRINUS.

Om hon flyr, skall ondt hon stifta
och ditt verk på nytt förgifta.

DEOLETUS.

Därför skall hon utan nåd
straffas för sitt svarta dåd.

(Vidrör Sysis med sitt trollspö.)

Maledicta, maledicta,
mox mutata et relicta,
diminuta esto, Sysis!
Esto ysis! Esto sis!
Esto is! Esto s!
Esto felis unguipes!

(Sysis nedfaller bakom eken och försvinner.)

CYPRINUS.

Deoletus segrat har!

DEOLETUS.

Men det värsta än är kvar.

(Fortsätter.)

Bona Dea, o natura,
Juva nos!
Juva, numen!
Juva, lumen!
Voco vos,
terra, ignis, aër, unda!
O profunda
aura vitae, juva nos!

(Tecknar med händerna att något litet växer till stort.)

S-us-dus-ndus-undus-mundus-Amundus.

(Prins Amundus framträder bakom trädet.)

AMUNDUS (gnuggar sig i ögonen och sträcker ut armen).

Jag är frisk och fri och lätt.
Jag vill flyga, jag vill sjunga,
jag vill högt i grenen gunga!
Men o himmel, hvad är det?
Jag är ju vid jorden bunden,
ingen vinge mer mig bär!

DEOLETUS.

Fågel var du nyss på stunden.

CYPRINUS.

Nu du åter mänska är.

AMUNDUS.

Mänska? Mänska! Ja, jag minns:
fordom var jag ju en prins . . .
min prinsessa var Florinna . . .

CYPRINUS.

Du skall henne återfinna.

AMUNDUS.

Jag är mänska! O hvad fröjd!
Också mänskans ande svingar
sig på tankens lätta vingar
upp till Gud i himmelshöjd.
Stora, sköna underbara
fröjd att dock en mänska vara
och som mänska älskad bli!

CYPRINUS.

Till Florinna skynda vi.

FLORINNA (i fönstret).

Min sköna fågel blå,
du till mig flyga må!

AMUNDUS.

Hade jag nu mina vingar!

(De skynda till tornet.)

(Drottningen och Mangipani inkomma.)

DROTTNINGEN.

Säg, hvad budskap du mig bringar?

MANGIPANI.

Eders nåd kan lita på!
Det är slut med fågel blå.

DROTTNINGEN.

Men hvar är hans lilla kropp?

MANGIPANI.

Katten åt visst honom opp.

DROTTNINGEN.

Nu så skola vi få roligt,
jag skall ljuga rätt otroligt . . .
Kungen där jag komma ser.

(Kungen, Forella, Rosa, Lila och hofvet inträda. Sedan Florinna, Amundus, Deoletus, Cyprinus, Holofernes och en svart katt.)

DROTTNINGEN.

Lila, bed Florinna ner!

(Lila går.)

Har ers majestät i natt
sofvit godt och vaknat gladt?

KUNGEN.

Jag har sofvit ganska illa.
Jag har drömt, att dessa dar
prins Amundus mördad var.

DROTTNINGEN.

Det var en för sällsam villa.
Jag har drömt att han just här
af Florinna dödad är
med en hårnål i hans hjärta,
när han sof vid denna ek.

ROSA (afsides).

Kan man så en mänska svärta!

KUNGEN.

Kan man tänka sådant svek!

ROSA.

Hade han fått mig till fru,
skulle han visst lefva nu.

DROTTNINGEN.

Mangipani har det sett.

MANGIPANI.

Ja, det skedde klockan ett.

KUNGEN.

Det skall man ej mig inbilla.
(Florinna inkommer.)
Kom, Florinna, kom, min lilla!

Kan du hämta än i dag
prins Amundus hit i lunden
lefvande, så lofvar jag,
att du blir hans fru på stunden.

FLORINNA.

Är det säkert?

DROTTNINGEN.

Vare sagdt!
Men hvad straff skall den få lida,
som försåt mot honom lagt?

KUNGEN.

Säg det själf!

DROTTNINGEN.

Den skall man smida
här vid detta tornet fast,
ställa i dess hand en kvast,
på dess hals en schal af bast,
och en stock kring foten klämma,
att hon blir en fågelskrämma.

AMUNDUS (inträder).

Rätt har du, o drottning, dömt;
men en sak har du förglömt:
att din egen dom du fällde.

DROTTNINGEN.

Himmel, det Amundus är!

AMUNDUS.

Ja, Amundus själf står här,
att förkrossa nu ditt välde,

Grymt och listigt har du handlat,
till en fågel mig förvandlat,
och mitt lif du ville taga.
Kungen ville du bedraga.
Och Florinna, liten tärna,
Cyperns sköna morgonstjärna,
henne ville grymt du fläcka,
plåga, fängsla, döda, gäcka.
Men en rättvis himmel ser
straffande på brottet ner
och beskyddar dem som lida.

KUNGEN.

Dig skall man vid tornet smida.
Men Florinna skall i dag
stå vid prins Amundus' sida
som hans brud, ty det vill jag.

DROTTNINGEN.

Jag vill ej bli smidd och fången!
Kungen ger ej lof därtill.

KUNGEN.

Nej, Sibylla, första gången
vill jag det som du ej vill.

FLORINNA (knäfaller).

Nåd, min fader! Längesedan
jag förlåtit henne redan.

AMUNDUS.

Då förlåter jag också.

KUNGEN.

På er bön hon nåd skall få,
men för alltid landsförvisas.

ALLA.

Högt skall kungens vishet prisas!

DROTTNINGEN.

Jag till Sysis mig beger,
Sysis skall fördärfva er!

DEOLETUS (frambärande en svart katt).

Var så god, se denna katt!
Kan ni väl förmoda att
denna misse, som jag bär,
själfvaste fru Sysis är?

ROSA.

Se hur hennes ögon gnistra
gröna, glänsande och bistra!

LILA.

Fräser du, min misse lilla?
Den som gör i världen illa
blir till slut så där befängd.

(Drottningen går och katten följer henne.)

KUNGEN.

Mangipani!

MANGIPANI.

Nådig herre!

KUNGEN.

Du var en ibland de värre:
du, min gosse, skall bli hängd.

ALLA.

Lefve kungen!

KUNGEN.

Du, Forella,
önskade ju att bli fru.
Där, tag Holofernes nu,
måtte ni bli mycket sälla!

(Förenar deras händer.)

FORELLA (till Holofernes).

Men då måste du mig lofva
att jag äta får och sofva
och se'n göra ingenting.

HOLOFERNES.

Tag till pant därpå min ring!
När du äter, kära flicka,
så skall jag i stället dricka.

KUNGEN.

Deoletus blir minister
och Cyprinus general.
Intet i vår lycka brister;
nu blir bröllop här och bal.
Se'n till kung och drottning kröna
vi Amundus och hans sköna,
unga fästmö, båda två,
och så slutas Fågel Blå.

(Sång på melodin af: "*Minä seison korkealla vuorella.*")

FLORINNA.

Du min skönaste guldfågel, du min fågel blå,
du till mig flyga må!
Guldhjärta och guldkrona jag
vill gifva dig i dag.

ALLA.

Och ett troget hjärta och en liten vän så huld
är förmer än det rödaste guld.
Och ingen krona i världen är
så skön, som den oskuld bär.

Nu så sjunga vi, nu dansa vi, en afton sval,
uti Cyperns blomsterdal.
Och högt öfver löf och blommor små
där sjunger en fågel blå.

(Förhänget faller.)

Den tappade kängan.

En händelse vid Cargers hörn*.

MADAM STRÖM sitter vid hörnet och har framför sig en korg med kringlor, bullar och pepparkakor etc.

Första visan.

Kom, mina gossar och pullor!
Hvem vill ha skorpor och bullor?
Hvem vill ha kringlor af bästa slag?
Kom bara hit, få ni smaken!
Franskade brö'n, ta mig maken!
Jag har bakat dem själf i dag.
Pepparkakor sju dussin!
Borgå tippor** med russin
och vindböjtlar här har jag.

Kom, kära gubbar och gummor,
flickor och raraste blommor!
Kom och köp er att mumsa på!
Inte ska' de vara dyra,
köper ni två, få ni fyra;

* En af de mest besökta platserna för månglerskor vid Helsingfors' salutorg.

** Ny uppfinning af bagarkonsten.

litet prutar jag se'n också.
Låt mig ej stå här med skammen!
Kom nu och köp af madammen!
Kära vänner, kom hit, se så!

Nej — ingen kommer. Här sitter jag och skriker mig hes, och ingen vill köpa. I dag tänkte jag göra god marknad, efter det råkar vara julafton i kväll. Jo, pytt! Alla människor springa till Clopatts och Forsströms och Ekbergs och hvad allt de förnäma heta. Själfva Sibbogubbarna löpa till Catani för att köpa karameller med guldfransar på; — ingen skam! Och vi stackars kringelmadamer få sitta här med fulla korgar och tomma portemonajussar. (Slår ihop armarna.) Husch, det är kallt!

Som* jag nu inte frågade Sibbogubbarna om de hört något af syster mins barn! Stackars människan, hon dödde i höstas, och aldrig vet jag hvem som korjat** barnungen. Jag har gudskelof skrapat ihop en smula på brända bullar och sura skorpor och skulle så hjärtans gärna pyssla om syster mins flicka. Hon skulle bli min skrapbulle och ärfva allt hvad jag äger. — Men se här kommer en fru. Nu skall jag hugga duktigt till, och så skall jag pruta. Det tycka fruarna om.

EN FRU. Nå, min kära madam, hvad har hon för godt i korgen? Finns här något, som duger åt barnen?

MADAM STRÖM. Skall det vara krusada eller okrusada***? Skall det vara saffransbröd med mycket russin i eller med litet rusin i? Skall det vara örfilar eller hundsfottar†?

FRUN. Hvad kostar kringlan?

MADAM. Fyrtio penni, men det får nu vara för tjugu.

FRUN. Tjugu penni! Nej, har man hört maken?

* Nyländska. ** Tagit vård om. *** Nyländska. † Bakverk.

Sådana kringlor köper jag hos Blombergs och Westerlunds för åtta penni, men för madams skull kan jag ge tolf.

MADAM. För fruns skull må det gå för sexton.

FRUN. Madam skall få fjorton.

MADAM. Inte under sexton. Det kostar ju bara mjölet.

FRUN. Å, madam förstår nog att baka på bara vatten.

MADAM. Kära fru, veden är så dyr i år. Sexton penni! För det får jag knappt ett vedträd.

FRUN. Ved? Hvarför kan hon inte elda med stenkol?

MADAM. Hvarför inte med gråsten?

FRUN. Nå, så kan hon tigga sin ved. Ha vi inte en fruntimmersförening? Vill hon ta' fjorton penni?

MADAM. Sexton är det sagdt.

FRUN. Så behåll sina kringlor, de äro bestämdt sura. Liksom inte vi, bättre folk, skulle ha andra utgifter! Sockret har stigit, kaffet har stigit, och hvad tror hon de ta för simpla hattband i Bolins bod? (I det hon går.) Hvad det folket kan ha för pretentioner! Det är följden af näringsfriheten och gaslysningen. Men efter jag är så nära, vill jag gå in till Beckers bod och pruta, så att jag får min nya sidenklädning för hundra mark. (Går.)

MADAM STRÖM (ensam). Jo, jag känner igen mina nådiga fruar. Såtals ösa de ut, och teskedtals spara de in. Men här kommer en liten gosse.

EN GOSSE. Hvad kostar en pepparkaka?

MADAM. Två penni stycket, min rara, lilla gosse. Huru många skall han ha?

GOSSEN (räcker en slant). Var så god och ge mig tre pepparkakor, en åt mig och en åt Nanne och en åt Mimmi.

MADAM. Men det är ju bara fyra penni.

GOSSEN. Jag har inte mera, söta madam.

MADAM. Nå, Gud signe barnen. Här har han tre pepparkakor. Dela nu vackert med sig.

GOSSEN. Ajö, söta madam. (Går.)

MADAM. Ajö, ajö! Inte blir man rik på den handeln, men mängden gör det, sad' käringen. Hvad gör man inte för de kära små barnen? Ja, det förstås, inte tiggarflickor — nej! Men här kommer en pradajerska* Nu har hon korpat åt sig allt godt, som finns på torget.

EN PRADAJERSKA. Hör på, madam kan slumpa hela korgen åt mig, så blir hon af med allt på en gång. Jag ämnar mig just till Sveaborg.

MADAM. Jaså? Jag skulle slumpa mina bullar åt er, och så skulle ni sedan taga fyradubbelt betaldt af de stackars fångarna? Nej, om jag aldrig en kappe sådde! Liksom jag inte visste hvad ni är för en!

PRADAJERSKAN (med armarna i sidan). Nå, hvad är jag för en?

MADAM. Det skall jag säga er. (Sjunger.)

Andra visan.

En som byter, en som köper
mycket rart för ingenting;
en som flänger, en som löper
och ragassar staden kring;
en som skojar och gulejar**
och som slåss med köksorna;
en som narrar, en som prejar
och som nämns pradajerska.

* Oprivilegierade månglerskor, mest judinnor, som uppköpa torgvaror i parti af bönderna.

** Ragassa och guleja, torgtermer från ryskan.

»Har magistern gamla rockar?»
»Har frun gamla hattar, säj?»
»Mitä maksa? Edra bockar,
edra grisar sälj åt mej!»
»Hvad står jungfrun där och prutar?
Jag skall hela lasset ha.
Marsch, ur vägen, folk och stutar!
Jag är en pradajerska.»

PRADAJERSKAN. Ni misslyckade prenika! Ni, sura, förtorkade, mössätna kringla! Vill ni, att jag skall klösa ögonen ur er?

MADAM. Var nu tyst! Ser ni inte, att här kommer en polis och en trumslagare?

PRADAJERSKAN. Ni sotiga ugnskvast! Ni ogräddade degkluns! Ni ... (Man hör en trumma på afstånd.)

MADAM. Hör ni inte trumman? Låt se om de inte trumma efter något tjufgods, som ni har gömt.

PRADAJERSKAN. Jag har inte gömt det, jag har inte sett det. Ajös, madam, jag är alldeles oskyldig, jag har inte sett silfverskedarna. Jag har inte tagit sjubbskinnspälsen. Hör på, lilla beskedliga madam ... ni skulle just behöfva er en bahytt, och jag har precis en som passar åt er ... och om någon frågar efter mig, så har ni ju inte sett mig ... och bahytten skall ha silkesband, det lofvar jag er. Ajös, lilla, allrasomsötaste lilla madam, ajös, ajös! (Går.)

MADAM. Ajös! Jo, det var en utaf rätta sorten. Men hvad månne de trumma efter? Nu är det något tappadt igen. Helsingforsarne göra då aldrig annat, än tappa det ena och det andra. De vore i stånd att tappa sin egen nästipp, om han inte vore så väl fastfrusen ... Som jag nu inte törs lämna korgen heller. Nej, det

kunde hända som det hände i går. Liten smul vände jag ryggen till, och vips var min bästa bulle borta! Tvi, sådan polis vi ha. Om det helst varit mögligt och gammalt järnvägsbröd. Men nej, tiggarungen skulle ha färskbröd, det dugde inte sämre. Jag såg nog flickan, när hon kilade af mellan hölassen. Man kan bli dispenderat. Ja, jag blir riktigt skifonnierad hvar gång jag ser sådana små tiggarflickor. Jaha, jo, jag kunde just tro det. Där ha vi en.

(En liten tiggarflicka sjunger.)

Tredje visan.

(Mel.: *Folkvisa.*)

Sparfven han flyger frusen och rädd
allt under himlens fäste.
Drifvan hon är hans ensliga bädd,
molnet det är hans näste.

Fast du är ful, och fast du är grå,
klädd uti arma kläder,
duger du nog för himlen ändå,
sången ditt hjärta gläder.

Nu är du ensam, nu är du arm!
Vintrarna snöa tunga.
Snart kommer våren härlig och varm;
då skall du bättre sjunga.

FLICKAN (till madam Ström). Söta, snälla madam, ge mig en liten slant!

MADAM. Aha, var det inte du, som stal min bulle i går?

FLICKAN. Söta, snälla madam, jag har aldrig stulit.

MADAM. Visst var det du. Hvarför är du utan känga på ena foten?

FLICKAN. Söta, snälla madam, jag har tappat min känga.

MADAM. Säg bara sanningen. Den där kängan har du stulit, och du kom inte åt att stjäla paret. Vänta, jag skall laga att polisen tar dig.

FLICKAN. Söta, snälla madam, jag är så rädd för polisen. (Springer bort.)

MADAM. Spring du, de få väl fatt dig. Nu kommer trumman till Frenckells boklåda, men där körs så fasligt, och så har jag blifvit just som litet lomhörd på senare tiden. (Hon lyss, och man hör trumman helt nära.)

EN RÖST (utanföre). Kungörelse. Alldenstund brrr, brrrr — och eftersom brrrr, brrrr — och emedan brrrr, brrrr — alltså brrrr, brrrr — fyra hundra mark. Borgmästare och råd.

MADAM STRÖM. Fyra hundra mark! De ha stulit fyra hundra mark! Tänk, om det är den där tiggarungen! Tag fast tjufven! Tag fast tjufven! Det är den där lilla flickan i rutiga halsduken. — Se, hur hon springer! Aha — nu fick polisen fatt i henne. — Han för henne hit.

(En polis drager den lilla flickan med sig.)

POLISEN. Jaså. Madam säger, att du är en tjuf.

FLICKAN. Söta, snälla poliskusk, gör mig inte illa, jag har bara stulit en hötapp, som låg på torget.

MADAM. Jo jo, du bekänner! Nå, hvad gjorde du med hötappen?

FLICKAN. Söta, snälla madam, jag lade den under mitt hufvud, när jag sof i natt på snön bredvid Kockens stall.

POLISEN. Stackars barn! ... Å, madam skulle skämmas litet och inte besvära polisen med sådant där.

MADAM (flat). Det förstås... inte var det för hötappen... men efter de stulo min bulle i går....

POLISEN. Jaså (griper flickan ånyo); var det du, det?

FLICKAN. Aj aj, söta, snälla polisbisin*, släpp mig, släpp mig, så att jag får söka rätt på min moster!

MADAM. Hvad pratar du om bisin? Är du hemma från Sibbo?

FLICKAN. Visst är jag det, söta, snälla madam. Min pappa är död, och min mamma hette Edla Adolfina Josefina Silfverström, och hon dödde i höstas, och nu har jag kommit hit för att söka rätt på min moster. Men jag har glömt hvad hon heter. Det var just som Bröms eller Fagerström eller något så där.

MADAM (rycker henne till sig). Hjärtandes barn, hvad är det du säger! Då är du ju syster mins lilla flicka, som jag sökt i Sibbo och hela Europien! Lotta liten, jag är din moster!

LOTTA. Voj, voj, söta, snälla moster Fagerström, låt inte polisen ta mig!

MADAM. Ström heter jag, och inte Fagerström. Och jag skulle låta polisen ta dig? Nehej — om den saken bli vi två, sad' räfven, när han höll gåsen i stjärten.

POLISEN. Jaså? Madam sätter sig upp mot öfverheten? Madam skinkanedrar polisen?

LOTTA. Voj, moster Bröms, nu tar han mig!

MADAM. Ström heter jag, Ström och inte Bröms. (Hotande.) Jag vill se hvem som understår sig att röra minsta finger på Lotta liten.

POLISEN. Jo, det gör öfverheten. Ni har själf sagt, att hon är en tjufunge.

MADAM. Har jag sagt något så gement? Fy, gevaldiger, hvar har han sina öron?

* Polisgubbe. Nyländska; uttryck i Sibbo m. fl. orter.

POLISEN. Har hon inte stulit en bulle?

MADAM. Min bulle? Jaså, nu minns jag! Som det var Kudrakoffs gråa katt...

POLISEN. Ur vägen, käring!

LOTTA. Si, nu tar han mig igen, moster Sjöström!

MADAM. Ström heter jag och inte Sjöström. (Till polisen.) Käring kan ni vara själf, efter ni stretar mot Strömmen. Vill ni se mina naglar?

POLISEN. Ni gamla degbytta!

MADAM. Ni magra, hoplackade palt!

POLISEN (söker förgäfves rycka Lotta ifrån henne). Jag skall lära er att tribultifiera polisen.

LOTTA. Söta moster Strömbäck!

MADAM. Unge, om du inte lär dig mitt ärliga namn, så lämnar jag dig i polisens klor.

LOTTA. Voj, moster Ström-Ström-Strömming!

POLISEN. Hör på, flicka, hvar har du mist din ena känga?

MADAM (hindrar Lotta att svara). Hennes känga? Voj, som jag alldeles glömt det där! Hör nu, söta, lilla, rara herr öfveruppsyningsman, som är så söt och rar och beskedlig, om vi nu skulle lite si så där komma öfverens (knycker honom i rocken)... si så ... där tre mark eller så.

POLISEN. Hvad menar hon med det? Vill hon konstrumpera polisen?

MADAM (hviskande). En helt ny tremarkssedel... Nå, fyra mark, får gå, herr öfverste gevaldiger!... Tag nu reson, flickan är ju bara barnet. Sex mark, herr kvartalsdistrikts-inspektifikationsmästare! ... Voj, voj, åtta mark då.

POLISEN. Hvad är det hon pratar? Jag vill veta om flickans ena känga är maken till den här. (Framdrager en liten känga.)

LOTTA. Det är min känga!

MADAM (Sakta till Lotta). Tyst, kära barn, fy skäm ut dig, vet du inte att det är stor synd att stjäla en knappnål! (Högt till polisen.) Söta herr polismästare! Om hon nu också skulle ha tagit den, så är det ju bara ett litet oskyldigt nöje att snatta kängor.

POLISEN. Men det är nu inte fråga om det, utan om fyra hundra mark.

MADAM. Å bevare mig, jag tror att jag dåndimpsar på stället! Har det stackars barnet verkligen stul... det vill säga, har hon råkat ta miste om en så faslig summa pengar?

POLISEN. Nu pratar hon i nattmössan. Hörde inte madam hvad som trummades nyss på torget?

MADAM. Vänta, låt mig se! Jo, det var brrr brrr, fyra hundra mark, borgmästare och råd.

POLISEN. Det trummades, att vaktmästar Blomros tappat ett bref, som han skulle bära till posten, och i brefvet låg sextontusen mark.

MADAM. Sextontusen! Hå hå, då var ju Blomrosen värre däran än Nyholm, när han gjorde tjugufemrubelssedlar som inte voro riktigt svarta.

POLISEN. Ja, hvad tycks? Medan Blomrosen sökte och sökte och var på vägen att bli kollrig, kom en liten tiggarflicka till posten och lämnade brefvet med alla pengarna i, som hon hittat på gatan. De läto henne gå, utan att säga tack en gång, men när de sågo närmare på brefvet, jo då blef där ett halloh! Ingen fick rätt på flickan, bara på hennes känga, som hon tappat i farstun. Och då lät magistraten trumma ut, att så och så har det händt, och att den lilla flicka, som kan uppvisa maken till kängan, skall få fyra hundra mark i belöning för att hon varit så ärlig och flink.

MADAM. Fyra hundra mark! Och det får min egen lilla Lotta att sätta på sparbanken? Och hon är den ärligaste lilla flicka i staden! Men är det riktigt din känga, Lotta liten?

LOTTA. Söta, snälla moster Sjöberg, visst är det min känga, hon är utan klack och har ett hål på stortån.

MADAM. Ström, säger jag, och inte Sjöberg. Det är nu obegripligt, unge, att du inte kan lära dig hvad jag heter. Men det är detsamma, du skall väl komma ihåg det, när du blir min egen flicka.

POLISEN. Kom, så följas vi åt till magistraten att visa kängan och lyfta pengarna. Jag får ju litet för besväret, eller hur, madam Ström?

MADAM. Såå? Jaså? Nå, må gå, han skall få två mark för besväret, — herr underuppsyningsman!

POLISEN (för sig). Jag kunde slå mig i ro och bli postiljon, och så kunde jag köpa mig gård vid Robertsgatan. Gumman har pengar, och de där fyra hundra markerna kunde jag lägga ut i rörelsen. Tänk, om jag gifter mig med det gamla skåpet!

Fjärde visan.

MADAM.

Nu skall jag baka franskade brön,
alu, alunda, alundalej.
Lotta liten, hon skall knåda degen skön,
alu, alunda, alu!

LOTTA.

Nu skall jag ta min moster i famn,
alu, alunda, alundalej!
Strömsten heter hon, nu minns jag hennes namn.
Alu, alunda, alu!

MADAM.

Ström, säger jag, och Ström, Ström och Ström,
alu, alunda, alundalej!

LOTTA.

Kära moster, det är som det vor' en dröm.
Alu, alunda, alu!

POLISEN.

Kära madam, säg, vill ni bli fru?
alu, alunda, alundalej!
Tag mig till er man, och sköt polisen nu!
Alu, alunda, alu!

MADAM.

Tackar ödmjukast, är det på det vis,
alu, alunda, alundalej!
så är jag ej den första fru, som skött polis,
alu, alunda, alu!

ALLA.

Nu är den saken aller och slut,
alu, alunda, alundalej!
Som hände sig en dag precis vid Cargers knut,
alu, alunda, alu!

Måtte för er så smaklig den bli,
alu, alunda, alundalej!
som Borgå-tippor med sjuhundra russin i!
Alu, alunda, alu!

Sanningens pärla.

Saga i tre äfventyr.

Personer:

Kungen.
Drottningen.
Kungens härold.
Tulpan, kungens trädgårdsmästare.
Bumburrifex, röfvare, trollkarl och människoätare.
Bumburra, hans hustru.
Axe, Skida, } Tulpans barn.
Rote Flink, en fattig gosse.
Vera, hans syster.
Funtus i Furusund, en mjölnargosse.
Calle Blomster, Matte Lök, Fiken Blomster, Katte Hopp, } Axes och Skidas lekkamrater.
Musti, en hund.
Gubbar, gummor och barn i kungens stad.

FÖRSTA ÄFVENTYRET.

En grön äng utanför trädgårdsmästarens stuga. Man ser planket till trädgården strax bredvid. Axe och Skida, Calle, Matte, Fiken och Katte dansa. Funtus är för fet att dansa.

Barnen sjunga.

Nu så är det vår i skog och blomstersäng,
nu så dansa vi allt på den gröna äng,
nu så sjunger lärkan fri och lätt och glad

nu så far en vind i björkens lätta blad,
och den tunga granen själf ses gunga.
Tusen, tusen blommor stå i dag på vakt,
tusen, tusen myggor dansa här i takt.
Nu så är det vår i skog och blomstersäng,
nu så dansa vi allt på den gröna äng,
nu så sjunger lärkan fri och lätt och glad,
nu så far en vind i björkens lätta blad,
och den tunga granen själf ses gunga.

KATTE (slår Matte). Natthugg!

MATTE (slår Skida). Där har du!

SKIDA (slår Calle). Du har det.

CALLE (slår Fiken). Nej, Fiken har det.

FIKEN (slår Axe). Axe har det.

AXE (slår Funtus). Funtus har det.

ALLA BARNEN. Funtus har det! Funtus har det!

FUNTUS (som suttit i gräset, stiger ovigt upp). Nå, vänta litet, vänta litet, kom hit bara, så skall jag ge tillbaka!

(Barnen springa undan och sjunga):

Libi, libi, libi, libi, Lamskinns Kajsa,
korfvarna spela och paltarna dansa.
Libi, libi, libi, libi, natthugg, Funtus,
Funtus, Funtus i Furusund!

FUNTUS. Vänta bara, jag skall funtussa er. Det var skada att jag åt gröt i middags; jag tror han gått mig i benen.

(Barnen springa undan, och Funtus lunkar i sakta mak efter dem. Tulpan utkommer från stugan med en sprutkanna i handen.)

TULPAN. Jo, jag kunde tro det, nu springa de otäcka ungarna återigen och trampa ned gräset. Aldrig göra de

annat än odygd Guds långa dagen. Vill man hålla sig på gången, säger jag dem! Understå sig bara att nosa i trädgården! Rör man så mycket som kvisten af en björk innanför planket, så skall jag låta den dansa på deras rygg. (För sig själf.) Ja, det vore minsann vackert, om de skulle bryta af kröningstulpanen, som jag nu vattnat och skött i sex veckor liksom mitt eget barn! Han hinner just lagom bli färdig till kungens och drottningens kröning i öfvermorgon. Jag undrar hvad kungen skall säga, när han får se ett sådant mirakel. Det minsta han kan göra är att utnämna mig till riddare af den stora solrosen. Se, det är en kraschan som duger; han är så stor, att han hänger en människa ned på magen! Uff, det är hett i dag. Om jag blott hade någon, som hjälpte mig att vattna trädgården. Men aldrig förstå sig de barnen på annat än nojs och spring. (Rote och Vera inkomma.) Där komma två nya barnungar. Hvad är man för ena? Hvad har man här att göra?

ROTE (lyfter på mössan). Vi äro två fattiga barn utan far och mor. Vår far har varit soldat och stupat i kriget.

VERA (niger). Och vår mor har sålt rofvor åt kungen. Nu gå vi till kungens stad för att söka oss tjänst.

TULPAN. Det skall man se; sådana pysslingar skulle få tjänst! Men det är sant, man kan hjälpa mig med ett handtag. Kan man vattna blommor?

ROTE. Vatten kan jag väl bära.

VERA. Och jag brukade vattna min mammas rofvor, den tiden vi ännu hade vårt lilla rofland.

TULPAN. Det är bra. Vattna nu blommorna där i trädgården, så får man mat och nattkvarter till i morgon. Men akta tulpanen, hör man, akta tulpanen! Den skall bevaras till konungens egenhändiga kröning. Gå nu, jag

kommer strax efter. Akta tulpanen, säger jag, akta tulpanen. (Går in i stugan.)

ROTE (tar sprutkannan). Kom, Vera, så göra vi som han ber oss.

VERA. Det måste vara en rar tulpan. Den måste vi akta som vårt eget öga. (De gå.)

AXE (tittar öfver planket från trädgårdssidan). Kom hit, pojkar, kom hit, så narra vi Funtus att söka oss.

MATTE (innanför planket). Bara inte din pappa blir ond?

AXE. Åhå, kom på bara!

SKIDA (innanför). Kom hit, flickor, kom bara, var' inte rädda!

KATTE (innanför). Där är Funtus, där är Funtus!

AXE (innanför). Kom, spring bakom buskarna, så att han inte får se oss.

(Man hör oväsen inne i trädgården.)

CALLE (innanför). Aj, se nu sprang du öfver blomstersängarna!

AXE. Strunt i blomstersängarna. Kom bara, kom så att inte Funtus får se oss!

FUNTUS (inkommer pustande och sätter sig, med ena benet under sig, utanför planket). Puh, jag har sprungit ihjäl mig, jag går sönder, jag smälter till mos. Månntro jag har mina ben i behåll? Jo, här är det ena. Men hvar är det andra? Har inte någon sett till mitt andra ben? Hvar i all världen kan jag ha gjort af mitt andra ben?

(Barnen titta med näsan ut genom plankspjälorna och sjunga på melodien af gubben Noach, på det sättet, att hvar och en i sin tur sjunger Funtus.)

Funtus, Funtus, Funtus, Funtus
uti Furusund!
När han gick i kvarnen,

så mala' han åt barnen
sockerpullor, sockerpullor
utaf hjärtans grund.

FUNTUS (halfgråtande). Vänta litet, har någon sett hvar jag tappat mitt ena ben?

Barnen sjunga.

Funtus, Funtus, Funtus, Funtus
uti Furusund!
När han gick i kvarnen,
så mala' han åt barnen
pepparkakor, pepparkakor
utaf hjärtans grund.

FUNTUS. Jag skall mala både pullor och pepparkakor åt den som hittar mitt andra ben.

AXE (sträcker ut en käpp genom planket och slår Funtus på benet). Där har du ditt andra ben!

FUNTUS (hoppar upp). Aj, aj, så det svider, aj, aj! Men hvad vill det säga? Jag tror jag har två ben. (Räknar.) Ett, två... Nej, låt mig räkna om igen: ett, två... (hoppar ut i förtjusning). Jag har hittat mitt andra ben! Jag har hittat mitt andra ben!

(Barnen väsnas i trädgården.)

AXE (tittar öfver planket). Pappa kommer! Pappa kommer!

SKIDA (innanför). Hör ni flickor, tala inte om att vi varit i trädgården!

AXE. Ja, hör ni gossar, tala inte om det för pappa. (Han gömmer sig åter.)

TULPAN (kommer ur stugan). Det var rätt dumt att skicka de främmande barnen på egen hand ut i trädgår-

den. Jag kan undra om de lämna stickelbärskarten i fred. (Han tittar in genom planket.) Hvad i all världens dagar, hur ser här ut? . Är det turkar, som grasserat i mina blomstersängar?... Min tulpan! Min tulpan! Min stora, sköna, rara tulpan!

ROTE (i trädgården). Vera, Vera, de ha trampat på blommorna!

VERA (i trädgården). Vänta, jag skall försöka att resa upp den granna tulpanen!

TULPAN (utanför). Sade jag inte det? Sade jag inte det? Nu ha de elaka tiggarungarna sprungit som hottentotter på mina blomstersängar, och där står nu flickan och bryter af min sköna tulpan. Kom hit, skall jag lära er!

ROTE (innanför). Kom, Vera!

(Axe, Skida och de öfriga barnen inkomma från andra sidan, liksom från skogen.)

TULPAN. Aha, är man där, ni också? Har man trampat ned sängarna, edra okynnesfän? Eller har man kanske varit i trädgården, säg?

SKIDA. Nej, söta pappa, vi komma just ifrån skogen.

AXE. Ja, där ha vi skurit oss hvisselpipor.

KATTE. Och så ha vi plockat tranbär.

FIKEN (puffar henne i sidan). Fy, så du ljuger.

KATTE. Tyst du. Det var så fasligt stenigt i skogen. Jag har tappat min ena känga.

CALLE. Och jag har gått snedt på min ena stöfvel.

MATTE (sakta). Ja, när du sprang på farbrors blommor.

CALLE (sakta). Tyst du, eller får du dig smörj.

(Funtus inkommer, i det han känner på sina ben.)

TULPAN. Bryr jag mig om edra kängor och stöflar! Bara man inte varit i trädgården?

FUNTUS. Det var så, att visst ha vi...

KATTE (håller för hans mun). Om du inte är tyst, skall jag stjäla bort dina ben.

SKIDA. Hvad säger pappa, har någon gjort illa i trädgården?

AXE. Har någon gjort illa åt pappas tulpan?

TULPAN. Ack, jag olycklige trädgårdsmästare! Mina blommor äro förstörda, min kröningstulpan är afbruten! Hvad skall kungen säga?

KATTE. Jag tyckte att jag såg två främmande barn i trädgården.

CALLE. Ja, se där komma de båda två, och flickan bär tulpanen i handen.

(Rote och Vera inkomma.)

TULPAN. Ni mullvadar! Ni kålmaskar! Ni äppeltjufvar! Hur har man understått sig att göra en sådan skada i trädgården? Vet man, att kungen kan låta basa sådana odjur med bränn-nässlor, och det kan jag med!

ROTE. Kära mästare, när vi kommo i trädgården för att vattna blommorna, var allt redan trampadt och förstördt. Inte rå vi för det.

VERA. Och här, kära mästare, är tulpanen. Jag försökte att resa upp honom igen, men han kunde ej stå, han var bruten tvärt af.

TULPAN. Nej, hör hvad de säga, de sparfungarna! De låtsa ej veta af någonting.

KATTE. Hvad hon ställer sig oskyldig! Liksom inte alla visste, att hon brutit af tulpanen.

AXE. Hvad han gör sig till! Liksom han inte stöflat tvärsöfver sängarna.

FIKEN (sakta). Men hör du, Katte, det var ju du!

MATTE (sakta). Men hör du, Axe, det var ju du själf, och vi följde efter.

KATTE och AXE. Du ljuger. Det var de där!

CALLE och SKIDA. Ja, ja, tiggarungarna rå för alltsammans.

FUNTUS. Vänta litet, nu minns jag. Inte var det de där, utan det var...

KATTE (sakta). Hör du inte, att kungen kan låta basa oss alla med bränn-nässlor?

FUNTUS (sakta). Ja, men efter de äro oskyldiga...

KATTE (sakta). Hvar och en är sig själf närmast.

FUNTUS. Det var skada det, Katte. Jag känner redan hur nässlorna svida.

TULPAN. Hör ni det, ormungar? Hör ni det, böllflugor? Alla säga, att det var ni, och det har jag sett med egna ögon.

ROTE. Jag skall säga mästaren något. Min syster och jag bruka aldrig ljuga.

VERA. När vår moder dog bort ifrån oss, kallade hon oss till sig och sade: mina kära barn, jag är fattig och har hvarken guld eller silfver att gifva er, när jag dör. Men jag vill gifve er det som är bättre än silfver och guld, och det är tre språk ur den Heliga Skrift. Vill mästaren höra de tre språken?

TULPAN. Nå, hur lyda de språken?

ROTE. Det första är från Vishetens bok och lyder så här: »*Den mun som ljuger, han dödar sin själ.*»

VERA. Det andra är ifrån Syrachs bok och säger så här: »*Tala aldrig mot sanningen, utan lid hellre försmädelse, om du är brottslig.*»

ROTE. Det tredje är också från Syrachs bok och lyder så: »*Försvara sanningen intill döden, så skall Herren Gud strida för dig.*»

TULPAN. Det var vackra språk. Men tro ni också på dem?

VERA. Ja, mästare. Vår moder har lärt oss dem, när hon dog.

ROTE. Och däraf kan mästaren förstå att vi aldrig ljuga.

TULPAN. Kära barn, jag börjar tro, att man är oskyldig.

KATTE. Jo, det är just vackert, när hon står där med tulpanen i handen!

AXE. Och pappa ser inte, att gossen har mull på sina fötter från trädgårdssängarna!

(Matte och Fiken rycka dem förgäfves i kläderna.)

CALLE. Hvem annan skulle ha gjort det?

SKIDA. Det har ju ingen annan varit i trädgården.

TULPAN. Ja, det är sant. Och likväl står man och ljuger för mig, ni falska, elaka tiggarbarn! Man packar sig fort bort, så långt vägen räcker. Man tackar sin lycka att jag ej skickar hit länsman. Man borde sättas i kurran. Att så förstöra min enda glädje, min sköna kröningstulpan! Men vänta bara, vågar man sig till staden, så skall jag berätta för kungen hvad man gjort.

ROTE. Kom, Vera. Var ej ledsen, min lilla syster. Vi äro väl fattiga, men vi äro rika ändå, så länge vi äga vår moders arf. (De gå.)

TULPAN. Jag olycksalige trädgårdsmästare, jag ser ut som en afskalad tulpan! Hvad skall kungen säga, när han blir krönt utan kröningstulpan? (Går.)

MATTE. Adjö med er. Jag tycker inte om, att vi ljugit på de fattiga barnen.

FIKEN. Inte jag heller. Det sitter liksom en synål i mitt hjärta.

SKIDA. Kanske hade du velat få ris med bränn-nässlor?

AXE. Dessutom är ju ingen skada skedd. Pappa lät de dumma barnen beskedligt gå.

CALLE. Ja, kan tänka. De sluppo bara med dåligt rykte om sig, och vi gingo fria.

KATTE. Du, Matte, och du, Fiken, låts inte ha så förnäma samveten! Den, som tiger och samtycker, när andra hjälpa sig med en liten nödlögn, han är inte en smul bättre än de.

FUNTUS. Just så är det. Fy skam, fy skam åt oss allesamman! (Börjar gå.)

KATTE. Nej, se på Funtus i Furusund! Hvart tar han vägen med sitt olyckliga ben?

FUNTUS. Jo, Funtus stackare är en smula dum, men Funtus skall visa, att han är en ärlig karl.

(Slut på första äfventyret.)

ANDRA ÄFVENTYRET.

Bumburrifex' stuga i vilda skogen. På väggen hänga bössor och sablar. Ett ljus brinner på bordet. En ugnsviska står i spiselvrån. Bumburra sitter ensam och kardar ull.

BUMBURRA
(sjunger på melodien af den gamla vaggvisan).

Sof, mitt lilla yllegarn,
sof, på kardans tinnar!
Ulltapp är mitt lindebarn,
ulltapp, som jag tvinnar.
Världen, liksom kardan, är,
full af taggar och besvär,
sof mitt lilla lindebarn,
sof på kardans tinnar!

Litet barn, när du blir stor,
tar jag mjuka locken,
spinner dig så fin som flor
på den snälla rocken.
Hjulet surrar, tiden far,
liten ulltapp blir så rar.
Litet barn, när du blir stor,
spinns du lång på rocken.

Men här sitter jag och kardar och glömmer att min man, den store Bumburrifex, snart kommer hem. Ja, stor är han, det är säkert, men han finge hellre vara mindre än ett möss, om han lade af sina fula oseder. Det är liksom litet ruskigt emellanåt att vara fru åt en röfvare, trollkarl och människoätare. Men hvad hjälper det? Någon syssla skall man ha här i världen. Min gubbe är på sitt sätt en hederlig karl. När han röfvar något, så är det af andra röfvare. När han trollar, så är det bara för ro skull; något skall han roa sig med, gubben stackare, på lediga stunder. Människor äter har aldrig annars, än när han är alldeles glupsk och när jag inte har nog mat i skåpet. Som nu till exempel. Det vore minsann inte godt för små barn att våga sig hit nu, när jag bara har en tupp i grytan. Isynnerhet soldatbarn. Nå, för den saken kan jag vara trygg. Det är ett vargaväder i skogen; det regnar som om himmelen vore öppen. Jag tänker Musti fattig är glad att krypa i hundkojan därute.

(Musti skäller utanför: wow, wow, wow!)

BUMBURRA. Jaså, gubben min kommer hem. Och jag, som bara har en tupp till aftonvard! Jag har väl en gris också, men det är julgrisen. (Hon öppnar dörren, Rote och Vera stiga in.) Hvad i alla dagar! Två barn!

ROTE. Kära mor, var så beskedlig och gif natt-

kvarter åt två fattiga barn, som äro genomvåta af regnet.

BUMBURRA. Packa er strax er väg! Ha vi rum för allt följe, som stryker omkring i skogen?

VERA. Vi ha hvarken far eller mor. Vi ha gått vilse i mörkret, och skogen är full af vargar.

ROTE. Då sågo vi på långt håll ett ljus och blefvo så glada att träffa en stuga i skogen.

BUMBURRA. Glada? Jo, ni vore så lagom glada, om ni visste hvart ni ha kommit. Bättre vore för er att sofva i vargens kula. Men jag får väl se till hvad jag kan göra för er. Bli ni uppätna, så skyll inte mig.

ROTE. Hvem skall bli uppäten?

BUMBURRA. Ni eller jag; men inte lär det bli jag, kan jag tro. Ni skall veta, att min man, den store Bumburrifex, är en människoätare.

VERA. Hu, Rote, kom låt oss gå härifrån; jag är så rädd.

ROTE. Mor vill bara skrämma oss litet.

BUMBURRA. Inte kan ni stanna här, och inte kan ni gå ut till vargarna. Nå, så stanna då kvar. Det blir kanske något råd, bara ni ej äro soldatbarn. Min gubbe är ond på soldaterna, för det de inte låta honom röfva i fred, och därför brukar han emellanåt äta upp deras barn.

VERA. Hör du, Rote! Han är också en röfvare!

ROTE. Vår far var soldat, det skall jag aldrig förneka. Men nog vet jag ni hjälper oss, kära gumma.

BUMBURRA. Aj, aj, det var värre. Åhå, stackars barn! Men se, julgrisen måste jag spara ändå. (Musti skäller: wow, wow, wow!) Se så, fort med er in uti ullkorgen, och rör er inte, om lifvet är er kärt. (Hon stoppar dem i ullkorgen och breder ett täcke öfver dem. Musti skäller

ånyo.) Nå, nå, Musti, lagom väsen, jag kommer' strax. (Hon öppnar dörren. Funtus klifver in.)

BUMBURRA. Återigen en, som har brådt att bli uppäten! Nu har jag fem att sköta: tre barn, en tupp och en julgris!

FUNTUS. Hvad för slag? En gris? Kan man få sig en syltfot? Oho, jag behöfver mig nya fötter, jag har trafvat sönder mina gamla. Finns här en hofslagare, att jag kunde få mig ett par duktiga hästskor?

BUMBURRA. Hvad är du för en människa?

FUNTUS. Jag är ingen människa, jag är Funtus i Furusund. Mäster Tulpan körde bort mig från kvarnen för att jag sade till honom: Mäster, sad' jag, inte var det de fattiga barnen, som trampade ned edra blomstersängar, det var vi allihop, sad' jag. Axe sprang först öfver sängarna, Katte bröt af tulpanen, och jag ramsade åt mig en hel näfve med stickelbär, sad' jag. Du ljuger, sad' Axe. Akta dina ben, sad' Katte. Vill du packa dig, sad' mästarn. Och så sprang jag så långt vägen räckte, och när vägen var slut, kom jag hit utan fötter.

BUMBURRA. Det vore skada på den där palten, jag tycker om honom. (Musti skäller: wow, wow, wow!) Fort, ställ dig i vrån därborta bakom granrisruskan, och rör inte en fena, förrän jag ropar dig!

FUNTUS. Hvarför det mor?

BUMBURRA (för honom i vrån). För att min gubbe tycker om paltar. (Det bultar på dörren.) Nå, nå, jag kommer, jag kommer. (För sig.) Jo, nu är det väl tillställdt. Och jag, som inte törs slakta julgrisen! (Öppnar dörren.)

BUMBURRIFEX (inträder).

Nå, Burra, säg, hvad har du nu till mat?
Jag är så genomglupsk som en krabat.
Jag sprungit hela da'n med sjumilstöflar
och hängt upp röfvare som tusan böflar.
Åt den där torpargumman, som du vet,
hon som förlorade sin enda get,
jag trollade en rödhvit ko i stället,
och hvad den stackars käringen blef flat!
Men säg mig, Burra, hvad har du till mat?

BUMBURRA.

Du skall få tuppstek, mör som refbensspjället,
det tycker du ju om? Jag undrar, jag,
om du ej ätit något förr i dag.

BUMBURRIFEX.

Två ekorrar, en katt, en liten hund
och två små björnar. Det förslår ej mycket.

BUMBURRA.

(framsätter åt honom den stekta tuppen).

Nej, se den tuppen! Se det rara stycket!
Det kan just vattnas kungen själf i mund.

BUMBURRIFEX (i det han äter).

Ja, kungen! Du må tro, nu är han ond!
Du har ju hört om det där pärlesmycket,
som drottningen har fått utaf en fe?
Nu har hon tappat det!

BUMBURRA.

Ah, kan man se!

BUMBURRIFEX.

Och sedan .... (i det han vädrar med näsan.)
Men här luktar kristet blod!

BUMBURRA.

Ät på, min gubbe, ät, och gnaga benen!

BUMBURRIFEX (äter).

Nu trummas ut, att den som hittar stenen,
nej, pärlan, menar jag, den skall... (nyser) Bestämdt
här luktar kristet blod!

BUMBURRA.

Jo, nätt och jämt,
det är min katt, min gamla gråa Murre.
Å, gnaga du på tuppen, kära Burre!

BUMBURRIFEX (gnager).

Jo, den som hittar pärlan, han får nåd
och blir åtminstone geheimeråd.
Det hade jag kanhända lust försöka.
(Vädrar ånyo och stiger upp.)
Men ... aldrig kan det vara katten, mor!
Jag vädrar barn ... små barn ... (Han nyser.)

BUMBURRA (söker hindra honom).

Så dumt du tror!
Prosit, min gubbe! Låt nu bli att stöka.
Det är kanhända Mustis sjuka tass ...
(Hindrar honom från korgen.)
Nej, där i korgen är ett kålrotslass.
(Hindrar honom från vrån.)
Och där i vrån ett gammalt korfskinn hänger.

BUMBURRIFEX
(i det han framdrager Funtus).

Är det ett korfskinn?

FUNTUS.

Hu så styggt han blänger!

BUMBURRA (för sig).

Det är förbi med palten!

BUMBURRIFEX.

Det var skönt!
Här får man sig en stek. Min möda blir belönt.

FUNTUS. Nådig herr människoätare, skona mitt unga lif, jag är bara skinn och ben, som ni ser. Var så god och ät hellre upp den otäcka gårdshunden, han har en bra päls, ni skall bli riktigt varm invärtes.

BUMBURRIFEX. Svara mig, har din far varit soldat?

FUNTUS. Min farbror är mjölnare och heter Mylly Matti, nog känner ers nåd honom, han var bekant med Tattar Dara och Fride och Frode. Gå till honom, så får ni en mjölsäck som duger till gröt, och jag duger inte till välling en gång.

BUMBURRIFEX. Om här funnes något soldatbarn, skulle jag släppa dig lös.

FUNTUS (skriker). Finns här ingen soldat, som har öfverlopps barn?

ROTE (kryper ur korgen). Här är jag, och min far var soldat.

BUMBURRA (för sig). Nå, den är då riktigt ifrig att bli stekt till kvällsvard!

BUMBURRIFEX Se på kålrötterna, som också få

fötter under sig! Jaså, du är ett soldatbarn. Vet du också, att jag är hungrig och ämnar äta upp dig på fläcken?

ROTE. Ja, det vet jag.

BUMBURRIFEX. Nå, hvarför hölls du inte i korgen, din narr?

ROTE. För att du ville äta upp Funtus, och Funtus har sagt sanningen, när de andra ljögo på oss.

BUMBURRIFEX. Där äro väl inte flera kålrötter i korgen? (Rote tiger.) Ljug litet, min gosse, ljug en smula, så går det dig väl här i världen. Det är ju mången som menar, att en liten nödlögn aldrig kan skada.

BUMBURRA (knycker Rote i sidan). Ljug litet! Ljug på bara!

FUNTUS (knycker honom i andra sidan). Kära du, ljug litet! Bara till husbehof!

ROTE. Nej, jag ljuger aldrig. Men jag svarar blott för mig själf och förråder ej andra.

BUMBURRIFEX. Det var mig en baddare. Nå, jag kan ju själf titta i korgen, sedan jag ätit upp dig. Lägg tröjan af dig, så smakar du bättre.

BUMBURRA (för sig). Att jag skulle ha bara en stekt tupp!

FUNTUS (skriker). Han äter upp oss! Han äter upp oss! Finns här inte något öfverloppsbarn?

VERA (tittar upp ur korgen). Kära människoätare, låt Rote vara och ät hellre upp mig!

BUMBURRIFEX. Aha! Där är en liten rofva bland kålrötterna. Hon skall smaka mig godt till efterrätt.

BUMBURRA (går ut). Nej, om det också vore en påskgris, så måste han nu i grytan.

ROTE (rycker en sabel från väggen). Vågar du röra min

lilla syster, så gör jag med dig som David gjorde med Goliath!

BUMBURRIFEX. Nå, hur gjorde David med Goliath?

ROTE. Högg hufvudet af honom.

BUMBURRIFEX (skrattar med full hals). Hahaha, nej, det var det roligaste jag på länge har upplefvat. Hugga hufvudet af mig? Nej, det är för tokigt, hahaha, hahaha!

(Funtus smyger sig bakom Bumburrifex, lägger krokben för honom och drar honom omkull.)

FUNTUS. Skynda dig, Rote, här är Goliath, och du är David.

ROTE (med lyftad sabel). Lofvar du att inte göra illa åt någon af oss? Annars är jag tvungen att slå ihjäl dig, människoätare!

BUMBURRIFEX (fortfar att skratta där han ligger på golfvet). Nej, håll — hihihi — jag skrattar ihjäl mig — hohoho — det var det värsta jag nånsin har sett — uhuhu, hihihi, hohoho! Tappre hjälte, skona mitt lif!

ROTE. Ja, skratta du, men lofva mig hvad jag begär, annars ...

FUNTUS (härmande). Uhuhu! Hohoho! Ljug litet, min gosse, så går det dig väl här i världen! Vet du också, att jag är hungrig och ämnar äta upp dig på fläcken! Lägg tröjan af dig, så smakar du bättre.

BUMBURRIFEX. Nej jag står inte längre ut, — jag dör af skratt. Och till på köpet har jag ej fått mer än en mager tupp.

BUMBURRA (återkommer). Hvad är det jag ser, min gubbe ligger raklång på golfvet! Unterstå ni er, barn, att vara näsvisa mot den store Bumburrifex? Vet ni inte, att han kan i ögonblicket förvandla er alla till kråkor?

FUNTUS (kryper i vrån). Hu, jag tycker redan att jag känner en kråkfot i min vänstra stöfvel!

ROTE. Vill du lofva, att ej göra oss illa?

BUMBURRIFEX. Hjärtans gärna, men på det villkor, att jag får mig mera till mats.

BUMBURRA. Här, kära gubbe, här har du julgrisen; det går väl inte af för mindre nu, kan jag tro.

BUMBURRIFEX. Vare sagdt, så sluta vi fred.

ROTE (sticker sabeln i slidan). Nu kan du stiga upp. Jag hugger ej hufvudet af dig.

BUMBURRIFEX (uppstiger). Och jag äter ej upp dig. Den ena grisen kan vara så god som den andra.

FUNTUS (med värdighet till Bumburrifex). Du kan behålla tröjan på dig. Jag skonar ditt lif.

BUMBURRA. Jag har ett förslag. Vi gå alla till staden och söka drottningens pärla. Hvem vet hvad som kan hända. Drottningen har fått henne af Sanningens fé.

ROTE. Vi följa med.

BUMBURRIFEX. Topp! Hittar jag pärlan, så blir jag hofröfvare, geheime-trollkarl och kunglig människoätare.

FUNTUS. Och hittar jag pärlan, så blir jag storfuntus af Furusund.

Sång.

VERA.

Månntro jag, stackars lilla,
törs krypa ur min korg?

BUMBURRIFEX.

Jag gör dig intet illa,
haf därför ingen sorg!

ROTE.

Vi låta oss ej skrämma;
vår fader var soldat!

FUNTUS.

Men Funtus, som är hemma
från kvarnen, vill ha mat.

BUMBURRA.

Kom, kära barn, till spisen;
vår kvällsvard skall bli bra:
min gubbe äter grisen
och ni syltfötterna.

BUMBURRIFEX.

Nej, grisen, som hit flugit,
gif den åt barnen du,
ty hade barnen ljugit,
så åt jag upp dem nu.

ALLA.

Ett ärligt ord, det duger
och varar längst ändå.
Hur bra man också ljuger,
får man med skammen gå.
När samvetet är mätarn,
som stakar lifvets stig,
skall själfva människoätarn
till sist bli god mot dig.

(Slut på andra äfventyret.)

TREDJE ÄFVENTYRET.

Torget utanför kungens slott. På ena sidan en brunn, på andra sidan träd. Folk går fram och tillbaka. En gumma bjuder ut äpplen och grönsaker. En laukkurysse bjuder ut halsdukar och band. En liten flicka bjuder ut bär. En tiggargosse begär.

GUMMAN MED ÄPPLENA.

Nu står hela skogen af äpplen full,
håhå!
Och äpplena äro af klaraste gull,
håhå!
Och den som vill plocka
båd' trinda och tjocka,
för mig skall han krusa och niga och bocka,
håhå, håhå, håhå!

LAUKKURYSSEN.

Men vill du spatsera i skogen ibland,
håhå!
så måste du köpa dig halsduk och band,
håhå!
Och innan du slutar,
kanhända jag prutar
och ger dig på köpet två russende strutar,
håhå, håhå, håhå!

FLICKAN MED BÄREN.

Och vill ingen köpa så röda små bär?
Håhå!
Se, hela min rikdom i korgen är,
hå åh!

En penni för stycket
är inte för mycket,
men vill ni ge mindre, beror det af tycket,
håhå, håhå, håhå!

TIGGARGOSSEN.

Jag kommer från norden så långt hitut,
håhå!
Vår åker är frusen, vårt bröd är slut,
håhå!
Men Herren som föder
små sparfvarnes bröder,
han skall också höra den arme, som blöder.
Håhå, håhå, håhå!

(Under tiden ha Rote och Vera inkommmit från ena sidan och från andra sidan Fiken, Katte, Calle och Matte. Fiken och Matte samt gumman och laukkuryssen lägga slantar i tiggargossens mössa.)

FLICKAN MED BÄREN. Kära du, jag har inga pengar, men här skall du få hela min korg. Är du hungrig, så ät.

TIGGARGOSSEN. Nej, tack skall du ha.

ROTE. Jag har heller inga pengar, men min tröja är bättre än din. Kom så byta vi tröjor. (De byta tröjorna.)

VERA. Och här skall du få min halsduk.

TIGGARGOSSEN. Tack skall ni ha.

KATTE (till Calle). Ser du, Calle, där hänger ett rödt band ur ryssens väska. Ryck sakta ut bandet, så länge jag talar med ryssen, och gif det sedan åt mig.

CALLE (sakta). Men det är synd att stjäla.

KATTE. Ah, den som kan ljuga, kan också stjäla. Det vet ju ingen; man nekar till allt.

CALLE. Ja, det är sant.

KATTE (till ryssen). Nej, så vackra halsdukar ni har! Får jag se på dem? Hvad begär ni för dem?

LAUKKURYSSEN. Skall det vara den dobra duks eller den karaschå duks? Den dobra duks kostar en rublej, men lilla duschinka får den för femti kopek. (Under tiden stjäl Calle det röda bandet och smyger det åt Katte.)

KATTE. Ack, hvad ni är beskedlig. Vill ni sälja duken för tio kopek?

LAUKKURYSSEN. Paschalusta — fyrti kopeks? Trettioåtta kopeks. Nå, tretti kopek för den dobra duks! Nålar och bands, skall det varas? (Han söker bandet.) Voj, min röde band! Polis! Polis! Durak har stulit min röde band. (Det blir tumult på torget. Rote råkar oförvarandes stöta omkull äppelgummans korg.)

ÄPPELGUMMAN. Polis! Polis! Mina äpplen! Mina gulläpplen!

(Trädgårdsmästar Tulpan inkommer med Axe och Skida. De äro alla mycket grant klädda.)

TULPAN. Hvad är här för väsen? Ur vägen, patrask, för kungens trädgårdsmästare!

AXE. Ur vägen, patrask, för kungens trädgårdsmästares barn!

ÄPPELGUMMAN (tager Calle i rocken). Det var han, som stjälpte omkull min korg!

ROTE. Nej, det var jag. Förlåt mig, det var oförvarandes; men vill ni ha betaldt, så kan ni taga min mössa. (Gumman tager hans mössa.)

LAUKKURYSSEN (till Rote). Durak! Det var du, som stulit min röde band!

KATTE. Ja, visst var det han. Calle och jag vi sågo det med våra egna ögon. Är det ej sant, Calle?

CALLE (förlägen). Ja, det är sant.

TULPAN. Aha, man känner igen den slyngeln. Det

var han, som bröt af min stora tulpan. Och nu har han stulit till på köpet.

ROTE. Det är ej sant. Jag kan ej ljuga, och därför kan jag ej stjäla heller.

TULPAN. Tyst, där kommer kungens härold. Ur vägen för oss, som höra till hofvet!

(Härolden marscherar högtidligt in och uppläser följande plakat:)

Vi Amundus den tjugonde, konung af Mesopotamien, storherre till solens uppgång och nedgång, grefve af månskenet, friherre af Drakeland och bundsförvant till den stormäktiga Veritas, drottning öfver Sanningens rike, etcetera, etcetera, etcetera, göre veterligt:

Alldenstund en vacker dag
vår gemål, fru Amandilla,
plågades af törst rätt illa
och af nådigt välbehag
täcktes luta höga munnen
till att dricka här ur brunnen,
men därvid olyckligtvis
föll ifrån vår drottnings änne
pärlan af omätligt pris,
som var fordom skänkt åt henne
utaf drottning Veritas;
alltså nu förständigas
hela kungens land och rike,
att dess alla undersåter
månde söka skaffa åter
denna pärla utan like.
Därföre vår vilja är,
att de alla, gamla, unga,
arma, rika, lätta, tunga,
klifva ned i brunnen här.

Och må hvar och en besinna
lönen för ett slikt besvär.
Hvem än ödets gunst beskär,
att den dyra pärlan finna,
han skall vara kungen kär,
han skall ock hans ynnest vinna.
Men tillika vare sagdt,
efter Sanningens furstinna
står osynlig här på vakt
och har öfver brunnen makt,
att den som en gång har ljugit
blott så länge blixten flugit
och en svala blinkat har,
den skall klifva upp ur brunnen
med ett märke omkring munnen,
som skall vittna hvad han var
och i all hans lefnads dar
stå som lögnarmärke kvar!

Detta är vårt bud och befallning, som skedde i vårt kungliga slott i dag den femtonde hujus detta år.

Amundus.

ALLA. Lefve kungen!

(Kungen och drottningen inkomma med hela sin svit och sätta sig på troner, som föras med.)

KUNGEN. God dag, mitt folk!

DROTTNINGEN. God dag, kära folk! Hur står det till?

TULPAN. Tackar som frågar, nådiga fru drottning, det slarfvar ju af, en dag om sänder. Jag önskar jag nu hade den vackra tulpanen, som jag ämnat till kröningen, men de här tiggarungarna bröto af henne, och dessutom ha de stulit, litet här och litet där.

KUNGEN (till Rote). Jaså, hvad är du för en?

ROTE. Jag heter Rote, och min syster heter Vera. Vår far var soldat och har stupat i kungens tjänst. Vi äro oskyldigt anklagade, och till bevis därpå vill jag nedstiga i Sanningens brunn.

KUNGEN. Nej, vänta litet, min gosse, tills folket samlats. Jag tycker om dig.

DROTTNINGEN (till Vera). Du ser snäll ut. Det vore skada om du skulle redan ha lärt dig att ljuga och stjäla.

VERA. Ånej, fru drottning. Då skulle jag ej kunna sjunga min mammas visa.

DROTTNINGEN. Nå, sjung din mammas visa, så får jag höra.

VERA. Jag vet inte om jag törs. Ty, ser drottningen, det är en visa om pärlan.

KUNGEN. Ja, sjung du, min lilla flicka, så ha vi något att göra, medan vi vänta.

VERA (sjunger).

Där satt en ängel på molnets rand
och såg på världenes villa.
Där var så mörkt uppå jordens strand,
det tyckte ängeln var illa.
Och där var falskhet och lögn och svek,
det tyckte ängeln var ledsam lek,
och då grät ängelen lilla.

Då föll hans vackra, hans klara tår
och blef en pärla i hafven;
där låg hon gömd uti tusen år,
förgäten, glömd och begrafven.
Och alla sågo den pärlans glans,
men ingen visste hvar pärlan fanns,
så djupt, så djupt uti hafven.

En dag så rodde ... (Hon stannar.)

DROTTNINGEN. Fortsätt, mitt barn!

VERA (börjar ånyo.) En dag så rodde ... (Med gråten i halsen.) En dag så ...

KUNGEN. Aha, jag förstår. Du har narrats, och därför kan du ej sjunga visan till slut.

VERA (snyftande). Det var så att ... i natt tog jag fast en loppa ... och så sad' jag: nu skall du få hoppa! ... Och så ... och så lade jag henne i ... i ett glas vatten!

DROTTNINGEN. Ack, du lilla oskyldiga vän, Gud gifve ingen af oss hade en större falskhet att ångra!

TULPAN. Herr konung, här får jag den äran att presentera mina barn, den rara Axe och den snälla, blomstrande Skida.

AXE (skrapar med foten). Mjuka tjänare!

SKIDA (niger förnämt). Mjuka tjänarinna!

KUNGEN. Jag tycker att det där axet och den där skidan behöfde en smula tröskas ... Den där ser just ut som en tröskmaskin! Hvad är ni för folk? (Bumburrifex, Bumburra och Funtus komma in.)

BUMBURRIFEX. Herr kung, jag är den store Bumburrifex. Jag har ledsnat att trolla, röfva och äta upp människor bara för ro skull. Och efter kungen kan behöfva en sådan karl som jag, så har jag tagit min ränsel med mig.

BUMBURRA. Ja, i den bruka vi stoppa alla elaka barn.

FUNTUS. Och jag är Funtus i Furusund. Jag har blifvit så fet för det jag haft för litet att göra. Därför skall kungen vara så god och göra mig till polismästare, så får jag springa tillräckligt, om jag vill få fatt alla skälmar i världen.

KUNGEN. Det är bra, jag tar er alla i min tjänst.

Men nu är det tid att söka pärlan. Härold, förkunna mitt bud för folket!

(Trumpetstötar. Härolden förkunnar:)

Kungens bud och vilja är,
att tills pärlan blifvit funnen,
skola alla mänskor här
krypa nu på stund i brunnen.

(Musiken spelar upp en marsch och alla, utom kungen, drottningen och härolden, klifva, den ena efter den andra, ned i brunnen.)

KUNGEN. Nu är hela mitt folk i putten.

DROTTNINGEN. Men kära du, huru kunna de alla få rum där nere?

KUNGEN. Var obekymrad, brunnen är ofantligt stor nedtill, och dessutom har jag låtit pumpa bort vattnet. Mörkt är där, som i lögnens rike, men därför lyser Sanningens pärla blott desto klarare. Den sannfärdigaste skall finna henne, men alla lögnare och bedragare skola få ett märke för all deras tid. Den goda fén har tänkt på mitt rikes bästa. Hon skänker mig ett medel att skilja de goda från de onda.

DROTTNINGEN. Ack, få se, få se, om någon hittar Sanningens pärla!

RÖSTER I BRUNNEN. Pärlan är funnen! Pärlan är funnen!

(Trumpetstötar. Härolden utropar:)

Kungens bud och vilja är,
att sen pärlan nu är funnen,
skola alla mänskor här
krypa strax på stund ur brunnen.

(Nu börjar den ena efter den andra krypa ut i följande ordning: först komma Rote och Vera med en liten svart prick på kindbenet. Vera lämnar åt drottningen Sanningens pärla.)

DROTTNINGEN. Tack, min lilla flicka. Jag är mycket glad att du funnit pärlan. Du skall bli mitt eget barn, och sedan skall du inte narras så mycket som för en loppa en gång.

VERA. Nådig fru, Rote och jag funno pärlan på samma gång.

KUNGEN. Du, Rote, skall bli min egen gosse. Men hvad ser jag? Du har en liten svart prick på kindbenet!

ROTE. Ack, herr kung, jag har också bedragit. Jag har lagt ut snaror för sidensvansarna; jag har lockat dem med rönnbär, och det var falskhet af mig.

KUNGEN. Ja, där ser man, att ingen är här i världen fullkomligt ren. Alla ha vi någon gång brutit mot den heliga Sanningen. Endast änglarna äro rena inför Sanningens ansikte. Men se, där kryper en annan ur brunnen.

(Funtus kryper ut. Han bär en half svart ring kring öfra läppen.)

FUNTUS. Ack, herr kung, jag har ljugit af fruktan, men jag har ångrat mig efteråt.

KUNGEN. Därför har du en half ring, min gosse.

(Fiken och Matte krypa ut. De ha mer än en half ring kring munnen.)

FIKEN. Ack, herr kung, vi ha förtegat sanningen . . .

MATTE. Vi visste, att Rote och Vera voro oskyldiga, och det gjorde oss ondt, men vi tego ändå.

KUNGEN. Jag ser det på er mun, mina barn.

(Tulpan kruper ut, suddig om munnen.)

TULPAN. Ack, herr kung, jag har trott på lögnen och ljugit själf, af harm emot Rote och Vera!

KUNGEN. Därför skänker jag din trädgård åt dem.

ROTE OCH VERA. Nåd, herr kung, nåd!

KUNGEN. Nå, vi få se, om han bättrar sig. Men hvem kommer där med så svarta ringar?

(Axe och Skida krypa ut. De ha stora svarta ringar kring hela munnen.)

SKIDA. Ack, herr kung, vi ha ljugit förskräckligt på Rote och Vera.

AXE. Ack, herr kung, det var jag, som trampade pappas tulpan.

KUNGEN. Nå, så skall också Bumburrifex taga er.

ROTE OCH VERA. Nåd, herr kung, nåd!

KUNGEN. Ja, det kommer an på. Men för er skull ... vi få se.

DROTTNINGEN. Nej, men se på de där! De se ju ut som lifslefvande morianer!

(Katte och Calle krypa ut. Calle är alldeles brun och Katte alldeles svart i ansiktet.)

CALLE. Ack herr kung, jag har ljugit och jag har stulit, men jag är oskyldig, Katte har narrat mig.

KUNGEN. Du lilla bof, du är visst icke oskyldig, du visste rätt väl att du gjorde illa, och därför skall Bumburrifex taga dig utan barmhärtighet.

KATTE. Det är rätt åt honom, herr kung. Nej, den otäckingen, hur han kan ljuga på mig, som aldrig gjort någon mänska för när!

KUNGEN. Jaså, och du är likväl den svartaste af dem alla! Hvad är det för ett rödt band, som sticker fram ur din klädningsficka?

CALLE. Det är det bandet, som hon bad mig stjäla af laukkuryssen. Och medan jag stal, talade hon vänligt med honom och låtsade handla.

KATTE. Du ljuger. Jag säger dig att du ljuger, så lång du är! Ack jag stackars oskyldiga flicka! (Hon

låts gråta.) Han har stuckit bandet i min ficka för att skylla på mig.

(Bumburrifex kryper upp. Han har flera svarta streck, men ej bland de värsta.)

KUNGEN (till Katte.) Det är synd att ljuga, och det är synd att stjäla. Det är ännu värre synd att locka andra till lögn och tjufnad. Men den största synden af alla är att hyckla vänliga ord, när man förråder sin medmänniska. Betrakta den där människoätaren. Han har röfvat och gjort många onda gärningar, men han är inte så svart som du. Och därför skall han taga dig utan pardon.

ROTE OCH VERA. Nåd, herr kung! Nåd, nåd, herr kung!

KUNGEN. En konung kan skänka nåd åt mördare och röfvare, men förräderi är den svartaste synd och kan aldrig få nåd, hvarken i himmelen eller på jorden. Tag henne, Bumburrifex!

KATTE. De ljuga, de ljuga, alla människor ljuga! Våga dig bara! Jag skall klösa dig!

BUMBURRIFEX (tager Katte och Calle och för bort dem). Se så, kom bara, kom bara! Nu får jag mig en frukost med godt samvete.

(Under tiden ha Bumburra och alla de andra krupit upp, mer eller mindre duskiga i ansiktet.)

KUNGEN. Nu ha vi skipat rättvisa, och nu skola vi vara glada igen. Se, där kryper hela mitt folk ur putten, och allesamman behöfva de tvättvatten i dag. Ja, hvem vet hur det gått med mig själf, om jag tittat ner i Sanningens brunn! Nu skall här bli kröning och stort kalas. Alla gummor skola få kaffe, och alla barn skola få plättar. Prins Rote skall dricka alla raska gossars skål, och Funtus i Furusund skall springa omkring med brickan.

FUNTUS. Lefve kungen!

DROTTNINGEN. Och prinsessan Vera skall hålla dockbröllop med alla snälla flickor. Men hur var det, min lilla Vera, med tredje versen af din mammas visa?

VERA. Ja, nu minns jag. Den var så här:

En dag så rodde ett litet barn,
Guds eget barn, uppå fjärden.
Och pärlan flöt som ett gyllne flarn,
och barnet tog den på färden.
Och pärlan lyste med himmelsk glans,
och sen den pärlan i hafvet fanns,
så blef det ljust uti världen.

ALLA.

Du sköna pärla från himlens vår,
du ljufva stjärna, du klara,
som fallit ned, lik en änglatår,
till jordens mörker och fara;
ack, helga Sanning, lys du vår stig,
och lär oss evigt att älska dig,
så att Guds barn vi må vara!

(Slut på tredje äfventyret.)

Årstiderna.

(Skolflickor till sin lärarinna.)

Scenen föreställer ett skolrum med skriftafla.

Personer:

Saturnia.
Drifva: vintern (pälsklädd, med skridskor i handen).
Maja: våren (grön, med blommor).
Julia: sommaren (röd, med solfjäder).
Lucia: hösten (gul, med äpple).

SATURNIA.

En himmelsblå godmorgon, ädla fröken!
Kanhända har jag ej den höga äran
att vara känd? Jag är Saturnia,
gemål åt rikshofmästaren Saturnus,
han, som därborta bakom tidens haf
förvaltar herregodset Stjärneborg.
Min hedersgubbe är till åren kommen,
men kry och rask. Han håller stjärnorna
på hög befallning i behörig tukt
och griper flinkt kometerna i kragen,
när de få lust att stångas med vår jord.
Hvad det beträffar, som malisen påstår,
att han uppäter sina egna barn,
är, på min ära, det gement förtal.

Jag frågar: kan en sådan saga tros,
när jag, hans fru, har fyra söta flickor?
Ni skall få se dem, fyra rara smultron,
nyss plockade i Stjärneborgska backen.
Jag för dem med mig, eftersom jag kommit
för deras bästa med en bön till er.
Det är nu så, som ni väl kan förmoda,
att barnen göra ju så mycket bråk.
Än trilla de i vägen för vårt husfolk,
planeterna; än taga de min muff
och draga den som hufva öfver solen;
än rita de en krumelur på månen
och djärfvas påstå, det är mitt porträtt.
Kort sagdt, jag har förtvifladt snälla flickor,
men rysligt öfverdådiga, och klagomål
hör jag beständigt öfver dem från jorden,
när de gå ut på pappas ärender.
Se, därför (niger), ärade och rara fröken,
så har jag tänkt att sätta dem i skola,
för att få folk af dem. Och eftersom
jag icke vet på denna jorderingen
en så förträfflig skola, som just er,
att hålla styr på yra nippertippor,
så kommer jag nu med en ödmjuk bön,
att mina barn få plats i första klassen,
om icke högre. Var så god, förhör dem!
De äro, som ni ser, naturens barn,
ohyfsade, vindsnabba, fågelfria...
Var god, gör folk af dem! Se här är en!

(Drifva inträder.)

Det är min äldsta dotter, lilla Drifva!
Hon har haft frossan, stackare, i år
och legat bäddad under hvita kuddar.

Det syns på hennes alltför bleka hy.
Men jag försäkrar, hon är ej den sämsta
i skridskoklubben och på skidorna.
Stig fram, mitt barn, nig vackert, var ej blyg!

DRIFVA.

Jag är den frusna vinter,
som i min dräkt af snö
på snabba skidor slinter
och ristar frusen sjö.
De mörka moln mig hölja,
min natt, han är så lång;
min sjö har ingen bölja,
min skog har ingen sång.

Men låt mig ej dig skrämma;
min brasa sprakar blid,
och där är sagan hemma
med lek och aftonfrid.
Mitt mörker snart du glömmer,
när tänd din julgran står,
och i min päls jag gömmer
min lilla syster Vår.

SATURNIA.

Dyk fram ur drifvan, Maja! Lata Maja!
Hon låter då beständigt vänta på sig!

(Maja framträder ur pälsen.)

Där är hon. Barn, har du din sippa plockat
och dansat din kadrilj med myggorna?
Hur mådde göken? Galar han perfekt?
Och bäcken, malar han i gossens kvarn?

Det får jag säga dig, min lilla kråka,
om du försummar dig en annan gång,
så får du *mindre nöjaktigt* i framsteg.
Nå, nig din piruett för fröken nu!

MAJA.

Jag är den glada våren,
som vaknar upp ur snön
och torkar frusna tåren
från fältet och från sjön.
Jag kommer sent till norden
och dröjer här så kort:
det vackraste på jorden
det flyr så hastigt bort.

Jag sof i fattig koja,
men föddes miljonär;
jag drömde om en boja,
och nu jag drottning är.
Ett vissnadt löf på landet
var ej så glömdt som jag,
men räkna, om du kan det,
min blomsterskatt i dag!

SATURNIA.

Förlåt, det där är litet barnsligt skryt;
hon är allt bortskämd af poeters smicker.
Nu är det din tur, Julia!

(Julia framträder.)

Här är hon.

Det är min smultronröda tredje flicka,
jag ber om ursäkt, litet echaufferad,
ty hon har bärgat hö och plockat bär.

Hon nyttjar ingen parasoll, den där!
Kom, svalka dig, mitt barn! ... Nu kan du niga.

JULIA (fläktande med solfjädern).

Jag är den rosiga sommardag,
när ängen doftar i ljuft behag;
jag sänder vinden till dans med vågen,
jag stänker blåklint i gula rågen,
jag droppar balsam i furans tagg
och badar ljungen i morgondagg.

Mitt hela lif är ett ögonblick.
Hvad angår mig den minut, som gick?
Hvad rör det mig, om i fjärran skyar
en höstnatt stormar med väderbyar?
Jag andas hälsa vid källans sus
och drömmer om ett odödligt ljus.

SATURNIA.

Det ömma barnet! Ja, så kan man drömma.
Men nu är ordningen hos min Lucia,
min månskensflicka. Hon bär i sin dräkt
förvissningen, men äpplen på sin kind.
(Lucia inträder.)
Hvar har du sotat dig, min arbetsmyra?
Jaså, du tröskade i bondens ria?
Ursäkta hennes lingonröda läppar;
hon var i skogen nyss att plocka svamp.
Nå, var ej rädd, min flicka; mach' ein knix!

LUCIA.

Jag är den kulna, den rika höst
med gyllne ax i min krona.

Låt mina gåfvor, du sorgsna bröst,
din flydda sommar försona!
Min storm har vingar, min kväll är mörk,
och gul står redan min vackra björk,
som gärna jag velat skona.

Men också jag bär min helgdagsskrud,
när löfven prassla i skogen.
Den röda rönnen står klädd till brud,
när slagan dånar i logen.
Den första stjärnan hon tindrar glad
på aftonhimmelens blå blad
och hviskar: jag är dig trogen.

SATURNIA.

Ni ser, här äro de nu alla fyra.
Vill ni förhöra, eller önskar ni
att jag förhör dem under er kontroll?
Nåväl. Kan Drifva läsa vintergatan?

DRIFVA (läsande). Himlarna och jorden äro fulla af Guds härlighet.

SATURNIA.

Rätt har du stafvat nattens stjärneskrift;
låt höra hvad du vet om himmelskartan!

DRIFVA (uppläsande en läxa). Djurkretsens tecken äro: Väduren, Oxen, Tvillingarna, Kräftan, Lejonet, Jungfrun, Vågen . . .

SATURNIA. Minns ingen mer? (Lucia uppräcker handen). Lucia!

LUCIA. Skorpionen, Skytten, Stenbocken . . .

DRIFVA (infallande). Vattumannen, Fiskarna.

SATURNIA.

Rätt. Maja, skrif en stil på taflan där!
(Maja ritar våglinjer på taflan.)
Hvad skall det alfabetet föreställa?

MAJA. Vårvindens handstil på en vattenspegel.

SATURNIA.

Rätt bra. Så skrifva vindarna på fjärden.
Nå, Julia, hvad vet du i historien?

JULIA. I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.

SATURNIA.

Vet ingen mera?
(Drifva, Maja och Julia uppräcka händerna.)
Nå, hvad veten I?

DRIFVA. Jorden var öde och tom, mörker var på djupet, och Guds ande sväfvade öfver vattnet.

MAJA. Gud sade: varde ljus!

JULIA. Och det vardt ljus.

SATURNIA.

Det är begynnelsen till all historia.
Nu följer räknekonsten. Min Lucia
författar almanackan. Addition!

LUCIA (vid taflan).

Tretti dagar har november,
april, juni och september,
resten hafver trettien . . .

SATURNIA. Nå? (Drifva uppräcker handen.) Drifva!

DRIFVA. Och februari tjuguåtta allen.
SATURNIA. Och facit gör?
LUCIA (summerar). Trehundrasextifem.

SATURNIA.

Rätt. Vi förbigå andra räknesätt
och komma till naturhistorien.
Minns någon af eleverna fysik?
Zoologi och botanik med mera?
(Alla fyra uppräcka ifrigt båda händerna.)
Jag kunde tro det. I naturens riken
där äro mina flickor professorskor.
Vi gå förbi det där, ty annars finge
vi skapelsen sorterad fram på brickor
och bjuden kring, liksom man bjuder te.
I religion de känna, pärm till pärm,
naturens bibel. Men i språk, tyvärr,
de känna endast vågplask, vindsus, tordön
och fågelkvitter. Kanske fås dispens?
Förhöret slutas, skolan ger betyget.
Får Maja skrifvas in på första klassen,
på andra Julia, Lucia tredje
och Drifva, som är äldst, på fjärde klass?
Ja, svarar skolan. Tackar. Noch ein knix!
Vi kyssa frökens hand för godt betyg
och öfverseende med barnens brist.
Presenter af elev till lärarinna
förbjuder lagen; men ett tacksamt ord
är som en gyllne frukt i silfverskålar,
och det, förmodar jag, är ej förbjudet.
Har någon af eleverna ett guldord?
(Alla uppräcka händerna.)
Välan, en gåfva då från hvar och en!

DRIFVA (till lärarinnan).

Jag skänker i frostiga vintrarnas hot
en värmande härd för din tröttade fot.
Jag skänker dig samvetets gyllene frid,
när stormarna brusa i lifvets strid,
och bjuder dig redliga mödornas lön
i unga, i tacksamma hjärtans bön.

MAJA.

Och fryser din vinter än aldrig så lång,
så kommer dock våren tillbaka en gång.
Jag låter beständigt en blomstrande vår
af ungdomens rosor gå fram i ditt spår,
att glädja ditt hjärta och lära af dig
att växa och mogna på sanningens stig.

JULIA.

Och hälsar dig våren än aldrig så grön,
så kommer dock sommaren solig och skön.
När midsommar skiner på rosende gård
och barndomens knoppar ha lämnat din vård,
då bjuder jag dig hos hvarenda af dem
en älskande famn och ett solvarmt hem.

LUCIA.

Och rodna än rosorna aldrig så skönt,
så kommer dock hösten, af frukter krönt.
De unga, som lydde så gärna din röst,
de minnas dig än i sin blomnings höst
och kalla från höjderna ned till ditt tjäll
välsignelsen öfver din lefnadskväll.

(Grupp.)

Innehåll:

Topelius, Z.
Samlade skrifter.

NAME	DATE	NAME	DATE